

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamp plurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Homiliæ XXII. in Ezechielem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

S. GREGORII PAPÆ, IN EZECHIELEM PROPHETAM HOMILIARVM LIBRI II.

PRÆFATIO.

*Dilectissimo fratri, Mariniano Episcopo, Gregorius Episcopus
seruus seruorum Dei.*

HOMILIAS, quæ in beatum Ezechielem prophetam, ut coram populo loquebar, exceptæ sunt, multis curis irruentibus in abolitione reliqueram. Sed post annos octo, petentibus fratribus, notariorum schedas requirere studui, easque favente Domino transcurrens, in quantum ab angustiis tribulationum licuit emendavi. Tua itaque dilectio has sibi ad legendum mitti poposcerat: sed valdè incongruum credidi, ut aquam despicabilem hauriret, quem constat de beatorum Patrum Ambrosij atque Augustini torrentibus profunda ac perspicua fluentia assidue biberet. Sed rursus dum cogito quòd sæpe inter quotidianas delicias etiam viliores tibi suaviter sapiunt, transmissi minima, legenti potiora; ut dum cibus grossior velut pro fastidio sumitur, ad subtiliores epulas avidius redeatur.

IN EZECHIELEM PROPHETAM LIBER PRIMVS. HOMILIA I.

DEI omnipotentis aspiratione de Ezechiele propheta locuturus, priùs debeo tempora & modos aperire prophetiæ; ut dum accessus ejus ostenditur, virtus melius cognoscatur. Prophetiæ tempora tria sunt, scilicet præteritum, præsens, & futurum. Sed sciendum est, quòd in duobus temporibus prophetia etymologiam perdit. Quia cum ideo prophetia dicta sit quòd futura prædicat, quando de præterito vel præsentem loquitur, rationem sui nominis amittit, quoniam non prodit quod venturum est, sed vel ea memorat quæ transacta sunt, vel ea quæ sunt. Quæ tamen tria prophetiæ tempora verius loquimur, si ex sacre scripturæ testimoniis ostendamus. Prophetia de futuro est: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Prophetia de præterito: *In principio creavit Deus calum & terram.* De illo enim tempore dixit homo, quo non erat homo. Prophetia de præsentem est, quando Paulus Apostolus dicit: *Si autem omnes prophetant, intret autem quis*
S. Greg. Tom. I.

*Isai 7. c
Gen. 1. a*

1. Cor. 14.

A infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus: occulta enim cordis ejus manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum pronuncians quòd vere Deus in vobis sit. Cum igitur dicitur: *Occulta cordis ejus manifesta fiunt*, profectò monstratur quia per hunc modum prophetiæ spiritus non prædicat quod futurum est, sed ostendit quod est. Quo autem pacto prophetiæ dicatur spiritus qui nihil futurum indicat, sed præsens narrat? Qua in re animadvertendum est, quòd rectè prophetia dicitur, non quia prædicat ventura; sed quia prodit occulta. Rem quippe quamlibet sicut ab oculis nostris in futuro subtrahunt tempora, ita ab oculis nostris in præsentem subtrahit causa. Ventura etenim res occultatur in futuro tempore, præsens autem cogitatio absconditur in latenti corde. Est etiam prophetia præsens, cum res quælibet non per animum, sed per absentem locum tegitur, quæ tamen per spiritum denudatur. Et ibi fit præsens prophetantis animus, ubi per præsentiam non est corpus. Nam Giezi longè à Propheta recesserat, cum Naaman Syri munera percipiebat, cui tamen idem Propheta dicit: *Nonne cor meum in præsentem erat, 4. Reg. 5. d* quando reversus est homo de cursu suo in occursum tibi? Sciendum quoque est, quia prophetiæ tem-
CCc

ra invicem sibi concinunt ad probationem, ut aliquando ex futuris præterita, aliquando verò ex præteritis probentur futura. Dixerat enim Moyses: *In principio creavit Deus celum & terram.* Sed quis crederet quia verum de præterito diceret, si de futuro etiam aliquid non dixisset? In ipsius etiam libri fine, in cujus exordio illa de præterito dixerat, aliquid prophetiæ per Jacob vocem de venturis permiscuit, dicens: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femoribus ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Qui etiam per semetipsum eundem qui mittendus erat, ei quem ducebat populo prophetavit, dicens: *Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tanquam me: ipsum audietis. Erit autem, quicumque non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo suo.* Cur ergo præteritis ventura permiscuerit, nisi ut dum implerentur ea quæ de futuro prædiceret, ostenderet etiam quia de præterito vera dixisset? Quia itaque docuimus qualiter ex futurorum prophetia probentur præterita, restat nunc ut adhuc de sacris eloquiis ostendamus, quo modo in ipso prophetiæ spiritu ex præteritis probentur futura. Certè Rex Babilonicus cum somnium vidisset, misit ad magos & ariolos, omnesque sapientes Babiloniæ convocavit, nec ab eis solummodo interpretationem somnij, sed etiam somnium quæsit: ut nimirum ex præterito colligeret, si quid in eorum responsionibus de venturo certum teneret. Qui cum dicere nulla potuissent, Daniel deductus ad medium est: qui de interpretatione somnij, & de narratione requisitus, non solum hoc respondit quod interrogatus est, sed ipsam somnij originem replicavit, dicens: *Tu Rex capisti cogitare in stram tuo quid esset futurum post hæc.* Et paulò post: *Tu Rex videbas, & ecce quasi statua una grandis, & cetera.* Cujus videlicet somnij mox ut ordinem dixit, quidquid ex eodem venturum sequebatur aperuit. Pensemus ergo ordinem prophetiæ. A cogitationibus venit ad somnium, à somnio pervenit ad futura. Qui ergo ipsam, ut ita dicam, radicem somnij protulit, profectò ex præteritis probavit, * quòd vera essent quæ de futuris diceret. Prophetia autem præsentis temporis nec præteriti attestazione indiget, nec futuri: quia cum res occulta per prophetiæ verba detegitur, veritati illius res ipsa quæ ostenditur, attestatur. Igitur quia de temporibus prophetiæ tractavimus, restat ut de modis ejus ac qualitatibus aliqua differamus. Spiritus quippe prophetiæ nec semper, nec eodem modo prophetæ animum tangit. Aliquando enim spiritus prophetiæ ex præsentis tangit animum prophetantis, & ex futuro nequaquam tangit: aliquando ex futuro tangit, & ex præsentis non tangit. Aliquando verò ex præsentis & ex futuro tangit: aliquando autem ex præterito, & ex præsentis, atque ex futuro pariter tangitur animum prophetantis. Aliquando tangit ex præterito prophetiæ spiritus, nec tangit ex futuro: aliquando autem tangit ex futuro, nec tangit ex præterito. Aliquando verò in præsentis ex parte tangit, & ex parte non tangit: aliquando in futuro ex parte tangit, & ex parte non tangit. Sed hæc ipsa, si possumus, eo ordine quo præmissa sunt, factæ scripturæ testimoniis ostendamus. Ex præsentis enim prophetiæ spiritus prophetantis animum tangit, atque ex futuro non tangit, sicut Joannes Baptistæ venientem Dominum videns, ait: *Eccè Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sed cum jam moriturus esset, missis discipulis requirebat, dicens: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* In quibus verbis ostenditur, quia in terris quidem venisse Redemptorem noverat, sed an per semetipsum ad aperienda inferni claustra descenderet, dubitabat. Ex præsentis ergo per prophetiæ spiritum tactus fuerat, qui humanitatem mediatoris

videns, & divinitatem ejus intelligens, confitebatur Agnum qui peccata mundi tolleret: sed tactus ex futuro non fuerat, quia adventum illius in infernum nesciebat. Aliquando verò prophetiæ spiritus animum prophetantis ex futuro tangit, atque ex præsentis non tangit, sicut apertè libri Geneleos historia testatur, cum Isaac Esau filium suum ad vendendum misit, cui minorem filium Rebecca ad benedicendum supposuit, qui hædiniis pellibus indutus paterno palpatui corpus fraternum finxit. Cui ille minori filio tanquam majori benedictionem dedit, quæque ei essent longè futura nunciavit: sed quis esset qui coram se adlisteret, scire non potuit. Prophetiæ ergo spiritus ex futuro animum prophetantis tetigit, atque ex præsentis non tetigit, quando caligantibus oculis pater & ventura prædicebat, & præsentem filium nesciebat. Aliquando prophetantis animum ex præsentis pariter & ex futuro tangit: quod ex eodem libro Geneleos liquidò docemur. In illo quippe scriptum est, quia cum ad vitæ jam terminum propinquaret Jacob, ei duos filios suos Joseph fecit assistere, ut ex benedictione illius possent longè post futura promereri: cui majorem ad dexteram, minorem verò posuit ad sinistram. Cumque ille oculis senectute caligantibus, nepotes suos quis prior, quivis esset minor, humano visu discernere nequaquam posset, ductis in obliquum brachiis, dexteram manum minori, sinistram majori imposuit. Quod dum corrigere filius vellet, dicens: *Non ita convenit pater, quia hic est primogenitus; audivit: Scio fili mi, scio: & iste quidem erit in populos, & multiplicabitur, sed frater ejus junior major illo erit.* Prophetiæ ergo spiritus ex præsentis pariter & ex futuro prophetantis animum tetigit, dum Jacob & ventura nunciabat, & eos quos corporeis oculis videre non poterat, ante se positos per spiritum discernere. Sic Ahia prophetæ animum prophetiæ spiritus ex præsentis atque ex futuro tetigerat, cum caligantibus oculis, eam quæ se esse aliam simulabat, & uxorem Hieroboam esse cognovit, & quidquid ei futurum esset, aperuit, dicens: *Ingressa uxor Hieroboam, quare aliam te esse simulat? Ego autem missus sum ad te durus nuntius. Vade & dic Hieroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quia operatus es mala super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conflabiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projecisti post corpus tuum: idcirco ego inducam mala super domum Hieroboam.* Ex præsentis ergo atque ex futuro pariter prophetantis animum tactus fuerat, qui & ingredientem deprehendere potuit, & ei ventura nunciare. Aliquando autem ex præterito & ex præsentis, atque ex futuro pariter tangitur prophetantis, sicut Elizabeth venire ad se Mariam conspiciens, quia incarnatum Verbum gestaret in utero agnovit, eamque jam Domini sui matrem vocavit, dicens: *Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* De cujus conceptione per Angelum quoque ad Joseph dicitur: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Quæ videlicet Elizabeth dixit: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino.* Dicens enim: *Beata quæ credidisti,* apertè indicat, quia verba Angeli quæ dicta ad Mariam fuerant, per spiritum agnovit: atque subjungens: *Perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino,* quæ eam etiam in futuro sequerentur, prævidit. Simul ergo de præterito & præsentis, atque ex futuro per prophetiæ spiritum tacta est, quæ & eam promissionibus Angeli credidisse cognovit, & matrem nominans, quia Redemptorem humani generis in utero portaret intellexit; & cum omnia perficienda prædiceret, quid etiam de futuro sequeretur aspexit. Aliquando verò prophetiæ spiritus ex præterito tangit animum, nec tangit ex futuro, sicut in

GREGORII
MAGISTRI
TOMI

Paulo Apostolo aperte ostenditur, qui discipulis A
 dicit: *Notum vobis facio fratres Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Iesu Christi.* Unde aliis quoque discipulis dicit: *Secundum revelationem notum factum est mihi sacramentum.* Qui tamen hoc ipsum Evangelium quod per revelationem cognoverat, cum Hierosolymam predicaturus ascenderet, ait: *Ecce ego alligatus spiritu vado in Hierusalem, que in ea ventura sunt mihi ignorans.* Hoc quippe Evangelij sacramentum est, quia Unigenitus Patris incarnatus atque perfectus homo factus est, qui crucifixus; mortuus, & sepultus, die tertia surrexit; die quoque quadragesima ascendit in caelum, atque in dextera Patris sedet. **B**
 Qui ergo per revelationem Evangelium agnovit, prophetie spiritu de praterito tactus est: sed quia quid pro eodem Evangelio passurus esset ignoravit, de futuro proculdubio tactus non est. Nam sic dicit: *Nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates protestatur mihi, dicens: Quoniam vincula & tribulationes Hierosolymis me manent: aperte ostendens, quia ea que ipsi futura essent, aliis de ipso revelata erant, non autem ipsi de se, sicut de illo per Agabum dicitur: Virum, cuius hac zona est, ita alligari oportet in Hierusalem.* Aliquando autem prophetie spiritus tangit ex futuro, nec tangit ex praterito; sicut de Elisei facto scriptum est, quia cum unus ex filiis prophetarum materiam succideret, huic ferrum securis in aquam cecidit, qui exclamavit: *Heu heu Domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo Dei: Vbi cecidit? At ille monstravit ei locum. Præcidit ergo lignum, & misit illuc, natavitque ferrum.* In quo videlicet Prophetæ facto cognoscitur, quia qui requirit ubi ceciderat, quid esset facturus noverat: sed tamen cum requirit, constat quia ubi ferrum cecidisset ignorabat. Prophetie ergo spiritus Elisei mentem ex futuro tetigerat, sed ex praterito non tangebatur, qui & ferrum in profundis demersum, quia revocaturus esset ad superficiem, scire potuit; sed ubi ceciderat, omnino nescivit. Aliquando verò prophetie spiritus in presenti ex parte tangit, & ex parte non tangit. Quod Petri Apostoli historia testatur, cum missi ad eum à Cornelio milites, ei sunt per spiritum nuntiati: scriptum quippe est: *Et dixit spiritus ei: Ecce viri tres quarunt te. Ad quos ille descendit, & requirens dixit: Qua causa est propter quam venistis? In cuius verbis ostenditur, quia eandem causam per spiritum non audiverat, quam à militibus requirebat. In presenti ergo mentem Petri spiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tetigerat, qui & adesse milites dixit, & pro qua causa venerant, tacuit. Aliquando spiritus prophetie in futuro ex parte tangit, & ex parte non tangit; sicut prophetarum filij de auferendo Elia ad Elisæum dicunt: *Nunquid nosti, quia hodie Dominus tollat dominum tuum à te? Quo tamen ablato, sese per diversa dispergunt, eumque in rupibus & vallibus querunt.* In futuro ergo eorum mentem prophetie spiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tangebatur, quando eum, quem tollendum noverant, non inveniendum querabant. Ex parte itaque tacti sunt, atque ex parte non tacti: quia & sciebant quod tolli posset, & nesciebant quod inveni non posset. Idem quoque Elisæus per prophetie spiritum de futuro ex parte tactus est, & ex parte non tactus, cum Regi Israël diceret: *Percute jaculo terram.* Et cum percussisset tribus vicibus, & stetit, iratus est contra eum vir Dei, & ait: *Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisset Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percussit eam.* Qui itaque noverat, quia toties percuteret Syriam, quoties percussisset terram;*

S. Greg. Tom. I.

sed cum ei diceret, *Percute terram*; quoties eam percussurus esset ignorabat, quippe quia & indignatus est terram tertio fuisse percussam; profecto constat quia de futuro ex parte tactus fuerat, & ex parte non tactus, qui Syriam percute prædixit; sed terram amplius percute voluit. Sic Samuël cum ad unguendum David à Domino mitteretur, respondit: *Quo modo vadam? Audiet enim Saul, & interficiet me.* Qui & David unxit, nec tamen à Saule non esset occidendus ignorabat. Sciendum quoque est, quod prophetæ quidam è proximo tanguntur, atque è longinquo minimè tanguntur; alij verò è longinquo, & non tanguntur à proximo; alij autem è è longinquo, & è proximo, prophetie spiritus tanguntur. Nam quidam tanguntur è proximo, & non è longinquo, sicut Samuël perisse asinas noverat, easque inventas esse nunciavit, & Saul Regem futurum prædicit: David quoque quia in ejus regno succederet, nunciat; sed quia patet Regis æterni futurus sit, non prædicit. Quidam verò tanguntur è longinquo, & non tanguntur è proximo, sicut idem David incarnandum Dei Unigenitum noverat, de Judæa dicens: *Homo factus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus.* Atque hunc ad caelos ascensurum, & ad Patris dexteram scissurum intelligit, dicens: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Et tamen multa quæ è vicino acta sunt, minimè prævidit. Ut enim pauca de multis loquar, servum Miphiboseth Sibam contra suum dominum mentientem non intellexit; & Amasa promittens, dicit: *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non magister militia fueris coram me omni tempore pro Joab: videlicet quid sequeretur ignorans; quia Amasa idem non solum principatum militiae pro Joab non susciperet, sed etiam per Joab post paululum vitam finiret. Et cum templum Deo construere voluit, quid è vicino sequeretur nesciens, prophetam alterum requisivit. Quidam verò & è longinquo tanguntur, & è proximo; sicut Ilia longè post futura præ-nunciavit, dicens: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium. & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* De quo rursus ait: *Parvulus natus est nobis, & filius Isai. & datus est nobis: & factus est principatus ejus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.* Qui etiam de Ezechia rege prophetie spiritu tactus est è vicino, quia eum de infirmitate sua surgere prædixit, & quot annis post infirmitatem viveret, nunciavit. Aliquando verò prophetie spiritus prophetis deest, nec semper eorum mentibus præsto est, quatenus cum hunc non habent, & se hunc agnoscant ex dono habere eum habent. Unde Elisæus cum stentem Sannitem mulierem à suis pedibus per Giezi puerum avelli prohiberet, dixit: *Dimitte illam, anima enim ejus in amaritudine est, & Dominus calavit à me, & non indicavit mihi.* Sic quoque cum eum Josaphat de futuris requireret, & prophetie ei spiritus deesset, psalterium fecit applicari, ut prophetie ad hunc spiritus per laudem psalmodie descenderet, atque ejus animum de venturis repletet. Vox enim psalmodie cum per intentionem cordis agitur, per hanc omnipotenti Domino ad cor iter paratur, ut intentæ menti vel prophetie mysteria, vel compunctionis gratiam infundat. Unde scriptum est: *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter est quo ostendam illi salutare Dei.* Quod enim Latine salutare, hoc Hebraicè Iesus dicitur. In sacrificio igitur laudis sit*

C C C c ij

Jesu iter ostensionis: quia dum per psalmodiam A
compunctio effunditur, via nobis in corde fit, per
quam ad Jesum in sine pervenitur, sicut ipse de
sua ostensione loquitur, dicens: *Qui diligit me,*
diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & ma-
nifestabo ei meipsum. Hinc quoque scriptum est:
Cantate Domino, psalmum dicite nomini ejus: iter
facite ei qui ascendit super occasum, Dominus no-
men est ei. Ipse etenim super occasum ascendit, qui
mortem resurgendo calcavit. Cui dum cantamus,
iter facimus, ut ad nostrum cor veniat, & sui nos
amoris gratia accendat. Quia autem prophetis pro-
phetiæ spiritus non semper adest, etiam vir Dei
indicat, qui contra Samariam missus, mala quæ
ei ventura erant, nunciavit: qui tamen prohibi-
tus à Domino in via comedere, propheta falsa
persuasione deceptus est: quem fallax sermo non
deciperet, si prophetiæ spiritum præsentem habuisset.
Sciendum quoque est, quod aliquando propheta
sancti dum consuluntur, ex magno usu pro-
phetandi quædam ex suo spiritu profertur, & se
hæc ex prophetiæ spiritu dicere suspicantur: sed
quia sancti sunt, per sanctum Spiritum citius cor-
recti, ab eo quæ vera sunt audiunt, & semetip-
sos quia falsa dixerint, reprehendunt. Nathan et-
enim prophetam sanctum virum fuisse quis nesciat?
Qui David regem & de culpa aperte reprehendit,
& quæ ei pro culpa eadem essent ventura nuncia-
vit: quem tamen dum idem David quia templum
Deo vellet construere, requisisset, illico respondit:
Omne quod est in corde tuo, vade & fac, quia Do-
minus tecum est. De quo illic statim subditur: *Fa-*
ctum est autem in nocte illa, & ecce sermo Domini
ad Nathan, dicens: Vade & loqueris ad servum
meum David: Hæc dicit Dominus Deus: Num-
quid tu edificabis mihi domum ad habitandum?
Neque enim habitavi in domo ex die qua eduxi filios
Israel de terra Aegypti usque in diem hanc. Et pau-
lò post: Cum completi fuerint dies tui, & dormieris
cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te,
quod egredietur de uero tuo, & firmabo regnum
ejus: ipse edificabit domum nomini meo. Ecce Na-
than propheta, qui prius Regi dixerat: Vade &
fac; ipse postmodum prophetiæ spiritu edoctus,
hoc fieri non posse denunciavit, & Regis consiliis
& suis sermonibus contradixit: quia quod ex suo
spiritu dixerat, falsum fuisse deprehendit. Qua in
re inter prophetas veros ac falsos ista distantia est:
quia prophetæ veri si quid aliquando per suum
Spiritum sanctum eruditi citius corrigunt. Prophe-
tæ autem falsi & falsa denunciant, & alieni à san-
cto Spiritu in sua falsitate perdurant. Considera-
tis igitur prophetiæ temporibus & modis, intue-
ri libet qualiter omnipotens Deus ad profectum
hominum suæ iræ moderamina dispensat. Israëliti-
cus quippe populus conditori suo deliquerat, &
idcirco Regi Babylonio in captivitate serviebat, &
cum quo tamen Ezechiel propheta in captivitatem
mittitur, quem divina gratia ita sibi placabilem
fecerat, ut per eum ventura quæque prædiceret,
& afflicti populi mentem consolari dignaretur.
Consideremus ergo, si possumus, quanta est dis-
pensatio supernæ pietatis: quia sic iratus est popu-
lo suo Dominus, ut tamen omnimodo non iras-
ceretur. Nam si iratus non esset, in captivitatem
populum minimè tradidisset: & si omnimodo ira-
tus esset, electos suos in captivitatem cum illo
non mitteret. Sed agit hæc divina misericordia,
ut ex una eademque re, ex qua carnalibus dat fla-
gellum, ex ea spiritualibus virtutis præster incre-
mentum. Cumque illos per tribulationem purgat,
istos ex societate tribulantium ad majora prome-
renda excitat. Et sic injustis irascitur, ut tamen
eorum corda per justorum consortium consoletur,

ne si omni modo deserat, nullus post culpas ad ve-
niã redeat. Tenendo igitur repellit, & repellendo re-
net, quando cum his quos dijudicat, simul in tribula-
tionem mittit quos amat. Quis ista tante pietatis
viscera pensare sufficiat? Quod & culpas populi
Dominus sine vindicta non deserit, & tamen delin-
quentem populum à se fundit, & tamen non repellit.
Sic cum Moytes ad repromissionis terram explo-
ratores duodecim misisset, ex quibus eum decem
postmodum desperationem populo facerent, idem
populus in ira murmuracionis accensus, seductum
se à Domino esse conquestus est, ut ejus cadave-
ra jacerent in deserto. Cui omnipotens Deus ira-
tus, dixit quod nullus eorum in terram repromis-
sionis intraret. Quo terrore compuncti, pravè se
egisse cognoverunt, sese in lacrymis affligerunt,
& accincti armis, protinus cæperunt contra hos-
tes ascendere, ut repromissionis terram post la-
crymas intrare potuissent. Quibus per Moysem Do-
minus dicit: *Dic eis, Nolite ascendere, neque pu-*
gnatis; non enim sum vobiscum; ne cadatis coram
inimicis vestris. Quia in re pensandum est, si cum
ipsis non erat, cur eos ne eaderent, ascendere pro-
hibebat? Si autem cum ipsis erat, quid est quod
ait: Non enim sum vobiscum? Sed mira dispensa-
tionis disciplina ac misericordiæ, & cum ipsis erat,
& cum ipsis non erat. Cum ipsis non erat ut vin-
cerent, sed tamen cum ipsis erat, ne ab hostibus
perirent. O ineffabilia pietatis viscera! Culpas in-
sequitur, & tamen peccantes protegit. Iratum se
indicat, & tamen ab hostibus defendit. Sic ple-
rumque parvulo filio delinquenti irascitur mater,
reprehendit, increpat, verberat: sed si hunc in
præceptis ire confpexerit, ubi in mortis periculũ ruat,
manum tendit & retrahit; & quæ sic irata ver-
beraverat ac si non diligeret, sic diligeret retinet,
ac si irata non verberasset. Hæc in sola præfatio-
ne colloquentes, navigij nostri quasi intra portum
exercitium fecimus, ut ad indaganda prophetiæ
mysteria, velut in immensitate pelagi, post vela
pandamus. Quod tamen non in nostra virtute præ-
sumimus, sed in eo qui linguas infantium facit di-
sertas: quia spiritus Domini replevit orbem terra-
rum, & hoc quod continet omnia, scientiam habet
vocis. Omnipotens enim Deus, sermo Patris om-
nipotentis est: & qui de illo loqui concupiscimus,
muti in illo nullo modo erimus. Dabit verba utilia
omnipotens Verbum, quod pro nobis incarnatum
vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti
Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

HOMILIA II.

Et factum est in tricesimo anno, in quarto,
in quinta mensis, cum essem in medio ca-
ptivorum juxta fluvium Chobar, aperti
sunt cali, & vidi visiones Dei. In quinta
mensis, ipse est annus quintus transmigra-
tionis regis Joachin, factum est verbum
Domini ad Ezechielem filium Buzi, sacer-
dotem in terra Chaldaeorum, secus flumen
Chobar: & facta est super eum ibi manus
Domini. Et vidi, & ecce ventus turbinis
veniebat ab Aquilone, & nubes magna,
& ignis involvens, & splendor in circuitu
ejus: & de medio ejus quasi species electri,
id est, de medio ignis. Et in medio ejus si-
mililitudo quatuor animalium: & hic aspe-
ctus eorum, similitudo hominis in eis.

Vsus prophetiæ locutionis est, ut prius per
nam, tempus, locumq; describat, & postmodum
dicere mysteria prophetiæ incipiat; quatenus ad ve-

ritatem solidius ostendendam, antè historie radicem figat, & pòst fructus spiritus per signa & allegorias proferat. Ezechiel itaque ætatis suæ tempus indicat, dicens: [*Et factum est in vicesimo anno, in quarto mense, in quinta mensis.*] Locum quoque denunciatis, adjungit: [*Cum essem in medio captivorum juxta fluvium Chobar, aperti sunt cali, & vidi visiones Dei.*] Tempus etiam insinuat, subdens: [*In quinta mensis: ipse est annus quintus transmigrationsis regis Joachin.*] Qui ut bene personam indicet, etiam genus narrat, cum subditur: [*Et factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi, sacerdotem.*] Sed prima questio nobis oritur, cur is qui nihil adhuc dixerat, ita exorsus est, dicens: [*Et factum est in vicesimo anno.*] Et, namque sermo conjunctionis est: & scimus quia non conjungitur sermo subsequens, nisi sermoni præcedenti. Qui igitur nihil dixerat, cur dicit: [*Et factum est.*] cum non sit sermo, cui hoc quod incipit, subjungat? Quia in re inveniendum est, quia sicut nos corporalia, sic prophetæ sensu spiritalia aspiciunt, eisque & illa sunt præsentia, quæ nostræ ignorantie absentia videntur. Unde fit ut in mente prophetarum ita conjuncta sint exterioribus interiora, quatenus simul utraque videant, simulque in eis fiat & intus verbum quod audiunt, & foras quod dicunt. Patet igitur causa, cur qui nihil dixerat, inchoavit dicens: [*Et factum est in vicesimo anno.*] quia hoc verbum quod foris protulit, illi verbo quod intus audierat, conjunxit. Continuavit ergo verba quæ protulit, visioni intimæ: & idcirco incipit, dicens: [*Et factum est.*] Subjungit enim hoc quod exterius loqui inchoat, ac si & illud foris sit, quod intus vidit. Hoc autem quod dicitur, quia tricesimo anno spiritum prophetiæ acceperit, indicat aliquid nobis considerandum; videlicet quia juxta rationis usum doctrinæ sermo non suppetit nisi in ætate perfecta. Unde & ipse Dominus anno duodecimo ætatis suæ in medio doctorum in templo sedens, non docens, sed interrogans voluit inveniri. Ut enim non auderent homines in infirma ætate prædicare, ille anno duodecimo ætatis suæ interrogare homines est dignatus in terra, qui per divinitatem suam semper Angelos docet in celo. Quia enim ipse est Dei sapientia, de ipso Angeli videndo vivunt hoc quod beatitudine æterna satiantur. Quod Moyses quoque sub allegoriæ mysterio admonet, dicens: *Non arabis in primo genito bovis.* Primogenitum enim bovis accipimus in infirma ætate primi nostri temporis bonam operationem. In qua tamen arandum non est, quia cum prima sunt adolescentiæ vel juvenutis nostræ tempora, nobis adhuc à prædicatione cessandum est, ut vomer linguæ nostræ profcindere non audeat terram cordis alieni. Quo ad usque etenim infirmi sumus, continere nos intra nosmetipsos debemus; ne dum tenera bona citius ostendimus, amittamus: quia & arbuta plantata si prius in terra radicata non fuerint, manu tacta citius arefcunt: at si semel radicem fixerint, manus tangit, & tamen nil officit: venti impellunt, nec tamen impellentes lædunt. Et constructi parietes si impellantur, eruantur, nisi à suo prius fuerint humore siccati. Mens itaque; quousque ab humore pravitate suæ perfectè non fuerit exsiccata, alienæ lingue manu tangi non debet; ne priusquam plenè percipiat, perdat soliditatem suam; ne impulsæ ruat, ne velut arbustum sine radicibus dum plus quam tolerare valet concutitur, arefeat. Ad exemplum ergo non sunt ostendenda, nisi quæ firma sunt. Prius etenim convalescere debet mens, atque ad utilitatem proximorum postmodum demonstrari, cum jam nec per laudem elevata corruat, nec per vituperationem percussa contabescat. Nam etsi Timotheo dicitur: *Præcipe hac, & doce: nemo adolescentiam tuam persternat.* sciendum est quoddam in sacro eloquio nonnumquam adolescentia juvenus vocatur. Unde

A scriptum est: *Latare juvenis in adolescentia tua.* Eccle. 11. Profectò igitur ut ostendatur ejus auctoritatis sit in prædicatione, ætatis solidè esse describitur, quatenus ei cum vita & spiritu omnia quæ ad prædicandum congruunt, concordare videantur. Nec contra hæc quempiam movere debet, quòd Hieremias atque Daniel prophetiæ spiritum pueri perceperunt, quoniam miracula in exemplum operationis non sunt trahenda. Omnipotens enim Deus & linguas infantium facit disertas, & ex ore infantium atque lactentium perficit laudem. Sed aliud est quod nos de doctrinæ usu atque disciplinæ dicimus, aliud quod de miraculo scimus. Jam verò si queritur ut in ipsa quoque ætatis illius expressione mysticum aliquid designetur, absurdum non est quòd Propheta Dominum, quem verbis denunciatur, ipso quoque ætatis suæ tempore ostendat. Anno tricesimo Ezechielis prophetæ cali aperti sunt, & vidit visiones Domini juxta fluvium Chobar: quia & quasi tricesimo ætatis suæ anno Dominus ad fluvium Jordanis venit. Ibi itaque cali aperti sunt, quia Spiritus in columba descendit: vox quoque de celo sonuit, dicens: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Matth. 3. Sed & ipsa Hebræa verba multum nobis ad mysterium interpretandum valent. Nam Chobar interpretatur gravitudo, vel gravitas: Ezechiel, fortitudo Dei: Buzi, despectus vel contemptus: Chaldæi, captivantes, vel quasi dæmones. Venit ergo Ezechiel juxta fluvium Chobar: quia enim Chobar gravitudo, vel gravitas dicitur, quid per Chobar fluvium, nisi humanum genus congruè designatur? Quod ab ortu defluit ad mortem, & grave sibi est ex peccatis, quæ & perperat & portat, quia sicut scriptum est: *Iniquitas in tantum plumbi seder.* Zach. 5. Omne enim peccatum grave est; quia non permittit animam ad sublimia levare. Unde & per Psalmistam dicitur: *Filius hominum, usque quo gravi corde?* Psal. 4. Scriptum verò de Domino est, *quia ipse est Dei virtus, & Dei sapientia.* 1. Cor. 1. Venit ergo Ezechiel juxta fluvium Chobar; quia fortitudo Dei per incarnationis suæ mysterium propinquare dignata est peccatorum suorum pondera portanti generi humano, quod ab ortu suo quotidie defluit ad mortem, sicut de illo per Psalmistam dicitur: *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Psal. 14. Juxta decursus quippe aquarum plantatus est, quia juxta lapsus incarnatus est defluentium populorum. Ezechielem autem fortitudinem Dei, Buzi verò despectum interpretari diximus. Sed Ezechiel filius est Buzi, quia ex illo populo unigenitus Dei incarnari dignatus est; quem propter culpam perfidiæ Dominus despexit. Fortitudo ergo Dei ex contemptu, vel despectu nascitur; quia Redemptor noster humanitatem assumere ex populo perfido & contempto dignatus est. Venit ergo in terram Chaldæorum. Chaldæi interpretantur, ut diximus, captivantes, vel quasi dæmones. Iniqui etenim, quia & ipsi iniquitates perpetrant, & ad iniquitatem alios persuadendo trahunt; nimirum captivantes sunt. Qui rectè quoque & quasi dæmones interpretantur, quia & hi qui alios ad iniquitatem suadendo pertrahunt, in semetipsis ministerium dæmonum ad iniquitatem suscipiunt; quamvis dæmones per naturam non sint. Venit ergo fortitudo Dei in terram Chaldæorum, quia inter eos Unigenitus Patris apparuit, qui per semetipsos ad peccatum defluerant, & ad peccata alios captivantes traherant. Sed expositionis sermo ad Prophetam nunc personam redeat. [*Et facta est super eum ibi manus Domini.*] Manus vel brachium Domini, Filius dicitur, quia per ipsum omnia facta sunt. De quo etiam Psalmista ait: *Fiat manus tua ut salvum me faciat.* Manus quippe Dei quæ per divinitatem non est facta, sed genita, per humanitatem facta est, ut humani ge-

Gen. 1.2

* al. bibit

Deut. 15. d. idem. scil. lib. 8. Mor. c. 34. Hefychius in Levit. c. 27.

1. Tim. 4. c. 8. contemnat. sciendum est quoddam in sacro eloquio nonnumquam adolescentia juvenus vocatur. Unde

Hier. 1. 6

Dan 13. 6

Sap. 10. d

Psal. 8.

Matth. 3.

S. Hier. in Ezech. c. 1.

Zach. 5.

Psal. 4.

1. Cor. 1.

Psal. 14.

Origen. in Ezech. Hom. 5.

* al. in se-

metipsis

Hom. 9.

10.

10an. 1. m

Psal. 118.

neris vulnera sanaret. Ibi ergo Propheta incarnationem Unigeniti agnovit, ubi super se manum Domini factam vidit. Quod verò hinc subditur: [*Et vidi, & ecce ventus turbini veniebat ab Aquilone;*] intuentium nobis est quis sit in Propheta verbis ordo locutionis. Qui enim superius de seipso dixerat: [*Aperi sunt cali, & vidi visiones Dei;*] postea tanquam si de alio narret, adjungit: [*Et facta est super eum ibi manus Domini.*] Ac deinde quasi ad se revertitur, & dicit: [*Et vidi, & ecce ventus turbini veniebat ab Aquilone.*] Quid est hoc, quòd modò Ezechiel loquitur, modò de Ezechiele? Si per totum diceret de se, quæstio non esset. Si per totum diceret quasi de alio, nihilominus quæstio non fuisset. Quid est ergo hoc, quòd sic variatur sermo propheticus, ut modò Propheta de se loquatur, modò autem de ipso quasi alius loqui videatur? Sed sciendam est quia hi qui prophetæ spiritu replentur, per hoc quòd aperte nonnunquam loquuntur de se, & nonnunquam sic de se verba tanquam de aliis profertur, indicant quia non propheta, sed Spiritus sanctus loquitur per prophetam. Pro eo enim quòd per ipsos sermo fit, ipsi loquuntur de se; & pro eo quòd aspirante Spiritu sancto loquuntur, idem Spiritus sanctus per ipsos loquitur de ipsis, Veritate attestante, quæ dicit: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Hinc etiam Moyses ait: *Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra.* Qui enim non dicit, *Eram, sed erat,* profecto aperte indicat, quia is qui per illum de illo loquebatur, alius erat. Hinc Joannes ait: *Vidit illum discipulum quem diligebat Iesus.* Unde & Paulus ut non se esse qui loquebatur ostenderet, dixit: *An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus?* Quia igitur in locutione prophetica alter est qui præsidet, alter qui obsequentis est: cum verò per prophetam Spiritus sanctus loquitur de propheta, sublimitas præsentis ostenditur. Rectè ergo & tanquam de alio dicitur: [*Facta est super eum ibi manus Domini;*] & de se protinus adjungit: [*Et vidi, & ecce ventus turbini veniebat ab Aquilone.*] Nunc itaque discutendum nobis est, quid sit quòd dicit: [*Et ecce ventus turbini veniebat ab Aquilone, & nubes magna.*] Pro eo quòd ventus Aquilo constringit in frigore, non incongruè Aquilonis nomine torpor maligni spiritus designatur. Quod Isaias quoque propheta testatur, qui dixisse diabolum denunciavit, dicens: *Sedebis in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.* Malignus enim spiritus montem testamenti tenuit; quia Judæicum populum, qui legem acceperat, sibi in perfidiam subjugavit. Quando enim corda doctorum tenet, monti testamenti diabolus præsidet. Qui etiam in lateribus Aquilonis sedet; quia mentes hominum frigiditas possidet. Unde & sponsi voce in Canticis canticorum dicitur: *Surge Aquilo, & veni Aufer, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Cum enim, jubente Domino, frigidus spiritus recedit, calidus spiritus mentem fidelium occupat; qui hortum Dei, id est, sanctam Ecclesiam perflat, ut opiniones virtutum ejus ad multorum notitiam velut aromata defluant. Recedente etenim Aquilone, id est, maligno spiritu, sanctus Spiritus mentem quasi Aufer replet. Qui dum calefaciendo flavet, statim de fidelium cordibus aromata virtutum fluunt. Propheta ergo ea quæ essent in finem ventura conspiciens, venire ab Aquilone ventum turbini vidit: quia in extremo sæculi mentes hominum torporis sui frigore malignus spiritus gravius occupabit. Unde scriptum est: *Væ terre & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.* Antiquus quippe adversarius insidiarum suarum molimina in humanis mentibus gravius exaggeravit. Contra ejus excre-

centem superbiam incarnati manifestata est humilitas Dei: atque ut humanum genus à suo languore sanaret, tunc magna apparuit potentia medici, cum languor crevit agroti. Bene autem maligni spiritus immissio, ventus turbini appellatur. Turbo quippe ædificium quod tangit, concutiendo subruit. Et omnis antiqui hostis tentatio, quæ agitur in mente, ventus est turbini; quia hanc concutiendo per desideria, à statu suæ rectitudinis evellit. Sed nos ista reticentes quæ humano generi erant ab hoste callido in finem ventura, ad solam Judæam, ex qua Propheta fuit, & cujus perditionem prophetando conspicit, verba vertamus. Quæ incarnato Domino tantò gravius ab Aquilone ventum turbini pertulit, quantò à suæ rectitudine concussa cadens, per torporem mentis in perfidia frigida remansit. Ventus ergo turbini ab Aquilone venit, cum vitam Judæici populi malignus spiritus in tentatione concussit. Ubi & rectè additur: [*Et nubes magna;*] quia quantò plus quisque exarsit in crudelitate, tantò amplius obæcari meruit in ignorantia suæ caligine. Redemptorem quippe humani generis, quem in lege ac prophetis intelligentes expectaverant, videntes negabant. Unde actum est, ut eorum mens magna ignorantia quæ nube tegetetur, ne hunc post inquirentes agnoscerent, quem prius & denunciare poterant, & amare renuebant. Nam cum modò ejus virtutes & miracula, modò autem passionis conspicerent, in infidelium cordibus nubes magna ab Aquilone venerat; quia ex peccati sui frigore propter infirmitatem passionis illius & inter signa caligabant. Quid verò ex illa nubis magna caligine sit lectum, subjungitur, cum protinus dicit: [*Et ignis involvens.*] Ignis enim nomine cum per significationem dicitur, aliquando Spiritus sanctus, aliquando autem mentis malitia designatur. De bono enim igne scriptum est: *Ignem veni mittere in terram; & quid volo, nisi ut accendatur?* Ignis quippe in terram mittitur, cum per ardorem sancti Spiritus afflata terrena mens à carnalibus suis desideriis concrematur. De malo autem igne dicitur: *Et nunc ignis adversarios consumet;* quia cor pessimum ex sua malitia tabescit. Sicut autem ignis amoris mentem erigit, ita ignis malitiæ involvit; quia & Spiritus sanctus cor quod replet, elevat, & ardor malitiæ ad inferiora semper incurvat. Judæa igitur nube suæ ignorantia cæcata, quia mox ad persecutionis nequitiam erupit, igne suo involuta est, quæ in obligatione se nequitia per eandem ipsam crudelitatem qua arsit, implicavit. [*Ventus autem turbini veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis involvens;*] quia ex torporis sui frigore ad ignorantia caliginem perducta, usque ad malitiam persecutionis erupit. Unde ad alium quoque Prophetam dicitur: *Quid tu vides?* Qui illico respondit: *Ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis.* Judæorum quippe mens in persecutione sæviens, atque in crudelitate malitiæ undas cogitationum volvens, quid aliud quam olla succensa fuit? Cujus facies à facie Aquilonis esse dicitur, quia si se adverso spiritui per torporem mentis non subderet, contra bonos in tanta malitia non exarsisset. Nubem itaque sequitur ignis involvens, quia in eis cæcitatem mentis secuta est crudelitas persecutionis. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Sed iste ignis alibi arsit, atque alibi splenduit. Nam subditur: [*Et splendor in circuitu ejus.*] Dum enim persecutio in Judæa agitur, sancta Apostolorum prædicatio in universo mundo dispersa est, sicut ipsi dicunt: *Vobis missum fuerat verbum Dei, sed quia indignos vos judicastis, ecce imus ad gentes.* De crudelitate ergo malitiæ, quæ mentem Judææ concremavit, omnipotens Deus lucem Gentibus sparsit; quia per hoc quòd illa Redemptorem suum ac membra ejus persecuta est, sanctis Apostolis per diversa

S. GREGORII
MAGNI
TOM. I.

Mat. 10.
Num. 11.
Ioan. 21. c
2. Cor. 13.
L. 27. Mor.
c. 25. & in
Cant. c. 4.
Isa. 14. d
Cant. 4. d
Apoc. 12. c

Luc. 11. f
Hebr. 10. e
Hier. 1. e
1. Cor. 1. v

dispersis, nos qui in Judæa circuitu positi in tenebris fuimus, dono celestis gratiæ splendorem veri luminis vidimus. Unde scriptum est: *Sedentibus in tenebris & umbra mortis, lux orta est eis.* Iste itaque ignis malitiæ qui à Judæorum cordibus arsit in persecutione, priusquam sanctos Apostolos se viendo affligeret, in ipso se exercuit auctore ac redemptore generis humani. Unde & subditur: [*Et de medio ejus quasi species electri, id est, de medio ignis.*]

1. Tim. 2.
L. 28. Mor.
cap. 2.

Quid electri specie, nisi Christus Jesus mediator Dei & hominum designatur? Electrum quippe ex auro & argento est. In electro dum aurum argentumque miscetur, argentum ad claritatem crescit, aurum verò à suo fulgore pallefcit. Illud ad claritatem proficit, hoc à claritate temperatur. Quia igitur in unigenito Dei Filio, naturæ divinitatis unita est natura nostra, in qua adunatione humanitas in majestatis gloriam excrevit, divinitas verò à sui fulgoris potentia humanis se oculis temperavit, per hoc quòd humana natura clarior facta est, quasi per aurum crevit argentum. Et quia divinitas à fulgore suo nostris est aspectibus temperata, quasi aurum nobis palluit per argentum. Illa enim natura immutabilis, quæ in se manens innovat omnia, si ita ut est, nobis apparere voluisset, fulgore suo nos incenderet potius, quàm renovaret. Sed claritatem suæ magnitudinis temperavit nostris oculis Deus; ut dum nobis ejus claritas temperatur, etiam nostra infirmitas per ejus similitudinem in ejus luce claresceret, & per acceptam gratiam, ut ita dicam, suæ habitudinis colorem mutaret. Quasi electrum ergo in igne est Deus factus homo in persecutione. Sequitur: [*Et in medio ejus similitudo quatuor animalium.*]

Quod in medio ejus dicitur, sive electri, sive ignis, nil obstat intelligi: quia quatuor hæc animalia, sancti scilicet Evangelistæ, & ex ejusdem Domini incarnatione ad fidei virtutem solidati sunt, & in igne persecutionis multis tribulationibus afflicti. Quod si quis hæc quæ de primo Domini adventu diximus, etiam de secundo velit accipere, celeri assensu sequendus est: quia sæpe prophetiæ spiritus in uno quod loquitur, multa simul intuetur. Ventus enim turbis ab Aquilone venit, quia nimirum causa peccatorum exigit, ut districti judicij concussio omnia simul elementa perturbet. Terror enim perturbationis ultimæ inde venire dicitur, unde generatur. Nam quia ad feriendas frigidas peccatorum mentes judicium perturbationis ultimæ agitur, rectè ab Aquilone ventus turbis venire perhibetur. Quæ videlicet concussio aptè ventus turbis dicitur; quia in illo die cunctorum qui tunc in carne mortali inventi fuerint, in pavore nimio corda commoventur. Cum enim cœperit impleri quod scriptum est: *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & Stellæ cadent de celo, & virtutes calorum commovebuntur*: quæ mens erit hominis, æterni judicis sententiam non formidantis? Ibi enim tunc cuncta simul peccata ante oculos redeunt: ibi omnia quæ cum delectatione acta sunt, ad memoriam cum pavore revocantur: ibi caligo cogitationis miseræ ex pœna proximæ damnationis. Unde & subditur: [*Et nubes magna.*] Tunc quippe ex peccatorum memoria sensum mentis deprimit caligo cæcitatatis, cum unigenito Dei Filium in forma divinitatis conspiciere reprobi non permittuntur. *Videbunt enim in quem transfixerunt.* Et, *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Ubi & aperte subditur: [*Et ignis involvens.*] Quia videlicet ignis ille judicij, qui caelum æreum & terram concremabit, peccatores jam in sua superbia non permittet erigi, sed involvet, quos proculdubio in pœna suæ damnationis confringet. [*Et splendor in circuitu ejus.*] Quia sicut fulgur exit ab Oriente, & paret usque ad Occidentem, ita erit adventus filij hominis. Ubi nullus tunc à judicio in sua mente latere permittitur,

Mat. 24. c

Joan. 19.
Zach. 12.

Mat. 24.

* al. à judice.

A quia ipso judicis fulgore penetratur. De quo mox * al. judice
* judicij die subditur: [*Et in medio ejus quasi species electri, id est, de medio ignis.*] Ipse enim Angelis atque Archangelis omnibusque virtutibus præfidens Redemptor noster, qui velut in electri similitudinem unus ex utraque & in utraque natura & Deus permanfit cum Patre, & ad redemptionem nostram factus est mortalis cum hominibus, in suo tunc terrore videbitur, eique ignis judicij in reprobis vindicta famulabitur. Hinc enim scriptum est: *Dies Domini declarabit, quia in igne revelabitur.* Hinc Psalmista ait: *Deus manifeste veniet, Deus noster, & non silebit: ignis in conspectu ejus ardebit, & in circuitu ejus tempestas valida.* Hinc Petrus Apostolus dicit: *Adveniet dies Domini ut fur, in quo celi magno impetu transibunt, elementa vero ignis ardore solventur.* Et quia tunc sancti omnes qui mundum perfectè reliquerunt, judices venient, aptè mox subditur: [*Et in medio ejus similitudo quatuor animalium.*]

1. Cor. 3. c
psal. 49.

1. Pet. 3.

Quid enim per quatuor animalia, nisi quatuor Evangelistæ signantur? Nec immeritò per Evangelistas quatuor, perfectorum omnium numerus exprimitur; quia omnes qui in Ecclesia modò perfecti sunt, perfectionis suæ rectitudinem per eorum Evangelium didicerunt. In medio enim ejus similitudo quatuor animalium; quia illi tunc ejus corpori uniti, ejus majestati conjuncti, & simul facti cum eo judices videbuntur, qui modò perfecta opera juxta Evangelica præcepta secuti sunt. Hinc est enim quòd ipsis sanctis Apostolis dicitur: *Vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.* Hinc Isaias ait: *Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui.* Hinc Salomon de Ecclesia loquitur, *Prov. 31. c* dicens: *Nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum senatoribus terræ.* His itaque sub brevitate transcurfis, adventus primi ordinem, sicut cœpimus, exequentes, ad Evangelistarum personas in expositione redeamus. Sequitur: [*Et hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis.*] Cùm paulò pòst sancta hæc animalia singulis distincta imaginibus describantur, ut aliud homini, aliud leoni, aliud vitulo, aliud aquilæ simile dicatur; quid est quòd hoc loco de omnibus simul dicitur, [*Similitudo hominis in eis?*] Sed quis hoc loco homo describitur, nisi ille de quo scriptum est: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo?* Hæc itaque animalia ut surgere ad sanctitatis virtutem valeant, ad hujus hominis similitudinem tendunt. Sancta enim non essent, si hujus hominis similitudinem non haberent: quia quidquid in eis de visceribus pietatis, quidquid de mansuetudinis spiritu, quidquid de custodia humilitatis, quidquid de fervore charitatis est, hoc ab ipso fonte misericordiae, ab ipsa radice mansuetudinis, ab ipsa virtute justitiæ, id est, à mediatore Dei & hominum Deo Domino traxerunt. Hujus se hominis similitudinem

Mat. 19. d

Isai. 3. c

Prov. 31. c

Philip. 2. c

D E habere egestius prædicator ostendit, dicens: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Ad ejus nos similitudinem surgere admonet, cum dicit: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de celo celestis.* Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem ejus qui de celo descendit. Sanctus etenim quique in tantum ad similitudinem hujus hominis ducitur, in quantum vitam sui Redemptoris imitatur. Nam ab ejus mandatis atque operibus discordare, quid est aliud quàm à similitudine longè recedere? Plangunt autem vitam delinquentium prædicatorum sancti: sed de ipso nostro capite scriptum est, quia *sevit super Hierusalem.* Gaudent de bonis actibus subditorum, & rectè operantes diligunt: sed de Redemptore nostro scriptum est, quia cùm adolescens

1. Tim. 2.

1. Cor. 11.

1. Cor. 15. f.

Luc. 19. f.

Mat. 19. c quidam diceret : *Hæc omnia custodivi a juventute mea* ; magis dilexit eum. Portant illatas contumelias prædicatores sancti , & nullam ad invicem contumeliam reddunt : sed cum Redemptori nostro diceretur : *Dæmonium habes* ; non injuriam reddidit , sed mansuetè respondit , dicens : *Ego dæmonium non habeo*. Fervent zelo rectitudinis prædicatores sancti : sed Redemptor omnium , flagello de resticulis facto , vendentes & ementes ejecit de templo , cathedras vendentium columbas evertit , & nummulariorum effudit æs. In omne quod fortiter agunt , humilitatem tota intentione custodiunt : sed per Redemptorem nostrum dicitur : *Discite à me , quia mitis sum , & humilis corde*. Persecutores quoque suos diligunt prædicatores sancti : sed ipse auctor omnium ac redemptor in passione positus , pro persecutoribus intercedit , dicens : *Pater ignosce illis , quia nesciunt quid faciunt*. Membra sua ponunt in passione pro fratribus : sed pro electorum vita usque ad mortem se tradidit auctor vita. Dicatur ergo de sanctis animalibus , quòd similitudo hominis in eis est : quia quòd sancta , quòd mira sunt , hoc in eis de specie similitudinis est , id est , de virtute imitationis. Caput quippe omnium nostrum Redemptor noster est. Et per Salomonem dicitur : *Oculi sapientis in capite ejus , stultus autem in tenebris ambulat*. Tunc enim in capite oculos habemus , cum vitam Redemptoris nostri tacita cogitatione conspicimus , cum omnis nostra intentio in ejus imitationem se erigit : ne si vias lucis aspicere oculus mentis neglexerit , statim clausus in tenebris erroris cadat. Ad hujus similitudinem hominis surgere festinabat Propheta , cum diceret : *In mandatis tuis exercebor , & considerabo vias tuas*. Qui enim vias Domini tacite in mente considerat , & se exercere in mandatis illius festinat , quid aliud in semetipso nisi imaginem novi hominis reformat ? Quod quia in sanctorum cordibus incessanter agitur , rectè nunc de animalibus dicitur : *[Similitudo hominis in eis]*. Post hanc verò similitudinem que nunc in moribus tenetur , quandoque ad similitudinem gloriæ pervenitur. Hinc etenim Joannes dicit : *Nunc filij Dei sumus , & nondum apparuit quid erimus*. Scimus autem quoniam cum apparuerit , similes ei erimus. Qui mox unde hoc fieri valeat , adjungit , dicens : *Quoniam videbimus eum sicuti est*. Esse enim Dei , est æternum hunc atque incommutabilem permanere. Nam omne quod mutatur , desinit esse quod fuit , & incipit esse quod non fuit : Dei verò esse , est dissimiliter nunquam esse. Unde ad Moysen dicitur : *Ego sum qui sum*. Et dices filiis Israel : *Qui est , misit me ad vos*. Jacobus quoque ait : *Apud quem non est transmutatio , nec vicissitudinis obumbratio*. Itaque per Joannem dicitur : *Similes ei erimus , quoniam videbimus eum sicuti est* : quia per hoc quòd aspicimus ejus essentiam naturæ , à mutabilitate nostra liberati , figimur in æternitatem. Immutabimur quippe in ipso quem videbimus : quia morte carebimus videndo vitam. Mutabilitatem nostram transcendemus , videndo immutabilitatem. Corruptione nulla tenebimur , videndo incorruptionem. Erit autem tunc similitudo hominis etiam in corporibus nostris. Hinc etenim per Paulum dicitur : *Nostra conversatio in cælis est : unde etiam Salvatorem expectamus Dominum Jesum Christum , qui reformabit corpus humilitatis nostre , configuratum corpori claritatis sue*. Erunt ergo tunc electorum corpora claritati Dominici corporis configurata , quæ etsi æqualitatem gloriæ ejus non habent per naturam , similitudinem tamen configurationis ejus habebunt per gratiam. Quia itaque similitudo vitæ ejus nunc in moribus trahitur electorum , & in resurrectione sequitur similitudo æternitatis in mente , quoniam videbimus eum sicuti est : & quia similitudinem quoque illius etiam corpora nostra percipient in configuratione , dicatur rectè de sanctis animali-

bus : *[Similitudo hominis in eis]* Hæc nos in expositionis exordio præbasse sufficiat , ut loquendi virtus silentio referta , ad indaganda mysteria que sequuntur , robustior exurgat. Certi etenim sumus quia ipsum , de quo loquimur , habemus adjutorem : qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus , per omnia sæcula sæculorum , Amen.

HOMILIA III.

ET quatuor facies uni , & quatuor penna Ezech. 1. vcr. 6.
uni. Et pedes eorum pedes recti , & plantata pedis eorum quasi planta pedis vituli , & scintille quasi aspectus aris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus : & facies & pennas per quatuor partes habebant : junctaque erant penna eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent , sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.

Sancta quatuor animalia , quæ prophetiæ spiritu futura prævidentur , subtili narratione describuntur , cum dicitur : *[Quatuor facies uni , & quatuor penna uni]* Quid per faciem , nisi notitia : & quid per pennas , nisi volatus exprimitur ? Per faciem quippe unusquisque cognoscitur : per pennas verò in altum avium corpora sublevantur. Facies itaque ad fidem pertinet , penna ad contemplationem. Per fidem namque ab omnipotenti Deo cognoscimur , sicut ipse de suis ovibus dicit : *Ego sum pastor bonus , & cognosco oves meas , & cognoscunt me meæ*. Qui rursum ait : *Ego scio quos elegerim*. Per contemplationem verò qua super nosmetipsos tollimur , quasi in aëra levamur. Quatuor ergo facies uni sunt : quia si requiras quid Matthæus de incarnatione Domini sentiat ; hoc nimirum sentit quòd Marcus , Lucas , & Joannes. Si quæras quid Joannes sentiat ; hoc proculdubio quòd Lucas , Marcus , & Matthæus. Si quæras quid Marcus ; hoc quod Matthæus , Joannes , & Lucas. Si quæras quid Lucas ; hoc quod Joannes , Matthæus , & Marcus sentit. Quatuor ergo facies uni sunt ; quia notitia fidei , qua cognoscuntur à Deo , ipsa est in uno , quæ est simul in quatuor. Quidquid enim in uno inveniatis , hoc in omnibus simul quatuor cognoscetes. *[Et quatuor penna uni]* quia Dei omnipotentis filium Dominum nostrum Jesum Christum simul omnes concorditer prædicant ; & ad divinitatem ejus mentis oculos levantes , pennam contemplationis volant. Evangelistarum ergo facies ad humanitatem Domini pertinet , penna ad divinitatem : quia in eo quem corporeum aspiciunt , quasi facies intendunt. Sed dum hunc esse incircumscripsum atque incorporeum ex divinitate annunciant , per contemplationis pennam quasi in aëra levantur. Quia itaque una est fides incarnationis ejus in omnibus , & par contemplatio divinitatis ejus in singulis , rectè nunc dicitur : *[Quatuor facies uni , & quatuor penna uni]* Sed quæ virtus esset , si fidem atque contemplationem Domini habentes prædicatores illius , sancta opera non haberent ? Sequitur : *[Et pedes eorum pedes recti]* Quid per pedes , nisi gressus actuum designantur ? Quatuor ergo animalium pedes recti esse describuntur , quia sanctorum Evangelistarum atque omnium perfectorum opera ad sequendam iniquitatem non sunt retorta. Hi autem pedes rectos non habent , qui ad mala mundi que reliquerunt , reflectuntur. De quibus scriptum est : *Canis reversus ad suum vomitum , & sus lotus in volutabro luti*. Dolebat de quibusdam doctor egregius , quòd pedum rectitudinem retrò retorferant , quibus per increpationem

Galat. 4. b tionem dicebat: *Quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus de novo servire vultis? Dies observatis, & mensis, & tempora, & annos: timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis. Qui alios admonet, dicens: Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus vestros facite pedibus vestris. Ut verò in eisdem sanctis prædicatoribus vitæ gravitas, fortitudo, atque discretio monstraretur, rectè subjungitur: [*Planta pedis eorum quasi planta pedis vituli.*] Quia enim prædicatorum sancti bonum nomine designantur, docet Paulus Apostolus, legis testimonium exponens: *Non obturabis os bovi trituranti.* In sanctis ergo prædicatoribus planta pedis est vituli, scilicet maturè incedens, & fortis, & divisa: quia unusquisque prædicator & venerationem habet in maturitate, & fortitudinem in opere, & divisionem unguæ in discretionem. Non enim facilè prædicatione ejus accipitur, si levis in moribus esse videatur. Et nulla erit maturitatis ostensio, si contra adversa omnia non adfuerit operis fortitudo. Virtutis autem meritum ipsa fortitudo operis amittit, si discretio in intellectu non fuerit. Ecce enim sacram scripturam legimus: si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amissimus: si omnia ad spiritalem allegoriam ducimus, similiter indiscretionis stultitia ligamur. Legunt enim sacra eloquia prædicatorum sancti, & aliquando in historia litteram suscipiunt, aliquando verò per significationem litteræ spiritum requirunt. Et modò bona facta patrum præcedentium, sicut juxta litteram inveniunt, imitantur: modò quædam quæ juxta historiam imitanda non sunt, spiritaliter intelligunt, & ad profectum tendunt. Quid ergo aliud prædicatorum sancti in suo opere, nisi in pede unguam findunt? De quibus adhuc aptè subditur: [*Et scintilla quasi aspectus æris candentis.*] Aëris metallum valde sonorum est. Et rectè voces prædicantium aëri comparantur, quia in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Bene autem æs candens dicitur; quia vita prædicantium sonat & ardet. Ardet enim desiderio, sonat verbo. Aërs ergo candens, est prædicatione accensa. Sed de candente aëre scintillæ prodeunt; quia de eorum exhortationibus verba flammantia ad aures audientium procedunt. Rectè autem prædicatorum verba scintillæ appellatæ sunt, quia eos quos in corde tetigerint, incendunt. Considerandum quoque est, quòd scintillæ subtiles sunt valde & tenues: quia cum prædicatorum sancti de cælesti patria loquuntur, non tantum valent aperire verbo, quantum possunt ardere desiderio. Ex eorum ergo lingua quasi quædam ad nos scintillæ veniunt; quia de cælesti patria in eorum voce vix tenuè aliquid cognoscitur, quod tamen ab eis non tenuiter crematur. Neque enim cælestem gloriam aut tantam videre sufficiunt, quanta est: aut tantum loqui prævalent, quantum vident. Candens ergo æs scintillas projicit, quando vix tenuiter prædicator loqui sufficit hoc, unde ipse fortiter ignescit. Divina autem pietate agitur, ut ex ipsis scintillis tenuissimis audientis animus inflammetur; quia sunt quidam, qui dum parva audiunt, majore desiderio replentur: & inde perfectè in Dei amore ardent, unde vix tenuissimas verborum scintillas acceperunt. Verbum quippe prædicationis, semen in corde audientis est. Et auditor bonus inde profert postmodum magnam messem scientiæ, unde parvum prius acceperat semen linguæ. Cui rei bene concinit factum in vidua ab Elisæo propheta miraculum, quæ ne duos filios auferente creditore amitteret, propheta dictis obedivit, & ex eo quòd parum olei habebat, per vasa vacua effudit, quæ cuncta post usque ad summum repleta sunt, & ex eorum repletionem mulier à creditoris sui debito est soluta. Quæ videlicet mulier, quam aliam nisi sanctam Ecclesiam signat, duorum populorum, id est, Judæorum & Gentilis quasi duorum filiorum matrem? Quæ prius ex perverso opere per callidi spiritus persuasionem quasi quemdam peccati nummum à creditore acceperat, & duos quos in fide genuit, amittere filios timebat. Sed prophetae verbis, id est, scripturæ sacræ præceptis obediens, ex parvo quòd habebat oleo, vasa vacua infudit: quia dum ab unius ore doctoris parum quid de amore divinitatis multorum vacuæ mentes audiunt, exuberante gratia, unguento divini amoris usque ad summum replentur. Et jam multorum nunc corda, quæ prius fuerant vacua vascula, unguento spiritus plena sunt, quæ ex paucitate olei solummodo infusa videbantur. Quod dum aliis atque aliis datur, & ab auditoribus fides accipitur, Sareptana mulier, videlicet sancta Ecclesia, sub creditoris sui jam debito non tenetur. Sequitur: [*Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus.*] Possunt hoc in loco quatuor partes, quatuor mundi regiones accipi, scilicet Oriens, Occidens, Meridies, & Septentrio; quia sanctorum prædicatione auctore Deo in cunctis mundi partibus est egressa. Possamus etiam per quatuor partes principales quatuor virtutes accipere, ex quibus reliquæ virtutes oriuntur, videlicet prudentiam, fortitudinem, justitiam, atque temperantiam. Quas nimirum virtutes tunc veraciter accipimus, cum earum ordinem custodimus. Prima quippe prudentia, secunda fortitudo, tertia justitia, quarta temperantia est. Quid enim prodesse potest prudentia, si fortitudo deficit? Scire etenim cuiquam quod non potest facere, poena magis quam virtus est. Sed qui prudenter intelligit quod agat, & fortiter agit quod intellexerit, jam proculdubio justus est: sed ejus justitiam temperantia sequi debet, quia plerumque justitia, si modum non habet, in crudelitatem cadit. Ipsa ergo justitia verè justitia est, quæ se temperantia freno moderatur, ut in zelo quo quisque fervet, sit etiam temperans; ne si plus ferveat, perdat justitiam, cujus servare moderamina ignorat. Duæ autem sunt sanctorum prædicatorum vitæ; activa scilicet, & contemplativa: sed activa prior est tempore, quam contemplativa, quia ex bono opere tenditur ad contemplationem. Contemplativa autem major est merito, quam activa: quia hæc in usu præsentis operis laborat, illa verò sapore intimo venturam jam requiem degustat. Quid itaque per manus nisi activa, & quid per pennas nisi contemplativa vita signatur? Manus ergo hominis sub pennis eorum est, id est, virtus operis sub volatu contemplationis. Quod bene in Evangelio duæ illæ mulieres designant, Martha scilicet & Maria. *Martha etenim sagebat circa frequens ministerium: Maria autem sedebat ad pedes Domini, & verba ejus audiebat.* Erat ergo una intenta operi, altera contemplationi. Una activæ serviebat per exterius ministerium, altera contemplativæ per suspensionem cordis in verbum. Et quamvis activa bona sit, melior tamen est contemplativa: quia illa cum mortali vita deficit, ista verò in immortalis vita plenius excrescit. Unde dicitur: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quia igitur activa minor est merito, quam contemplativa, rectè nunc dicitur: [*Manus hominis sub pennis eorum.*] Nam etsi per activam boni aliquid agimus, ad cælestem tamen desiderium per contemplativam volamus. Unde & apud Moysen activa servitus, contemplativa autem libertas vocatur. Et cum utraque vita ex dono sit gratiæ; quamdiu tamen inter proximos vivimus, una nobis in necessitate est, altera in voluntate. Quis enim cognoscens Deum, ad ejus regnum ingreditur, nisi prius bene operetur? Sine contemplativa ergo vita intrare possunt ad cælestem patriam, qui bona quæ possunt operari, non negligunt: sine activa autem intrare non possunt, si negligunt bona operari quæ possunt. Illa ergo in necessitate, hæc in voluntate est. Illa in*

Luc. 10. g

Ibidem.

D D d d

servitute, ista in libertate. Hinc est enim quod ad
 Exod. 21. a Moysen dicitur: *Si emeris seruum Hebraeum, sex
 annis seruet tibi, in septimo egredietur liber gra-
 tis. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat. Si
 habens uxorem, & uxor egrediatur simul. Sin autem
 dederit illi dominus uxorem, & pepererit filios &
 filias, mulier & liberi eius erunt domini sui, ipse
 vero exibat cum vestitu suo. Quod si dixerit servus,
 Diligo dominum meum, & uxorem ac liberos, non
 egrediar liber: offerat enim dominus diis, & appli-
 cabitur ad ostium & postes, perforabitque aurem eius
 subula, & erit ei servus in saeculum.* Paulo latius
 testimonium dedimus, ut distinctionem servitutis
 atque libertatis in utraque vita monstrarem. Sed
 onerosum esse non debet, si hoc exponendo exequa-
 mur, unde ista quae diximus, affirmemus. Hebraeus
 enim transiens interpretatur. Et servus Hebraeus
 emittitur, quando unusquisque, qui jam ab hoc sae-
 culo mente transit, servitio omnipotentis Domini
 subditur. Ille etenim verè Deo servire appetit, qui
 ab hoc saeculo mente transire dixerit. Sic Moyses
 transivit, ut videret visum. Sic David cum videret
 impium exaltatum & elevatum super cedros Libani,
 transivit, & ecce non erat. Quia iniquorum poten-
 tias esse magnum aliquid fortasse credimus, nisi ad
 permanentis saeculum mente transeamus. Servus verò
 Hebraeus emptus sex annis servire praecipitur, ita ut
 in septimo liber exeat gratis. Quid enim per sena-
 rium numerum, nisi activae vitae perfectio designa-
 tur? quid per septenarium, nisi contemplativa ex-
 primitur? Se x ergo annis servit, & septimo egredi-
 tur liber, qui per activam vitam quam perfectè ex-
 hibuerit, ad contemplativam vitam libertatem transit.
 Et notandum, quod gratis liber egreditur, quia ij
 qui postquam omnia fecerint, dicunt se inutiles ser-
 vos, ita erit ex gratia etiam contemplativa. Cum qua-
 li veste intraverit, cum tali exeat: quia omnino ne-
 cesse est ut unusquisque nostrum in hoc quod incipit,
 perseveret, atque usque ad finem operis in ea qua in-
 choavit intentione perduret. Ille quippe ad contem-
 plativam transit, qui in activa vita intentionis suae
 vestem ad deteriora non mutaverit. Et sunt nonnul-
 li, qui priusquam omnipotentis Dei servitio in san-
 cta conversatione socientur, jam bona operari dili-
 gunt. Sunt verò alij, qui bona opera postquam ad
 servitium omnipotentis Dei venerint, discunt. Qui
 ergo operationem bonam & priusquam ad Dei ser-
 vitium veniret, habere studuit, Hebraeus servus
 cum uxore emptus est. Et plerumque is qui talis est,
 potest ad contemplativam vitam transire, & ta-
 men activam non deserere. Unde & illic subditur:
Si habens uxorem, & uxor egrediatur simul. Cum
 eo enim ad libertatem & uxor egreditur, quando is
 qui ad contemplationem pervenit, etiam foris ac-
 tionem boni operis qua prodesse possit aliis, non
 relinquit. Sin autem dominus dederit illi uxorem,
 & pepererit filios & filias, mulier & liberi eius erunt
 domini sui, ipse verò exibat cum vestitu suo. Servo
 empto dominus dat uxorem, cum praedicator quis-
 que eum quem juri omnipotentis Dei mancipave-
 rit, bonae actioni conjungit. Nam & praedicatores
 domini vocantur, sicut Elisaeo prophetae de praedi-
 catore suo dicitur: *Scis quod dominus tuus tollatur à
 te?* Uxor verò servi emptitij filios & filias parit,
 quando bona actio fortes vel teneros fructus gene-
 rat. Sed mulier quae à domino data est, eidem do-
 mino cum filiis remanet, ipse verò servus exit cum
 vestitu suo: quia bona actio, vel ejusdem bonae ac-
 tionis fructus, praedicatoris mercedi reputantur.
 Ipse verò in desiderij sui intentione perdurans, per
 supernam gratiam ad contemplationem liber egredi-
 ditur. *Quod si dixerit servus, Diligo dominum meum
 & uxorem ac liberos, non egrediar liber.* Servus do-
 minum suum diligit, quando praedicatoris verba sol-

licita mente custodit. Uxorem quoque amans & li-
 beros, liber egredi recusat, quando activam vitam
 ejusque fructus diligens, transire ad contemplativam
 non vult: quia bona se opera habere in ministerij
 sui servitute considerans, ad libertatis quietem re-
 cusat secedere. *Sed offerat enim dominus diis, & ap-
 plicetur ad ostium & postes, & perforet aurem eius
 subula, ut sit ei servus in saeculum.* Is enim qui in
 activa disposuit vitam perdurare, à domino diis offer-
 tur, quando à praedicatoris suo antiquorum patrum
 dictis inbuiltur, qui nobis in via omnipotentis Do-
 mini sacerdotes fuerunt. Atque ad ostium & postes
 tabernaculi ducitur, ut de ingressu caelestis taberna-
 culi altius aliquid audiat, & tremendi judicij diem
 subtiliter agnoscat, ne per bona opera quae facit,
 placere hominibus appetat. Sicque auris ejus subu-
 la perforatur, dum mens illius timoris Dei subtilita-
 te percussitur, ut verbi acumine transfixa, per omne
 quod agit, noverit ingressum regni semper attende-
 re, & quasi ab ostio & poste tabernaculi perforatam
 aurem portare. Qui erit servus in saeculum, ut esse
 post saeculum liber possit. In saeculum etenim servus
 est, qui per activam vitam hominibus servire dispo-
 suit, ut post praesens saeculum ad libertatem veram
 valeat pervenire. De qua per Paulum dicitur: *Quia
 & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis
 in libertatem gloriae filiorum Dei.* Tunc enim in no-
 bis vera libertas erit, cum ad gloriam filiorum Dei
 adoptio nostra pervenerit. Nunc verò non solum
 activa vita in servitute est, sed ipsa quoque contem-
 platio, qua super nos rapimur, libertatem mentis
 adhuc perfectè non obtinet, sed imitatur, quia illa
 quies intima in aenigmate videtur. Ipsa tamen in
 quantalibet sit contemplationis angustia, activa
 vita jam valde est latior atque sublimior, quae ad
 quandam mentis libertatem transit, temporalia
 non cogitans, sed aeterna. Quia itaque contempla-
 tiva vita ad superiora evolat, & activae vitae longè
 superest quadam, ut ita dicam, dignitate securitatis
 suae, aptè nunc dicitur: *[Et manus hominis sub pen-
 nis eorum.]* Sin verò hoc in loco homo Redemptor
 noster accipitur, manus hominis sub pennis eorum
 est; quia nisi Deus homo fieret, qui mentes praedi-
 cantium ad caelestia sublevasset, illa quae apparent
 animalia, non volarent. Nec immerito manus
 hominis esse sub pennis dicitur, quia de eodem Red-
 emptore nostro scriptum est: *Qui cum sit splendor
 gloriae, & figura substantiae ejus, portansque omnia.*
 Ejus ergo manus corda nostra portat, ejus manus
 in contemplatione nos sublevat. Nisi enim, ut di-
 ctum est, omnipotens Verbum propter homines
 homo fieret, humana corda ad contemplandam
 Verbi excellentiam non volarent. Inde ergo excelsè
 factae sunt hominum mentes, unde inter homines
 apparuit humilis Deus. Dicitur itaque de sanctis
 animalibus: *[Et manus hominis sub pennis eorum.]*
 De quibus adhuc subditur: *[Et facies & pennas per
 quatuor partes habebant, junctaeque erant penne eo-
 rum alterius ad alterum.]* Per quatuor partes facies
 & pennas habent, quia in cunctis mundi regionibus
 praedicantes demonstrant quiddid de humani-
 tate, quiddid de divinitate nostri Redemptoris sen-
 tiunt. Quia dum incarnatum Deum ubique praedi-
 cant, in quatuor mundi partibus faciem demon-
 strant. Dumque eum esse unum cum Patre & Spi-
 ritu sancto annunciant, ubique pennae contempla-
 tionis volant. Quorum pennae junctae sunt alterius
 ad alterum; quia omnis eorum virtus, omnisque
 sapientia, qua ceteros homines contemplationis suae
 volatu transcendunt, vicissim sibi in pace atque
 unanimitate conjungitur. Unde scriptum est: *Quia Jacob. 3. d
 defursum est sapientia, primum quidem pudica est,
 deinde pacifica.* Unde et eisdem suis praedicatoribus *Mar. 9. 2
 Veritas dicit: Habete in vobis sal, & pacem habete
 inter vos.* Penna ergo animalium alterius ad alte-

Exod. 3.
 Psal. 35.

Luc. 17. 6

4. Reg. 2. a

Exod. 21.

rum jungitur, quia sanctorum prædicatorum virtus atque sapientia vicissim sibi in charitatis atque cõcordiæ pace sociatur. Penna autem alterius ab altero divisa esset, si in hoc quod unusquisque in sapientia evolat, habere pacem cum altero recularer. Sequitur: [*Non revertentur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.*] Pennata animalia, videlicet prædicatorum sancti, cum incedunt, minimè revertuntur; quia sic à terrenis actibus ad spiritalia pertranseunt, ut ad ea quæ reliquerunt, ulterius nullatenus reflectantur. Quasi enim per quamdam viam eis incedere, est mente ire semper ad meliora.

Quò contrà de reprobis dicitur, quia reversi sunt corde in Ægyptum. Per semetipsam Veritas dicit: *Nemo mittens manum in aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Manum quippe in aratrum mittere, est quasi per quemdam compunctio- nis vomerem ad proferendos fructus terram sui cordis aperire. Sed retrò post aratrum aspicit, qui post exordia boni operis ad mala revertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minimè contingit, rectè nunc per Prophetam dicitur: [*Non revertentur cum incederent.*] Qui cur non revertantur, indicat cum subjungit: [*Unumquodque ante faciem suam gradiebatur.*] Ante nos enim æterna sunt, post nos temporalia: quia & illa pergentes invenimus, & ista recedentes quasi post dorsum relinquimus. Unde & magnum illud pennatum animal dicebat, quod usque ad celi tertij secreta volaverat: *Unum verò, quæ retro sunt oblitus, in ea quæ sunt anteriora, extendens me, sequor ad palmam supernæ vocationis.*

In anteriora etenim extentus, eorum quæ retro sunt oblitus fuerat; quia temporalia despiciens, sola quæ sunt æterna quærebat. Ante faciem ergo suam gradiuntur sancta animalia; quia & ea quæ reliquerunt, nullo jam appetitu respiciunt, & in æternis quæ appetunt, sub contemplationis suæ oculis boni operis pedem ponunt. Quisquis itaque jam ante faciem suam ambulare decreverit, magna ei consideratione pensandum est, quòd aliter retro respicitur ex opere, atque aliter ex cogitatione. Sunt etenim quidam qui magna deliberant, & peccatorum suorum conscij, multa ex his quæ possident, egenis distribuere pertractant, ut culpas suas ante Dei oculos misericordiæ visceribus redimant. Jamque hæc operari inchoant, & plerumque cum operantur, paupertatis timor eorum animum concutit, atque timentes ne egeant, erga egenos tenaces fiunt, seseque ab ea quam cœperunt, bona operatione suspendunt. Hi nimirum incedentes reversi sunt, quia ante faciem suam ambulare noluerunt. Contra quos rectè per Salomonem dicitur: *Propter frigus peger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.* Qui enim nunc propter pavorem mentis atque torporem bene operari negligit, cum sol justitiæ in judicio velut in ætate claruerit, mendicat vitam, sed non accipit, quia propter illam bona operari contempsit. Alius despectis carnis desideriis cuncta relinquere, & omnipotentis Dei se subdere servitio pertractat, seque ipsum restringere sub continentiæ & castitatis fræno deliberat; sed cum cecidisse alios etiam post castitatem conspicit, hoc ipsum facere quod deliberaverat, pertimescit. Fitque ut retrò per cogitationem redeat, qui ad anteriora respiciens, jam mentis gressibus ad alta ibat. De quo bene per Salomonem dicitur: *Qui observat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, numquam metet.*

Venti quippe nomine, malignus spiritus, qui mentem tentationibus impellit; nubis verò appellatione peccator exprimitur, qui tentationis impulsione commovetur. Qui ergo attendit ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metit: quia is qui tentationes maligni spiritus metuens, & iniquorum lapsus conspiciens, semetipsum desperat,

S. Greg. Tom. I.

A neque nunc exercetur in bono semine operis, neque post reficietur de munere justæ retributionis. Sunt verò nonnulli qui bona quidem quæ noverunt, operantur, atque hæc operantes, meliora deliberant; sed retractantes meliora, quæ deliberaverant, mutant: & quidem bona agunt quæ cœperant, sed à melioribus quæ deliberaverant, succumbunt. Hi nimirum ante humana judicia stare videntur in opere, sed ante omnipotentis Dei oculos ceciderunt in deliberatione. Unde fit plerumque, ut & bonum opus eorum minus Deo placeat, quia * cum pavore mentis in meliori gradu deliberationis inconstanter ponitur, hoc ipsa cogitationis inconstantia accusat. Sed quia perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur, quantum quotidie proficiant, incessanter pensant, rectè de his dicitur: [*Non revertentur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.*] Inter hæc igitur considerare libet, nos ad ista tractanda qui sumus, & unde venimus, & usque ad quæ sacri eloquij mysteria perferenda sublevamur. Certè in antiquis parentibus nostris cultores idolorum fuimus; sed ecce per spiritum gratiæ, verba jam cælestia rimamur. Unde hoc nobis? Sed implevit hoc Redemptor humani generis, quod per Prophetam dixit: *Et deserta in ubertatem versa advena comedent.* Hæc quippe prophetarum dicta deserta apud Judæos fuerunt; quia per intellectum mysticum ea excolere inquirendo noluerunt. Nobis autem in ubertatem versa sunt, quia & juxta historiam visionis dicta largiente Deo menti nostræ spiritaliter sapiunt, & jam advena comedimus, quæ cives legis manducare noluerunt. Sint gratiæ unigenito, sit laus æternæ sapientiæ: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

Similitudo autem vultus eorum facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bovis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquila desuper ipsorum quatuor: & facies eorum & penna eorum extenta desuper. Dua penna singulorum jungebantur, & dua tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat.

PER sanctum prophetiæ spiritum pennata animalia subtiliter describuntur, ut per hæc Evangelistarum significari personas ipsa nobis subtilitas discretionis aperiat, nihilque sermo Dei nostro intellectui dubietatis relinquat. Ecce enim dicitur: [*Similitudo autem vultus eorum, facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bovis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquila desuper ipsorum quatuor.*] Quòd enim quatuor hæc pennata animalia sanctos quatuor Evangelistas designent, ipsa uniuscujusque libri Evangelici exordia testantur. Nam quia ab humana generatione cœpit, jure per hominem Matthæus: quia per clamorem in deserto, rectè designatur per leonem Marcus: quia à sacrificio exorsus est, bene per vitulum Lucas: quia verò à divinitate Verbi cœpit, dignè per aquilam significatur Joannes, qui dicit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Qui dum in ipsam divinitatis substantiam intendit, quasi moræ aquilæ oculos in solem fixit. Sed quia electi omnes membra sunt

DD dd ij

De penn.
dist. 2. c.
Pennata.

Num. 14.
Luc. 9. g.

Philip. 3. c.

Prov. 20.

Ecol. 11.

* al. cum

p. s. mentis

Isai 5. d.

Ezechiel. 1.
ver. 10.

In Ioan. 1. 1.

Redemptoris nostri, ipse autem Redemptor noster A
caput est omnium electorum; per hoc quod membra
ejus figurata sunt, nihil obstat si etiam in his omni-
bus & ipse signetur. Ipse enim unigenitus Dei Filius
veraciter factus est homo: ipse in sacrificio nostrae re-
demptionis dignatus est mori ut vitulus: ipse per vir-
tutem suae fortitudinis surrexit ut leo. Leo etiam
apertis oculis dormire perhibetur: quia in ipsa mor-
te in qua ex humanitate Redemptor noster dormire
potuit, ex divinitate sua immortalis permanendo
vigilavit. Ipse etiam post resurrectionem suam af-
cendens ad caelos, in superioribus est elevatus ut
aquila. Totum ergo simul nobis est, quia & nascen-
do homo, & moriendo vitulus, & resurgendo leo,
& ad caelos ascendendo aquila factus est. Sed quia
per haec animalia Evangelistas quatuor, & sub eor-
um specie simul perfectos omnes jam superius signi-
ficari diximus; restat ut quo modo unusquisque elec-
torum istis animalium visionibus exprimat, of-
tendamus. Omnis etenim electus atque in via Dei
perfectus, & homo, & vitulus, & leo simul &
aquila est. Homo enim rationale est animal. Vitu-
lus autem in sacrificio mactari solet. Leo vero fortis
est bestia, sicut scriptum est: *Leo fortissimus bestia-
rum, ad nullius pavebit occursum.* Aquila ad subli-
mia evolat, & irreverberatis oculis Solis radiis in-
tendit. Omnis itaque qui in ratione perfectus est,
homo est. Et quoniam semetipsum ab hujus mundi
voluptate mortificat, vitulus est. Quia vero ipsa sua
spontanea mortificatione contra adversa omnia for-
titudinem securitatis habet, unde scriptum est: *In-
sus autem quasi leo confidens absque terrore erit;* leo
est. Quia vero sublimiter contempletur ea quae cele-
stia atque terrena sunt, aquila est. Igitur quoniam
justus quisque per rationem homo, per sacrificium
mortificationis suae vitulus, per fortitudinem secu-
ritatis leo, per contemplationem vero efficitur aquila,
recte per haec sancta animalia signari unusquisque
perfectus potest. Quod idcirco dicimus, ut ea quae
de quatuor animalibus dicta sunt, pertinere quoque
etiam ad perfectorum singulos demonstramus. Sed
magna nobis de eisdem Evangelistis, & sanctis praed-
icatoribus quaestio oritur, cur homo & leo à dex-
tris ipsorum quatuor, vitulus vero à sinistris ipsorum
quatuor esse perhibetur. Neque enim sine * mira
ratione est, cur duo illa à dextris, & unum hoc esse à
sinistris dicitur. Et rursum quaerendum, cur aquila
non à dextris, vel sinistris, sed desuper ipsorum qua-
tuor esse memoratur. Duas itaque nobis quaestiones
objecimus, quas oportet ut aperiente Domino dis-
solvamus. Homo igitur & leo à dextris, vitulus ve-
rò à sinistris esse perhibetur. A dextris etenim laeta, à
sinistris vero tristitia habemus. Unde & sinistrum no-
bis esse dicimus hoc, quod adversum esse deputa-
mus. Et sicut praefati sumus, per hominem incarna-
tio, per vitulum passio, per leonem vero auctoris
nostri resurrectio designatur. De incarnatione au-
tem unigeniti Filij, quare dempti sumus, omnes elec-
ti letati sunt: de morte vero illius, ipsi electorum
primi sancti Apostoli contristati, qui iterum de ejus
resurrectione gavisi sunt. Quia ergo ejus & nativi-
tas & resurrectio laetitiam discipulis praebuit, quos
ejus passio contristavit, homo & leo à dextris, vi-
tulus vero à sinistris ejus fuisse describitur. Ipsi nam-
que Evangelistae sancti de ejus humanitate gavisi
sunt, de ejus resurrectione confirmati, qui de ejus
passione fuerant contristati. Homo ergo & leo eis à
dextris est, quia Redemptoris nostri eos incarnatio
vivificavit, resurrectio confirmavit. Sed vitulus à
sinistris, quia mors illius eos ad momentum tempo-
ris in infidelitate prostravit. Jure autem locus aquila
non juxta, sed desuper esse describitur: quia sive
per hoc quod ejus ascensionem signat, seu quia Ver-
bum Patris Deum apud Patrem esse denunciat, su-
per Evangelistas ceteros virtute contemplationis ex-
crevit; cum quibus & simul de ejus Deitate loqui-
tur, hanc tamen omnibus subtilius contempletur.
Sed si aquila cum tribus aliis adjuncta, quatuor
animalia esse memorantur, mirum quo modo de-
super ipsorum quatuor esse describitur, nisi quia
Joannes per hoc quod in principio Verbum vidit,
etiam super semetipsum transit. Nam nisi & se *Joan. 1. 14*
transisset, Verbum in principio non vidisset. Quia
ergo & semetipsum transgressus est, non jam so-
lummodo super tria, sed adjuncto & se super qua-
tuor fuit. Sequitur: [*Et facies eorum & pennae eor-
um extente desuper.*] Facies & pennae extente de-
super describuntur, quia omnis intentio, omnis-
que contemplatio sanctorum super se tendit, ut
illud possit adipisci, quod in caelestibus appetit. Si-
ve enim bono operi, sive vero invigilet contempla-
tioni, tunc veraciter hoc quod agit, bonum est,
quando ei complacere concupiscit à quo est. Nam
qui bona agere videtur, & per haec non Deo, sed
hominibus placere desiderat, intentionis suae faci-
ciem deorsum premit. Et qui idcirco in sacro elo-
quio ea quae divinitatis sunt, contempletur, ut per
hoc quod intelligit, occupari ad quaestiones possit,
quia non dulcedine quaerit beatitudinis satiat app-
perit, sed doctus videri; iste nimirum intellectus
sui pennas desuper non extendit; sed quoniam sen-
sus sui vigilantiam in terreno appetitu occupat, pen-
nas quas sublevare in altum, & quibus sublevari
ipse potuit, in imis deponit. Quia in re pensandum
est, ut omne bonum quod agitur, per intentionem
semper ad caelestia levetur. Qui enim per bona quae
facit, terrenam gloriam concupiscit, pennas suas
& faciem suam deorsum deprimit. Hinc etenim per
Prophetam de quibusdam dicitur: *Victimas in pro-
fundum deferrebant.* Quid enim sunt aliud lacrymae
orationis, nisi victimae oblationis nostrae? sicut scri-
ptum est: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Et *Psal. 50.*
sunt nonnulli qui idcirco se in prece lamentis affi-
ciunt, ut aut terrena commoda acquirant, aut homi-
nibus sancti esse videantur. Quid isti, nisi victi-
mas in profundum deferunt? Quid per hoc quod in
imo sunt quae requirunt, orationis suae sacrificium
deorsum deponunt. Electi autem quia & in bono
opere omnipotenti Deo placere appetunt, & per
contemplationis gratiam, aeternam jam beatitudi-
nem degustare concupiscunt, facies & pennas desu-
per extendunt. Sequitur: [*Duae pennae singulorum
jungebantur, & duae tegebant corpora eorum.*] Di-
ctum fuerat: [*Et facies & pennae eorum extente
desuper:*] atque mox subjunctum est hoc quod
protulimus, quia [*duae pennae singulorum jungeban-
tur.*] Ubi aperte intelligitur, quia extendebantur
desuper & jungebantur, duae vero tegebant corpora
eorum. Quid autem pennae animalium, nisi ala
nominantur? Quia in re nobis diligenter perscruta-
tione quaerendum est, quae sint quatuor pennae san-
ctorum, ex quibus duae superius extensae jungun-
tur, duae vero eorum corpora contegunt. Si enim
vigilanter aspiciamus, quatuor esse virtutes invenimus,
quae à terrenis actibus omne pennatum ani-
mal levant: in futuris videlicet amor & spes, de
praeteritis autem timor & poenitentia. Pennae ergo
sibi junctae superius extenduntur, quia sanctorum
mentem amor & spes ad superna sublevant.
Quae apud quoque conjunctae nominantur; quia
electi proculdubio & amant caelestia quae sperant,
& sperant quae amant. Duae vero corpora conte-
gunt; quia timor & poenitentia ab omnipotentis
Dei oculis eorum mala praeterita abscondunt. Duae
itaque, ut dictum est, pennae junguntur sursum,
quando amor & spes electorum corda ad supe-
riora elevat, ad caelestia suspendunt. Duae au-
tem pennae tegunt corpora, quando eorum mala
praeterita à conspectu aeterni judicis timor & poeni-
tentia abscondunt. In eo enim quod se peccasse

s. Hom. 3.

Prov. 30. d

Prov. 28. d

* al. ad-
miracione

7. Sol. 31.

Tob. 39. d

Phil. 1. d

Phil. 3. d

1. Cor. 9. d

1. Cor. 15.

Matt. 26.

meminerunt, quia pertimescunt & desunt, quid aliud quam corpus cooperiunt: Qui facta carnalia per superducta bona opera à districto examine abscondunt. Scriptum quippe est: *Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Peccata enim tegimus, quum bona facta malis actibus superponimus. Omne enim quod operitur, inferius ponitur: & hoc unde operitur, desuper ducitur. Quando ergo abdicamus mala que fecimus, & eligimus bona que facimus, quasi tegimur ei rei superducimus, quam erubescimus videri. Quamlibet enim sancti viri in hac adhuc vita sint, habent tamen quod ante Dei oculos operire debeant: quia omnino est impossibile, ut aut in opere, aut in locutione, aut in cogitatione nunquam delinquant. Unde & beatus Job, qui perfecta quidem hominibus dixerat, Dei tamen vocem audiens, seq. ipsum de ipsa sua perfecta locutione reprehendens, dicebat: *Manum meam non super os meum.* In manu quippe operatio, in ore locutio est. Manu ergo super os ponere, est peccata locutionis per virtutum boni operis tegere. Libet, fratres charissimi, ad huius rei testimonium magistrum gentium vocare, & qualiter sanctum illud animal alis quatuor innitatur aspicere, ex quibus duabus ad superiora evolat, duabus vero peninis corpus contegit, quia præterita quæ egerat, abscondit. Videamus igitur quantum hunc amor ad cælestia elevet: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* Cognoscamus quanta spe ad superiora tollitur: *Nostra conversatio in cælis est, unde etiam Salvatorem expectamus Iesum Christum Dominum nostrum.* Videamus si & in tantis virtutibus positus adhuc timet: *Cassigo corpus meum, & servituti subicio, ne forte cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar.* Cognoscamus si hunc mala fecisse pœnitet: *Ego minimus Apostolorum sum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* In cuius verbis quid aliud, quam duritia nostræ mentis accusatur? Quia ipse plangit, quod ante baptismum commiserat, nos verò & post baptismum multa commisimus, & tamen flere recusamus. Quatuor itaque penne sancta animalia utuntur? Quia per amorem & spem ad cælestia evolant, & per timorem & pœnitentiam facta in se illicita deploant. Sed quia dictum est, [*Dua penna singulorum iungebantur,*] hoc fortasse intelligitur, quod non pennas proprias elevantes jungant, sed unius ad alterum pennæ conjunctæ sint; ut pennæ videlicet elevate vicissim sibi in conjunctione concordent. Quia in re quæstio oritur, quia si duæ pennæ quæ elevant, amorem & spem; duæ verò quæ corpora contegunt, timorem & pœnitentiam designant, cur duæ quæ exteant sunt, dicuntur esse conjunctæ, & duæ quæ corpora contegunt, non dicuntur? Sed hæc in re facilis, largiente Domino, ratio occurrit, quod sanctorum pennæ conjunctæ sunt, amor & spes; duæ verò quæ corpora contegunt, sibiimetipsis ad alterutrum conjunctæ non sunt, timor & pœnitentia. David enim pro lapsu carnis timendo & pœnitendo affligitur. Petrus casum perfidie flevit amare. Paulus in se crudelitatem præterita persecutionis plangit. Omnes tamen unam patriam appetunt, ad unum auctorem omnium pervenire festinant. Duæ ergo singulorum pennæ conjunctæ sunt, & duæ non sunt; quia per amorem & spem unum est quod desiderant, sed per timorem & pœnitentiam diversum est quod deplorant. Sequitur: [*Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat.*] Dicitur superius fuerat: [*Unumquodque eorum ante faciem suam gradiebatur:*] nunc autem dicitur: [*Coram facie sua ambulabat.*] Ista itaque repetita videri esse sententia. Sed quia [*coram*] in presentibus dicimus, postquam subtiliter inquirendo discernere, quod aliud sit ante faciem ambulare, & quæ aliud in presenti. Ante faciem quippe ambulare,

A est anteriora appetere: in presenti verò ambulare, est sibiimetipsis absentem non esse. Omnis etenim justus, qui vitam suam sollicitus aspicit, & diligenter considerat quantum quotidie in bonis crescat, aut fortasse quantum à bonis decreseat, iste quia se ante se ponit, coram se ambulat; quippe qui vigilanter videt utrum furgat, an desluat. Quisquis verò vite suæ custodiam negligit, discutere quæ agit, quæ loquitur, quæ cogitat, aut despicit, aut nescit, coram se iste non ambulat; quia qualis sit in suis moribus, vel in actibus, ignorat. Nec sibiimetipsis præsens est, qui semetipsum quotidie exquirere atque cognoscere sollicitus non est. Ille autem veraciter se ante se ponit, sibi que in presenti est, qui se in suis actibus tanquam alium attendit. Nam sunt multa peccata quæ committimus, sed idcirco nobis gratia non videntur, quia privato nos amore diligentes, clausis nobis oculis in nostra deceptione blandimur. Unde fit plerumque, ut & nostra gravia leviter, & proximorum mala leviter judicemus. Scriptum quippe est: *Erunt homines seipso amanter.* Et scimus quia vehementer claudit oculum cordis amor privatus. Ex quo fit, hoc quod nos agimus, & grave esse non existimamus, plerumque agatur à proximo, & nimis nobis detestabile esse videatur. Sed quare hoc quod nobis vile videbatur in nobis, grave videtur in proximo, nisi quia nec nos sicut proximum, nec proximum conspiciamus sicut nos? Si enim nos sicut proximum aspiceremus, nostra reprehensibilia districtè videremus. Et rursus si proximum aspiceremus ut nos, nunquam nobis ejus actio appareret intolerabilis, qui sæpe fortasse talia egimus, & nil nos proximo intolerabile fecisse putamus. Hoc male divisum mentis nostræ iudicium corrigere per legis præceptum Moyses stetit, cum dixit ut justus deberet esse modus, æquique sextarius. Hinc Salomon, ait: *Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Deum.* Scimus quia in negotiorum duplici pondere, aliud majus, aliud minus est. Nam aliud pondus habent ad quod pensant sibi, & aliud pondus ad quod pensant proximo. Ad dandum pondera leviora, ad accipiendum vero graviora præpatant. Omnis itaque homo qui aliter pensat ea quæ sunt proximi, & aliter ea quæ sua sunt, pondus & pondus habet. Utrumque ergo abominabile est apud Deum: quia si sic proximum ut se diligeret, hunc in bonis sicut se amaret. Et si sic se sicut proximum aspiceret, se in malis sicut proximum judicaret. Debemus ergo nosmetipsos sollicitè sicut alios videre: nosque ipsos, ut dictum est, ante nos ponere, ut pennata animalia incessanter imitantes, ne nesciamus quid agimus, coram facie nostra semper ambulemus. Perversi autem, sicut paulò antè jam diximus, coram facie sua non ambulant; quia ea quæ agunt, nunquam considerant, ad interitum tendunt, in pravis actibus exultant. De quibus scriptum est: *Qui latantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis.* Sæpe verò justus qui eos conspiciat, deslet, sed ipsi phreneticorum more planguntur, & rident. Alij indigentibus de rebus propriis multa largiuntur, sed cum occasionis tempus invenerint, indigentes opprimunt, eosque quibus valuerint, rapinis devastant. Ponunt ante oculos cogitationis suæ bona quæ faciunt, & non ponunt pessima quæ committunt. Hi videlicet coram facie sua non ambulant, quia si sibiimetipsis præsentibus essent, cuncta subtiliter quæ agunt, viderent, qualiter bona opera malis actibus perdant, agnoscerent, sicut scriptum est: *Et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.* De pertulo quippe sacculo aliunde exit, quod aliunde mittitur: quia indiscretæ mentes mercedem quæ ex bono opere acquiritur, non aspiciunt quo modo ex malo opere perdat. Alius castitatem corporis servat, seq. vigilanter circumspicit, ne

DDdd ij

quid foris reprehensibiliter admittat, tuis contentus est, aliena non diripit, sed tamen in corde odium fortasse contra proximum servat. Et cum scriptum sit: *Qui odit fratrem suum, homicida est*: considerat quam sit mundus foris in opere, & non perpendit quam sit crudelis in mente. Quid iste nisi sibi metipsum absens est, qui in cordis sui tenebris ambulat, & ignorat? Alius jam aliena non diripit, jam corpus ab immunditia custodit, jam mente pura proximum diligit, & malorum praeceptorum conscientiam laments se in precibus afficit: sed finita prece, laeta de quibus in hoc mundo gaudeat, requirit, & temporalibus gaudiis negligentem animum demittit, nec curat ne in eo lacrymarum mensuram immoderata gaudia transeant: fitque ut bonum nimis ridendo perdat, quod plangendo lucratus est. Hic itaque coram facie sua non ambulat, quia damna quae patitur, conspiciere recusat. Scriptum quippe est: *Cor sapientium ubi tristitia est, & cor stultorum ubi letitia.* In cunctis ergo quae agimus, diligenter nosmetipsos conspiciere interius exteriusque debemus, ut pennata animalia sequentes, nobismetipsis praesentes simus, & coram facie nostra semper ambulemus, habentes adiutorem unicum Patris Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia saecula saeculorum, Amen.

HOMILIA V.

Ezech. 1.
vers. 12.

Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Haec erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant & revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.

QUAM mira est profunditas eloquiorum Dei libet huic intendere, libet ejus intima, gratia duce, penetrare. Hanc quoties intelligendo discimus, quid aliud quam silvarum opacitatem ingredimur, ut in ejus refrigerio ab hujus saeculi aestibus abscondamur? Ibi viridissimas sententiarum herbas legendo carpinus, tractando ruminamus. In ea locutione quae ad vos, fratres charissimi, nudius tertius facta est, qualiter ostensa animalia vel Redemptorem nostrum, vel quatuor ejus Evangelistas, atque perfectos omnes significent, dictum est. Quorum videlicet animalium adhuc subtilius virtus exprimitur, ut ad eorum imitationem nos quoque infirmi & despicabiles, in quantum Domino largiente possumus, extendamur. Ecce enim dicitur: *Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.* In electis & reprobis diversi sunt impetus. In electis videlicet impetus spiritus, in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad exteriorem gloriam, ad crudelitatem, ad perfidiam, ad desperationem, ad iram, ad jurgia, ad voluptates animum impellit. Impetus vero spiritus ad charitatem, ad humilitatem, ad continentiam, ad largitatem misericordiae, ad interiorem profectum, ad pietatis opera, ad aeternorum fidem, ad spem sequentis gaudij, ad patientiam, ad pacem, ad considerationem vitae immortalis, ad lacrymas mentem pertrahit. Unde necesse est ut magna semper cura considerare debeamus in omne quod agimus, qui nos impetus ducat; utrum nostra cogitatio per impetum carnis, an per impetum spiritus impellatur. Amare enim terrena, temporalia aeternis praepone, exteriora bona non

ad usum necessarium habere, sed ad voluptatem concupiscere, ultionem de inimico quaerere, de aemuli casu gaudere, impetus carnis est. At contra, amare caelestia, contemnere terrena, non ad fructum voluptatis transitoria, sed ad usum necessitatis quaerere, de inimici morte tribulari, impetus spiritus est. Et quia perfecti quique in istis se semper virtutibus exercent, recte nunc de sanctis animalibus dicitur: *Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.* Sed sciendum nobis est, quod plerumque impetus carnis se sub velamine spiritualis impetus palliat, & quod carnaliter facit, mentitur sibi ipsa cogitatio, quia hoc spiritualiter faciat. Nam saepe quis iracundiae stimulis victus, contra delinquentes zelo ulciscendae justitiae plus quam necesse est inflammatur, & justitiae limitem in ultione necesse est infringit, quod se agere iuste suspicatur. Impetus igitur carnis huic sub specie spiritus velatus est, quando hoc quod iuste agi creditur, sub discretionis moderamine non tenetur. Et saepe alius nimis mansuetudini studens, subjectorum vitia aspiciat, atque haec per fervorem zeli corrigere recusat, quae in eis crudeliter non corrigendo multiplicat: fitque ut ejus lenitas & sibi sit & subjectis inimica, qui torporem mentis suae quia patientiam deputat, per carnis spiritum ab impetu spiritus elongat. Prima ergo nos cogitatio in inquisitionem nostri cordis debet excutere, ne ad quaedam quae agimus, per apertum carnis impetum ducamur: ne pravis cogitationibus animus seductus, mala esse cognoscat, & tamen faciat. Secunda vero nos cura debet vigilantes redere, ne se impetus carnis quasi sub impetu spiritus latenter subjiciat, & culpas quas agimus, nobis virtutes fingat. Sciendum vero est, quia graviores culpa sunt, quae superducta specie virtutes imitantur; quia illae in aperto cognitae, animum in confusione dejiciunt, atque ad poenitentiam trahunt: istae vero non solum in poenitentiam non humiliant, sed etiam mentem operantis elevant, dum virtutes putantur. Hoc autem quod de sanctis animalibus dictum superius fuerat, ut altius confirmetur, iterum replicatur: *Non revertebantur cum ambularent.* quia electi quique sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. *Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Et sicut per Salomonem dicitur: *Iussorum semina quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem.* In eorum namque animis bonum desiderium atque intellectus lucis intimae jam pars dici est: sed quia usque ad finem vitae in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad regna caelestia perducti, in ea luce quam desiderant, jam minus aliquid non habebunt. Sequitur: *Et similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum.* Aspectus animalium carbonibus ignis ardentibus atque lampadibus comparatur. Quisquis enim carbonem tangit, incenditur; quia qui sancto viro adheret, ex ejus assiduitate visionis, usu locutionis, exemplo operis accipit ut accendatur in amorem veritatis, peccatorum suorum tenebras fugiat, in desiderio lucis exardescat, & jam per verum amorem ardeat, qui prius in iniquitate tantum mortuus, quantum frigidus jacebat. Lampades vero lucem suam longius spargunt, & cum in alio loco sint, in alio resplendent. Qui enim spiritu prophetiae, verbo doctrinae, miraculorum pollet gratia, hujus opinio longe lateque ut lampas lucet: & quique bona ejus audiunt, quia per haec ad amorem caelestium surgunt, in eo quod se per bona opera exhibent, quasi ex lampadis lumine resplendent. Quia ergo sancti viri quosdam juxta se positos quasi tangendo ad amorem patriae caelestis accendunt, carbones sunt. Quia vero quibusdam longe positus lucet, eorum itinere, ne in peccati tenebras corruant, lampades

1. 1047. 3.

Ezech. 7. 4.

GREGORII
TOM.De pan.
dist. 2. c.
Non revertantur.
Matt. 10. 6
Prov. 4. 6

funt. Hoc verò inter carbones & lampades distat, A quòd carbones ardent quidem, sed ejus loci in quo jacuerint, tenebras non expellunt: lampades autem, quia magno flammarum lumine resplendent, diffusas circumquaque tenebras effugant. Qua ex re notandum est, quia sunt plerique sanctorum ita simplices & occulti, seseque in locis minoribus sub magno silentio contegentes, ut vix eorum vita ab aliis possit agnosci. Quid itaque isti nisi carbones sunt? Qui etsi per fervorem spiritus ardorem habent, tamen exempli flammam non habent. Nec in alienis cordibus tenebras peccatorum vincunt, quia vitam suam omnino sciri refugiant. Sibimetipsis quidem accensum sunt, sed aliis in exemplo luminis non sunt. Hi autem qui & exempla virtutum prærogant, & lumen boni operis per vitam & verbum* errantibus demonstrant, jure lampades appellantur: quia & per ardorem desiderij, & per flammam verbi, à peccatorum cordibus erroris tenebras expellunt. Qui igitur in occulto bene vivit, sed alieno profectui minimè proficit, carbo est. Qui verò in imitatione sanctitatis positus, lumen ex se recitandis multis demonstrat, lampas est: quia & sibi ardet, & aliis lucet. Sequitur: [*Et hæc erat visio discurrens in medio animalium. splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.*] In medio animalium discurrens ignis videtur, quia nisi ab igne veritatis pennata illa animalia calorem susciperent, ipsa in carbonum atque lampadarum similitudinem non arderent. Ignis enim nomine sanctus Spiritus significari solet. De quo in Evangelio Dominus dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendantur?* Cùm enim carnalis mens spiritum sanctum accipit, spiritali amore succensa malum plangit quod fecit. Et terra ardet, quando accusante se conscientia cor peccatoris uritur, atque in dolore penitentiae crematur. Hinc rursum scriptum est: *Deus tuus ignis consumens est.* Quia enim mentem quam repleverit, eam à peccatorum rubigine mundam reddit, creator noster & ignis dicitur, & consumens. Sanctus ergo Spiritus in medio animalium splendor ignis, & de igne fulgur egrediens dicitur, quia universam Ecclesiam replens, in electorum cordibus ex seipso flammam amoris projicit, ut coruscum more per terrorem feriat, & ad amorem suum corda torpentia accendat. Sed quia Spiritus sanctus Deus ante sæcula Patri est & Filio coæternus, quærendum nobis est cur discurrere dicatur. Omnis etenim qui discurret, accedit ad locum in quo non fuit, & eum deserit in quo fuit. Qua igitur ratione discurrere spiritum dicamus, dum cuncta intra ipsum sunt, & locus nusquam sit ubi non sit? Sicut scriptum est: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Et tamen cùm laus sapientiæ describeretur, adjunctum est: *Est enim in illa spiritus intellectus, spiritus unicus, multiplex, subtilis, mobilis.* Et paulò post: *Humanus, stabilis.* In quibus rursum verbis magna nobis quæstio oritur, cur iste spiritus qui implet omnia, simul mobilis & stabilis dicatur. Sed si ad usum consuetudinis humanæ recurrimus, sensum citius loquentis invenimus. Homo quippe, quia in ea regione in qua est, ubique discurret, proculdubio ubique obviam venit, & repente ubi non creditur, invenitur. Omnipotens ergo Spiritus ut ubique præsentia signaretur, simul & mobilis & stabilis dicitur. Scabilis, quia per naturam omnia continet: mobilis autem dicitur, quia ubique etiam nescientibus occurrit. Tenens ergo omnia, stabilis; præsentem se omnibus exhibens, mobilis appellatur. Splendor ergo ignis, & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia discurret: quia Spiritus sanctus simul singulis atque omnibus præsto sit, & incendit quos contigerit, & illuminat quos incendit: ut post frigus pristinum accensi ardeant, & per ignem amoris quem acceperint, flammam exemplorum reddant.

Fulgur quippe de hoc ingrediens torpentes mentes percutit, casque percutiendo excitat & inflammat, ut post amorem illius ardentem pariter & lucentes currant. Unde aliàs scriptum est: *Thronus ejus flamma ignis, rotæ ejus ignis accensus.* Hi enim qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minimè permittuntur. Sed quia uno in loco positi, divinitatis in se præsentiam portant & ardent, thronus Dei flamma ignis dicitur. Hi autem qui amore Domini in prædicatione discurrunt, rotæ ejus ignis ardens sunt: quia cùm ex ejus desiderio per varia loca discurrunt, unde ipsi ardent, & alios accendunt. Potest tamen discursus atque mobilitas Spiritus requisitione alterius considerationis intelligi. In sanctorum quippe cordibus juxta quasdam virtutes semper permanet, juxta quasdam verò recessurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, spe, atque charitate, & in bonis aliis, sine quibus ad caelestem patriam non potest veniri, sicut est humilitas, castitas, justitia, atque misericordia, perfectorum corda non deserit. In prophetiæ verò virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione, electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Adest ut eleventur, & semetipsum subtrahit ut humilietur. Adest, ut eos ostensa virtute glorificet: recedit, ut semetipsum subtrahat, ut cognoscant. Adest, ut ostendat quid per ipsum sint: recedit, ut patefaciat, qui vel quales remaneant sine ipso. In his itaque virtutibus sine quibus ad vitam minimè pervenitur, sanctus Spiritus in electorum suorum cordibus permanet: unde rectè stabilis esse perhibetur. In his verò per quas sanctitatis virtus ostenditur, aliquando misericorditer præsto est, & aliquando misericorditer recedit. Discurrens ergo & mobilis Spiritus dicitur, quia in signis atque virtutibus juxta uniuscujusque votum continuè non habetur. Bene autem inter sancta animalia discurrere perhibetur. Discursus quippe ad celeritatem pertinet. Inter perfectos autem discurret spiritus, quia etsi ab eorum corde ad momentum recesserit, citius redit. Sequitur: [*Et animalia ibant, & revertentur in similitudinem fulguris coruscantis.*] Cùm superius dictum sit: [*Non revertentur cum ambularent,*] qua ratione nunc dicitur: [*Animalia ibant & revertentur?*] Valde sibi hæc videntur esse contraria, quia *ibant & non revertentur: & ibant & revertentur.* Sed qualiter intelligendum sit, citius agnoscimus, si duas vitas, activam scilicet & contemplativam sollicitè discernamus. In una enim fixi permanere possumus, in altera autem intentam mentem tenere nullo modo valemus. Cùm enim torporem nostrum relinquimus, nosque ipsos ad bonæ operationis studium excitamus, quòd alibi nisi ad debemus: quia qui post illam ad torporem negligentiam, ad pravitatis nequitiâs quas reliquerat, redit, esse sine dubio caeleste animal nescit. Cùm verò ab activa vita ad contemplativam surgimus, quia diu mens stare in contemplatione non valet, sed omne quod de æternitate per speculum & in ænigmate conspiciat, quasi fortim hoc & per transitum videt, ipsa sua infirmitate ab immensitate tantæ celsitudinis animus repulsus, in semetipso relabitur. Et necesse est ut ad activam redeat, seque ipsum continuè in usu bonæ operationis exerceat: ut cùm mens surgere ad contemplanda caelestia non valet, quæque potest bona agere non recuset. Sicque fit, ut ipsis suis bonis actibus ad superiora rursus in contemplationem furgat, & amoris partem de pabulo contemplatæ veritatis accipiat. In qua quia diu se tenere ipsa corruptionis infirmitas non potest, ad bona rursus opera rediens, suavitatis Dei memoriâ pacitur, & foris piis actibus, intus verò sanctis desideriis nutritur. Hinc etenim de perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus

De pen.
dist. 2. c. 10.
est. Mag.
sent. lib. 3.
dist. 31.

* al. itine-
rarius

Luc. 12. f

Deut. 4. d

Sap. 1. a

Sap. 7. c

E

dicitur: *Memoriam suavitatis tuæ eruit abunt.* Dulcedinem quippe suavitatis intimæ, quia utcumque possunt, velut quodam ex corusco, prægustando tangere, ejus memoriam student recolendo semper & loquendo eructare. Unde & apertè nos Psalmista admonet, dicens: *Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Letamini iusti in Domino, & confitemini memoria sanctitatis ejus. Qui rursum ait: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! Quæ videlicet quàm magna esset, nullo modo cognosceret, nisi hanc aliquatenus contemplando gustasset.* Hinc iterum dicit: *Ego dixi in ecclasiis meis, projectus sum à vultu oculorum tuorum.* Nisi enim in mentis excessu sublevatus, dulcedinem suavitatis æternæ cognovisset, in hoc adhuc mundo retentus non discerneret quàm longè projectus jaceret. Ostensa ergo animalia vadunt & non revertuntur, atque vadunt & redeunt; quia sancti viri & ab activa vita quam apprehenderunt, ad iniquitates non recurunt; & à contemplativa quam tenere jugiter non possunt, in activam relabuntur. Sicut enim dictum est, ipso infirmitatis suæ pondere devicti, ad semetipsos repulsi redeunt, ut euntes discant quid desiderent, & revertentes, ubi jaceant, sciant. Euntes intelligant ubi nondum sint, revertentes quid sint. Sed qualiter hæc sancta animalia redeant, demonstratur cùm subditur: *[In similitudinem fulguris coruscantis.]* Bene autem reverentia animalia coruscanti fulguri comparantur; quia sancti viri cùm ad superna contemplanda evolant, cùm primitias sui spiritus in cælestis patriæ amore ligant, sed gravati humanæ conversationis pondere ad semetipsos redeunt; bona cælestia quæ saltem per speculum contemplari poterunt, fratribus denunciant, eorumque animos in amorem intimæ claritatis accendunt, quam nec videre sicut est, nec loqui prævalent sicut viderunt. Loquentes autem verbis suis corda audientium feriunt & incendunt. Quasi ergo fulgur coruscans redeunt, qui cùm cælestia loquuntur, quia per eos supernum lumen intermicat, ad amorem cælestis patriæ mentes audientium inflammant. More itaque coruscantis fulguris cùm loquendo percutiunt, igne spiritualis desiderij spargunt. Alio quoque modo sancta animalia vadunt & redeunt. Vadunt enim cùm ad insinuandam cælestis doni gratiam, in prædicationem mittuntur, atque ut ad fidem trahant, miram coram infidelibus faciunt: sed redeunt, quia hæc omnipotentis Domini virtuti tribuentes, sibimetipsis quæ fecerint, non adscribunt. Cùm enim stupenda faciunt, fulgur sunt: quia corda intuentium concutiunt, terrent, illuminant, & accendunt. Unde scriptum est: *In lumine jacula tua ibunt, in splendore fulguris armorum tuorum.* Jacula Domini sunt verba sanctorum, quæ corda peccantium feriunt. Sed ista jacula habent arma. Scitis fratres, quia præliatores viri jacula mittunt, armis verò muniuntur. Dum ergo verbis addunt miracula, quasi armis se muniunt, ne ipsi feriantur. *In lumine jacula tua ibunt,* quia in aperto exeunt verba Dei. Sed quia comitari debent sententias doctorum, facta miraculorum, rectè subjungitur: *In splendore fulguris armorum tuorum:* quia dum addunt eis arma miraculorum, mentes persequentium fulgurant, ut eos persequi non præsumant. Hæc itaque animalia vadunt & revertuntur in similitudinem fulguris coruscantis: quia postquam mira sancti inter homines faciunt, postquam corda audientium sparso lumine incendunt, ad dandam auctori suo gloriam redeunt, ut illi laudem reddant per quem se posse talia sciunt. Sic Petrus, quum sanato homine qui claudus ex utero matris fuerat, signum fecit quod omnes qui cognoscerent, valde mirarentur, dixit: *Quid miramini in hoc, aut nos quid invenimini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, Deus pa-*

A *trum nostrorum glorificavit filium suum Iesum.* Et paulò post: *In facie nominis ejus hunc quem videtis & nobis, confirmavit nomen ejus.* Signum quippe faciens, intuentium oculos miraculi lumine perstrinxit; sed humilitatem custodiens, & laudem auctori reddens, quasi unde venerat rediit, quia lux fulguris unde fuerit ostendit. Sancta itaque animalia cùm ad signa operanda veniunt, & cùm ad reddendam auctori suo gloriam intus apud semetipsa redeunt, fulgur sunt: quia & ostendendo miracula, & exempla humilitatis præbendo, mentes intuentium feriunt & incendunt. In omne autem quod faciunt, idcirco semper ad laudem creatoris redeunt, ut in ea virtute quam accipiunt, vera stabilitate persistant. Nam si quid sibi tribuerent, in hoc quod acceptant, stare non possent. Unde bene etiam per Salomonem dicitur: *Ad locum, de quo exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant.* Sive enim in virtutibus, seu in doctrina, quid aliud sunt sancti viri, quàm flumina, quæ terram cordis carnalium aridam rigant? Sed sive in operatione quam faciunt, seu in doctrinæ verbis, citius siccaerent, nisi per intentionem cordis semper sollicitè ad locum, de quo exeunt, redirent. Si enim introitus ad cor non redeant, ac sese in amore conditoris desideriorum vinculis non adstringant, & manus ab eo quod agebat deficit, & lingua ab eo quod loquebatur, arefcit. Sed intus semper per amorem redeunt, & hoc quod in publico operantes atque loquentes fundunt, in secreto suo de fonte amoris hauriunt. Amando enim discunt, quod docendo profertur. Ad locum ergo, de quo exeunt, flumina revertuntur ut iterum fluant: quia aqua sapientiæ inde semper hauritur unde oritur, ne cùm cucurrerit, exsiccet. Per omne ergo quod agimus, ad fontem veri luminis sollicita mente redeamus. Reddamus creatori nostro gratias de bonis quæ accepimus, eique cum Isaia propheta suppliciter dicamus: *Omnia opera nostra operatus es nobis.* Bona enim nostra, ejus sunt opera, cujus visceribus non sufficit ut nos erigeret, nisi & semetipsum pro nobis inclinaret. Si enim coæternus Patri Deus ante sæcula non fieret homo in tempore, quando homo temporalis saperet æterna? Descensio ergo veritatis, ascensio facta est humanitatis nostræ. Demus ei gloriam, demus laudem, qui vivit cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA VI.

Cumque assicerem animalia, apparuit rota una super terram juxta animalia, habens quatuor facies. Et aspectus rotarum, & opus earum quasi visio maris: & una similitudo ipsarum quatuor: & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rota. Per quatuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus.

Tenebrosa aqua in nubibus aeris: quia obscura est scientia in prophetis. Sed Salomonis voce attestante didicimus: *Gloria regum, calare verbum: & gloria Dei est investigare sermonem: quia & honor est hominum, eorum secreta abscondere, & gloria Dei est, mysteria sermonis ejus aperire.* Ipsa autem per se Veritas discipulis dicit: *Qua dico vobis in tenebris, dicite in lumine;* id est, apertè exponite quæ in allegoriarum obscuritatibus auditis. Magnæ verò utilitatis est ipsa obscuritas eloquiorum Dei, quia exercet sensum ut fatigatione dilaretur, & exercitatus capiat, quod capere non posset otiosus.

* al. corr. ruunt.

Habac. 3. b

ad. 3.

* al. picta-
te.

Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, Deus pa-

otiosus. Habet quoque adhuc aliud majus, quia scripturæ sacræ intelligentia, quæ si in cunctis esset aperta, vilesceret, in quibusdam locis obcurioribus tanto majore dulcedine inventa reficit, quanto majore labore fatigat animum quaesita. Ecce enim sancti Ezechielis nunc voce dicitur: *[Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram.]* Quid autem rota, nisi sacram scripturam signat, quæ ex omni parte ad auditorum mentes volvitur, & nullo erroris angulo prædicationis suæ via retinetur? Ex omni autem parte volvitur, quia inter adversa & prospera, & rectè & humiliter incedit. Circulus quippe præceptorum illius modò sursum, modò deorsum est, quia ipsa quæ perfectioribus spiritaliter dicuntur, infirmis juxta litteram congruunt: & ipsa quæ parvuli juxta litteram intelligunt, docti viri per spiritalem intelligentiam in altum ducunt. Quis namque parvulorum in factò Esaü & Jacob, quòd alter ad venatum mittitur ut benedicatur, alter verò per suppositionem matris à patre benedicatur, nisi juxta sacræ lectionis historiam pascitur? In qua videlicet historia si ad intellectum paulò subtilius adstringatur, videtur quia Jacob primogeniti benedictionem non per fraudem subripuit, sed ut sibi debitam accepit, quam concedente fratre, data lentis mercede emerat. At verò si quis altius sentiens, utrorumque facta velit per allegoriæ arcana discutere, protinus ab historia in mysterium surgit. Quid est enim quòd Isaac de majoris filij sui venatione vesci concupiscit, nisi quòd omnipotens Deus Judaici populi bona operatione pasci desiderabat? Sed illo tardante, minorem Rebecca supposuit: quia dum Judaicus populus bona opera foris quaerit, Gentilem populum mater gratia instruit, ut omnipotenti patri cibum boni operis offerret, benedictionemque majoris fratris acciperet. Qui eosdem cibos ex domesticis animalibus præbuit: quia Gentilis populus placere Deo de exterioribus sacrificiis non quaerens, per vocem Prophetæ dicit: *In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.* Quid est, quòd idem Jacob manus ac brachia & collum hædinus pellibus texit, nisi quòd hædus pro peccato offerri consuevit? Et Gentilis populus, carnis quidem in se peccata macavit, sed coopertum se peccatis carnalibus confiteri non erubuit. Quid est, quòd vestimentis fratris majoris induitur, nisi quòd sacræ scripturæ præceptis quæ majori populo data fuerant, in bona operatione vestitus est? Et eis minor in domo utitur, quæ major foras exiens intus reliquit: quia illa Gentilis populus præcepta tenet in mente, quæ Judaicus populus habere non potuit, dum solam in eis litteram attendit. Et quid est quòd Isaac eundem filium nescit quem benedicit, nisi hoc quòd de Gentili populo Dominus per Psalmistam dixit: *Populus quem non cognovi, servavit mihi, ob auditum auris obedivit mihi?* Quid est, quòd præsentem non videt, & tamen quæ ei in futuro venient, vidit; nisi quòd omnipotens Deus, cum per prophetas suos prædiceret Gentilitati gratiam prærogandam, eam & in præsentem per gratiam non vidit, quia tunc in errore dereliquit; & tamen quia hanc quandoque collecturus erat, per benedictionis gratiam prævidit? Unde & eidem Jacob Gentilis populi figuram tenenti, in benedictione dicitur: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus Deus.* Sicut enim in Evangelio Veritas dicit, *ager est hic mundus:* & quia Gentilis populus ad fidem perductus, per electos suos in universo mundo virtutibus redolet, odor filij, odor est agri pleni. Aliter namque olet flos uvæ, quia magna est virtus & opinio prædicatorum, qui inebriant mentes audientium: aliter flos olive, quia suave est opus misericordie, quod more olei refouet & lucret: aliter flos rose, quia mira est fragrantia quæ rutilat & redolet ex cruore Martyrum: aliter flos

A lilij, quia candida vita carnis est de incorruptione virginitatis: aliter flos violæ, quia magna est virtus humilium, qui ex desiderio loca ultima tenentes, se per humilitatem à terra in altum non sublevent, & celestis regni purpuram in mente servant. Aliter redolet spica, cum ad maturitatem perducitur, quia bonorum operum perfectio ad fatietatem eorum qui justitiam esuriunt, præparatur. Quia ergo Gentilis populus in electis suis ubique per mundum sparsus est, & ex eis virtutibus quas agit, omnes qui intelligunt, odore bonæ opinionis replet, dicatur rectè: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni.* Sed quia easdem virtutes ex semetipso non habet, adjungat: *Cui benedixit Dominus Deus.* Et quoniam idem electorum populus per quosdam etiam in contemplationem surgit, per quosdam verò in activæ vitæ solummodo opera pinguescit, rectè illic additur: *Det tibi Deus de bita. & de pinguedine terræ.* Ros enim desuper & subtiliter cadit. Et toties de rore cæli accipimus, quoties per infusionem contemplationis intimæ de supernis aliquid tenuiter videmus. Cum verò bona opera etiam per corpus agimus, de terræ pinguedine ditamur. Quid est autem, quòd Esaü tardè ad patrem redit, nisi quòd Judaicus populus ad placandum Dominum serò revertetur? Cui & hoc in benedictione dicitur: *Tempusque erit cum solvatur jugum de collo tuo.* Quia à servitute peccati Judaicus populus in fine liberabitur, sicut scriptum est: *Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Israel salvus fiet.* Quem non parvulorum ipsa Evangelica historia in miraculi operatione reficiat, quòd hydrias vacuas Dominus aquâ impleri præcepit, eandemque aquam protinus in vinum vertit? Sed cum hæc vigilantiores ingenio audiunt, & sacræ historiæ credendo venerantur, & quid interiùs innuat requirunt. Qui enim mutare aquam in vinum potuit, etiam vacuas hydrias valuit vino statim replere. Sed implere hydrias aquâ jubet, quia priùs per sacræ lectionis historiæ corda nostra replenda sunt. Et aquam nobis in vinum vertit, quando ipsa historia per allegoriæ mysteriù in spiritalem nobis intelligentiâ commutatur. Rota ergo quasi per terram trahitur; quia parvulis humili sermone concordat, & tamè magnis spiritalia infundens, quasi circulù in altum levat: & inde sursum erigitur, unde terram tangere paulò antè videbatur. Quia verò undique ædificat, quasi per circulù rota currit. Unde & in lege scriptum est: *Facies candelabrù ductile de auro mundissimo, hastilo ejus & calamos & scyphos & sphaerulas ac lilia ex ipso procedentia.* Quis in candelabro, nisi Redemptor humani generis designatur? Qui in natura humanitatis infullit *lumen divinitatis, ut mundi candelabrù fieret, quatenus in ejus lumine omnis peccator in quibus jaceret tenebris videret. Qui pro eo quòd naturâ nostram sine culpa suscepit, candelabrum tabernaculi ex auro purissimo fieri jubetur. Ductile autem feriendo producit, quia & Redemptor noster qui ex conceptione & nativitate perfectus Deus & homo extitit, passionum *ictus pertulit, & sic ad resurrectionis gloriam pervenit. Ex auro ergo mundissimo ductile candelabrum fuit; quia & peccatum non habuit, & tamen ejus corpus per passionis contumelias ad immortalitatem profecit. Nam juxta virtutes animæ quòd percussioneibus potuisset proficere, omnino non habuit. In membris autem suis, quæ nos tundimur & afficimur ut ejus corpus esse mereamur, ipse proficit. De ejus autem corpore scriptum est: *Ex quo totum corpus per nexum & conjunctiones subministratum & constructum crevit in augmentum Dei.* Corpus quippe illius nos omnes sumus. Per nexus verò & conjunctiones corpus ligatur; quia dum capiti pectus, dum pectori brachia, dum brachiis manus, digiti manibus sunt

Genes. 27. Pat. in Gen. c. 59.

Psal. 35.

Psal. 17.

Gen. 27. e Luc. 17. c Matt. 13. f

Gen. 27. e

ibid.

Rom. 11.

Joan. 2. 6

Exod. 25. Pat. in Exod. c. 37.

*al. lumine

*al. dolores

Coloss. 2. d

E E e

conjuncti, ac membra cetera membris inhaerent, corpus omne perficitur, sicut sancti Apostoli, quia Redemptori nostro propinqui steterunt, quasi pectus capiti adhaerit. Quos quia Martyres sunt secuti, quasi conjuncta brachia pectori fuerunt. Quibus dum pastores & doctores subjuncti sunt per bona opera, manus brachiis inhaererunt. Hoc verò omne corpus Redemptoris nostri quotidie per nexus & conjunctiones subministratum est in caelo: quia cum ad eum illuc electae animae ducuntur, ei sua membra colligantur. De quo bene dicitur: *Subministratum & constructum crescit in augmentum Dei*: quia Deus omnipotens redemptor noster, qui in se quo proficiat non habet, adhuc per membra sua quotidie augmentum habet. Unde rursus scriptum est: *Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi*. Haec verò ejusdem candelabri ipsa Ecclesia debet intelligi, quae corpus ejus est, quia inter tot adversa libera stat. Calami autem qui de hastili procedunt, praedicatores sunt, qui dulcem sonum in mundo ediderunt, videlicet canticum novum. Scyphi autem vino repleri solent. Quid ergo ora doctorum, nisi scyphi sunt, qui vino scientiae ebriant, ut oblectamenta mundi quae amavimus, obliviscamur? Sphaerula autem quid est aliud, nisi volubilitas praedicationis? Sphaera enim ex omni parte voluitur. Et praedicationis, quae nec adversitate retineri potest, nec prosperitatibus elevatur, sphaera est: quia est & inter adversa fortis, & inter prospera humilis, nec timoris habet angulum, nec elationis. In cursu ergo suo figi non valet; quia per cuncta se volubilitate trahit. Ut autem hoc, quod exempli causa protulimus, exequamur, bene post calamos, scyphos & sphaerulas, in candelabro lilia describuntur: quia post eam quam diximus, praedicationis gratiam atque volubilitatem, illa virens patria sequitur, quae animabus sanctis, id est, floribus vernat aeternis. Sphaerulae ergo ad laborem pertinent, lilia ad retributionem. Itaque sicut apud Moysen sphaerula, doctrina praedicationis accipitur: ita hic per rotam ipsa sacra scriptura signatur. Propheta igitur dum sancta animalia videret, adjunxit: *Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram*. Qua in re querendum est, cum inferius rotae describuntur, cur una rota prius apparuisse dicitur, nisi quia antiquo populo vetus solummodo Testamentum datum est, quod ad erudiendam mentem illius quasi rota volueretur? Bene autem rota eadem super terram apparuisse dicitur. Peccanti enim homini dictum est: *Terra es, & in terram ibis*. Rota ergo super terram apparuit: quia Deus omnipotens legem super corda peccantium dedit. Sed quia haec pennata animalia sanctos, ut ante diximus, Evangelistas designant, quo modo prius animalia, & postmodum rota una aspiciuntur, cum ante Testamentum vetus fuerit, & postmodum sancti Evangelistae secuti sunt? Sed intelligere in his possumus, quod illi prius a Propheta visi sunt, qui merito transcendunt. Nam quantum sanctum Evangelium Testamentum vetus praecellit, tantum & praedicatores ejus in descriptione prophetica proferri debuerunt. Quamvis sit adhuc aliud, quod in hac descriptione considerari debeat: quia prophetiae spiritus sic intra semetipsum anteriora & posteriora simul colligit, ut haec simul Prophetae lingua proferre non possit. Sed ampla quae videt, de praeteritis sermonibus emanat, & nunc ultima post prima, nunc vero prima post ultima loquitur. Unde Ezechiel propheta sub figura sanctae universalis Ecclesiae, & Evangelistarum gloriam per quatuor animalium similitudinem videt, & tamen repente illa subjungit, quae anterioribus temporibus gesta sunt; ut patenter indicet simul se vidisse, quod carnis lingua non sufficeret simul dicere. Quia vero per quatuor animalia etiam perfectos omnes significari diximus, con-

A siderandum quoque est, quosdam sanctorum & ante legem fuisse, qui naturali lege districtè viverent, & omnipotenti Domino placerent. Post animalia ergo rota describitur; quia electorum multi apud omnipotentem Dominum perfecti & ante legem fuerunt. Sin vero animalia solos, ut diximus, Evangelistas debemus accipere, est adhuc aliud quod considerare debeamus. Videbat enim * in spiritu Propheta, quia haec ipsa verba, quae obscuritatis obvolvata proferebat, non Judaico populo, sed Gentibus panderentur. Nobis igitur loquens, prius animalia, & post rotam describere debuit: quia nos ad fidem Domino largiente venientes, non per legem Evangelium, sed per sanctum Evangelium legem didicimus. Ubi verò, vel qualis rota apparuerit, adjungit cum dicit: *[Luxia animalia habens quatuor facies]*. Ubi adhuc subditur: *[Et aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris: & una similitudo ipsarum quatuor, & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rotae]*. Quid est hoc, quod cum una rota diceretur, paulò post adjungitur, *[Quasi si sit rota in medio rotae]*, nisi quod in Testamenti veteris littera Testamentum novum latuit per allegoriam? Unde & rota eadem, quae juxta animalia apparuit, quatuor facies habere describitur; quia scriptura facta per utraque Testamenta in quatuor partibus est distincta. Vetus etenim Testamentum in Lege & Prophetis, novum vero in Evangelii atque Apostolorum actibus & dictis. Scimus autem quia ubi faciem intendimus, ibi quod necesse est videmus. Rota ergo quatuor habet facies: quia prius refecanda mala in populis vidit per Legem, postmodum vidit per Prophetas, subtilius vero per Evangelium, ad extremum autem per Apostolos ea quae in culpis hominum refecerantur, asperxit. Potest quoque intelligi, quod quatuor facies rota habeat, propter hoc quod scriptura sacra per gratiam praedicationis extensa in quatuor mundi partes innotuit. Unde & bene rota eadem una prius juxta animalia apparuisse, & postmodum quatuor facies habuisse describitur: quia nisi Lex Evangelio concordaret, in quatuor mundi partibus non innotesceret. Sequitur: *[Et aspectus rotarum, & opus earum quasi visio maris]*. Rectè sacra eloquia visioni maris similia narrantur, quia in eis magna sunt volumina sententiarum, & cumuli sensuum. Nec immerito mari similibus scriptura sacra dicitur; quia firmantur in ea sententiae locutionis, sacramento baptismatis. Vel certè considerandum est, quia navibus in mare navigamus, cum ad desideratas terras tendimus. Nobis autem quid est in desiderio, nisi illa terra de qua scriptum est: *Portio mea in terra viventium*? Ligna autem, ut dixit, vehitur quae mare transiit. Et scimus, quia sacra scriptura lignum crucis per legem nobis praenunciat, cum dicit: *Maledictus omnis qui pendet in ligno*. Quod de Redemptore nostro Paulus attestatur, dicens: *Factus pro nobis maledictum*. Per Prophetas quoque lignum annunciat, cum dicitur: *Dominus regnabit à ligno*. Et rursus: *Miriamus lignum in panem ejus*. Per Evangelium verò lignum crucis aperte ostenditur, ubi ipsa Domini passio, quae prophetata est, declaratur. Per Apostolos autè haec eadem crux etiam in verbis & operibus tenetur, cum Paulus dicit: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Et rursus: *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*. Nobis ergo qui ad aeternam patriam tendimus, scriptura sacra per quatuor suas facies mare est. Quae crucem annunciat, quia nos ad terram viventium ligno portat. Nisi autem mari scripturam sacram similem cerneret Propheta, minimè dixisset: *Repleta est terra scientia Domini, sicut aquae maris operientis*. Sequitur: *[Et una similitudo ipsarum quatuor, & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rotae]*. Una similitudo ipsarum est quatuor,

Ibid.

Ephes. 4. b

* al. mētes
auditorū,
nisi scyphi
sunt, quae à
sanctis
praedicatoribus
vino scientiae re-
plentur.
Sphaerula.

Gen. 3. a

* sanctus
Propheta.

Psal. 147.

Deut. 21. d

Galat. 3. b

Psal. 95.

Hier. 11. d

Galat. 6. d

Ibid.

Psal. 11. b

quia quod prædicat: lex, hoc etiam Prophetæ quod denunciant Prophetæ; hoc exhibet Evangelium: quod exhibuit Evangelium, hoc prædicaverunt Apostoli per mundum. Una ergo est similitudo ipsarum quatuor; quia divina eloquia est temporibus distincta, sunt tamen sensibus unita. [Et aspectus earum & opera. quasi sicut rota in medio rota.] Rota intra rotam est Testamentum novum, sicut diximus, intra Testamentum vetus: quia quod designavit Testamentum vetus, hoc Testamentum novum exhibuit. Ut enim pauca de multis loquar, quid est quod Adam dormiente Eva producitur, nisi quod moriente Christo Ecclesia formatur? Quid est quod Isaac ad immolandum ducitur, & ligna portat, aræ superimponitur & vivit, nisi quod Redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi crucis ipse portavit? Et sic in sacrificio pro nobis ex humanitate est mortuus, ut tamen immortalis maneret ex divinitate. Quid est, quod homicida post mortem summi Pontificis absolutus, ad terram propriam redit, nisi quod humanum genus quod peccando sibi metipsum mortem intulit, post mortem veri sacerdotis, videlicet Redemptoris nostri, peccatorum suorum vinculis solvitur, & in paradisi possessione reparatur? Quid est, quod in tabernaculo propitiatorium fieri iubetur, super quod duo Cherubim, unum à summitate una, & alterum à summitate alia, ex auro mundissimo ponuntur expandentes alas, & operientes oraculum? Quid est, quod se mutuo respiciunt versus vultibus in propitiatorium, nisi quod utraque Testamenta ita sibi in mediatorem Dei & hominum concordant, ut quod unum designat, hoc alterum exhibeat? Quid enim per propitiatorium, nisi ipse Redemptor humani generis designat? De quo per Paulum dicitur: *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius.* Quid verò per duo Cherubim, quæ plenitudo scientiæ dicuntur, nisi utraque Testamenta signata sunt? Ex quibus unum à summitate una propitiatorii, aliud verò à summitate altera stat: quia quod Testamentum vetus de incarnatione nostri Redemptoris cæpit prophetando promittere, hoc Testamentum novum perfectè narrat expletum. Duo autem Cherubim ex auro mundissimo facta sunt; quia utraque Testamenta, pura ac simplici veritate describuntur. Expandunt verò alas, & oraculum operiunt; quia nos qui omnipotentis Dei oraculum sumus, à culpis imminentibus, scripturæ sacræ edificatione protegimur. Cujus dum sententias sollicitè aspiciamus, ab errore ignorantie, ejus alis velamur. Duo ergo Cherubim in se mutuo respiciunt versus vultibus in propitiatorium; quia utraque Testamenta in nullo à se discrepant. Et quasi ad semetipsa vicissim facies tenent; quia quod unum promittit, hoc aliud exhibet, dum inter se positum mediatorem Dei & hominum vident. Facies quippe à semetipsis Cherubim averterent, si quod unum Testamentum promitteret, aliud negaret. Sed dum concorditer de mediatore Dei & hominum loquuntur, ut vicissim se respiciant, in propitiatorium intendunt. Rota ergo in medio rotæ est; quia sicut sæpe jam diximus, quod Testamentum vetus promittit, hoc novum exhibuit: & quod illud occultè annunciat, hoc istud exhibitum apertè clamat. Prophetia ergo Testamenti novi, Testamentum vetus est; & expositio Testamenti veteris, Testamentum novum. Sequitur: [Per quatuor partes earum ibant, & non revertebantur.] Quid alibi divina eloquia, nisi ad corda hominum vadunt? Sed per quatuor partes euntes ibant; quia scriptura sacra per Legem ad corda hominum vadit, signando mysterium. Per Prophetas vadit paulò apertius, prophetando Dominum. Per Evangelium vadit, exhibendo quem Prophetavit. Per Apostolos vadit, prædicando eum quem Pater in nostram redemptionem exhibuit. Habent ergo rotæ facies &

S. Greg. Tom. I.

vias; quia ostendunt sacra eloquia notitiam præceptorum cum exhibitione operum. Et per quatuor partes vadunt; quia distinctis, ut prædicimus, temporibus loquuntur: vel certè quia in cunctis mundi regionibus incarnatum Dominum prædicant. De quibus apertè mox subditur: [Et non revertebantur, cum ambularent.] Hæc superius de animalibus dicta sunt, sed non eadem intelligi de rotis, quæ de animalibus, possunt. Rotis quippe signari Testamenta diximus. Et Testamentum vetus ambulavit quidem; quia per prædicationem ad mentes hominum venit: sed post semetipsum reversum est, quia juxta litteram, in præceptis suis & sacrificiis usque ad finem fervari non potuit. Non enim sine immutatione permansit, cum in eo spiritalis intelligentia defuit. Sed cum Redemptor noster in mundum venit, hoc spiritaliter fecit intelligi, quod carnaliter invenit teneri. Itaque dum spiritaliter littera ejus intelligitur, omnis in eo illa carnalis exhibitio vivificatur. Testamentum verò novum etiam per Testamenti veteris paginas testamentum æternum appellatum est; quia intellectus illius numquam mutatur. Bene ergo dicitur, quod rotæ euntes ibant, & non revertebantur cum ambularent; quia novum Testamentum non rescinditur, dum vetus jam spiritaliter intelligitur. Post se non redeunt; quia usque ad finem mundi immutabilia persistunt. Ambulant ergo, sed non revertuntur; quia sic spiritaliter ad cor nostrum veniunt, ut eorum præcepta vel studia ulterius non mutentur. Sequitur: [Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus.] Quid est, quod in scripturæ sacræ eloquiis tria hæc inesse narrantur, ut staturam, altitudinem, & horribilem aspectum, id est, terribilem habere memorentur? Quærendum nobis magno opere est, quæ divina scripturæ statura, quæ altitudo, quis horribilis aspectus dicitur. Sciendum ergo est, quia stare, ad vitam congruit bene operantis. Unde per Paulum dicitur: *Qui stat, videat ne cadat.* Qui etiam discipulis dicit: *Sic stete in Domino, charissimi.* philipp. 4. Et Prophetæ, qui se vita ac moribus ante Dominum stare videbat, ait: *Vivit Dominus, in cuius conspectu* 4. Reg. 3. *sto.* Altitudo verò est, cælestis regni promissio. Ad quam tunc pertingitur, quando jam mortalis vitæ omnis corruptio subjugatur. Horribilis verò aspectus, est terror gehennæ, quæ sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatu conservat. Statura ergo in rectitudine prædicationis est: altitudo in celsitudine supernæ promissionis: horribilis verò aspectus in minis atque terroribus supplicij sequentis. Scriptura igitur sacra staturam habet; quia mores ad standum dirigit, ut auditorum mentes ad terrenam concupiscentiam non curventur. Altitudinem habet; quia in cælesti patria æternæ vitæ gaudia promittit. Horribilem quoque aspectum habet; quia omnibus reprobis gehennæ supplicia minatur. Ostendit igitur staturam suam in edificatione morum: ostendit altitudinem in promissione præmiorum: ostendit horribilem aspectum in terroribus suppliciorum. Recta est enim in præceptis, alta in promissionibus, horribilis in minis. Habet staturam, cum per Prophetam, dicit: *Quiescite agere perverse, discite benefacere, quarite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam.* Et rursum: *Frangite esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum: & domesticos seminis tui ne despexeris.* Habet altitudinem, cum per eundem Prophetam dicit: *Non erit tibi sol amplius ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.* Habet horribilem aspectum, cum infernum describens, dicit: *Dies ultionis Domini, annus retributionis iudicii Sion: & convertentur torrentes ejus in picem, & fumus ejus in sulphur: & erit*

E E e e ij

terra eius in pice ardentem: nocte & die non extinguetur in sempiternum. Quam beatus quoque Job describit, dicens: Terram tenebrosam & opertam moris caligine, terram miserie & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans. Habet staturam, cum per eam Dominus propitius pollicetur, dicens: Sicut cali novi & terra nova, que ego stare facio coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum & nomen vestrum. Illi enim veraciter coram Domino stant, qui vitam suam in pravitate non dissipant. Habet altitudinem, cum statim subdit: Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato, & venit omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus. Quid est mensis, nisi perfectio dierum? Et quid est sabbatum, nisi requies, in qua fieri opus servile non liceat? Mensis ergo ex mense est; quia qui hic perfecte vivunt, illuc ad perfectionem glorie perducuntur. Sabbatum vero ex sabbato est, quia qui hic cessant a perverso opere, illic quiescunt in celesti retributione. Habet etiam horribilem aspectum, cum protinus adjungit: Et egredientur & videbunt cadavera virorum, qui pravaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Quid enim horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis vulnera suscipere, & dolores vulnerum nunquam finire? De hoc horribili aspectu rotarum bene per Sophoniam dicitur, cum supervenire duris mentibus dies iudicij denuntiatur: Iuxta est dies Domini magnus, juxta & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies ira dies illa, dies inbulationis & angustie, dies calamitatis & miserie, dies tenebrarum & caliginis, dies nebula & turbis, dies rubra & clangoris. Sed quia exterioris rotæ dicta posuimus, restat nunc ut interioris quoque staturam, altitudinem, & horribilem aspectum profere debeamus. Habet quippe rota interior staturam suam, cum per sanctum Evangelium ad terrena desideria incurvare nos prohibet, Redemptoris nostri vocibus dicens: Attendite ut non graventur corda vestra in crapula & ebrietate, aut in curis hujus vite. Habet altitudinem, cum de eodem Redemptore promittit, dicens: Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Quid enim hac potestate altius, quid hac altitudine sublimius dici potest, in qua creatus quisque efficitur filius creatoris? Habet horribilem aspectum, cum de reprobis loquitur, dicens: Ibunt hi in supplicium æternum. Habet staturam, cum Veritas discipulos admonet, dicens: Vendite qua possidetis, & date elemosinam. Facite vobis sacculos non veterascentes. Habet promissionis altitudinem, cum dicit: Veniens ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham & Isaac & Jacob in regno calorum. Habet horribilem aspectum, cum subdit: Filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. Quibus rursus voce Veritatis dicitur: Vos in peccatis vestris moriemini. Habet staturam, cum primi pastoris vocibus dicit: Ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Habet altitudinem, cum pauld post dicit: Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini & salvatoris nostri Iesu Christi. Qui rursus bonis pastoribus pollicetur, dicens: Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorie coronam. Habet horribilem aspectum, cum dicit: Advenies autem dies Domini ut fur, in qua cali magno impetu transierit, elementa vero calore solventur. Cum hæc igitur omnia conversationibus & pietatibus, expectantes & properantes in adventum diei Domi-

ni, per quem cali ardentes solventur, elementa vero ignis ardore tabescent? Habet staturam, cum per Paulum nos à terrenis desiderijs erigit, dicens: Mortificate membra vestra que sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, que est idolorum servitus. Habet altitudinem, eum promittit, dicens: Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparbitis cum ipso in gloria. Habet horribilem aspectum, cum minatur, dicens: In revelatione Domini nostri Iesu Christi de celo, cum angelis virtutis ejus in flamma ignis, dantis vindictam his qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi: qui penas dabunt in interitum æternas à facie Domini, & à gloria virtutis ejus. Habet staturam, cum nos admonet, dicens: Videte, ne quis alicui malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est, sectamini in invicem & in omnes. Habet altitudinem, cum promittit, dicens: Si commorimur, & convivemus: si sustinemus, & coregabimus. Et rursum: Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis. Habet horribilem aspectum, cum minatur, dicens: Terribilis quidem expectatio iudicij, & ignis amulatio, qua consumptura est adversarios. Qui rursus ait: Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Quæ omnia brevi quoque sententia stringit, dicens: Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, que sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum. Lata quippe est charitas, quia & inimicorum dilectionem capit, & per eam charitatem qua nos Deus omnipotens latè diligit, etiam longanimiter portat. Hoc ergo nos debemus exhibere proximis, quod indignis nobis à creatore nostro conspicimus exhiberi. Latitudo itaque & longitudo ad staturam pertinent; quia per amorem mores dilatat, ut fraterna mala charitas longanimiter portet. Sublimitas autem est æternorum illa remuneratio præmiorum, de cujus immanentate dicitur: Quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, que preparavit Deus diligentiibus se. Habet ergo in sublimitate altitudinem, quia æterna sanctorum gaudia nulla nunc prevalent cogitatione penetrari. Profundum quoque est illa inestimabilis damnatio suppliciorum, quæ eos quos susceperit, in ima demergit. In quibus sacra eloquia horribilem aspectum habent, quia inestimabilem terrorem audientibus incutiunt, cum supplicia inferni loquuntur. Bene ergo dicitur: [Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus:] quia scriptura sacra in utroque Testamento & admonendo recta est, & promittendo alta, & minando terribilis. Hæc nos fratres charissimi, hodierna die largiente Domino dixisse sufficiat, ut ad differenda ea quæ subjuncta sunt, otio reparati redeamus, in auctore omnium Deo & Domino nostro Iesu Christo confidentes: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA VII.

Et totum corpus oculis plenum in circuitu ipsorum quatuor. Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rota juxta ea: & cum elevareretur animalia de terra, elevabantur simul & rota. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rota pariter levabantur, sequentes eum. Spiritus enim vita erat in rotis. Cum euntibus ibat, & cum stantibus stabant: & cum elevatis à terra pariter elevabatur & rota, sequentes ea; quia spiritus vite erat in rotis. Et similitudo super caput animalium firmamenti.

GRÉGOIRE
RUFFINUS
TOME

quasi a spectus crystalli horribilis, extenti
super capita eorum desuper. Sub firmamento
autem penna eorum recta alterius ad alte-
rum. Unumquodque duabus alis velabat cor-
pus suum, & alterum similiter velabatur.

7. psal. 7. b

Sicut nostis, fratres charissimi, consuetudo prophetae est nunc ista, nunc illa conspiciere, & ab aliis in aliud subito verba derivare: sicut Psalmista cum de Domino loqueretur, dixit: *Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid irascitur per singulos dies? Nisi convertamini, gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum: & in ipso paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. Repente subiungit: Concepti dolorem, & peperit iniquitatem: lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit. Ecce cum Domini narraret iustitiam, quasi non mutata voce, repente peccatoris intulit culpam. Quod unum me exempli causa dixisse sufficiat: quia quisquis in Prophetis usumlectionis habet, quam crebro ista faciant non ignorat. Unde nunc Ezechiel propheta cum de rotis loqueretur, adiunxit: [*Et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsorum quatuor.*] Qui enim non ipsarum, sed ipsorum dixit, profecto indicat, quia repente sermo ejus à rotis ad animalia rediit. Per quae nimirum perfecti quique, ut praedictum est, designantur. Corpora itaque animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspicienda est, bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. Et hoc est laboriosius, quia sanctorum mens vehementer invigilat, ne se ante eorum oculos mala sub bonorum specie abscondant. Circumspicienda ergo est vita sanctorum, ne sic sit libera, ut superba sit: quia saepe superbia excedit in verbis, & videri appetit libertas puritatis. Ne sic sit humilis, ut formidolosa: quia aliquando timor restringit animum, & loqui quae recta sunt, non praesumat, sed tamen in ipsa timida cogitatione humilitatem esse se simulat. Ne sic sit parca, ut tenax sit: quia plerumque tenacia, parsimonia appetit aestimari, ut iuste ac necessarè videatur tenere, quidquid egerit proximo misericorditer non vult impendere. Ne sic sit misericors, ut effusa sit: quia nunquam effusionem esse misericordiam putat. Aliud enim est pietatis studio necessaria proximis dare, atque aliud ea quae possidentur, sine mercedis intentione dispergere. Quidquid ergo agitur, in radice intentionis pensandum est, quo merito apud iudicium creatoris habeatur. Unde & idem creator dicit: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Oculum videlicet intentionem, corpus verò actionem nominans. Quia si nostra intentio apud Deum simplex fuerit, in ejus iudicio nostra actio tenebrosa non erit. Igitur quia sancti viri solerter invigilant, ut se undique aspiciant, & ubique custodiant, ne aut mala propter ea ipsa appetant, aut haec eadem sub specie bonorum agant, scilicet ne se eis vitia virtutes esse mentiantur, totum corpus plenum in circuitu oculis habent: quia omnis eorum actio providentiâ sollicitudinis & repletur & circumdatur. Hinc est quòd Paulus Apostolus dum cuidam poenitenti de perpetrato facinore Corinthios prospiceret voluisse misereri, ait: *Si cui aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus. Si enim parcendum erat, cur se humilitate tanta voluntati discipulorum magister egregius sociat, ut neque ipse à discipulis, neque ab eo discipuli in compassionis causa divisi viderentur: nisi quia sollicito providentiâ oculo attendit, quòd plerumque dum alter donat, alter irascitur: Et quale est jam misericordiae sacrificium, quod cum discordia proximi of-***

Mar. 6. e

2. Cor. 2. c

feretur? Unde rectè ait: *Ut non circumveniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus.* Quia videlicet inde in alterius corde rixae malum solet immittere, unde alterum conspiciet pietatis negotium fecisse. Imperfectum enim bonum est, quod sic agitur, ut ne quid ei ex alio latere mali subrepat, non attendatur; nisi fortè hoc quod sine cuiuspiam scandalo fieri non potest, culpa sit non fecisse. Hoc verò ideo dicimus, ut notum vestrae dilectioni faciamus, quia in nostro bono opere aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando verò pro nihilo contemnendum. Quod in ipso nostro auctore didicimus, qui dum tributum Petro inquisito peteretur, prius paradigma proposuit, per quod se nihil debere respondit, dicens: *Reges terrae à quibus accipiunt tributum vel censum, à filiis suis, an ab alienis? Cui cum diceretur, Ab alienis, illico respondit: Ergo liberi sunt filij. Sed postquam liberum se esse monstravit, ne fortasse scandalum cuiquam faceret, subdidit: *Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum pisces qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies staterem, illum sumens da ei pro me & te.* Qui rursum cum diceret, quia omne quod in os intrat, non coinquinat hominem, tunc accedentes discipuli dixerunt ei: *Scis quia Pharisei, audito hoc verbo, scandalizati sunt? At ille respondens, ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus caelestis, eradicabitur. Sinite illos: caci sunt, & duces caecorum.* Ecce magistra veritas ne in quorundam cordibus scandalum gigneretur, quod non debuit tributum dedit: & rursum quia generari scandalum in quorundam cordibus contra veritatem vidit, in suo eos scandalo remanere permisit. Ex qua re nobis considerandum est, quia in quantum sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur. Corpora ergo animalium plena sunt oculis, cum se hinc inde cautè circumspiciunt. Sed sciendum nobis est, quia saepe dum aliis rebus intendimus, fit ut alias negligamus; & ubi negligimus, ibi proculdubio oculum non habemus. Nam Phariseus ille, qui ascenderat in templum orare, testante Evangelio, quid dixit, agnovimus. Ait enim: *Deus gratias ago tibi.* Rectè autem gratias Deo agebat, à quo acceperat bona quae fecerat. Qui etiam subiungit: *Quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus: jejuno bis in sabbato, decimas de omnibus quae possideo.* Ecce ad exhibendam abstinentiam, ad impendendam misericordiam, ad referendas Deo gratias oculum Phariseus habuerat, sed ad humilitatis custodiam oculum non habebat. Et quid prodest, quòd contra hostium insidias pene tota civitas cautè custoditur, si unum foramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur? Quid ergo prodest custodia quae pene ubique circumponitur, quando inimicis tota civitas per neglectum loci unius aperitur? Phariseus autem qui jejunium exhibuit, decimas dedit, Deo gratias retulit, quasi pene per circuitum in suae civitatis custodia vigilavit. Sed quia unum in se foramen superbiae non attendit, ibi hostem pertulit, ubi per negligentiam oculum clausit. Quia ergo sanctorum mentes undique se circumspicientes invigilant, atque in omni suo opere pavoris & sollicitudinis oculum circumducunt, ne aut prava agant, aut recta quae praecipita sunt, non agant: aut bonis actibus expletis, in suis cogitationibus intumescant; & tantò gravius offendant, quantò iusti videntur foris, & occultius peccant; rectè dicitur: [*Totum corpus eorum plenum oculis in circuitu.*] Sciendum quoque, quòd in translatione veteri non habetur: [*Totum corpus eorum plenum oculis in circuitu.*] sed dicitur: *Dorsum eorum plena oculis.* Quae videlicet sententia ab adificationis id-*

Mat. 17. d

Mat. 15. b

Luc. 18. b

relectu non discrepat. Ea enim quæ sunt in facie, sæpe etiam peccatores homines custodire solent. Iusti autem viri, quia se & in eis custodiunt quæ in promptu & in facie non videntur, in dorsis oculis habere referuntur. Qui ergo & ea quæ in occultis sunt discutiunt, atque ab ipsis se custodiunt quæ latent, profectò oculos in dorsis habent. Quod tamen intelligi & aliter potest, quia ea quæ sunt ante faciem nostram videmus, dorsa autem nostra alius in nobis videt, & nos videre non possumus. Quia autem sancti viri solemter se aspiciunt in quibus ab aliis judicari possunt, & districtè se vident, sicut sæpe districtè ab aliis videntur, qui in se nec ea quæ latere poterant ignorant, lumen in dorso portant. Sequitur: [*Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotae iuxta ea: & cum elearentur animalia de terra, elevabantur simul & rotae.*] Ambulant animalia, cum sancti viri in scriptura sacra intelligunt quemadmodum moraliter vivant. Elevantur verò à terra animalia, cum sancti viri se in contemplatione suspendunt. Et quia unusquisque sanctorum quando ipse in scriptura sacra profecerit, tantò hæc eadem scriptura sacra proficit apud ipsum, rectè dicitur: [*Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rotae: & cum elearentur animalia de terra, elevabantur simul & rotae;*] quia divina eloquia cum legente crescunt: nam tantò illa quisque altius intelligit, quanto in eis altius intendit. Unde nec elevantur rotæ, si non elevantur animalia; quia nisi legentium mentes ad alta profecerint, divina dicta, velut in imis, non intellecta jacent. Cum enim legenti cuilibet sermo scripturæ factæ, si tepidus videtur sensus divini eloquij, ejus mentem non excitat, & in cogitatione sua nullo intellectus lumine emicat, rota & otiosa & in terra est, quia animal non elevatur à terra. At verò si animal ambulet, id est, bene vivendi ordinem querat, & per gressum cordis inveniat quemadmodum gressum boni operis ponat, ambulant pariter & rotæ; quia tantum in sacro eloquio profectum invenis, quantum apud illud ipse profeceris. Si verò pennatum animal sese in contemplatione tetenderit, rotæ protinus à terra sublevantur; quia terrena non esse intelligis, quæ prius in sacro eloquio juxta terrenum morem dicta credidisti. Fitque ut scripturæ factæ verba esse cælestia sentias, si accensus per contemplationis gratiam temetipsum ad cælestia suspendas. Et mira atque ineffabilis sacri eloquij virtus agnoscitur, cum superno amore legentis animus penetratur. Quia ergo animal ad alta se sublevat, rota volat. Sequitur: [*Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotae pariter levabantur, sequentes eum.*] Quò enim spiritus legentis tendit, illuc & divina eloquia levantur: quia si in eis altum quid videndo & sentiendo quaeris, hæc eadem sacra eloquia tecum crescunt, tecum in altiora ascendant. Bene autem de eisdem rotis dicitur: [*Sequentes eum.*] Legentis enim spiritus, si quid in eis scire morale aut historicum quaerit, sensus hunc moralis historiarum sequitur. Si quid typicum, mox figurata locutio agnoscitur. Si quid contemplativum, statim rotæ quasi pennas accipiunt, & in aëre suspenduntur; quia in verbis sacri eloquij intelligentia cælestis aperitur. [*Quocumque ergo ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotae pariter levabantur, sequentes eum.*] Rotæ enim spiritum sequuntur, quia verba sacri eloquij, ut sæpe jam dictum est, juxta sensum legentium per intellectum crescunt. In una enim eademque scripturæ sententia, alius solâ historiâ pacitur, alius typicâ, alius verò intelligentiam per typum contemplativam quaerit. Et fit plerumque, ut, sicut dictum est, in una eademque sententia cuncta simul tria valeant inveniri. Moyses enim cum de ardenti rubo vocatus fuisset, accessit propius ut videret visum, & ecce rubus ardebat, & non consu-

Exod. 3. a
Pnt. in
Exod. c. 5.

mebatur. Magnum est hoc miraculum. Si solam in eo historiam requiras, est unde legentis nutriatur animus, ut videas quòd in ligno ignis ardeat, & non consumatur. At verò si typicam intelligentiam quaeras, quid flamma, nisi legem, de qua scriptum est: *In dextera ejus ignea lex?* & quid rubus ille, nisi Judaicum populum designavit, peccatorum suorum spinis oblitum? Sed rubus ardens consumi non potuit, quia Judaicus populus & ignem quidem legis accepit, & tamen peccatorum suorum spinas non deseruit, nec ejus vitia divini sermonis flamma concremavit. Fortasse in hoc factò alius majora per typum contemplari desiderat. Hujus quia sensus excrevit, elevantur pariter & rotæ. Inter homines enim perfectus homo factus est unicus Dei Filius, qui sua peccata non habuit, sed spinas nostræ nequitiae suscepit, atque usque ad passionem pro nobis se humiliare dignatus est, & in semetipso ignem tribulationis nostræ suscipere. Sed arsit, & non arsit: quia & ex humanitate est mortuus, & tamen immortalis ex divinitate permansit. Suscepit à nobis unde sacrificium fieret pro nobis, & tamen impassibilis atque incommutabilis permansit in propriis, ut nos commutaret à nostris. Alius fortasse in historia moralitatem, atque alius per allegoriam intelligentiam, contemplationem requirit. Patet eunctis juxta historiam, hoc quod in Lege scriptum est, ut turtur quæ pro peccato offertur, retorqueatur caput ejus ad pennulas, ita ut collo inhaereat, & non penitus obrumpatur. In quibus verbis dubius legentibus sensus historicus non est. Sed si hæc intelligere moraliter requiras, agitur rota, dum ad moralem intelligentiam ducitur sacri verbi sententia. Nos enim ipsi in omnipotentis Dei sacrificium esse turtur debemus, ita ut caput nostrum retorqueatur ad pennulas, id est, animus ad virtutes. Non enim immeritò per caput mentem intelligimus; quia sicut caput corpus, ita mens actiones regit. Sed caput ad pennulas retorqueri præcipitur, ut ea quæ dicis facias, & os ad opera conjungas. Nec ita caput abscindendum est, ut à corpore dividatur, sed ex parte decisum, corpori suo jubetur inhaerere: quia videlicet mens nostra à carnali delectatione incidenda est, sed à carnis cura necessaria incidenda non est. Hinc enim scriptum est: *Carnis curam ne feceritis in desideris.* Quæ ergo in desideris fieri prohibetur, proculdubio in necessitate conceditur. Caput ergo turturis ex parte abscissum est, & ex parte inhaeret; ut, sicut dictum est, & à voluptate carnis mens nostra incisa sit, & tamen à necessitate non sit abscissa. Quid, si hoc sacrificij genus sub typica Redemptoris nostri intelligentia alius ad contemplationem requirat? Ascendat ergo ad fortiora animus, eleventur animalia, ut eleventur pariter & rotæ. Quis enim caput nostrum est, nisi Redemptor generis humani? De quo scriptum est: *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Quem cum Judæi persequerentur, nomen ejus delere de terra conati sunt. Cumque eum crucifixum & sepulchrum viderent, hunc se ab amore omnium divisisse crederunt. Sed caput turturis & incisum est, & tamen à suo corpore divisum non est; quia ex eo quòd pro nobis mortem pertulit, omnes nos sibi verius in ipsa sua morte conjunxit: & per hoc quòd se nostris oculis visibiliter subtraxit, nostris mentibus invisibiliter radicavit. Caput ergo turturis incisum inhaeret corpori, quia pro nobis quidem Redemptor noster passus est, sed à nobis separatus per passionem non est. Quia igitur dicta sacri eloquij cum legentium spiritu excreverunt, rectè nunc dicitur: [*Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotae pariter levabantur, sequentes eum.*] Et subditur: [*Spiritus enim vitæ erat in rotis.*] In rotis enim spiritus vitæ est, quia per sacra eloquia dono spiritus vivificamur, ut mortifera à nobis opera re-

Deut. 33. b

Aug. ser. 86.
Euseb. ser.
Spir. 4.

Levit. 1.

Ex. 1. b

Pat. in

Lev. c. 3.

Rom. 13. d

Ephes. 1. d

pellamus. Potest etiam intelligi, quia spiritus vadit, cum legentis animum diversis modis & ordinibus tangit Deus, quando hunc per verba sacri eloquii modò in zelo excitans, ad ultionem erigit, modò ad patientiam mitigat, modò in prædicationem instruit, modò ad penitentiam lamenta compungit. Sed curramus breviter per hæc eadem verba quæ diximus, & videamus quo modo sequuntur rotæ spiritum, qui vitæ spiritus dicitur, & rotis inesse perhibetur. Certe si legentis animum spiritus vitæ in zeli fervore tetigerit, protinus in sacris eloquiis videt, quòd Moyses ad castra rediens, & populum per idola peccasse cognoscens, hunc per fervorem spiritus gladii stravit. Quòd Phinees, persequendo luxuriam, iram Domini gladio placavit. Quòd Petrus sibi met mentientes, verbo percussit & occidit. Quòd Paulus negligentibus discipulis virgâ minatur. Si vitæ spiritus legentis animum ad servandam patientiam tangit, statim sequuntur & rotæ: quia in sacris eloquiis invenit, quòd Moyses & Aaron cum loquentes recta, persecutionem populi passi sunt, ad tabernaculum cucurrerunt, pro ipso populo exorantes quem fugiebant. Sancta autem eorum mens & tumorem superbientium pertulit, & tamen contra eos ad odium non erupit. Patientia enim vera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. In eisdem quoque eloquiis invenit, quòd Samuel de principatu culmine dejectus, orasse se etiam pro deicientibus confiteretur. Quòd nemo sanctorum ad cælestem gloriam, nisi patientiam servando pervenit. Quòd ipse auctor & redemptor generis humani, sputa, colaphos, spineam coronam, & crucem, lanceam pertulit, & tamen pro persecutoribus oravit. Si vitæ spiritus legentis animum ad studium prædicationis excitat, statim sequuntur & rotæ; quia in sacris eloquiis invenit, Moyses jubente Domino contra Ægypti Regem in quantis se prædicationis liberæ verbis erexit. Quòd Stephanus Judæis* perfidis diceret: *Vos semper Spiritui sancto resististis*; nec inter lapides Jesu loqueretur, cum magna libertate respondit: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus*. Quòd Paulus catenarum vinculis stringitur, sed tamen verbum Dei non est alligatum. Si vitæ spiritus ad penitentiam lamenta compungit, sequuntur protinus rotæ, cum scripturæ sacre verba David penitentiam profecerunt: quòd & reprehensus à propheta, quia subiectus cælesti Regi non fuit, subiecto increpanti non erubuit consistere quod fecit. Quòd publicanus, qui reatum suæ nequitie cognovit, etsi injustus ad templum venit, justificatus à templo rediit. Quòd Petrus negationis maculas lacrymis lavit. Quòd latro qui in cruce cognovit culpam, in ipsa jam morte invenit veniam. De quibus adhuc rotis eadem Propheta replicat, atque subjungit: *[Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant: & cum elevatis à terra pariter elevabantur & rotæ, sequentes ea: quia spiritus vitæ erat in rotis.]* Hæc sicut nobis, fratres charissimi, ex maxima parte jam dicta sunt, sed iterata descriptione narratur. Nec nos itaque pigeat eadem breviter exponendo repetere, quæ spiritus per Prophetam dignatus est replicando narrare. Hoc enim solum in his verbis novum additur, quòd dictum est: *[Cum stantibus stabant.]* Sunt autem quidam qui usque ad hoc proficiunt, ut terrena quæ acceperunt, bene dispensare noverint, misericordie operibus intendant, oppressis subveniant. Hi videlicet vadunt, in eo quòd se ad proximi utilitatem tendunt. Cum his ergo rotæ gradiuntur, quia sacra eloquia dictorum suorum passus in eorum itinere disponunt. Et sunt alij, qui in fide quam acceperunt, ita ad tenendum fortes sunt, ut adversis quibusque resistere valeant, & non solum minime

ad perverstatem trahantur perfidia; sed etiam perverfa loquentes impugnent, eosque ad rectitudinem pertrahant. Cum istis stantibus stant etiam rotæ, quia in eis rectitudinem suam sacri eloquii verba confirmant, cum in eis audiunt: *Stare, & tenere traditiones quas didicistis*. Et rursum: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide*. Et sunt alij, qui omnia terrena despiciunt; nulla quæ prætereunt, possidere dignantur, & in Dei se, ut prædictum est, contemplatione suspendunt. Cum his ergo elevatis & rotæ pariter levantur: quia in quantum quisque ad alta profecerit, intantum ei & sacra eloquia de altioribus loquuntur. Vadunt ergo animalia ad utilitatem proximi, stant ad custodiam sui, levantur ad contemplationem Dei. Sed & rotæ pariter vadunt, stant, levantur; quia quæ sita sacra lectio talis invenitur, qualis & fit ipse, à quo quaritur. Ad activam enim vitam profecisti: ambulat tecum. Ad immobilitatem atque constantiam spiritus profecisti: stat tecum. Ad contemplativam vitam per Dei gratiam pervenisti: volat tecum. Et rursum subditur: *[Quia spiritus vitæ erat in rotis.]* Quòd idcirco secundo dicitur vitæ spiritus in rotis esse, quia scripturæ sacre duo sunt Testamenta, quæ utraque Dei spiritus scribi voluit, ut nos à morte animæ liberaret. Vel certè, quia duo sunt præcepta charitatis, dilectio videlicet Dei, & dilectio proximi, per quæ utraque nos sacre scripturæ dicta vivificant. Secundo ergo dicitur, quòd spiritus vitæ erat in rotis: quia dilectionem Dei & proximi capimus in eloquiis divinis. Per præcepta enim scripturæ sacre revivificamus, qui mortui in culpa jacebamus. Unde omnipotenti Domino per Psalmistam dicitur: *In æternum non obliviscar justificationes tuas, quia in ipsis vivificasti me*. Justificationes enim præcepta Domini dicuntur, in quibus nos corrigendo justificat. De quibus Psalmista apertius dicit: *In tuis justificationibus meditabor: non obliviscar sermones tuos*. In eis itaque nos vivificat, quia per hæc nobis spiritualem vitam demonstrat, eamque per afflatum spiritus nostris mentibus infundit. Quòd quia quotidie per donum gratiæ in electorum mentibus agitur, rectè dicitur: *[Spiritus vitæ erat in rotis.]* Hæc nobis scriptura in tenebris vitæ presentis, facta est lumen itineris. Hinc etenim Petrus ait: *Cui benefacitis intendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco*. Hinc Psalmista dicit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis*. Scimus tamen quia & ipsa nobis nostra lucerna obscura est, nisi hanc nostris mentibus veritas illustret. Unde iterum Psalmista ait: *Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas*. Quid enim lucerna ardens, nisi lumen est? Sed lumen creatum nobis non lucet, nisi illuminetur à lumine non creato. Quia ergo omnipotens Deus ad salutem nostram sanctorum Testamentorum dicta & ipse creavit, & ipse aperuit, spiritus vitæ erat in rotis. Sequitur: *[Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis, extenti super capita eorum desuper.]* Hæc, largiente Domino, duobus modis exponemus, ut lectoris iudicio quid eligendum censeat relinquamus. Possunt enim firmamenti nomine, cælestes potestates intelligi. Quòd firmamentum rectè quasi aspectus crystalli dicitur: quia videlicet crystallum forte quidem nimis est, sed ex aqua solidatur. Et natura angelica, quando creata est, liberum arbitrium accepit, utrum vellet in humilitate persistere, & in omnipotentis Dei conspectu permanere; ad superbiam laberetur, & à beatitudine caderet, per similitudinem aqua fuit. Sed quia cadentibus aliis, sancti angeli in sua beatitudine perhiterunt, atque hoc acceperunt in munere, ut jam cadere omnino non possint, in eis natura sua,

Exo. 33. c

Num. 25.

Act. 5. a

1. Cor. 4. d

Num. 10.

1. Reg. 8. b

Exo. 15. d

* al. inter-

ficiunt us-

d. 7. f

Act. 5. e

Philip. 1. c

2. Reg. 12. c.

d

Luc. 18. c

Mat. 26. g

Luc. 23. f

2 Thess. 2. d
1. Pet. 5. cIdem hom.
4. & 8. & 1.2. 4.
Mor. c. 10.

Ps. 118. m

Ibid.

1. Pet. 2. d
Ps. 118.

Psal. 17. e

De pan.
dist 2. c.citus & l.
27. Moral.
c. 24.Pat. in Gen.
c. 1. & 2.

quia jam dejici mutabiliter non potest, quasi in magnitudinem crystalli durata est. Quod crystallum horribile & extensum super capita animalium dicitur; quia illa potestates angelicæ, quæ omnipotentis Dei conspectui assistant, nobis adhuc in hac corruptione positæ, terribiles atque pavendæ sunt. Quarum nunc gaudia, quia sensum nostrarum mentium excedunt, super capita animalium esse memorantur. Quis enim in carne corruptibili positus, comprehendere valeat quæ sit illa Angelorum ineffabilis & sine fine lætitia? quæ beatitudo, sine defectu vultum videre creatoris, atque in ejus delectatione sine immutatione persistere? Potest autem firmamenti nomine, ipse per figuram noster Redemptor intelligi, verus Deus super omnia, & factus inter omnia homo perfectus, in quo nostra natura apud Patrem confirmata est. De quo etiam per

Psal. 79. d Psalmistam prophetando dicitur: *Fiat manus tua super virum dextera tua, & super filium hominis quem confirmasti tibi.* Humana etenim natura priusquam à creatore omnium susciperetur, terra erat: nam firmamentum non erat. Peccatori quippe homini dictum est: *Terra es, & in terram ibis.* At postquam assumpta est ab auctore omnium, atque in cælis sublevata, & super Angelos ducta, firmamentum facta est, quæ terra fuit. Sed firmamentum quod aspicitur, cujus habeat similitudinem, subinfertur, cum dicitur: [*Quasi aspectus crystalli horribilis.*] Crystallum, sicut dictum est, ex aqua congelascit, & robustum fit. Scimus verò quanta sit aqua mobilis. Corpus autem Redemptoris nostri, quia usque ad mortem passionibus subjacuit, aqua simile juxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo, esuriendo, sitiendo, moriendo, usque ad passionem suam per momenta temporum mobiliter decurrit. Cujus cursum Propheta intuens, ait: *Exultavit ut gigas ad currendam viam.* Sed quia per resurrectionis suæ gloriam ex ipsa sua corruptione in incorruptionis virtutem convaluit, quasi crystalli more ex aqua duruit, ut in illo & hæc eadem natura esset, & in ipsa quæ jam fuerat, corruptionis mutabilitas non esset. Aqua ergo in crystallum versa est, quando corruptionis ejus infirmitas per resurrectionem suam ad incorruptionis est firmitatem mutata. Sed notandum, quod hoc crystallum, horribile, id est pavendum, dicitur. Quis autem nesciat cujus pulchritudinis sit crystallum? Et mirum quo modo in hoc crystallo conveniat pulchritudo cum pavore. Sed omnibus vera scientibus constat, quia Redemptor humani generis cum judex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. Quem enim mansuetum aspiciunt electi, hunc eundem pavendum atque terribilem conspiciunt reprobi. Sed hunc ideo tunc electi terribilem non videbunt, quia modò terrorem illius considerare non cessant. Studiosè enim considerant, quàm terribilis ad judicium veniat: culpas antea actas desent, imminentes declinant: pavorem illius quotidie ante oculos mentis ponunt, & quando tremendus appareat, sine cessatione suspensi sunt, atque quotidie timendo agunt, ne quando venerit pertimescant. Similitudo ergo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis. Et quia ipse pavor ejus, quem in suis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit, rectè subjungitur: [*Extenti super capita eorum de super.*] Firmamentum hoc quod in similitudinem crystalli super capita eorum animalium apparet, & horribile & extensum est; quia bonorum mentes unde terret, inde protegit. Si enim pavendus in eorum cordibus non esset, protector & modò à peccatis, & pòst à supplicii non fuisset. Quia autem semper considerant, quis pavor ex judicio imminet, virtutum pennas in rectitudine conservant. Unde & aptè mox subditur: [*Sub firmamento autem penna eorum rectè alterius ad alterum.*] Tunc pennæ virtutum sub firmamento rectè sunt, quando bonum quod alter habet, hoc alteri impendit: ut qui terrenam substantiam accepit, indigentis proximi inopiam sublevert: qui doctrinæ gratiâ plenus est, ignorantis proximi tenebras verbo suæ prædicationis illustret: qui temporalis potestate subnixus est, oppressos à violentiis relevert: qui prophetiæ spiritu plenus est, à vita proximi, mala imminencia, bona suadendo, declinet: qui gratiam curationis accepit, intercessionem suam salutis infirmantium piè & humiliter impendat: qui à terrenis actibus liber, soli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit autem saepe, ut qui in terrena substantia nimis occupatur, orationi non quantum debet, invigilet. Et fit plerumque, ut

is qui ad exorandum Dominum cunctis mundi oneribus exutus vacat, sustentationem vivendi non habeat. Sed dum dives porrigit alimentum atque vestimentum pauperi, & dum pauper orationem suam animæ divitis impendit, pennæ animalium rectè alterius ad alterum tenduntur. Nam dum ille mihi verbum prædicationis exhibet, & lumine veritatis ex corde meo ignorantia tenebras expellit; dumque illi ego, quia fortasse à mundi hujus potente opprimitur, solatium meæ defensionis imparti, atque hunc de violentis manibus evello, vicissim nobis pennas nostras tendimus, ut nos affectu & ope vicaria, ex bono quod accepimus, tangamus. Unde bene primus pastor admonet, dicens: *Omnium finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus: ante omnia mutua in vobismet ipsis charitatem continuam habentes; quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitalis invicem sine murmurationibus. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.* Quod ergo apud Ezechielem penna, hoc apud Petrum Apostolum accepta gratia dicitur. Et quod ille ait: [*Rectæ pennæ alterius ad alterum;*] hoc Ecclesiæ pastor dicit: *Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.* Pennæ enim nostræ rectæ jam non sunt, si ad utilitatem nostram solummodo reflectuntur. Sed tunc rectæ fiunt, cum in utilitatem proximi dirigimus quod habemus. Quia enim bona nostra non à nobis sunt, sed ab eo hæc accepimus, à quo factum est ut essemus, tantò ea nobis non debemus retinere privata, quantum ea nobis conspicimus ab auctore nostro ad communem utilitatem data. Unde rectè Petrus Apostolus in exhortatione hujus rei subdit, dicens: *Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Atque adhuc adjicit: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus.* Ac si aptè dicat: *Humiliter impendite bonum proximis, quia scitis vobis non à vobis esse quod habetis.* Quælibet enim penna virtutis cum ad proximum impartiendo tenditur, recta non erit, si humilitate caruerit. Sequitur: [*Vnumquodque duabus alis velabat corpus suum, & alterum similiter velabatur.*] Quia per corpus actio, per alas verò virtutes signentur, supra jam diximus. Et cum dicat: [*Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum.*] querendum est qualiter subditur: [*Vnumquodque duabus alis velabat corpus suum.*] Quia in re hoc patenter indicatur, quia & pennas alias ad alterum tendebant, & tamen duabus alis corpus proprium velabant. Quid est hoc, nisi quia sic debemus virtutes quas accepimus, aliis impendere, ut & ea in quibus peccavimus, non desinamus cautè cogitare, & reatum nostrum quotidie per timorem & pœnitentiam plangere? Duas enim alas superiùs, quibus corpus velatur, timorem & pœnitentiam diximus. Sic ergo in charitate crescimus, ut pennas tendamus in proximos; & nunquàm desinamus cogitare & plangere nosmetipsos. Pennæ tenduntur juxta, pennæ cooperiant corpora, ut & de bonis actibus

* al. dilectione.

Psal. 79. d Psalmistam prophetando dicitur: *Fiat manus tua super virum dextera tua, & super filium hominis quem confirmasti tibi.*

Genes. 3. a Peccatori quippe homini dictum est: *Terra es, & in terram ibis.* At postquam assumpta est ab auctore omnium, atque in cælis sublevata, & super Angelos ducta, firmamentum facta est, quæ terra fuit. Sed firmamentum quod aspicitur, cujus habeat similitudinem, subinfertur, cum dicitur: [*Quasi aspectus crystalli horribilis.*] Crystallum, sicut dictum est, ex aqua congelascit, & robustum fit. Scimus verò quanta sit aqua mobilis. Corpus autem Redemptoris nostri, quia usque ad mortem passionibus subjacuit, aqua simile juxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo, esuriendo, sitiendo, moriendo, usque ad passionem suam per momenta temporum mobiliter decurrit. Cujus cursum Propheta intuens, ait: *Exultavit ut gigas ad currendam viam.* Sed quia per resurrectionis suæ gloriam ex ipsa sua corruptione in incorruptionis virtutem convaluit, quasi crystalli more ex aqua duruit, ut in illo & hæc eadem natura esset, & in ipsa quæ jam fuerat, corruptionis mutabilitas non esset. Aqua ergo in crystallum versa est, quando corruptionis ejus infirmitas per resurrectionem suam ad incorruptionis est firmitatem mutata. Sed notandum, quod hoc crystallum, horribile, id est pavendum, dicitur. Quis autem nesciat cujus pulchritudinis sit crystallum? Et mirum quo modo in hoc crystallo conveniat pulchritudo cum pavore. Sed omnibus vera scientibus constat, quia Redemptor humani generis cum judex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. Quem enim mansuetum aspiciunt electi, hunc eundem pavendum atque terribilem conspiciunt reprobi. Sed hunc ideo tunc electi terribilem non videbunt, quia modò terrorem illius considerare non cessant. Studiosè enim considerant, quàm terribilis ad judicium veniat: culpas antea actas desent, imminentes declinant: pavorem illius quotidie ante oculos mentis ponunt, & quando tremendus appareat, sine cessatione suspensi sunt, atque quotidie timendo agunt, ne quando venerit pertimescant. Similitudo ergo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis. Et quia ipse pavor ejus, quem in suis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit, rectè subjungitur: [*Extenti super capita eorum de super.*] Firmamentum hoc quod in similitudinem crystalli super capita eorum animalium apparet, & horribile & extensum est; quia bonorum mentes unde terret, inde protegit. Si enim pavendus in eorum cordibus non esset, protector & modò à peccatis, & pòst à supplicii non fuisset. Quia autem semper considerant, quis pavor ex judicio imminet, virtutum pennas in rectitudine conservant. Unde & aptè mox subditur: [*Sub firmamento autem penna eorum rectè alterius ad alterum.*] Tunc pennæ virtutum sub firmamento rectè sunt, quando bonum quod alter habet, hoc alteri impendit: ut qui terrenam substantiam accepit, indigentis proximi inopiam sublevert: qui doctrinæ gratiâ plenus est, ignorantis proximi tenebras verbo suæ prædicationis illustret: qui temporalis potestate subnixus est, oppressos à violentiis relevert: qui prophetiæ spiritu plenus est, à vita proximi, mala imminencia, bona suadendo, declinet: qui gratiam curationis accepit, intercessionem suam salutis infirmantium piè & humiliter impendat: qui à terrenis actibus liber, soli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit autem saepe, ut qui in terrena substantia nimis occupatur, orationi non quantum debet, invigilet. Et fit plerumque, ut

Hier. in Is. c. 54.

Psal. 18.

* al. quàm

1. Pet. 4. 6

Ibid. 1

Ibid.

Lib. 31.

Mor. c. 6.

* al. & alas

actibus præbeamus exempla, & mala quæ egimus, abscondant à iudicio timor & pœnitentia. In translatione autem veteri de his alis dicitur: *Singulis dua conjuncta, & regentes corpora eorum.* In quibus verbis intelligitur, quia & ipsæ erant pennæ, quæ jungebantur alterius ad alterum, & ipsæ quæ eorum corpora cooperiebant. Quod per figuram bene accipitur, quia illæ nos virtutes apud omnipotentem Deum protegunt, quas ex charitate proximis impartimur, atque conjungimus. Cum quibus dum concorditer vivimus, mala quæ fecimus, velamus. Possunt ergo etiam per has alas duo præcepta charitatis intelligi, amor scilicet Dei, & proximi. Amādo enim Deum, nostra in nobis mala persequimur, id est, corpus velamus. Diligendo autem proximum, & ei in quo prodesse possumus festinamus, id est, alas ad alterum tendimus. Hoc autem quod subditur, [Et alterum similiter velabatur,] in translatione veteri non habetur. Et quæri potest, cur postquam dictum est: [Unumquodque duabus alis velabat corpus suum,] subjungitur: [Et alterum similiter velabatur.] Translationem autem Septuaginta interpretum, Aquilæ, Theodorionis, & Symmachi sollicitè perscrutantes, nihil ex his verbis invenimus: sed beati Hieronymi scripta relegentes agnovimus, quia hanc sententiam in Hebræa veritate ita positam, non quidem juxta verbum, sed juxta sensum, invenerit. Quæri etenim potest cur postquam dictum est: [Unumquodque velabat corpus suum,] statim subditur: [Et alterum similiter velabatur.] Si enim diceret unum & alterum, loquendi ratio stare. Postquam verò dictum est, unumquodque, cur adjicitur, alterum, cum in unoquoque omnes comprehenduntur? Sed si & perfectorum vitam, & proficientium merita distinguimus, & unumquodque & alterum non irrationabiliter positum videmus. Qui enim & sua desunt, & virtutum pennas ad proximos in exemplum tendunt, proculdubio perfecti sunt. Sunt autem plerique parvulorum, qui eorum lacrymas conspiciunt, & imitantur. Et qui nudi in suis pravitatibus esse potuissent, sanctos vigilantioresque viros confiderant: moxque suis pravitatibus irati, accenduntur ut plangant, & inflammantur ad pœnitentiam. Atque ut velare sanctos corpora sua conspiciunt, ita ipsi quoque lacrymarum suarum alis velantur. Se ipsos enim magnis increpationibus feriunt, cur qui virtutes non habent, peccata sua minimè deplorant, si adhuc & illi plangere non desinunt, qui jam virtutum pennas per exempla ad proximos tendant. In quibus verbis necesse est, ut nos qui parvuli adhuc sumus, perfectorum semper & virtutes & lacrymas ante mentis nostræ oculos ponamus. Imitemur quæ in illis aspiciamus, ut dum cœperimus per incrementa crescere, possimus ab illo districto examine mala quæ fecimus, velare. In assiduis enim fletibus, in quotidiana nostra pœnitentia habemus sacerdotem in calis, qui interpellat pro nobis. De quo etiam per Joannem dicitur: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem, Jesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Ecce exultat animus, cum advocati nostri potentiam audimus. Sed exultationem nostram iterum remordet timor, quia ipse qui nobis advocatus est, dicitur justus. Nos enim causas injustitiæ habemus, justus verò advocatus injustas causas nullo modo suscipit, nec verba dare pro injustitia consentit. Quid ergo agimus, & accusamus. Scriptum est: *Iustus in principio accusator est sui.* Quilibet etenim peccator conversus in fletibus, jam justus esse inchoat, cum cœperit accusare quod fecit. Cur enim justus non sit, qui contra suam injustitiam jam per lacrymas sævit?

S. Greg. Tom. I.

A Justus igitur advocatus noster justos nos defendet in iudicio: quia nosmetipsos & cognoscimus & accusamus injustos. Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in advocati nostri allegatione confidamus: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum: Amen.

HOMILIA VIII.

Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei. Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonitus castrorum: cumque starent, dimittebantur pennæ eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant, & submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis saphiri, similitudo throni: & super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis, intrinsecus per circuitum, à lumbis ejus & desuper: & à lumbis ejus usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu, velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluvie. Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Et hæc visio similitudinis glorie Domini. Et vidi, & cecidi in faciem meam.

Quod per exempla iustorum multi proficiant, superioris locutionis fine tractatum est. Atque hoc ipsum Propheta nobis certius aperit, cum his quæ dixerat, adjungit: [Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum.] Solent in sacro eloquio per aquas, populi designari. Unde per Joannem dicitur: *Aquæ verò sunt populi.* Idcirco autem aquis populus designatur, quia & in vita sonum habet ex tumultu carnis, & quotidie defluit ex decursu mortalitatis. Ut autem sæpe jam diximus, alæ sunt animalium, virtutes sanctorum. Quid est ergo quod Propheta alarum sonum audit quasi sonum aquarum multarum, nisi quod ex omnipotentis Dei pietate illæ alæ virtutum, quæ in paucis prius sanctis sonabant, jam nunc prædicatione diffusa, in multorum populorum conversatione resonant? Incarnato enim, passò, ac resurgente Domino, pauca pennata animalia fuerunt: quia rari valde extiterunt, qui cælestia desiderarent, & virtutum pennis se in alta suspendere. Sed postquam divinitatis ejus prædicatio in mundo diffusa est, quanti jam parvuli, quanti graviore, quanti fortes juvenes, quanti imbecilles, quantæ convulse peccatrice, quantæ annoxæ, virgines per fidem, per spem, per amorem ad cælestia evolant, quis dicere, quis æstimare sufficiat? Ecce alarum sonitus, qui prius in paucis animalibus fuit, jam nunc in populis resonat, jam nunc mundi multitudinem ad cælestia desiderium pennæ virtutum levat. Bene ergo dicitur: [Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum:] quia sicut præfati sumus, ille virtutum sonus qui in aurem Dei prius ex paucis sanctis factus est, postmodum ex aquis multis, id est, ex innumerabilibus est populis multiplicatus. De quo sono adhuc bene additur: [Quasi sonum sublimis Dei.] Quid est quod alarum sonus in sanctis animalibus quasi sonus sublimis Dei dicitur, nisi quod omnipotens

F F ff

* al. deflunt.

1. Joan. 2. 1

Prov. 18. 1

S. Bonav.

Phar. c. 267

Apoc. 17.
Idem l. 17.
Mor. c. 10.
Ez. 19. c. 23.
Ez. 26.
Hier. in Is.
c. 4. 17 in
Ezech. 10.
Aug. cont. l.
Pet. c. 35.

Luc. 22. b

Luc. 7. f

Exod. 7. a

Exod. 22. c

Ibid. d

Psal. 81. a

Exod. 3. b

Rom. 9. b

Rom. 8. d

Hier. in E-

zech. 1. &

in Isa. c. 15.

& in Job. 8.

Deus & ipse implet mentes sanctorum caelesti desiderio, & ipse exaudit impletas: Ipse etenim creat in sanctorum cordibus amorem, & ipse ex amantibus cordibus precem suscipit. Negationem suam Petrus flevit amare, sed tamen illic praeimitur, quia Jesus respexit Petrum. Venit Maria Magdalene post multas maculas culpae ad pedes Redemptoris nostri cum lacrymis: sed quis illam infudit intus, nisi qui benigne suscepit foris? Quis illam ad lacrymas urgebat per compunctionis spiritum, nisi qui hanc exterius coram simul recumbentibus recipiebat ad veniam? Redemptor igitur noster peccatricis mulieris mentem trahebat, cum de culpa compungeret: suscipiebat, ut à culpa liberaret. Bene ergo iste alarum sonus quasi sublimis Dei dicitur: quia quidquid in sanctorum virtutibus agitur, ejus est gratiae qui merita largitur. Qui recte per Prophetam sublimis Deus esse memoratur. In scriptura etenim sacra aliquando Deus nuncupativè, aliquando verò essentialiter dicitur. Nuncupativè enim dicitur, sicut scriptum est: *Ecce constitui te deum Pharaonis*. Et sicut Moyses ait: *Si quis hoc, vel illud fecerit, applica illum ad deos, videlicet ad sacerdotes*. Qui rursus dicit: *Dei non detrahes*, id est sacerdotibus. Et sicut Psalmista ait: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit*. Essentialiter autem Deus dicitur, sicut ipse ad Moysen dicit: *Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob*. Unde Paulus Apostolus volens nuncupativum Dei nomen ab essentiali discernere, de Redemptore nostro locutus est, dicens: *Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia, Deus benedictus in secula*. Qui enim nuncupativè dicitur Deus inter omnia, nequaquam essentialiter Deus super omnia est. Ut ergo ostenderet Christum naturaliter Deum, non hunc Deum tantummodo, sed Deum super omnia esse memoravit: quia & electus quisque, sicut praemisimus, vel in exemplo justitiae prerogando positus dici deus potest, sed inter omnia, quoniam nuncupativè deus: Christus autem Deus est super omnia, quia naturaliter Deus. Quem ergo Paulus Deum super omnia, hunc Ezechiel propheta Deum sublimem nominat. Postquam verò dictum est: *Audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum*; quia adhuc additur: *Quasi sonum sublimis Dei*; etiam hoc intelligere possumus, quod futurum electis omnibus scimus. Alarum etenim sonitus, sicut diximus, fuit in praedicatoribus sanctis: aquarum sonitus, in conversis & sequentibus populis. Sed idem ipse sonitus erit quandoque sonus sublimis Dei: quia multitudo, quae nunc ad fidem per sanctos doctores trahitur, quandoque in caelestem patriam congregabitur, ut ibi omnes electi sine fine laudent, cum viderint sine fine quem laudent. Et quia tunc perfectè corpus Redemptoris efficitur omnis multitudo sanctorum, juxta Pauli vocem dicentis: *Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei*; eique ita tunc inhærent, ut eis de corruptione, quae per resurrectionem vincitur, jam nihil in suo sancto amore contradicat, sed unita gloriae sui Redemptoris fiat; rectè dicitur: *Quasi sonum sublimis Dei*. Notandus est ordo describentis, quia prius sonus ex alis animalium, qui postmodum quasi sonus aquarum multarum: ad extremum verò quasi sonus sublimis Dei dicitur. Quod enim prius praedixerunt sancti, hoc postmodum crediderunt atque tenuerunt conversi ad fidem populi, qui ad extremum quoque liberatori omnium reddent laudem in caelestia sublevati. Sonus itaque animalium fit quasi sonus aquarum, & sonus aquarum fit quasi sonus sublimis Dei: quia laudem omnipotentis Domini, quam prius in mundo pauci, hanc postmodum multi clamaverunt. Et quam nunc multi clamant, cum adhuc eis in semetipsis sua corruptio repugnat, hanc in caelestem patriam electi omnes suo jam capiti uniti resonabunt. Adhuc autem san-

ctorum animalium opera virtutesque describuntur, cum subditur: *[Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonitus castrorum]*. Si per sonitum sublimis Dei, laus nostri creatoris in caelesti patria designatur, mirandum non est quòd rursus ad sanctorum opera in hac adhuc vita viventium propheticus sermo refunditur: quia sanctus Spiritus in corde prophetarum, quod simul ostendit intus, non simul eicit per linguam foras. Aqua quippe scientiae qua prophetantis animus repletur, in contemplatione vehementer exuberat. Sed quia angustum est spiritui omne os hominis, id est foramen carnis, ad explendam illam immensitatem quae conspicitur, proferendo lingua variatur. Postquam ergo sonum alarum quasi sonum sublimis Dei esse contempsit in caelis, rursus ad terras redit, & pennata animalia quid hinc agant, loquitur, ut illic summa mereantur, dicens: *[Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonitus castrorum]*. Cum praedicatorum sancti mundum praedicando & trahendo circumveant, animalia ambulant. Et quia hic etiam quos colligunt, statim ut crediderint, in laudem nostri creatoris exsurgunt, fit sonus quasi sonus multitudinis. Et quia in predicatione eadem bellum contra aëreas potestates sumunt, rectè subjungitur: *[Ut sonitus castrorum]*. Cum enim sancti praedicatoribus fideles populi conjunguntur, contra malignos spiritus in prociectu fidei multitudines castrorum fiunt. Et dum quotidie fideles quique caelestibus desiderii replentur, terrena despiciunt, dura sibi pro amore supernae patriae proponunt, contra potestates aëreas castra fiunt; quia armati fide, & bonis operibus muniti gradiuntur. Quasi enim quibusdam castris spiritualis exercitus per Paulum dicitur: *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli: quia non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in caelestibus*. Sanctorum ergo multitudines castra sunt, quae bellum contra potestates aëreas susceperunt. Unde & sancta universalis Ecclesia ita sub specie dilectae describitur, ut dicatur: *Pulebra es amica mea, suavis & decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata*. Quia enim Hierusalem pacis visio interpretatur, cujus nomine patria caelestis exprimitur, sancta Ecclesia suavis & decora ut Hierusalem dicitur, quia ejus vita & desiderium visioni jam pacis intimae comparatur, ut in eo quòd auctorem suum diligit, quòd ejus speciem videre concupiscit, de quo scriptum est: *In quem desiderant Angeli prospicere*, per ipsa jam amoris sui desideria Angelis similis dicatur: quae quantum Deo amabilis efficitur, tantò agitur ut malignis spiritibus terribilis fiat. Qualiter autem fit terribilis, subjuncta comparatione ostenditur, id est, *ut castrorum acies ordinata*. Quid est quòd sancta Ecclesia hostibus suis ut castrorum acies sit timenda? Non enim à magno intellectu vacat ista comparatio, & idcirco est subtiliter intuenda. Scimus enim & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, ut in nullo loco interrupta videatur. Nam si ita disponitur, ut locus vacuus per quem hostis possit ingredi, dimittatur, profectò jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum còtra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est ut per charitatem semper uniti atque constructi, & nūquam interrupti per discordiam inveniamur: quia si quaelibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per malum discordiae locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos valeat hostis intrare. Antiquus verò inimicus castitatem in nobis, si sine charitate fuerit, non timet: quia ipse nec carne premitur, ut in ejus luxuria dissolvatur. Ab continentiam non timet, quia

ipſe cibo non utitur, qui neceſſitate corporis non
urgetur. Distributionem terrenarum rerum non ti-
met, ſi eidem operi charitas deſit: quia divitiarum
ſubſidiis nec ipſe eget. Valde autem in nobis chari-
tatem veram, id eſt, amorem humilem quem nobis
viciſſim impendimus, timet, & nimis concordia
noſtra invidet; quia hanc nos tenemus in terra,
quam ipſe tenere nolens admittit in celo. Bene ergo
Cant. 6. d. dicitur: *Terribilis ut caſtrorum acies ordinata*; quia
electorum multitudinem eodem maligni ſpiritus perti-
meſcunt, quod eos per charitatis concordiam unitos
contra ſe & conglobatos aſpiciunt. Quanta autem
ſit concordia virtus oſtenditur, cum ſine illa virtu-
tibus reliquæ, virtutes non eſſe monſtrantur. Magna
Rom. 14. a enim eſt virtus abſtinentia: ſed ſi quis ita ab alimen-
tis abſtineat, ut ceteros in cibo diſiudicet, & alimen-
ta eadem quæ Deus creavit ad percipiendum cum
gratiarum actione, in fidelibus etiam damnet, quid
huic virtus abſtinentiæ facta eſt niſi laqueus culpæ?
Unde Pſalmiſta quoque nullam eſſe abſtinentiam ſi-
ne concordia designans, ait: *Laudate eum in tym-
pano & choro*. In tympano enim corium ſiccum re-
ſonat, in choro autem voces concorditer cantant.
Quid ergo per tympanum niſi abſtinentia, & quid
per chorum niſi charitatis concordia designatur?
Qui itaque ſic abſtinentiam tenet, ut concordiam
deleat, laudat quidem in tympano, ſed non laudat
in choro. Et ſunt nonnulli, qui dum plus ſapere,
quam neceſſe eſt, ſtudent, à proximorum pace reſi-
liunt, dum eos velut hebetes ſuſtoſque contem-
Mar. 9. f. nunt. Unde per ſe Veritas admonet, dicens: *Ha-
bete in vobis ſal, & pacem habete inter vos*: ut quiſ-
quis habere ſal ſapientiæ ſtudet, curet neceſſe eſt,
quatenus à pace concordia nunquam recedat. Quod
verò de his duabus virtutibus diximus, hoc de cete-
ris omnibus ſentendum eſt. Unde Paulus terribili-
ter admonet, dicens: *Pacem ſectamini cum omnibus,
Hebr. 12. d. & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Quia
autem niſi ſine concordia Deo placeat, ipſa per ſe
Mat. 5. a Veritas demonſtrat, dicens: *Si offers munus tuum
ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus
habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum
ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, &
tunc veniens offeres munus tuum*. Ecce à diſcordanti-
bus accipere non vult ſacrificium, holocauſtum ſu-
cipere recuſat. Hinc ergo perpendite, quantum ſit
malum diſcordiæ, propter quod & illud abijcitur,
per quod culpa laxatur. Quia verò electi ſemper in
charitate conjuncti ſunt, & hæc eadem eorum chari-
tatis ſonum laudis reddit auctori, malignis verò ſpi-
ritibus, id eſt, antiquis ſuis hoſtibus pœnam incu-
tit timoris; rectè nunc de pennatis animalibus dicitur:
[*Cum ambularent, quaſi ſonus erat multitudi-
nis, ut ſonitus caſtrorum*.] Libet autem ab exortu
ſanctæ Eccleſiæ fidei oculos uſque ad finem mundi
tendere, & hæc eadem caſtra quo modo ambulent,
videre. Caſtra enim multitudines appellantur exer-
citus, cum in procinctu pergunt, aut in certo quo-
libet loco in itinere demorantur. Caſtris ergo via eſt
vita præſentis ſæculi, omnibus concorditer viven-
tibus ſanctis. Alia autem ſunt caſtra prædicantium,
qui huc illucque pro colligendis animabus in ſancti
operis procinctu laborant. Alia caſtra continen-
tium, atque ab hoc mundo recedentium, qui con-
tra malignorum ſpirituum bella quotidie in corde ſe
preparant. Alia caſtra bonorum conjugatorum,
qui viventes in amore omnipotentis Dei concorditer,
ſic viciſſim ſibi carnis debitum ſolvunt, ut tamen
quid Deo de bonis operibus debeant, nullatenus
obliſcantur. Sed & ſiqua ut homines delin-
quant, hæc inceſſanter piis actibus redimunt. Quia
ergo diſtincti fidelium ordines ab exortu ſanctæ Ec-
cleſiæ uſque ad finem mundi concorditer viventes,
contra poteſtates aëreas dimicant, caſtra ambulant;
& ſit quaſi quidam caſtrorum ſonitus, quia in eis ad
S. Greg. Tom. I.

laudem omnipotentis Dei & virtutum gladij & ar-
ma miraculorum ſonant. De ſanctis verò animalibus
adhuc ſubditur: [*Cumque ſarent, demittebantur pen-
nae eorum*.] Stant ſanctæ animalia, quando ea quæ
Dei ſunt, intenta contemplatione conſiderant. Sed
eorum pennæ deponuntur, quia dum alta Dei judi-
cia aſpiciunt, ſuæ eis virtutes vileſcunt. Quod aper-
tè exponitur, cum ſtatim ſubditur: [*Nam cum fie-
ret vox ſuper firmamentum quod erat ſuper caput eo-
rum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas*.] Firma-
mentum ſuperius ſub intellectu duplici judicavimus
exponendum. Poſſunt enim, ſicut dictum eſt, firmam-
enti nomine cæleſtes poteſtates intelligi. Et
poteſt firmamenti nomine, incarnatus Unigenitus,
per hoc quòd in eum natura noſtra ad æternitatem
firmata eſt, designari. Priùs ergo quid ſentimus de
Angelis, & poſtmodum de Domino Angelorum,
loquamur. Ecce enim dicitur: [*Cum fieret vox
ſuper firmamentum, ſtabant, & ſubmittebant alas
ſuas*.] Quo in loco, hoc primò ſciendum eſt, quia
ſubmittere, non ab inferiori ad ſuperiora tendere,
ſed à ſuperiori ad inferiora alas deponere, debet in-
telligi, propter hoc quod præmiſſum eſt: [*Cum ſa-
rent, demittebantur penna eorum*.] Quærendum ita-
que nobis eſt, quæ ſit vox quæ ſuper firmamentum
ſit. Sed eandem vocem meliùs intelligimus, ſi ab
imis ad ſuperiora gradientes, quaſi quibuſdam paſ-
ſibus aſcendamus. Sicut auditus corporis excitatur
voce, ita ſenſus mentis excitatur intellectu, qui de
interioribus agitur. Vox ergo eſt in mente, quaſi
quidam ſonus intelligentiæ. Sed ſciendum eſt, quia
noſtris ſenſibus aliquando vox carnis loquitur, ali-
quando vox animæ, aliquando vox firmamenti,
aliquando vox quæ ſuper firmamentum eſt. Ponamus
enim ante oculos, quòd quiſpiam ſit læſus à
proximo, qui ex humana ratione cogitat ut vicem
læſioni reddat, malum pro malo retribuatur: huic
vox carnis loquitur in mente, quia cum divina man-
data præcipiant bene nos facere his qui nos oderunt,
quiſquis malefacere ſe odientibus cogitat, in ejus
animo vox carnis ſonat. Multa terrena quotidie agimus,
poſt hæc ad orationem redimus. Accenditur ad compun-
ctionem animus, ſed earum rerum quas egimus, im-
agines verſantur in mente, & intentionem compun-
ctionis præpediunt in oratione: & quod volentes foris egimus, hoc interius patimur
invisi, ut quædam cogitationum phantaſmata men-
tem per imagines corporeas diſpergant, ne ſtriçtè
totam in oratione ſe colligat. Hæc quoque vox car-
nis eſt. Cum verò & iſta ſubigimus, atque ab oculis
mentis cunctas corporeas imagines effugamus, ipſam
in nobismetipſis naturam animæ quærentes, quaſi
ſit quæ carnem vivificare poteſt, ſed ſemetipſam
stringere in bonis cogitationibus, ſicut deſiderat,
non poteſt: invenimus quemdam intellectualem ſpiri-
tum per creatoris potentiam viventem, corpus quod ſuſ-
tinet, vivificantem, ſed tamen obſtationi ſubditum,
mutabilitati ſubjectum, quem ſæpe timor afficit,
læticia extollit. Ipſe itaque intellectus animæ vox
ejus eſt, quia ſonat quòd eſt: quæ tamen adhuc
vox ſub firmamento eſt. Sed tranſcendentes
animam, vocem de firmamento quaerimus, cum illa
ſanctorum Angelorum innumera multitudo in om-
nipotentis Domini conſpectu qualis ſit, investiga-
mus, quæ ſit in eis ſine fine feſtivityſis viſionis Do-
mini, quæ læticia ſine defectu, qui amoris ardor non cru-
cians, ſed delectans; quantum in eis ſit deſiderium vi-
ſionis Dei cum ſatiæte, & quanta ſatiæte cum deſi-
derio. In quibus nec deſiderium pœnam generat, nec
ſatiæte faſtidium parit. Quo modo inharendo beati-
tudini ſunt beati: quo modo contemplando ſemper æ-
ternitatem, ſunt æterni: quo modo conjuncti vero
lumini, facti ſunt lux: quo modo aſpicientes ſemper
incommutabilem, mutati ſunt in incommutabilitatem.
Sed cum iſta de Angelis cogitamus, adhuc
F f f f ij

vox de firmamento est, non super firmamentum. A
 Transcat ergo animus, & ab ipsis transeat omne
 quod creatum est. In solo creatoris sui lumine fi-
 dei oculos figat, quod unus vivificet omnia, qui
 creavit, Deus: quod ubique est, & ubique totus
 est: quod incircumscribitur & incomprehensibilis
 sentiri potest, & videri non potest: quod nunquam
 deest, & tamen ab iniquorum cogitationibus longè
 est: quod nec ibi deest, ubi longè est; quia ubi non
 est per gratiam, adest per vindictam: quod omnia
 tangit, nec tamen equaliter omnia tangit. Quæ-
 dam enim tangit ut sint, nec tamen ut vivant & len-
 tiant, sicut sunt cuncta insensibilia. Quædam tangit
 ut sint, vivant, & sentiant, nec tamen ut discer-
 nant, sicut sunt bruta animalia. Quædam tangit ut
 sint, vivant, & sentiant, & discernant, sicut est hu-
 mana & angelica natura. Et cum ipse nunquam si-
 bimetipsum sit dissimilis, dissimiliter tamen tangit dis-
 similia. Quod ubique præsens est, & inveniri vix
 potest: quod stantem sequimur, & apprehendere
 non valemus. Ponamus ergo ante oculos mentis,
 quæ illa natura sit quæ tenet omnia, implet omnia,
 circumplectitur omnia, superexcedit omnia, susti-
 net omnia. Nec alia ex parte sustinet, atque alia
 superexcedit: neque alia ex parte implet, atque
 alia circumplectitur: sed circumplectendo implet,
 implendo circumplectitur, sustinendo superexcedit,
 superexcedendo sustinet. Hujus nature potentiam
 cum strictus in ea cogitat animus, vox super firmam-
 entum fit: quia ejus intellectum concipit, qui &
 Angelorum sensum sua incomprehensibilitate trans-
 cendit. Cum ergo vox super firmamentum fit, stant
 animalia, & submitunt alas suas: quia sanctorum
 mentes cum creatoris sui potentiam intenta con-
 templatione considerant, vispiciunt eorum animo
 virtutes quas habent; & tantò fiunt apud se humi-
 les, quanto eis illud altum est quod super Angelos
 sonat. Fortasse enim doctores sunt: sed cum cœpe-
 rint tacita mente cogitare quæ sit ineffabilis Dei sa-
 pientia, quæ mentes hominum sine strepitu verbo-
 rum docet, & quo modo hæc eadem sapientia si au-
 ditorum mentes non doceat, vox docentium vacuè
 laborat; sua eis doctrina protinus vilescit; quia ne-
 que qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui
 incrementum dat Deus. Fortasse prophetae sunt: sed
 cum tacita mente considerant, quia prophetiæ suæ
 oculo simul omnia divinitatis mysteria penetrare
 non possunt, quoniam sicut ait Apostolus: *Ex parte
 cognoscimus, & ex parte prophetamus*; in illa
 immensitate secretorum vident, quia parum est omne
 quod vident, atque ex ipsa * immensa altitudine
 luminis considerant, quam minus sic illud quod in-
 tento oculo quasi per rimas viderunt. Deponant ergo
 alas suas, cum vox super firmamentum fit, id
 est, humiliantur in eo quod apprehendunt cum su-
 perna conspiciunt, quæ ab eis comprehendi non
 possunt. Sepe etiam sanctorum cogitationibus ipsa
 quæ habent bona blandiuntur, ut eorum mentes in
 aliqua sui fiducia elevent: sed protinus ad occulta
 Dei judicia recurrunt, quo modo alij ex virtutibus
 ad infernum per elationem corruunt, alij ex vitiis
 correcti, ad cælum per humilitatem levantur. Unde
 nos ad humilitatem revocans Propheta terret &
 admonet, dicens: *Venite, & videte opera Domini,
 quam terribilis in consiliis super filios hominum.*
 Quis enim dignè considerare valeat, quantus super
 nos terror sit consiliorum Dei, quando & alter ex
 virtutibus in finem tendit ad vitia, & alter ex vi-
 tiis in virtutibus concludit finem? Quia juxta Salo-
 monis vocem: *Sunt justi atque sapientes, & opera
 eorum in manu Dei. Nec tamen scit homo, utrum
 amore, vel odio dignus sit, sed omnia in futuro ser-
 vantur incerta. Et: Est via, que videtur hominibus
 recta, & novissimum ejus ducit ad mortem.* Hæc ita-
 que occulti judicij profunda cogitare, quid est aliud

quàm alas deponere, id est, de nulla jam virtute
 confidere, sed sub magno timore trepidare? Sive
 enim omnipotentis Dei naturam considerent, sive
 ejus judicia perpendant, trepidant, pertimescunt.
 Eis ergo quasi alas deponere, est virtutes quas ha-
 bent, humiliare. Sic Abraham alas deposuit, qui
 quando loqui cum Deo cœpit, pulverem & cinere-
 rem se esse cognovit, dicens: *Loquar ad Dominum*
meum, cum sim pulvis & cinis? Sic Moyses alas de-
 posuit, qui eruditus omni scientia Ægyptiorum,
 mox ut verba Domini audivit, verba se non habere
 reprehendit, dicens: *Obsecra Domine, non sum elo-
 quens ab heri & nudius tertius. Ex quo enim locutus
 es ad servum tuum, impeditioris & tardioris lingua
 sum.* Ac si apertè diceret: Postquam à te verba vitæ
 audio, confusum me in verbis prioribus agnosco.
 Sic Isaias, cujus vita Domino ad prædicandum pla-
 cuerat, cum eundem Dominum contemplatus, car-
 bone de altari in ore tactus est, ait: *Va mihi quia
 tacui, quia vir pollutus labiis ego sum.* Ecce ad su-
 periora sublevatus, sibimetipsum de labiorum pollu-
 tione displicuit. Nisi enim cælestis munditiæ alta
 conspiceret, esse se judicabilem non invenisset. Sic
 loquente Domino Hieremias clamat: *A a a, Domi-
 ne Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Juxta
 enim ea verba quæ audiebat, verba se non habere
 cognoverat. Sic Daniel sublimem visionem videns,
 per plurimos dies elanguit & ægotavit: quia hi qui
 in virtutibus fortes sunt, cum altiora Dei conspi-
 ciunt, in sua sibimet æstimatione infirmi quæ im-
 becilles fiunt. Sic beatus Job, de quo Dominus ami-
 cis illius dixit: *Non estis loquuti coram me rectum,
 sicut servus meus Job;* cum verba Dei colloquentis
 audiret, respondit, dicens: *Inspicienter loquutus sum,
 & que ultra modum excederent scientiam meam.* Et
 paulò post: *Idcirco ipse me reprehendo, & ago peni-
 tentiam in favilla & cinere.* Qui enim quantum ad
 homines sapienter loquutus fuerat, loquentem sibi
 Deum audiens, inspicienter se locutum fuisse repre-
 hendit; quia in contemplatione veræ sapientiæ sua
 ei sapientia viluit. Ad vocem ergo desuper venien-
 tem animalia alas deponunt; quia virtutem Dei si-
 ve in natura sua contemplari requiremus, sive in oc-
 cultis judiciis investigare cogitemus, pro eo quod
 ejus alta nobis impenetrabilia sunt, nostra nobis si
 qua inesse bona credebantur, vilescunt. Et qui in
 quantalacumque scientia volare credebamur, in-
 visibili super nos naturam, & impenetrabilia ejus
 judicia perpendentes, submissis alis humiliter ita-
 mus. Sequitur: *[Et super firmamentum quod erat
 imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sap-
 phiri, similitudo throni: & super similitudinem thro-
 ni, similitudo quasi aspectus hominis desuper.]* Quid
 per thronum, nisi illæ virtutes angelicæ designan-
 tur, quæ ipsos quoque Angelos dignitate loci super-
 rioris excedunt? Nam cum Angeli nuncij dicantur,
 & sæpe Angeli ad annuncianda quædam hominibus
 veniant, Throni missi ad ministerium nuncij nul-
 quam leguntur; quia eis longè sublimius creator
 omnium præsidet. Unde Paulus Apostolus ordines
 cælestium agminum, quos ad tertium cælum rap-
 tus viderat, describens ait: *Sive Throni, sive*
Dominations, sive Principatus, sive Potestates,
omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Thronos
 igitur ante eos Angelorum ordines dixit, quibus
 illos prælatos esse cognovit. Bene autem Thronus
 lapidi sapphiro comparatur: quoniam lapis sapphi-
 rus æreum habet colorem. Virtutes ergo cælestium
 lapide sapphiro designantur; quia hi spiritus,
 quibus Deus omnipotens altius præsidet, superioris
 loci in cælestibus dignitatem tenent. Super thro-
 num verò similitudo hominis: quia & super illas
 virtutes, quæ & ipsos Angelos antecedunt, nostri
 est gloria Redemptoris. Notandum ergo, qui ordo
 servatur. Super animalia enim firmamentum, super

1. Cor. 3.

1. Cor. 13. c

* al. am-
plitudine
luminis.

Isai. 65. a

Eccle. 9. a

Ibid.

Prov. 14. c

Gen. 18. a

Ab. 7. c

Exod. 4. c

Isai. 6. b

Hier. 1. a

Dan. 8.

Job. 42. b

Ibid.

Ibid.

Sup. hom. 2.

E. 1. 19.

Mor. 4. 17.

Col. 1. a

firmamentum thronus, super thronum homo esse describitur: quia & super sanctos homines adhuc in hac corruptione corporis viventes, Angeli & super Angelos, superiores & Deo proximas, elevatus est mediator Dei & hominum homo Christus Jesus. Sin vero, ut prædiximus, firmamenti nomine mediator Dei & hominum pro assumpta humanitate debet intelligi, quia sub unius nominis appellatione solent per prophetiæ spiritum multa signari, vox super firmamentum facta est, quæ super baptizatum Dominum de celo sonuit, dicens: *Tu es filius meus dilectus, in te complacui.* Sicut per Evangelistam alium dicitur: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Queramus igitur quo modo hanc vocem animalia audiunt, & alas deponunt. Habacuc propheta requisitus dicit: *Domine audivi aurium tuum, & timui: consideravi opera tua, & expavi.* Quid est autem quod Pater de filio loquitur, dicens: *In quo mihi complacui?* Omnis enim qui penitendo corrigit aliqua quæ fecit, eo ipso quo penitet, se sibi displicuisse indicat, quia emendat quod fecit. Et quia omnipotens Pater sicut intelligi ab hominibus poterat, humano modo de peccatoribus locutus est, dicens: *Penitet me fecisse hominem super terram:* quasi sibi metipsum displicuit in peccatoribus quos creavit. In solo autem sibi unigenito Domino nostro Jesu Christo complacuit; quia hunc inter homines hominem creasse eum non penituit, in quo peccatum nullum omnimodo invenit, sicut de illo per Psalmistam dicitur: *Lævavit Dominus, & non penitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* In solo ergo sibi Redemptore nostro complacuit Pater, quia in eo solo non invenit culpam, in qua se reprehendat quasi per penitentiam. Sancta itaque animalia vocem super firmamentum audiant, & pertimescant: quia si solus sine peccato est, in ejus innocentia aspiciunt in quantum ipsa quotidie delinquant, quæ necesse est ut incessanter desinant. Considerent quoque quia & ipse auctor vitæ sine passionis dolore ex hac vita non exiit. Et hæc ergo vox super firmamentum facta est; quia omnipotentis Patris sententia etiam de morte ac resurrectione Unigeniti processit. Sed cum vox super firmamentum sistat animalia, & submitunt alas suas, quia sancti quique cum ipsum quoque Unigenitum flagellatum in hoc mundo conspiciunt, deponunt si quid de suis meritis præsumunt. Nam si ipse hinc sine flagello non exiit, qui venit sine peccato, quo modo flagellis digni non erunt, qui huc cum peccato venerunt? Ipsum ergo firmamentum, quod est super caput animalium, id est, quod transcendit mentes sanctorum, habet super se vocem; quia Redemptor noster eam quam cum Patre disposuit ex divinitate sententiam pertulit in carne, quam audientes justis terrenis, & omnem de suis viribus præsumptionem deponunt. Quibuslibet etenim virtutibus polleat, quid digna est vita peccatorum, si & ejus vita pro nobis flagello subjacuit, quæ subdita nulli peccato fuit? Sed ecce gravis nobis quæstio oritur, cum dicitur, quia super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri, similitudo throni. Si enim per firmamentum Dominus, & per lapidem sapphirum, & similitudinem throni summa illa potestates angelicæ figurantur, quo modo super firmamentum, id est, super Dominum esse credende sunt, cum & mox subditur: *[Et super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis de super?]* Nam si ita, ut dictum est, per firmamentum exprimitur Dominus, & rursus homo accipitur Dominus, qua ratione potest intelligi & ipse super thronum, & ipse sub throno? Sed adstrictos hujus quæstionis nodos ipse solvit, de quo loquimur, qui afflatu sancti Spiritus ea quæ clausa sunt, aperit. In-

carnatus enim Unigenitus Patris per hoc quod homo factus est, infra Angelos fuit, sicut de eo scriptum est: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.* *psal. 8. a*
Resurgens autem & ascendens in celos, omnibus angelicis potestatibus præfideret, sicut de eo illic rursus scriptum est: *Omnia subiecisti sub pedibus ejus.* *ibid.*
Et sicut ipse ait: *Data est mihi omnis potestas in celo & in terra.* *Matt. 28. d*
Firmamentum ergo sub throno, & homo super thronum est: quia per humanæ assumptionem naturæ & ipse est sub Angelis natus, & ipse super Angelos exaltatus. Qui & prius quam per resurrectionis exaltaretur gloriam, divinitate super Angelos fuit, sed tamen ab Angelis, ut dictum est, humanitate minoratus, ex qua morti subjacuit. At postquam mortem resurgendo calcavit, humanitatem suam etiam majestatis Angelorum superposuit. Prius itaque thronus super firmamentum, & potest homo super thronum visus esse describitur: quia humani generis Redemptor, humanitatem, quam descendendo sub Angelis assumpsit, ascendendo super Angelos exaltavit. Sic vero factum eum sub Angelis dicimus, sicut factum sub lege, prædicante Apostolo, audivimus. Assumptam ergo humanitatem sub Angelis accipimus pro ea minoratione, in qua dignatus est apparere. Nam mox ut Verbum caro factum est, mox Deus homo potestate super Angelos fuit. De ipso quippe ante passionem scriptum est: *Ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* *Matt. 4. b*
Sed tamen ut humanitatis ejus infirmitas monstraretur, rursus de eo scriptum est: *Apparuit illi Angelus de celo, confortans eum.* *Luc. 22. c*
Indumento ergo utriusque naturæ huic & Angeli ministrare, hunc & Angelus confortare describitur. Unus quippe in utraque natura: quoniam qui Deus ante sæcula exiit, homo factus est in fine sæculorum, Cui tamen ante passionem suam & Angeli ministrant, & hunc Angelus confortat. Post passionem vero atque resurrectionem ejus huic Angeli ministrare possunt, sed jam hunc confortare non possunt: quia, ut prædictum est, etsi prius firmamentum sub throno apparuit, jam tamen homo super thronum est. In cuius persona, ut Propheta sanctus adunationem utriusque naturæ se vidisse ostenderet, protinus adjunxit: *[Et vidi quasi speciem electri.]* Quid est quod aspectus hominis videtur in throno quasi species electri, nisi quod in electo, sicut longe superius diximus, aurum argentumque miscetur, ut res una ex metallis duobus fiat? In qua & per argentum auri claritas temperatur, & per auri claritatem species clarescit argenti. In Redemptore autem nostro utraque naturæ, id est, divinitatis & humanitatis inconfuse ac inseparabiliter unitæ sibi met atque conjunctæ sunt; ut & per humanitatem, divinitatis ejus claritas nostris possit oculis temperari, & per divinitatem humana in eo natura claresceret, atque exaltata fulgorem ultra hoc quod creata fuerat, haberet. Ipse vero aspectus hominis super thronum, & species electri quam vidit, qualis ei apparuerit, adhuc describens subjungit: *[Velut aspectus ignis intrinsecus per circuitum, à lumbis ejus & desuper: & à lumbis ejus usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.]* Quid est quod mediator Dei & hominum homo Christus Jesus à lumbis & desuper aspectum ignis intrinsecus per circuitum habere describitur, & à lumbis & deorsum speciem ignis splendentis in circuitu? Investigandum namque est, quare à lumbis & desuper ignem intrinsecus, nec tamen splendentem ignem habere narratur; à lumbis vero & deorsum habere ignis speciem dicitur, non tamen hunc habere intrinsecus memoratur; quia & splendentem & in circuitu hunc habere describitur. Quid enim lumborum nomine, nisi propago mortalitatis exprimitur? Propter quod etiam de Levi dicitur, quia adhuc in lumbis patris erat cum Melchisedech occurrit Abra-

hae. De lumbis vero Abrahae virgo Maria exiit, in
 cuius utero Unigenitus Patris per Spiritum sanctum
 incarnari dignatus est. Ex qua incarnatione univer-
 so innotuit mundo Deus, sicut & per Psalmistam di-
 tur: *Accingere gladium tuum circa femur tuum po-
 tentissime.* Gladium etenim circa femur potentissi-
 mus sumpsit, quia sermo praedicationis illius, ex
 incarnatione convaluit. Quid vero iste ignis desi-
 gnat, nisi ardorem sancti Spiritus, qui corda quae
 repleverit, incendit? De quo ipsa Veritas dicit:
Iguem veni mittere in terram. Quid est ergo, quod
 in hoc aspectu hominis qui Propheta apparuit, a
 lumbis superius intrinsecus per circuitum ignis ar-
 det, a lumbis vero inferius non ignis intrinsecus,
 sed in circuitu resplendet: nisi quod ante incarna-
 tionem unigeniti Redemptoris nostri, sola intra se
 Judaea ardorem amoris ejus habuit: post incarna-
 tionem vero illius in circuitu ejus ignis resplenduit,
 quia in universo mundo gentibus claritatem sancti
 Spiritus effudit? Prius ergo ignis intrinsecus erat,
 sed splendor non erat: quia Spiritus sanctus in mul-
 tis quidem * partibus Judaeam replebat, sed ad noti-
 tiam Gentium necdum ejus lumen emicnerat. A
 lumbis vero ejus & deorsum ignis in circuitu splen-
 det: quia postquam de Virgine carnem sumpsit, in
 humano genere longè lateque sancti Spiritus dona
 dilatavit. Et notandum, quod ignis iste a lumbis
 superius per circuitum esse describitur, non extrin-
 secus: quia amoris flamma, sicut dictum est, in ele-
 ctis atque spiritualibus viris ubique in suis finibus
 Judaeam replevit. Nec tamen exibat extrinsecus,
 quia sese in multitudinem Gentium non dilatabat.
 Quae ardoris flamma visa est postmodum in circuitu
 splendere, quia per mundi cardines in universis
 Gentibus omnipotentis Dei cepit amor excrecere.
 Erat ergo prius ignis intrinsecus, cum Jacob diceret:
Salutare tuum expectabo Domine. Quod enim salu-
 tare dicimus Latine, hoc verbo Hebraico Jesus di-
 citur. In quo verbo beati Jacob Hebraico Jesus di-
 citur. In quo verbo beati Jacob mens ostenditur,
 quo modo Jesu desiderio ardebat, quem se moriens
 expectare perhibebat. Ardebat ignis, cum Moyses
 diceret: *Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende
 mihi temetipsum, ut videam te.* Ardebat ignis in
 mente, cum David diceret: *Sitivit anima mea ad
 Deum vivum: quando veniam & apparebo ante fa-
 ciem Dei mei? Qui incarnationem Verbi desiderans,*
 ait: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, &
 salutare tuum da nobis.* Ardebat ignis, cum Simeon
 de corruptione vitae praesentis exire desiderans, au-
 divit non prius visurum se mortem, nisi videret
 Christum Domini. Sed ecce jam ignis iste quasi sub
 lumbis exteriori resplendet, quia universa Gentilitas
 incarnati Dei est amore succensa. Quod tamen in-
 telligi & aliter potest, quia Redemptor noster Deus
 Dominus Jesus Christus per humanitatem suam ho-
 minibus innotuit, qui per divinitatem notus An-
 gelis & ante incarnationem fuit. Nobis ergo a lum-
 bis inferius resplendet in circuitu, cujus ignis in-
 trinsecus a lumbis superius ardet in caelo: quia illic
 caelestes spiritus eum in divinitate sua conspiciunt,
 & amoris eius ignibus accenduntur. Nos vero, qui
 hunc ex assumpta humanitate diligimus, adhuc in
 hac corruptibili vita positi, splendorem ignis illius
 foris habemus. Unus itaque super thronum est, qui
 & super lumbos ignem intrinsecus habet in Angelis,
 & sub lumbis ignem in circuitu habet in homini-
 bus; quia in omne quod ab Angelis amatur, per
 omne quod ab hominibus desideratur, unus est qui
 in cordibus ardet amantium. Hinc est enim, quod
 magna illa potestates angelicae, Seraphim, id est,
 incendium nominantur. Hinc de ipso omnium crea-
 tore scriptum est: *Deus noster ignis consumens est.*
 Ignis enim Deus dicitur, quia flammis amoris sui
 incendit mentes quas replet. Et idcirco Seraphim
 incendium dicuntur, quia potestates ei proximae, in

A caelis inestimabili amoris ejus igne succensa sunt. Ex
 hoc igne succensa ardent in terra corda iustorum.
 Hoc igne calefacta redeunt ad poenitentiam corda
 peccantium, quae inflammata vehementer timorem
 in amorem vertunt. Nam quae prius tabescere metu
 ceperant, postmodum igne amoris flagrant. Et quia
 ejus membra sunt electi Angeli in caelo, ejus mem-
 bra sunt conversi homines in terra: unus homo est
 qui & super lumbos ardet intrinsecus, & sub lumbis
 inferius ignis sui splendorem in circuitu emittit:
 quia & Angelos ad amorem suum per divinitatem
 tenuit, & homines ad sancti ardoris sui desiderium
 ex humanitate revocavit. Sequitur: *[Velut aspe-
 ctus arcus cum fuerit in nube in die pluviae.]* Arcum
 omnipotens Deus inter se atque homines in signo
 posuit, ut ultra mundum diluvio non deleteret, dicens:
 B *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum so-*
deris inter me, & inter terram. Cumque obduxero
nubibus caelum, apparebit arcus meus in nubibus, &
recordabor foederis mei vobiscum. Unde & in arcu
 eodem color aquae & ignis simul ostenditur: quia &
 ex parte est caruleus, & ex parte rubicundus: ut
 utriusque iudicii testis sit, unius videlicet facienti,
 & alterius facti, sed jam non ulterius facienti: quia
 mundus quidem iudicii igne cremabitur, sed aqua
 jam diluvij non deleter. Quid est autem quod splen-
 dentem ignem a lumbis hominis throno praesidentis,
 sicut aspectus arcus cum fuerit in nube in die plu-
 viae, Propheta conspexit? Quia enim per ignem,
 sicut dictum est, ardor sancti Spiritus designatur,
 quae similitudo est arcus & spiritus, & ignis qui ap-
 paruit, ut quasi aspectus arcus apparuisse diceretur?
 C Sed si ipsi, quam praediximus, visioni arcus intendi-
 mus, quo modo arcus significet spiritum videmus.
 In arcu quippe, sicut praefatus sum, aqua & ignis
 apparent. Et post mediatoris adventum, eò virtus
 Spiritus sancti in humano genere claruit, quo ele-
 ctos Dei & aqua baptismatis lavit, & igne divini
 amoris incendit. Quasi enim admixto colore aquae
 simul & ignis quidam arcus in nube ad * probatio-
 nem ponitur, cum Veritas dicit: *Nisi quis renatus*
fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire
in regnum Dei. Qui arcus in nube est in die pluviae,
 quia in Dominica incarnatione, & in effusione praed-
 icationis ostenditur, ut ad veniam corda creden-
 tium, Domino parente, revocentur. Nubem enim,
 Redemptoris carnem non inconvenienter accipi-
 mus. De qua per Psalmistam dicitur: *Qui ponit nu-*
bem ascensum suum. Nubem quippe ascensum suum
 posuit, quia is qui divinitate ubique est, carne ad
 caelestia ascendit. Expleta vero omni mystica visio-
 ne, subiungit: *[Hic erat aspectus splendoris per gy-*
rum: & hac visio similitudinis gloriae Domini.] Quid
 enim in universo mundo sancti Spiritus gratia agat
 aspiciens, ait: *[Hic erat aspectus splendoris per gy-*
rum.] Quae vero interius ejusdem sancti Spiritus
 gloria maneat, considerare volens, sed sicut erat
 non valens, subiungit: *[Et hac visio similitudinis*
gloriae Domini.] Non enim ait: Visio gloriae, sed
 similitudinis gloriae: ut videlicet ostendatur, quia
 E quantalibet se intentione mens humana tetenderit,
 etiam si jam phantasias imaginum corporalium a
 cogitatione compescat, si jam omnes circumscriptos
 spiritus ab oculis cordis amoveat, adhuc tamen in
 carne mortali posita, videre gloriam Dei non valet
 sicut est. Sed quidquid de illa est quod in mente re-
 splendet, similitudo & non ipsa est. Unde & ille
 praedicator, qui raptus usque ad tertium caelum fue-
 rat, dicebat: *Videmus nunc per speculum in aenigma-*
te. Qua in re non despicienda nobis quaestio oritur,
 quo modo Joannes Evangelista cum erga miracula
 Redemptoris nostri Judaeorum perfidiam etiam ex
 verbis prophetis descripsisset, adjungit, dicens:
Hac dixit Isaias quando vidit gloriam ejus, & locu-
tus est de eo. Et si Ezechiel non gloriam, sed gloriae
 1. Cor. 13. e
 10. an. 12. f

Psal. 44. a

Luc. 12. f

* all. patri- bus.

Gen. 49. d

Exod. 23. c

Psal. 41. a

Psal. 84. b

Luc. 2. d

Hebr. 12. d

Dent. 4. d

Gen. 9. b

Par. in Gen. c. 39.

10. an. 3. a

* all. pro- pitiatio- nem.

Psal. 103.

1. Cor. 13. e

10. an. 12. f

GREGORII
TOMI

similitudinem vidit, quid est quod iste similitudinem gloriæ, & ille ejus gloriam vidisse describitur? Sed cum Joannes Evangelista prius miracula Redemptoris nostri narravit, atque infidelitatem Judæorum postmodum subdidit, hanc ejusdem Redemptoris nostri gloriam, quæ in mundo apparuit, Isaiam vidisse manifestat. Omne enim quod in terra mirum divinitus agitur, gloria omnipotentis Dei est, & ejus gloria in omnibus factis videtur. Isaias ergo ejus gloriam in terra vidit: Ezechiel verò gloriam in cælo, sicuti est, videre non potuit: quia aliter est gloria ejus in rebus factis, atque aliter in semetipso. Hæc ergo ejus gloria quæ in rebus est, videri potest: illa verò quæ in ipso est, videri modò nisi per similitudinem non potest. Sed hanc eandem similitudinem gloriæ quia Propheta vel sublevatus portare non potuerit, cognoscimus. Sequitur: [*Et vidi, & cecidi in faciem meam.*] Quid ergo de hoc viro fieret, si ita ut est, ejus gloriam vidisset, qui similitudinem gloriæ illius videns, sed ferre non valens, cecidit? Quia in re cum magno mærore pensare, & considerare cum lacrymis debemus, in quantam miseriam & infirmitatem cecidimus, qui & ipsum bonum ferre non possumus, ad quod videndum creati sumus. Est tamen & aliud quod de Propheta factò consideremus in nobis. Propheta enim mox ut gloriæ Domini similitudinem vidit, in faciem suam cecidit. Cujus similitudinem gloriæ quia nos per spiritum prophetiæ videre non possumus, hanc assidue cognoscere, & sollicitè contemplari in sacro eloquio, in cælestibus monitis, in præceptis spiritualibus debemus. Qui cum aliquid de Deo conspiciamus, in faciem nostram cadimus, quia ex malis erubescimus, quæ nos meminimus perpetrasse. Ibi enim cadit homo, ubi confunditur. Unde & Paulus quasi quibusdam in facie jacentibus dicebat: *Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?* Ecce cælestis gratiæ dono largiente, obvolutum mysteriis libri initium in Ezechiel propheta discussimus, & dicta mystica moraliter differentes, volentem prophetiæ historiam ad terram traximus: ut quæ prius parvulorum animis mihi que similitum volabat, sed non elevabat, jam nunc ab eis legatur & cognoscatur, & volet & levet. Agamus ergo gratias Redemptori nostro, qui spiritali semper alimento nos reficit, qui panis vivus descendit de cælo, & dat vitam mundo. Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Rom. 6. d

Joan. 6. e

HOMILIA IX.

Ezech. II. *Et audivi vocem loquentis, & dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, & statuit me super pedes meos. Et audivi loquentem ad me, & dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatras, quæ recesserunt à me. Patres eorum prævaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc: & filij dura facie & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: si fortè vel ipsi audiant, & si fortè quiescant: quia domus exasperans est. Et sciens quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli, & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne*

timeas, & vultus eorum ne formides: quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos, si fortè audiant, & quiescant: quoniam irritatores sunt. Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum, & comede quæcumque ego do tibi. Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus & foris: & scriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & va.

Initium libri in Ezechiel propheta magnis obscuritatibus clausum, & quibusdam mysteriorum nodis ligatum, in homiliis octo, Domino nostro Jesu Christo largiente, discussimus. Jam nunc planiora sunt, & minus difficilia quæ sequuntur. Charitati itaque vestræ colloquimur, eidem omnipotenti Deo referentes, quia post tot opaca silvarum, tandem læti ad campos exivimus, in quibus liberis gressibus locutionis nostræ intrepidum pedem ponamus. Ecce enim postquam Propheta similitudinem gloriæ Domini contemplatus, in faciem suam cecidit, adjungit: [*Et audivi vocem loquentis, & dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum.*] Ubi adhuc subditur: [*Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, & statuit me super pedes meos.*] Ecce divina vox jacenti Prophete jussit ut resurgeret. Sed surgere omnino non posset, nisi in hunc omnipotentis Dei spiritum intrasset: quia ex omnipotentis Dei gratia ad bona opera conari quidem possumus, sed hæc implere non possumus, si ipse non adjuvat qui jubet. Sic Paulus cum discipulos admoneret, dicens, *Cum metu & tremore vestram ipsorum salutem operamini:* illico quis in eis hæc ipsa bona operaretur adjunxit, dicens: *Deus est enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate.* Hinc est quod ipsa Veritas discipulis dicit: *Sine me nihil potestis facere.* Sed in his considerandum, quia sic bona nostra si omnipotentis Dei dona sunt, ut in eis aliquid nostrum non sit, cur nos quasi pro meritis æternam retributionem querimus? Si autem ita nostra sunt, ut dona Dei omnipotentis non sint, cur ex eis omnipotenti Deo gratias agimus? Sed sciendum est, quia mala nostra solummodo nostra sunt; bona autem nostra, & omnipotentis Dei sunt, & nostra: quia ipse aspirando nos prævenit ut velimus, qui adjuvando subsequitur, ne inaniter velimus, sed possumus implere quæ volumus. Præveniente ergo gratia, & bona voluntate subsequente, hoc quod omnipotentis Dei donum est, fit meritum nostrum. Quod bene Paulus brevi sententia explicat, dicens: *Plus illis omnibus laboravi.* Qui ne suæ videretur virtuti tribuisse quod fecerat, adjunxit: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Quia enim cælesti dono præventus est, quasi alienum se à bono suo opere agnovit, dicens: *Non autem ego.* Sed quia præveniens gratia liberum in eo arbitrium fecerat in bonum, quo libero arbitrio eandem gratiam est subsecutus in opere, adjunxit: *Sed gratia Dei mecum.* Ac si diceret: In bono opere laboravi, non ego, sed & ego. In hoc enim quod solo Domini dono præventus sum, non ego: in eo autem quod donum voluntate subsecutus, & ego. His igitur breviter contra Pelagium & Cælestium dictis, ad exponendi ordinem redeamus. [*Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum.*] Notandum nobis est ordo locutionis & operis, quia prius similitudo gloriæ Domini apparet ut dejiciat, postmodum alloquitur ut clevet, deinde superabundantis gratiæ spiritum mittit & levat, ac

Philip. 2. b

Ibid.

Joan. 15. a

1. Cor. 15. b

Ibid.

ac supra pedes statuit. Nisi enim aliquid de eternitate in mente videremus, nunquam in faciem nostram penitendo caderemus. Sed jam jacentes vox Domini consolatur ut in opere surgamus, quod tamen nos facere nostra virtute non possumus. Ipsius ergo nos spiritus implet & levat, & super pedes nostros statuit: ut qui proni in penitentia pro culpa jacuimus, recti postmodum in bono opere stemus. Sed stans Propheta quid audierit, adjungit, dicens: [*Et audivi loquentem ad me, & dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostarices, que recesserunt à me.*] Sic Propheta describit sua, ut significet nostra. Nam quid est hoc, quod ei jacenti dicitur: [*Stia super pedes tuos, & loquar tecum?*] Qui enim jacenti loquebatur, cur non se nisi stanti promittit esse locuturum? Sed sciendum, quia alia sunt quae jacentes, alia quae stantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur ut surgat: stanti autem praecipitur ut ad praedicationem proficisci debeat. Adhuc enim in infirmitatis confusione jacentibus praebere non debet auctoritas praedicationis. Sed cum jam in bono opere surgimus, cum jam recti stare ceperimus, dignum est ut ad lucrandos alios in praedicationem mitti debeamus. Stans ergo Propheta visionem spiritalem vidit, & cecidit: cadens verò, admonitionis verbum suscepit, ut surgeret: surgens autem praceptum audivit, ut praedicaret. Nam qui adhuc ex superbia vertice stamus, cum jam de aeternitatis timore aliquid sentire ceperimus, dignum est ut ad penitentiam cadamus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes, humiliter jacemus, per divini verbi consolationem surgere ad fortia opera jubemur. Et cum jam in bonorum operum soliditate persistimus, necesse est ut unde nosmetipsos correximus, inde jam praedicantes & alios levemus. Jacenti ergo non praecipitur ut ad praedicationem pergat, ne infirmus quisque hoc quod verbo aedificare potest, opere destruat. Unde rectè quoque per Psalmistam dicitur: *Eduxit me de lacu miseria, & de luto facis: statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos, & inmisit in os meum canticum novum, hymnum Deo nostro.* Prius enim delicto pravitate educitur, ut ejus pedes per fidem in petra solidentur. Sed quia rectam fidem, recta sublequi debet operatio; gressus ejus directi sunt, ut post directionem gressuum, id est, post perfectionem boni operis, in ore acciperet etiam novum canticum praedicationis. Sic Saulus, dum superbus Damascum pergeret, Redemptoris voce prostratus jacuit. Et qui praedicator futurus erat, non tamen mox ut praedicaret quod viderat, audivit, sed ei jacenti dicitur: *Ingredere in civitatem, & dicitur tibi quid te oporteat facere.* Jacens ergo hoc solum audire potuit, ut surgens disceret quod audierat: surgens verò hoc didicit, ut quae cognoverat, praedicaret. Sed quaerendum nobis est, cur Ezechiel & Paulus in faciem cadunt, & de ascensore equi, id est, de eo qui in hujus mundi gloria elatus est, dicitur: *Ut cadat ascensor ejus retro?* Rursumque de persecutoribus Domini scriptum est: *Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Quid est hoc, quod electi in faciem, & reprobi retrorsus cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ibi proculdubio cadit, ubi non videt: qui verò ante se ceciderit, ibi cadit, ubi videt? Iniqui ergo quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur: quia ibi corruunt, ubi quid eos tunc sequatur, modò videre non possunt. Justi verò, quia in istis visibilibus semetipsos sponte dejiciunt, ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti, videntes humiliantur. Notandum verò quod dicitur: [*Mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostarices, que recesserunt à me.*] Sicut enim duobus modis à Deo receditur, ita duobus modis à Deo apostatae homines fiunt. Nam unusquisque à con-

ditore suo aut fide recedit, aut opere. Sicut ergo qui à fide recedit, apostata est; ita qui ad perversum opus, quod deseruerat, redit, ab omnipotente Deo apostata absque ulla dubietate deputabitur, etiam si fidem tenere videatur. Unum enim sine altero nil prodesse valet, quia nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda fiant: sicut Cornelius antè pro bonis operibus meruit audiri, quàm fidelis existeret. Quae ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebant. Nam cui ab Angelo dicitur: *Orationes tuae & elemosinae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei;* & mox pro eadem ascensione praecipitur ut ad Simonem mittat, qui ei veniens praedicare debeat; constat quia hoc petiit, unde meruit exaudiri. Sequitur: [*Patres eorum pravariicati sunt patrum meum usque ad diem hanc: & filij dura facie & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te.*] Ecce est una culpa superbia, quia [*pravariicati sunt patrum.*] Ecce altera obstinationis, quia [*usque ad diem hanc.*] Ecce in iniquitate filiorum culpae gravis impudentiae, quia [*dura facie:*] quoniam mala quae faciunt, jam non erubescunt, & nunquam vel post culpas ad penitentiam redeunt; quia [*indomabili corde sunt.*] Cum verò tanta pravitate, tantaeque obstinationis sint hi, ad quos Propheta mittitur, quis jam non videat, quia persona Prophetae à tam perveris hominibus despici valeat? Sed ecce auctoritas personae tribuitur, cum subditur: [*Et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus.*] Ac si aperte diceretur: Quia ex te despicietis, ex mea voce necesse est ut loquaris. Ne contemptus ipse qui mitteris; verba mea profrens, ostende qui misit. Sequitur: [*Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant: quia domus exasperans est.*] Dum constat, quod omnipotens Deus omnia sciat, mirandum valde est cur dicitur: [*Si forte audiant, & si forte quiescant.*] Quapropter sciendum nobis est, quia ista dubitatio locutionis Dei non ex ignorantia, sed ex aliqua significatione descendit. Nam quis nesciat, quod qui fecit & videt omnia, omnia sciat? Et per semetipsam in Evangelio Veritas de Antichristi praedicatoribus dicit: *Dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Cur hoc sub dubitatione dicitur, cum quid futurum sit, à Domino praesciat? Unum verò è duobus est, quia si electi sunt, fieri non potest: si autem fieri potest, electi non sunt. Et tamen dicitur, *ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Ista ergo Domini sermonis dubitatio, ex electorum cordibus designatio tentationis fuit: quia qui electi sunt ad persistendum, per signa praedicatorum Antichristi tentabuntur ad cadendum. Per hoc ergo quod dicitur, *si fieri potest.* Hoc exprimitur, quod electi in corde tentabuntur. Nutant enim, sed non cadunt. Dicitur ergo, *si fieri potest,* quia trepidabunt: & tamen dicuntur electi: quia non cadent. Dubitatio itaque sermonis à Domino in electis exprimit trepidationem mentis. Quos & electos nominat, quia cernit quod in fide & bono opere persistunt. Unde hinc quoque dicitur: [*Si forte audiant, & si forte quiescant.*] Per hoc enim quod dicitur, [*Si forte,*] quia ex magna multitudine pauci audituri sunt, demonstratur. Per dubitationem ergo sermonum Dei quid significatur aliud, nisi paucitas auditorum? Notandum verò, quod postquam mala parentum defunctorum dixerat, mittens Prophetam ad filios dicit: [*Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant.*] Quid est dicere, [*vel ipsi,*] nisi quia eorum patres qui in culpa defuncti sunt, audire noluerunt? Pensamus rogo, quae virtus sit in hoc Domini sermonis defectu, ut dicat [*Si forte vel ipsi audiant.*] Nobis hoc aperte dicitur, qui afflicti, oppressi, conclusi, omnia quae in hoc mundo habuimus bona perdidimus. Urbes erutas, everfa castra, depopu-

Dist. 50. c.
Quid est
hoc.

Psal. 39. a

Act. 9. a
Pul. in
Gen. 6. 78.

Gen. 49. c

Joan. 18.

idem. infra
hom. 19.

Act. 10.

ibid.

Matt. 24. c

latos

latos agros, suffosias Ecclesias videmus: & tamen adhuc parentes nostros ad iniquitates sequimur, ab eorum elatione quam vidimus, non mutamur. Et illi quidem inter gaudia, nos verò, quod est gravius, & inter flagella peccamus. Sed ecce omnipotens Deus iniquitates iudicans, jam priores nostros abstulit, jam ad iudicium vocavit. Nos adhuc ad poenitentiam expectat, nos ad revertendum sustinet. Et qui in illis jam iudicium exercuit, nobis suæ patientiæ longanimitatem prærogat, ne cum nostris nos prioribus perdat, dicens: *[Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant: quia domus exasperans est.]* Omnis anima etiam post acceptam fidem, in perveritate sua aut permanens, aut revertens, domus exasperans vocatur: quia eum quem per fidem susceperat, repellit à se pravis moribus habitatorem Deum. Nam domus inhabitatur à domino. Si ergo domus, quare exasperans? Si verò exasperans, quare domus, quæ utique jam non habitatur? Sed domus, quia in ea Deus per fidem habitare cæperat: exasperans verò est, quia ab ea pravis moribus repullus exiit, ut vacua remaneat, quam prius cælestis inhabitator replebat. Unde etiam sicut Veritatis voce cognovimus, nequissimus spiritus cum septem aliis rediens, domum scopis mundatam invenit, quia mentem à virtutibus alienam replet. Sequitur: *[Et sciens quia propheta fuerit in medio eorum.]* Malis scire bonos, aut ad adiutorium salutis proficere, aut ad testimoniū dānationis solet. Sciant ergo quia in medio eorum propheta fuerit, ut audita prædicatione aut adjuventur ut surgant, aut sic in iniquitatibus eorum damnentur, ut excusatione careant. Sequitur: *[Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli, & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.]* Patet ad quā perverfos in prædicationem mittitur, qui ne timeat admonetur. Et quia pravi quique bona sibi loquentibus alia iniqua faciunt, & adhuc alia minantur; propter illa quæ faciunt, dicitur: *[Ne timeas eos:]* & propter hoc quod minantur, adiungitur: *[Neque sermones eorum metuas.]* Vel certe, quia reprobi & mala bonis ingerunt, & eorum semper actibus derogant, Propheta missus admonetur, ne eorum vel crudelitatem metuat, vel verba pertimescat. In hoc itaque quod dicitur: *[Ne timeas,]* Propheta datur auctoritas prædicationis. Et quia omnes qui in Deo vivimus, organa veritatis sumus, ut sæpe per alium mihi, sæpe verò aliis loquatur per me; sic nobis boni verbi inesse auctoritas debet, ut & is qui præest, dicat recta libere, & is qui subest, inferre bona humiliter non recuset. Bonum enim quod majori à minore dicitur, tunc verè bonum est, si humiliter dicatur. Nam si rectitudo sentiendi humilitatem loquendi perdidit, radicem sensus in ramo linguæ vitavit. Quod videlicet vitium jam non ex ramo, sed ex radice est; quia nisi cor intumesceret, lingua minimè superbiret. Inesse ergo ad loquendum priori humilis auctoritas, inesse autem minori libera humilitas debet. Sed sæpe in hominibus ipse loquendi ordo confunditur, sicut & longè superius diximus. Nam aliquando quis per tumorem elationis loquitur, & loqui se per auctoritatem libertatis existimat: & aliquando alius per stultum timorem tacet, & tacere se per humilitatem putat. Ille locum sui regiminis attendens, non metitur sensum tumoris: iste locum suæ subjectionis considerans, timet dicere bona quæ sentit, & ignorat quantum charitati reus efficitur tacendo. Sic verò sub auctoritate superbia, & humanus timor sub humilitate se palliat: ut sæpe nec ille valeat considerare quid Deo, nec iste quid debeat proximo. Nam ille dum eos qui sibi subiecti sunt conspiciat, & ei cui omnes subjacent, non intendit; in elatione attollitur, & de elatione sua velut de auctoritate gloriatur. Ille verò nonnunquam dum timet ne majoris

S. Greg. Tom. I.

gratiam amittat, atque per hoc aliquid temporalis damni sustineat, recta quæ intelligit occultat; atque apud se tacitus, ipsum timorem quo constringitur, humilitatem nominat. Sed eum cui nil vult dicere, tacendo in cogitatione dijudicat: fitque ut unde se humilem existimat, inde gravius fit superbus. Discernenda ergo semper sunt libertas & superbia, humilitas & timor: ne aut timor humilitatem, aut superbia se libertatem fingat. Ezechiel itaque quia non solum populo, sed etiam senioribus loqui mittebatur, ne incautum timorem humilitatem crederet, ut timere non debeat admonetur, dum dicitur: *[Ne timeas eos.]* Ac ne fortè derogationis eorum verba pertimescat, adiungitur: *[Neque sermones eorum metuas.]* Cur autem linguas derogantium timere non debeat, etiam causa subiungitur, cum protinus subinfertur: *[Quoniam increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.]* Timendi enim essent hi quibus loqui mittebatur, si in fide & opere Deo omnipotenti placuissent. Qui autem increduli & subversores sunt, in suis sermonibus derogantes, timendi non sunt: quia stultum valde est, si illis placere quærimus, quos non placere Domino scimus. Debent autem haberi in metu & reverentia iudicia iustorum, quia membra omnipotentis Dei sunt, & hoc ipsi in terra reprehendunt, quod Dominus redarguit à celo. Nam perverforum derogatio, vitæ nostræ approbatio est; quia jam ostenditur nos aliquid iustitiæ habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo. Nemo etenim potest in una eademque re, omnipotenti Domino atque ejus hostibus gratus existere. Nam Deo se amicum denegat, qui ejus placet inimico. Et inimicis veritatis adversatur, qui eidem veritati in mente subjungitur. Unde sancti viri in vocis liberæ increpatione succenssi, eos ad sua odia excitare non metunt, quos Deum non diligere cognoscunt. Quod Propheta ardentè exhibens, creatori omnium quasi in munere obtulit, dicens: *[Nonne qui oderunt te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfesso odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Ac si apertè dicat: Pensa quantum te diligo, qui tuorum hostium excitare contra me inimicitias non pertimesco. Hinc iterum dicit: Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam secutus sum iustitiam.]* Bonum valde est quod iustus tribuit, quando malè agentibus libera voce contradicit. Sed perverfi mala pro bonis retribuunt quum iusti derogant, quia contra eos iustitiæ defensionem servant. Non enim iusti humana iudicia, sed æterni iudicis examen aspiciunt, atque ideo derogantium verba contemnunt. Hinc etenim derogantibus Corinthiis Paulus dicebat: *[Mihi autem pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die.]* Qui nec in corde suo unde se reprehendere potuisset inveniens, adiungit: Sed neque me ipsum iudico. Videns autem quia ei ad perfectionem sanctitatis nec suum iudicium sufficeret, subdidit: *[Sed non in hoc iustificatus sum.]* Cur verò nec sibi metipso de seipso credidit, causam reddidit, cum subiungit: *[Qui autem iudicat me, Dominus est.]* Ac si apertè dicat: Nec meo de me iudicio credendum existimo, quia ille me iudicat, cujus ego iudicium non comprehendo. Hinc beatus Job cum per amicorum derogantium linguas inter dolores vulnerum pareretur jacula verborum, cogitatione protinus ad conscientiam recurrit, atque ubi mentem solidam haberet, apexit dicens: *[Ecce enim in celo testis meus, & conscius meus in excelsis.]* Qui etiam subdidit: *[Verbo si amici mei, ad Deum stillat oculus meus.]* In omne enim quod de nobis dicitur, semper taciti recurrere ad mentem debemus, interioriorem testem & iudicem quærere. Quid enim prodest si omnes laudent, cum conscientia accuset? Aut quid poterit obesse si omnes nobis derogent, & conscientia sola nos defendat: Beatus ergo Job inter

G G g

linguas derogantium inflexa mente persistens, quia in terra se impugnari falsis sermonibus vidit, in caelo testem quaerit. Hinc Isaias ait: *Popule meus, qui beatificanti te, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Qui videlicet populus ne verba suae laudis attenderet, & in culpa altius periret, statim ei dicitur quem aspiciat, cujus iudicium pertimescat, cum subditur: *Stat ad iudicandum Dominus, stat ad iudicandos populos.* Ac si appetere diceretur: *Judicia humana cur sequeris, qui stare super te caelestem iudicem scis?* Hinc est quod Joannem Baptistam Veritas esse arundinem vento agitatam negat, dicens: *Quid existis videre in desertum? Arundinem vento agitatam?* Quod quia negando dixerit, non affirmando, sub iuncta verba testantur. Ait enim: *Sed quid existis videre in desertum? Hominem mollibus vestitum? Ecce, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.* Arundo autem vento agitata modo flatibus erigitur, modo flatibus inclinatur. Omnis autem infirmus animus, qui vel derogatione deicitur, vel laudibus exaltatur, arundo vento agitata est. Quod Joannes non erat, quia inflexibilem mentem verticem inter laudes hominum & derogationes tenebat. Sed magna inquisitione res indiget, cum recti operis viam tenemus, utrum semper despiciere derogantium verba debeamus, an certe aliquando compescere. De qua re sciendum est, quia linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitatione debemus aequanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat: aliquando autem etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant. Hinc est enim quod Joannes obtrektoris sui linguam redarguit, dicens: *Is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes non recipit nos: propter hoc si venero, commoneam ejus opera quae facit, verbis malignis garriens in nos.* Hinc Paulus iterum de detrahentibus Corinthiis loquitur, dicens: *Epistola, inquit, graves sunt & fortes, praesentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis: hoc cogitet qui huiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & praesentes in opere.* Hi etenim, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum praedicationem non audiant qui audire poterant, & in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant. Sed hac in re, subtili inquisitione necesse est ut semetipsum animus investiget, ne fortasse suae laudis gloriam quaerat, & animarum lucra se quaerere nostra cogitatio simulat. Saep enim sui nominis laude animus pascitur, & quasi sub obtentu lucrorum spiritualium, cum de se bona dici cognoverit, latatur. Et saepe suae gloriae defensione contra detrahentes irascitur, & fingit sibi meret quod hoc ex eorum zelo faciat, quorum corda a bono itinere detrahentis sermo perturbat. Illi ergo debent magnopere curare, ne contra eorum opinionem detrahentium verba praevalcant, qui suam conscientiam subtiliter discutientes, se in ea inveniunt de amore privatae gloriae nihil habere. Hinc est enim quod iusti atque perfecti aliquando virtutes suas praedicant, bona quae divinitus acceperunt, narrant, non ut ipsi apud homines sua ostensione proficiant, sed ut eos quibus praedicant, exemplo suo ad vitam trahant. Unde Paulus Apostolus quoties fustibus caesus, quoties lapidatus, quoties naufragium pertulit, quanta pro veritate sustinuit, quod ad tertium caelum raptus, quod in paradisum ductus sit, Corinthiis narrat, ut eorum sensum a falsis praedicatoribus averterat: ut dum se innotesceret qualis esset, illi eis vilescerent, quos ab eis cognoverat inique venerari. Quod perfecti cum faciunt, id est, cum virtutes proprias loquuntur, in hoc quoque omnipotentis Dei imitatores sunt, qui laudes suas hominibus

loquitur, ut ab omnibus cognosceatur. Nam cum per scripturam suam praecipiat, dicens: *Laudet te alienus, & non os tuum;* quomodo facit ipse, quod prohibet? Sed si virtutes suas omnipotens Deus taceret, cum nullus agnosceret: si eum nullus agnosceret, nullus amaret: si nullus amaret, nullus ad vitam rediret. Unde & per Psalmistam de eo dicitur: *Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium.* Virtutes ergo suas annuntiat, non ut laudibus suis ipse proficiat, sed ut hi qui hunc ex sua laude cognoverint, ad perpetuam hereditatem veniant. Iusti itaque atque perfecti non solum cum vituperationis suae verba reprehendunt, sed etiam cum virtutes quas habent, infirmis loquuntur, reprehensibiles non sunt; quia per suam vitam quam referunt, aliorum animas ad vitam quaerunt. De quibus tamen sciendum est, quia nunquam bona sua detegunt, nisi eos, ut dixi, aut proximorum utilitas, aut certe nimia necessitas cogat. Unde Paulus Apostolus cum virtutes suas Corinthiis enumerasset, adjunxit: *Factus sum insipiens, vos me coegit.* Fit vero aliquando, ut necessitate compulsi, in bonis quae de se referunt, non aliorum utilitatem, sed suam requirant, sicut beatus Job facta sua enumerat, dicens: *Oculus fui caco, & pes claudus, pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.* Et multa alia quae saepe egisse se commemorat. Sed quia in vulnere doloris positus, ab amicis increpantibus ipse impie egisse, & violentus proximis, atque oppressor pauperum fuisse dicebatur, vir sanctus inter flagella Dei & humanae increpationis verba deprehensus, mentem suam graviter concuti, atque ad desperationis foveam conspexit impelli; qui jam jamque cadere poterat, nisi ad memoriam sua bene acta revocasset, ut ad spem animus reduceretur, ne oppressus verbis & vulneribus in desperatione periret. Quod ergo bona sua enumerat, non innotescere aliis quasi ex laude desiderat, sed ad spem animi reformat. Iusti itaque sicut sine arrogantia loquuntur aliquando bona quae agunt, ita sine zelo privatae gloriae detrahentium sibi linguas redarguunt, quia noxia loquuntur. Cum vero lingua derogantium corrigi nequeunt, aequanimiter sunt per omnia toleranda. Nec obtrektoris sermo timendus est, ne dum vituperatio perverforum metuitur, recti operis via deferatur. Unde nunc Ezechieli propheta dicitur: *[Sermones eorum ne metuas: quia increduli & subversores sunt tecum.]* Minus autem mali essent, si hi qui sunt increduli, subversores minimè fuissent. Quia enim ipsi vel caelestis regni praemia, vel gehennae esse supplicia non credunt, in suis pravitatibus dimissi, a fide & opere etiam alios subvertunt, ut regnum quod ipsi appetere non volunt, nec alter assequatur. Hi namque cum teneriores quosdam bona incipere, mala jam devitare cognoverint, modo irridendo quod in caelis promittitur, modo despiciendo quod Deus omnipotens de inferni suppliciiis minatur, modo laudando bona temporalia, & delectationes praesentis saeculi callida persuasionem pollicendo, defectum mentes innocentium, eorumque itinera pervertunt. Gaudent, si quos potuerint a vita revocare, ad mortem trahere: latantur in pravitatibus suis, exultant & in alienis. His nimirum poena sua non sufficit, qui agunt ne soli moriantur. At si fortasse justum quempiam tanta jam virtutis invenerint, ut ei loqui contraria non praesumant, quia subversores esse non possunt, statim scorpiones fiunt. Scorpio enim palando incedit, sed caudam ferit: nec mordet a facie, sed a posterioribus nocet. Scorpio ergo sunt omnes blandi & malitiosi, qui bonis quidem in faciem non resistunt, sed mox ut recesserint derogant: alios quos valuerint, inflammant: quaeque possunt noxia immittunt, mortifera inferre

17ai. 3. b

1bil.

Matt. 11.

Luc. 7. d

3. Ioan. 8

2. Cor. 10. e

2. Cor. 11. f

Prov. 27. a

Psal. 110. a

2. Cor. 11. d

Iob. 29. e

al. se pie

egisse com.

Ruper. 10

Apoc. 6. 9.

occulte non desinant. Scorpiones ergo sunt, qui blandi & innoxij in facie videntur, sed post dorsum portant unde venenum fundant. Qui enim in occulto feriunt, quasi mortem latenter trahunt. Unde etiam per Psalmistam dicitur: *Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.* Apes enim in ore mel habent, in aculeo caudæ vulneros. Et omnes qui lingua blandiuntur, sed latenter ex malitia feriunt, apes sunt: quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, sed oculis feriendo vulneris inferunt. Ita verò facientes exardescunt sicut ignis in spinis: quia per flammam detrahentium non iustorum vita comburitur, sed si quæ in eis esse poterant peccatorum spine concremantur. Dicatur ergo: *Increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Increduli scilicet Deo, subversores verò infirmantibus proximis, scorpiones autem etiam fortibus & robustis. Quibus etsi in faciem contradicere non praesumunt, ex occulto tamen vulnus derogationis inferunt. Increduli quippe simul & subversores & scorpiones sunt: quia & audita ea quæ Dei sunt, non credunt, & eos quos prævalent, à bonis moribus subvertunt, & quos inflatere non valent, occultis machinationibus feriunt. Quia in re hoc quoque notandum est, quia cum Propheta dicitur: *Increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* nobis consolationis medicamentum profertur, quos sæpe tædet vivere, dum nolumus cum malis habitare. Queritur etenim cur non omnes boni sunt; qui nobiscum vivunt. Mala proximorum ferre nolumus, omnes sanctos jam debere esse decernimus, dum esse nolumus quod ex proximis portemus. Sed hac in re luce clariùs patet, dum malos portare renuimus, quàm multum adhuc ipsi de bono minus habeamus. Neque enim perfectè bonus est, nisi qui fuerit & cum malis bonus. Hinc beatus Job de semetipso asserit, dicens: *Frater sui draconum, & socius struchionum.* Hinc Paulus Apostolus discipulis dicit: *In medio nationis prava & perverse, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Hinc Petrus gregis Domini pastor dicit: *Insuper Lot oppressum a nefandorum injuria, conversatione eripuit. Aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iustis iniquis operibus cruciabant. Sæpe verò cum de vita proximorum queritur, mutare locum conamur, secretum vitæ remotioris eligere, videlicet ignorantes quia si desit spiritus, non adjuvat locus. Idem enim Lot de quo loquimur, in Sodomis sanctus exiit, in monte peccavit. Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in paradiso cecidit. Sed minus sunt omnia quæ loquimur ex terra. Nam si locus salvare potuisset, satan de celo non caderet. Unde Psalmista ubiq; in hoc mundo tentationes esse conspicit, quæsit locum quo fugeret, sed sine Deo invenire non potuit munim. Ex qua re & ipsum sibi locum fieri petuit, propter quem locum quæsit dicens: *Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut salvum me facias.* Tolerandi ergo ubique sunt proximi: quia Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exerceat. Unum verò est pro quo vitari societas debet malorum, ne si fortasse corrigi non valent, ad imitationem trahant: & cum ipsi à sua malitia non mutantur, eos qui sibi conjuncti fuerint, pervertant. Unde Paulus ait: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Et sicut per Salomonem dicitur: *Noli esse amicus homini iracundo, nec ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, & firmas scandalum anime tue.* Sicut ergo perfecti viti perverfos proximos non debent fugere, quia & eos sæpe ad rectitudinem trahunt, & ipsi ad pervertitatem nunquam trahuntur: ita infirmi quique societatem declinare debent pravorum, ne mala quæ frequenter aspiciunt, & corrigere non valent, dele-*

antentur imitari. Sic enim verba proximorum audiendo quotidie fumimus in mente, sicut flando atque respirando aërem trahimus corpore. Et sicut malus aë; assiduo flatu tractus inficit corpus, ita perversa locutio assidue audita, infirmantium inficit animum, ut tabescat delectatione pravi operis, & assidui iniquitate sermonis. Sequitur: *[Verba eorum ne timeas, & vulnus eorum ne formides: quia domus exasperans est.]* Ideo boni timendi sunt ne offendantur, ne forte per eos ille provocetur ad iram; qui eorum corda semper inhabitat. Nam sicut superius dictum est, si malos offendimus, timere minimè debemus: quoniam illis nostra actio displicet, quibus nec iustitia creatoris placet. Quid ergo timendum est, si nobis ingrati sunt, qui Deo amabiles non sunt? Unde rectè nunc dicitur: *[Verba eorum ne timeas, & vulnus eorum ne formides: quia domus exasperans est.]* Ac si aperte diceretur: Timendi essent, nisi me in suis actibus exasperarent. De quibus adhuc subditur: *[Loqueris ergo verba mea ad eos, si ferè audiant, & quiescant: quia iracundiores sunt.]* Omnis qui peccat, quid aliud quàm conditoris sui in se iracundiam irritat? Et scimus quia quoties actu, quoties verbo; quoties cogitatione delinquimus, Deum contra nos toties irritamus. Sed tamen sustinet, & clementer expectat: per se patientiam, per prædicatores autem suos verbum nobis exhortationis prærogat. Omnis autem qui recta prædicat, si auditur, iram irritati creatoris super prævaricatorem populum placat. Unde necesse est, ut ipse non debeat agere malum, quod solet in populo furorem conditoris sui irritare. Propter quod etiam subditur: *[Tu autem fili hominis audi quacumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est.]* Id est, mala quæ fieri conspicis, ipse non facias: ne hoc quod prohibere niteris, ipse committas. Omnis enim prædicator intenta semper debet mente pensare, ne qui missus est lapsos erigere; ipse in pravitate operis cum lapsis cadat, & Pauli hinc sententia feriat dicentis: *In quo alterius judicas, respice in teipsum, ne tu quoque lapsum condempnas.* Unde Balaam Dei spiritu repletus ad loquendum, sed tamen in carnalem vitam suo spiritu detentus, de semetipso loquitur, dicens: *Dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctrinam Altissimi, & visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.* Cadens apertos oculos habuit, qui rectum quod diceret, vidit, sed rectè vivere contempsit. Cadens videlicet in perverso opere, & apertos habens oculos in sancta prædicatione. Est tamen aliud quod possit intelligi, cur beatus Ezechiel qui ad prædicationem mittitur, esse exasperans prohibetur. Nisi enim ad loquenda verba cum mitebatur, obediret, omnipotentem Dominum sicut populus de perverso opere, sic Propheta de suo silentio exasperasset. Nam sicut mali ideo Deum exasperant, quia loquuntur vel faciunt mala; ita nonnunquam boni exasperant, quia reticent bona. Illis itaque culpa est perversa agere, istis recta reticere. In hoc ergo cum malis etiam boni simul Deum exasperant quia cum perverse non increpant, eis per suum silentium proficiendi licentiam præstant. Sequitur: *[Aperi os tuum, & comede quacumque do tibi.]* Aperimus os nostrum, cum recta loquimur; & comedimus quæ à Deo accipimus, quia & tribuitur & augetur in nostris sensibus cibus vitæ, cum prædicare cœperimus. Unde Propheta alius dicit: *Os meum aperis, & atraxi spiritum.* Non enim spiritum attraheret, nisi os aperiret: quia nisi ad prædicandum proximis se impenderet, spiritualis doctrinæ in eo gratia non crevillet. Sequitur: *[Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus & foris.]* Sicut per Prophetam prædicatorum ordo, sic per librum quem accepit, scripturæ sacræ paginae

Psal. 117. Eucher. s. s. spir. c. 5.

1. Cor. 13. d. Philip. 2. d.

2. Pet. 2. d.

Gen. 13. d. 1700. p. 5. c. 320 Gen. 3. d.

Psal. 30. d. 7. q. 1. c. ad veritas.

Greg. lib. 9. epist. 39. 1. Cor. 15.

Prov. 22. d.

al. miste. Rom. 2. d.

Num. 24. d.

Psal. 118.

designantur. Liber autem involutus, est scriptura sacra eloquium obscurum, quod profunditate sententiarum involvitur, ut non facile sensu omnium penetretur. Sed coram Propheta liber expanditur; quia coram praeicatoribus sacri eloquii obscuritas aperitur. Involutum librum manus Dei porrexit, quum Salvator dicebat: *Simile factum est regnum calorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & super seminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania, & reliqua: quae charitas vestra etiam me reticente remiscitur. Sed librum quem involutum ostenderat, expandit, cum hoc quod per aenigmata loquebatur, exposuit dicens: *Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filij regni: zizania autem filij sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero, consummatio saeculi, messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur, sic erit in consummatione saeculi. Involutus itaque liber expanditur, quando hoc quod obscure prolatum fuerat, per latitudinem intellectus aperitur. Hunc involutum librum Veritas expandit, quando in discipulis egit quod scriptum est: *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. De quo adhuc libro subditur: [Qui erat scriptus intus & foris.]* Liber enim sacri eloquii intus scriptus est per allegoriam, foris per historiam. Intus per spiritalem intellectum, foris autem per sensum litterae simplicem, adhuc infirmantibus congruentem. Intus, quia invisibilia promittit: foris, quia visibilia praeceptorum suorum rectitudine disponit. Intus, quia caelestia pollicetur: foris autem, quia terrena contemptibilia qualiter sint, vel in usu habenda, vel ex desiderio fugienda, praecipit. Alia namque de secretis caelestibus loquitur, alia vero in exterioribus actionibus jubet. Et ea quidem quae foris praecipit, patent: sed illa quae de internis narrat, plenè apprehendi nequeunt. Unde scriptum est: *Extendens caelum sicut pellem, qui regis aquis superiora ejus. Quid enim caeli nomine nisi sacra scriptura signatur? De qua nobis & sol sapientiae, & luna scientiae, & ex antiquis patribus stellae exemplorum atque virtutum lucent. Quod sicut pellis extenditur; quia per scriptores suos carnis lingua formatum, ante oculos nostros per verba doctorum exponendo displicatur. Quid vero aquarum nomine, nisi sanctissimi Angelorum signantur chori? De quibus scriptum est: *Et aqua quae super caelos sunt, laudent nomen Domini.* Hujus ergo caeli superiora Dominus aquis regit, quia alta sacri eloquii, id est, ea quae de natura divinitatis, vel de aeternis gaudiis narrat, nobis adhuc nescientibus, solis Angelis in secreto sunt cognita. Caelum ergo hoc & coram nobis extenditur, & tamen aquis superiora ejus conteguntur; quia & quaedam sacri eloquii jam nobis per apertionem spiritus patent, & quaedam quae solis Angelis possunt esse manifesta, nobis adhuc servantur occulta. De quibus tamen occultis jam partem per spiritalem intelligentiam sentimus, jam sancti Spiritus pignus accepimus; quia haec & plenè necdum cognovimus, & tamen medullitus amamus, & in multis spiritualibus sensibus, quos jam cognovimus, veritatis pabulo pascimur. Dicat ergo: *[Qui erat scriptus intus & foris.]* quia in sacro eloquio & dictis occultioribus atque sublimioribus satiantur fortes, & praecipit apertioribus nos parvuli nutrimur. Unde scriptum est: *Montes excelsi cervoris, petra refugium herinacis.* Habeant enim montes intelligentiae, qui jam contemplationis saltus dare noverrunt. Sed petra sit refugium herinacis: quia nos parvuli & peccatorum nostrorum spinis cooperiti, etsi intelligere alta non possumus, in petrae nostrae re-***

fugium, id est, in Christi fide salvamur. Unde & quibusdam dicitur: *Nihil me judicavi scire inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.* Ac si diceret: Quia vos capere divinitatis ejus mysteria non posse pensavi, sola vobis humanitatis ejus infirma locutus sum. Sequitur: *[Et scripta erant in eo lamentationes, carmen, & va.]* Carmen aliquando in bono, aliquando vero in malo accipi debum non est: quia & laetum carmen, & lugubre carmen dicere possumus. Sed nos scripturae sacrae usum sequentes, quae pene semper carmen ponere in prosperis solet, hoc in loco pro bona parte dictum carmen accipimus. Nam cum omnipotens Deus populum suum de mari Rubro liberasset, scriptum est: *Tunc Moyses & filij Israel cecinerunt carmen Domino.* Et cum David victoriam de hostibus fecisset, scriptum est: *Locutus est David Domino verba carminis huius.* Salomon quoque ait: *Acetum in nitro, qui cantat carmina corde pessimo.* Acetum quippe si mitatur in nitro, fervescit nitrum protinus & ebullit. Et perversa mens quando per increpationem corripitur, aut per praedicationis dulcedinem ad bona suadetur, de correptione fit deterior: & inde in murmurationis iniquitate succenditur, unde debuit ab iniquitate compefci. Per Helium quoque de ingrato ac sese desperante dicitur: *Et non dixit, Vbi est qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Carmen quippe in nocte, est laetitia in tribulatione. Carmen in nocte accipimus, quando in praesentibus praesentibus de futuris gaudiis consolamur. Carmen nobis in nocte ostendebat Apostolus, cum dicebat: *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Carmen in nocte se David habere indicat, dicens: *Tu es mihi refugium a pressura quae circumdedit me: exultatio mea, redime me a circumdantibus me.* Qui enim circumdari se pressuris narrat, & tamen Deum sibi esse exultationem nominat, proculdubio carmen in nocte cantat. Quia igitur pene semper in bono carmen ponere scriptura sacra consuevit, ita à nobis etiam in hoc loco debet intelligi. Vae autem in scriptura sacra saepius de aeterno luctu, quem praesenti solet intelligi. Unde scriptum est: *Vae impio in malo: retributio enim manuum ejus fiet ei.* Et beatus Job loquitur, dicens: *Si impius fuero, vae mihi est: si autem iustus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.* Justorum enim afflictio temporalis est. Vae ergo quod dixit, à temporali afflictione distinxit, qui & justum afflictionem, & impij vae habere perhibuit. Per semetipsam quoque Veritas dicit: *Vae mundo à scandalis, & vae vobis qui videtis, quoniam stebitis, & vae praegnantibus & irruentibus in illis diebus.* Pensandum ergo nobis est, quo modo haec tria in sacro volumine scripta sint, lamentationes, carmen, & va. Lamentationes videlicet, quia in eo scripta est poenitentia peccatorum. Carmen vero; quia ibi praenunciantur gaudia justorum. Vae autem; quia illic expressa est damnatio reprobatorum. Ut ergo peccata punias, lege quae in hoc volumine scripta sunt lamenta: *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Et rursus: *Miseri estote, & lugete: risus vester in luctum convertatur, & gaudium in merorem.* Ut autem de promissione gaudij sequentis hilarescas, cognosce quae in hoc volumine scripta sunt carmina laudis aeternae: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in saeculum saeculi laudabunt te.* Et sicut per quemdam sapientem de caelesti Hierusalem dicitur: *Et lapide pretioso & mundo omnes plateae ejus sternentur, & per omnes vias ejus Alleluia cantabitur.* Hoc nobis carmen caelestis patriae nunciare cives ejus venerant, qui concorditer clamabant: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis.* Sed si adhuc praesenti saeculo mente inhaeres, si adhuc terrenis voluptatibus delectaris, amare non potes gaudia aeterna quae audis. Cognosce ergo*

Mat. 13.

Ibid.

Luc. 12.

Hieron. in Ezech. c. 1. 29.

Psal. 103.

Infr. homil. 27 Orig. in Ezech. hom. 1.

Psal. 149.

Psal. 103.

S. GREGORII MAGNI TOM. II.

in hoc volumine vā, quod in eo scriptum est, atque ab animo per timorem expelle quod diligis, ut possis ex iudicio carmen amare quod legis. Ibi quippe sub unius damnati specie, multitudo omnis exprimitur reprobatorum, cum voce Veritatis dicitur: *Ligatis pedibus ejus ac manibus, mitte eum in tenebras exteriores; illic erit fletus & stridor dentium.* Tunc etenim reprobi in exteriores tenebras cadunt; quia nunc in interioribus sua se sponte dejecerunt, ut veritatis lumen nec credendo nec bene operando sequerentur. In quibus ligatis pedibus ac manibus mitti præcipiuntur; quia nunc dum tempus operandi atque currendi est, habere manus & pedes liberos in bona actione noluerunt. Ibi vā reprobatorum scriptum est: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur.* Ibi damnatis ac re-
 pulsis dicitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum; qui paratus est diabolo & angelis ejus.* In hoc itaque volumine cuncta quæ ædificant, omnia quæ erudiunt, scripta continentur. Peccasti enim; & jam te pœniter illicite perpetraste, ut ad agendam pœnitentiam docearis; ibi iuvenis lamenta. Sæpe celestium gaudiorum mentem relevare desideras; ibi ad consolationem tuam invenis carmen. Sin verò & mala perpetrasti, & hæc te perpetraste non pœniter, sed cervicem mentis erigis, ad nullas pœnitentiæ lamentationes inclinatis, nulla celestium gaudiorum expectatione corrigis; velis nolis, ibi scriptum auditurus es vā: ut quem nec timor ad pœnitentiam humiliat, nec spes ad superna præmia exaltat, damnationis suæ jam nunc pœnam prospiciat, & sine excusatione in æternum supplicium cadat. Quid igitur fratres, quid agendum est miseris nobis, nisi ut evigilemus ad hujus verba voluminis, & mala quæ nos egisse meminimus, fletibus puniamus, ut per lamenta pœnitentiæ perveniamus ad carmen vitæ? Ne si affligi modò pœnitendo nolumus, vā postmodum sine fine sentiamus. Nec nos nostrorum vulnerum multitudinem in desperationem deprimat: quia major est potentia medici, quam magnitudo languoris nostri. Quid est enim quod reparare ad salutem non possit, qui potuit omnia ex nihilo creare? Unigenitus quippe est omnipotentis Patri coæternus: Qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

Ezec. 11. *Fili hominis, quodcumque inveneris comede: comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo. Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud: & factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad domum Israël, & loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis, & ignote lingue tu mitteris ad domum Israël: neque ad populos multos profundi sermonis, & ignote lingue, quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem Israël nolunt audire te: quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Israël attrita fronte est, & duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorum faciebus eorum, &*

frontem tuam duriorum frontibus eorum: & ut adamantem & ut silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est. Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, & auribus tuis audi: & vade, ingredere ad transmigrationem filiorum populi mei, & loqueris ad eos, & dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: si forte audiant & quiescant. Et assumpsit me spiritus, & audivi post me vocem commotionis magna: Benedicta gloria Domini de loco suo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis magna. Spiritus quoque levavit me, & assumpsit me: & abij amarus in indignatione spiritus mei. Manus enim Domini erat mecum, confortans me.

Solent quidam, scripta sacri eloquii legentes, cum sublimiores ejus sententias penetrant, minora mandata quæ infirmioribus data sunt, tumentisensu despiciere, & ea velle in alium intellectum permutare. Qui si rectè in eo alta intelligerent, mandata quoque minima despectui non haberent: quia divina præcepta sic in quibusdam loquuntur magnis, ut tamen in quibusdam congruant parvulis, qui per incrementa intelligentiæ quasi quibusdam passibus mentis crescant, atque ad majora intelligenda perveniant. Unde nunc sancto Propheta dicitur: [*Fili hominis, quodcumque inveneris comede.*] Quidquid enim in sacra scriptura invenitur, edendum est: quia & ejus parva simpliciter componunt vitam, & ejus magna subtilem ædificant intelligentiam. Sequitur: [*Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo.*] Scriptura sacra cibus noster & potus est. Unde etiam Dominus per Prophetam alium minatur: *Mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini.* Qui ergo substracto suo eloquio, fame ac siti nos dicit atteri; quia ejus verba & cibus noster & potus sint demonstrat. Sed notandum, quòd aliquando cibus, aliquando potus sunt. In rebus enim obscurioribus quæ intelligi nequeunt nisi exponantur, scriptura sacra cibus est: quia quidquid exponitur ut intelligatur, quasi mandatur ut glutitur. In rebus verò apertioribus potus est. Potum enim non mandendo glutimus. Apertiora ergo mandata bibimus; quia etiam non exposita intelligere valemus. Pro eo autem quòd multà Ezechiel propheta obscura atque perplexa auditurus erat, nequaquam ei de sacro volumine dicitur, bibe, sed comede. Ac si apertè diceretur: Pertracta & intellige, id est, prius mande, & tunc degluti. Sed in verbis sacri eloquii iste debet studij nostri ordo servari, ut hæc ideo cognoscamus, quatenus de iniquitate nostra compuncti, cognoscentes mala quæ fecimus, vitemus ne alia faciamus. Et cum jam ex magno usu lacrymarum, de peccatorum remissione cœperit esse fiducia, per verba Dei quæ intelligimus, ad vitam quoque & alios trahamus. Ad hoc enim intelligenda sunt, ut & nobis profint, & intentione spiritali aliis conferantur. Unde bene nunc dicitur: [*Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël.*] Ac si ei de sacro cibo diceretur: Comede & pascere: saturare & eructa: accipere & spargere: confortare & labora. Et notandum quòd

Propheta subjungit, dicens: [*Et aperit os meum, & cibavit me volumine illo.*] Os in corde esse, alius
 Propheta testatur, dicens: *Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt mala.* Os ergo aperimus, quando sensum ad intelligentiam sacri verbi preparamus. Itaque ad vocem Domini Propheta os aperuit; quia ad spiramentum Domini præcepti cordis nostri desideria inhiant, ut de cibo vitæ aliquid sumant. Sed tamen hoc ipsum sumere, nostrarum virium non est, nisi ipse cibaverit, qui ut comedatur iussit. Ille etenim cibatur, qui per se edere non potest. Et quia ad capienda verba caelestia idonea nostra infirmitas non est, ipse nos cibatur, qui nobis in tempore mensuram tritici temperat: quatenus in sacro verbo dum hodie intelligimus quod hesterno die nesciebamus, cras quoque comprehendimus quod hodie nescimus, per divina dispensationis gratiam quotidiano alimento nutriamur. Omnipotens etenim Deus quasi toties ad os cordis nostri manum porrigit, quoties nobis intellectum aperit, & cibum sacri eloquii in nostris sensibus mittit. Cibatur ergo nos volumine, cum sensum nobis scripturæ suæ dispensando aperit, & ejus dulcedine nostras cogitationes replet. Unde & subditur: [*Et dixit ad me: Filii hominis, venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.*] In translatione veteri non habetur, *Venter tuus comedit, sed, Os tuum comedit, & viscera tua replebuntur.* Os enim nostrum comedit, dum verbum Dei legimus: viscera verò nostra complentur, cum intelligimus atque servamus ea, in quibus legendo laboramus. In posteriori autem translatione quam & veracior credimus, scriptum est: [*Venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur.*] In sacro verò eloquio nonnunquam venter pro mente poni consuevit. Unde per Hieramiam dicitur: *Ventrem meum, ventrem meum doleo.* Quod quia de spiritali & non corporeo ventre dixerat, adjunxit: *Sensus cordis mei conturbati sunt.* Neque enim ad salutem populi pertinebat, si Propheta ventrem corporeo se dolere prædicaret. Sed ventrem doluit, qui mentis afflictionem sensit. Sed cur exemplum Prophetæ proferimus, cum testimonium Domini apertius habeamus? Et necesse est, ut cum per semetipsam Veritas loquitur, Propheta taceat: quia lucerna claritatem non habet in sole. Ait enim: *Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre ejus fluent aque vivæ.* Quia enim de mente fidelium sanctæ prædicationes defluunt, quasi de ventre credentium aquæ vivæ flumina decurrunt. Ventris autem viscera quid sunt aliud nisi mentis interna, id est, recta intentio, sanctum desiderium, humilis ad Deum, pia ad proximum voluntas? Unde nunc rectè dicitur: [*Venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur:*] quia cum mens nostra pabulum veritatis accepit, interna nostra non jam vacua remanent, sed alimento vitæ satiata. Pensemus, charissimi fratres mei, quam sit pia ista promissio, qua dicitur: [*Venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.*] Multi etenim legunt, & ab ipsa lectione jejuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt. Quorum etsi venter comedit, viscera non replentur: quia etsi mente intellectum sacri verbi percipiunt, obliviscendo & non servando quæ audierint, hæc in cordis visceribus non reponunt. Hinc est enim quòd per Prophetam alium quosdam Dominus increpat, dicens: *Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum, & intrulistis parum: comedistis, & non estis satiati: bibistis, & non estis inebriati.* Multum * cordi suo seminat, sed parum infert, qui de mandatis caelestibus vel legendo, vel etiam audiendo multa cognoscit, sed negligenter operando pauca fructificat. Comedit & non satiatur, qui verba Dei audiens, lucra vel gloriam sa-

culi concupiscit. Bene autem non satiari dicitur; quia aliud mandit, & aliud elurit. Bibit & non inebriatur, qui ad vocem prædicationis aurem inclinatur, sed mentem non mutat. Solent enim per ebrietatem bibentium sensus mutari. Qui ergo ad cognoscendum Dei verbum devotus est, sed ea quæ sunt hujus sæculi adipisci desiderat, bibit, & inebriatus non est. Si enim inebriatus esset, proculdubio mentem mutasset: ut jam terrena non quererent, jam vana & transitoria quæ amaverat, non amaret. De electis namque per Psalmistam dicitur: *Inebriantur ab ubertate domus suæ.* Quia tanto omnipotentis Dei amore repleti sunt; ut mutata mente sibi metipsis extranei esse videantur, implentes quod scriptum est: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum.* Semetipsum abneget, qui mutatur ad meliora, & incipit esse quod non erat, & desinit esse quod erat. Sæpe autem quosdam vidimus ad vocem prædicationis quasi ex conversione compunctos, habitum non animi mutasse, ita ut religiosam vestem sumerent, sed antea acta vitia non calcarent, iræ stimulis * inaniter agitari, malitiæ dolore in proximi læsione fervescere, de ostentibus quibusdam bonis ante humanos oculos superbere, præsentis mundi lucra inhianter querere, & de solo exteriori habitu quem sumperunt, sanctitatis fiduciam habere. Quibus quid aliud dicendum est, nisi hoc quod doctor egregius quibusdam legis exteriora servantibus loquitur, dicens: *Quia in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed novæ creatura?* Non enim magni est meriti, si quid foris erga nos agatur in corpore: sed magnopere pensandum est quid agatur in mente. Nam præsentem mundum despiciere, transitoria non amare, mentem medullitis in humilitate Deo & proximo sternere, contra illatas contumelias patientiam servare, & custodita patientia; dolorem malitiæ a corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in Deo diligere, propter Deum & eos qui inimici sunt amare, de afflictione proximi lugere, de morte ejus qui inimicus est, non exultare: hæc est nova creatura, quam idem magister gentium apud alios discipulos vigilanti oculo requirit, dicens: *Si quis vult in Christo nova creatura, vetera transferuntur, ecce facta sunt omnia nova.* Ad veterem quippe hominem pertinet, præsentem mundum querere, transitoria ex concupiscentia amare, mentem in superbiam erigere, patientiam non habere, ex dolore malitiæ de proximi læsione cogitare, sua indigentibus non dare, atque ad multiplicandum aliena querere, nullam purè propter Deum diligere, inimicitias * inimicis reddere, de afflictione proximi gaudere. Cuncta hæc vetusti sunt hominis, quæ videlicet de radice trahimus corruptionis. Sed qui jam ista exuperat, & ad præcepta Dominica mentem in benignitatem commutat, de hoc rectè dicitur: *Quia vetera transferunt, ecce facta sunt omnia nova.* Tunc ergo in nostris mentibus nova fiunt, cum à nobis vetusti hominis vitia transeunt: & tunc vitia vetusti hominis transeunt, quando sacri verbi præceptum venter comedit, & viscera medullitis replentur. Sæpe enim quosdam vidimus tota se mente ad sanctæ lectionis studium contulisse, atque inter verba Dominica recognoscentes in quantis delinquerint, semetipsos in lacrymis mactare, marore continuo affici, in nullis hujus mundi prosperitatibus delectari, ita ut eis vita præsens oneri, & lux ipsa fastidio fieret; vix ad colloquendum communia admittere, atque à rigore disciplinæ animum difficile relaxare, pro amore conditoris, luctu solummodo & silentio gaudere. Horum venter factum volumen comedit, & viscera repleta sunt: quia præcepta vitæ quæ sensus capere potuit, memoria non amisit, sed hæc collectus in Deo animus * lugendo semper & recolendo * al. legēda

psal. 11.

Hier. 4. d

Ibid.

Joan. 7. c

Agg. 1. a

* al. in corde

psal. 35.

Matth. 23. d

Origen. in

Matth. 23. d

Hier. 4. d

psal. 11.

* al. in-

manet

Gal. 5. e

* al. ini-

micitiis

Ibid.

servavit. Et sic plerumque, ut tales quique ex do-
no caelestis gratiae etiam verbum doctrinae perci-
pian, atque de veritatis pabulo quod ipsi intrin-
secus dulciter ruminant, proximos suaviter pascant.
De quorum profecto ore praedicationis tantum audientibus
dulcis est, quanto eorum actio contraria suis
praedicationibus non est: quia de propria vita su-
munt, quod per linguam proximis conferunt. Un-
de recte hic quoque Propheta subiungit: [*Et come-
di illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.*]
Liber qui viscera replevit, dulcis in ore sicut mel fa-
ctus est: quia ipsi de omnipotenti Domino sciunt
suaviter loqui, qui hunc didicerint in cordis sui vis-
ceribus veraciter amare. In ejus quippe ore scriptu-
ra sacra dulcis est, cuius vitae viscera mandatis illius
replentur: quia ei suavis est ad loquendum, cui in-
teriorius impressa ad vivendum fuerit. Nam sermo
dulcedinem non habet, quem vita reproba intra
conscientiam remordet. Unde necesse est, ut qui
verbum Dei loquitur, prius studeat qualiter vivat,
ut post ex vita colligat quae & qualiter dicat. Ad
praedicandum namque plus conscientia sancti amo-
ris aedificat, quam exercitatio sermonis: quia aman-
do caelestia, intra semetipsum praedicator legit, quo
modo persuadeat ut despici debeant terrena. Qui
enim vitam suam interiorius pensat, & exemplo suo
foris admonendo alios aedificat, quasi in corde lin-
guae calanum tingit, in eo quod manu verbi pro-
ximis exteriorius scribit. Unde admirabilis praedicator
cum multa discipulis exhortando dixit, quia nul-
lam intra semetipsum de conscientia contrarietatem
pertulit, securus adjunxit: *Si qua virtus, si qualis
disciplina, haec cogitate: quae & didicistis, & acce-
pistis, & audistis, & vidistis in me, haec agite, &
Deus pacis erit vobiscum.* Sequitur: [*Et dixit ad
me: Fili hominis, vade ad domum Israel, & loque-
ris verba mea ad eos.*] In eo quod Dominus Pro-
pheta dicit, [*Loqueris verba mea ad eos.*] quid
aliud quam ejus ori frenum moderaminis imponit,
ne quae prius intus non audierit, foris dicere praesu-
mat? Nam prophetae falsi sui & non Dei verba lo-
quebantur, de quibus scriptum est: *Nolite audire
verba prophetarum, qui prophetant vobis, & deci-
piunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore
Domini.* Et rursum: *Non loquebar ad eos, & ipsi
prophetabant.* Qua ex re quoque colligendum est,
quia & quisquis expositor in explanatione sacri elo-
quij, ut fortasse auditoribus placeat, aliquid men-
tendo componit, sua & non Domini verba loqui-
tur, si tamen placendi vel seducendi studio mentiat-
ur. Nam si in verbis Dominicis virtutem requirens,
ipse aliter quam is per quem prolata sunt, senserit,
etiam si sub intellectu alio aedificationem charitatis
requirat, Domini sunt verba quae narrat: quia ad
hoc solum Deus per totam nobis sacram scripturam
loquitur, ut nos ad suum & proximi amorem tra-
hat. Sequitur: [*Non enim ad populum profundi ser-
monis, & ignota lingua tu mitteris ad domum Israel:
neque ad populos multos profundi sermonis, & igno-
ta lingua, quorum non possis audire sermones. Et si
ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem
Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me.*] In
ipso iustionis exordio quo Propheta ad praedican-
dum mittitur, aperte & vocatio Gentium, & Israe-
litarum repulsio designatur. Nam cum dicitur:
[*Non ad populos multos profundi sermonis, & ignota
lingua mitteris, quorum non possis audire sermones:*]
atque statim subditur: [*Et si ad illos mittereris, ipsi
audirent te:*] aperte declaratur obedientia Gen-
tium, quae quandoque praedicatorum voces essent
sine tarditate secuturae. Et cum subditur: [*Domus
autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire
me:*] Judaei duritia designatur, quae verba praedi-
cantium & cognovit, & sequi noluit. Ignota autem
lingua Gentium ad obediendum moram non fecit,

quamvis extranea ab eloquio Legis fuit. Bene au-
tem dicitur: [*Nolunt audire te, quia nolunt audi-
re me:*] secundum hoc quod scriptum est: *Qui vos
spernit, me spernit.* Causa quoque cur non audiant,
subinfertur, cum dicitur: [*Omnis quippe domus
Israel atrita fronte est, & duro corde.*] Cum domus
Israel atrita fronte esse perhibetur, quid aliud senti-
endum, quidve cogitandum est, nisi quod fron-
tem cordis in impudentia atterit culpa frequens: ut
quod crebrius committitur, eod de illa committentis
animus minus verecundetur: Atque ideo ad tantam
cordis duritiam quandoque peccator pervenit, ut
jam in correptione sensibilis non sit: quia qui usu
peccandi induruit, nullo modo corripientis verbum,
id est, manum palpantis sentit, sicut Judaei quo-
que crebrius delinquenti dicitur: *Frons mulieris me-
retrix facta est tibi, noluisse erubescere.* Vel certe
atrita frons est in hujus mundi actibus assueta: quia
sicut sunt nonnulli qui quietem cunctis mundi praemiis
atque honoribus praeponunt, ita nonnulli ut
in hoc mundo aliquid esse videantur, terrenis labo-
ribus insudant, insistant causis, permittuntur jur-
giis. Et quamvis se corpore deficere inter labores
sentiant, amore tamen terrenarum rerum devicti,
delectabiliter fatigantur. Quibus per Prophetam
dicitur: *Ephraim vitula docta diligere trituram.* Vi-
tula etenim in tritura area assueta, etiam si relaxa-
tur a labore, sponte redit. Sic quibusdam pravis
mentibus nihil est laboriosius, quam si eis praeci-
piatur ut in hujus mundi actibus non laborent. Nam
saepe quidam repulsi ab actione terrena, deprecantur
ut radeant, rogant ut premantur; grave se in-
currille periculum quietem putant. Attrita ergo
fronte sunt, qui non solum labores non fugiunt,
sed neque importuni videri in laboribus qui sibi ne-
gantur, erubescunt. Sequitur: [*Ecce dedi faciem
tuam valentorem faciebus eorum, & frontem tuam
duriorem frontibus eorum.*] Sicut verecundia lauda-
bilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono. Er-
ubescere enim malum, sapientiae est: bonum vero
erubescere, fatuitatis. Unde scriptum est: *Est con-
fusus adducens peccatum, & est confusus adducens glo-
riam.* Qui enim erubescit poenitendo mala quae fe-
cit, ad vitam libertatem pervenit. Qui vero erubescit
bona facere, a statu rectitudinis cadit, atque ad
damnationem tendit, sicut per Redemptorem dicitur:
*Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc si-
lius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.*
Et sunt quidam, qui bona sua jam in mente conci-
piunt, sed necdum malis aperte contradicunt. Hi
nimium, quia boni sunt in mente, sed auctorita-
tem non habent in locutione, apti ad veritatis de-
fensionem non sunt. Ille enim esse veritatis defen-
sor debet, qui quod recte sentit, loqui nec metuit,
nec erubescit. Unde nunc in magno munere Pro-
pheta promittitur: [*Ecce dedi faciem tuam valen-
torem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem
frontibus eorum.*] Quid est autem peccator, nisi vul-
neratus? & quid praedicator, nisi medicus? Si ergo
non erubescit peccator qui jacet in vulnere, cur
erubescat medicus qui per medicamenta providet
salutem? Saepe vero contingit, ut praedicator re-
verenter audiat. Nonnunquam vero a perveris
ita despicitur, acti eis nihil utilitatis loquatur. Un-
de recte nunc dicitur: [*Vi adamantem & ut silecem
dedi faciem tuam.*] Adamas & silex utraque dura:
sed unum horum pretiosum est, alterum vile. Ada-
mas ad ornamentum sumitur, silex ab itinerantibus
calcatur. Et saepe contingit, ut hos quos correptionem
suam conspiciamus nimis humiliter audire, ve-
recundemur eis aliqua dicere. Nonnunquam vero
evenit, ut eos quos increpationem suam videmus
postponere, & despectui habere, trepidemus eis
verbum praedicationis inferre. Sed si recte sapimus,
& ad eos a quibus nos honorari conspiciamus, & ad

Phil. 4. 6

Hier. 23. d

Ibid.

Hier. 3. b

Osee 10. c

Ezechi. 4. e

Luc. 5. d

eos à quibus nos despici videmus, auctoritatem exhortationis vel increpationis sumimus: ut nec illorum humilitatem debeamus erubescere, nec horum superbiam formidare. Dicitur ergo: [*Dedi faciem tuam ut adamantem*;] id est, si ab auditoribus honoraris: [*Dedi faciem tuam ut silem*;] si ab auditoribus conculcaris atque despiceris: ut nec per illatum honorem refrænetur lingua ex verecundia, nec per despectum taceat ex infirmitate. Sequitur: [*Ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est.*] Hoc jam superius dictum est. Sed notandum quàm aspera domus habetur, cujus asperitas tam crebrò replicatur. Increpandus itaque peccator est, & nunquam timendus, quia domus exasperans est. Timeri enim homo debuerat, si ipse auctorem omnium ut homo timuisset. Nam qui rationis sensum ad timorem Dei non habuit, tantò in nullo timendus est, quantò hoc quod esse debuit, non est. Sequitur: [*Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos loquor ad te, adsume in corde tuo, & auribus tuis audi: & vade, ingredere ad transmigrationem filiorum populi tui.*] Vigilanter intendum est, quòd voce Domini ad Prophetam dicitur ut prius sermones ejus audiat, & postmodum loquatur. Audimus enim verba Dei, si facimus. Et tunc ea proximis rectè loquimur, cum prius ipsi fecerimus. Quod bene Marcus Evangelista confirmat, cum factum Domini miraculum narrat, dicens: *Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum ut imponat illi manum.* Cujus ordinem curationis insinuat, subdens: *Misit digitos suos in auriculas, expuensque tetigit linguam ejus, & suspirans in calum ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est adaperire. Et statim aperta sunt aures ejus, & solutum est vinculum lingue ejus, & loquebatur rectè.* Quid est enim quòd creator omnium Deus cum surdum & mutum sanare voluisset, in aures illius digitos misit, & expuens linguam ejus tetigit? Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur: Unde cum in alio loco eiecisset dæmonium, dixit: *Si in digito Dei eicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum Dei.* Qua de re per Evangelistam alium dixisse describitur: *Si ego in spiritu Dei eicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.* Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus Dei spiritus vocatur. Digitos ergo in auriculas mittere, est per dona Spiritus sancti mentem surdi ad obediendum aperire. Quid est verò, quòd expuens linguam ejus tetigit? Saliva nobis est ex ore Redemptoris, accepta sapientia in eloquio divino. Saliva quippe ex capite defluit in ore. Eà ergo sapientià, quæ ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur. *Qui suspirans in calum ingemuit:* non quòd ipse necessarium gemitum haberet, qui dabat quod postulabat; sed nos ad eum gemere, qui celo præsidet, docuit: ut & aures nostræ per dona Spiritus sancti aperiri, & lingua per salivam oris, id est, per scientiam divinæ locutionis solvi debeat ad verba prædicationis. Cui mox Ephphetha, id est, adaperire dicitur: & statim aperta sunt aures ejus, & solutum est vinculum lingue ejus. Qua in re notandum est, quia propter claudas aures dictum est, *Adaperire.* Sed cui aures cordis ad obediendum aperte fuerint, ex subsequenti proculdubio etiam linguæ ejus vinculum solvitur: ut bona quæ ipse fecerit, etiam faciendâ aliis loquatur. Ubi & bene additur: *Et loquebatur rectè.* Ille enim rectè loquitur, qui prius obediendo fecerit, quæ loquendo admonet esse faciendâ. Quòd verò ad transmigrationem populi admonendam Prophetam mittitur, non solum ea transmigratione debet intelligi quæ ejus populi erat in corpore, sed etiam quæ facta fuerat in mente. Ab Hierusalem quippe ad Babyloniam venerat. Et quid Hierusalem, nisi visio pacis: quid Babylonia, nisi confusio vocatur? Quis-

A quis verò à rectis operibus in pervertis actibus cadit, quoniam à bono studio ad vitia defluit, quasi ab Hierusalem ad Babyloniam civitatem venit. Culmen enim bonæ contemplationis deseruit, atque in transmigratione confusio jacet. Quod illis solet sæpe evenire, qui cum bona agunt, in his de sua virtute gloriuntur. Unde Psalmista ne à visione pacis, id est, à bonis actibus captivus ad Babyloniam emigraret, Domino supplicans, dicit: *Adjutor meus, non emigrabo.* Si enim in se confideret, à justitiæ operibus cadendo migrasset. Sed neque hi qui à statu rectitudinis in pravam actionem ceciderunt, desperandi sunt: quia ecce Propheta ad transmigrationem Babyloniam mittitur. Et per Prophetam alium Dominus dicit: *Et venies usque Babylonem, & ibi liberaberis.* Sæpe enim quis postquam in confusione vitorum ceciderit, erubescens mala quæ perpetravit, ad penitentiam redit, seque à suis lapsibus bene vivendo eripit. Quid ergo iste, nisi usque ad Babylonem venit, & ibi liberatus est? Qui postquam confusus mente, perversa perpetravit, hæc ipsa erubescens mala quæ fecit, se contra se erigit, & bene operando ad statum rectitudinis redit. In Babylonem itaque veniens liberatus est, qui per divinam gratiam ostenditur etiam de confusione salvatus. Propheta ergo ad transmigrationem loquitur, cum illos increpat, qui à statu rectitudinis ad erroris vitia transmigrando ceciderunt. Sequitur: [*Et loqueris ad eos, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: si forte audiant, & quiescant.*] * Quoties divinis vocibus difficultas audiendi repetitur, ut dicitur: [*Si forte audiant;*] quid aliud quàm transmigrati populi duritia designatur? In quibus verbis magna est nostra consolatio: quia si omnipotens Deus Prophetam mittens, à perverso populo verba sua denunciat difficile audiri, cur nos miseri contristamur, cum sæpe à fratribus in nostra admonitione contemnimur? Nam crebrò delinquentes loquimur, frequenter increpamus, sæpe cum eis blandis sermonibus agimus, & tamen si alter audit, alter audire contemnit: alter ex parte verbum exhortationis suscipit, & ex parte recipere recusat: ita ut quotidie impleri videamus hoc quod per Prophetam alium Dominus narrat quæ fecerit iratus, cum dicit: *Plui super civitatem unam, & super alteram non plui.* Pars una compluta est, & pars quæ compluta non est, aruit. Cum enim sanctæ exhortationis verba alia mens suscipit, alia suscipere recusat; super unam civitatem Dominus pluit, & super alteram non pluit. Cum verò & ipse qui proximos audit, ab aliis se vitii corrigit, atque ab aliis emendare contemnit; una eademque civitas & ex parte compluitur, & ex parte arida remanet, in qua à se prædicationis pluviam repellit. Sunt etenim quidam qui exhortationis verba omnino non audiunt: hi penitus suscipere pluviam nolunt. Et sunt quidam qui audiunt, sed tamen hanc medullitus non sequuntur; quia alia in se vitia refecant, sed in aliis graviter perdurant. Sæpe enim quosdam videmus, qui per prædicationis verbum à semetipsis avaritiæ æstum repellunt, & non solum jam aliena non rapiunt, sed & propria indigentibus largiuntur; nec tamen iræ stimulos edomant, nec patientiæ moderamina per mentis tranquillitatem servant. Et sæpe alij ad exhortationis verbum in semetipsis jam carnis immunditiam vincunt, corpus in castitate custodiunt: nectamen adhuc animum, sicut debent, proximis inclinant, sed per rigorem superbiæ in cogitatione se elevant. In istis pars una compluta est, quia fructum fecit: & pars quæ compluta non est, aruit, quia exhortationis verbum non plene suscipiens, à bono opere sterilis remansit. Sequitur: [*Et assumpsit me spiritus, & audivi post me vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Domini de loco suo.*] Quid est hoc, quòd Propheta postquam

Marc. 7. g
ibid.

Aug. in Ps. 3.

Luc. 11. c

Mat. 12. d

D

E

Amos 4. e
De pan.
dist. 3. c.
Pluit Dominus.

* al. proximus qui audit

ad

ad transmigrationem filiorum populi mittitur, vocem post se magne commotionis audit, dicentem : [*Benedicta gloria Domini de loco suo ?*] Conversus quippe ad peccatores Babylonie fuerat, & vocem glorie Domini de loco suo post tergum audiebat. Locus est enim Dei Hierusalem, id est, visio pacis: quia nimirum illa corda vident ea que Dei sunt, que ad transmigrationem Babylonie, hoc est, ad confusionis vitia non descendunt. Ibi enim inhabitat Deus, ubi vera pax queritur, internae contemplationis gloria amatur. Nam qui ad peruersitatem defluunt, locus Dei esse contemnunt. Locus ergo glorie Dei est vel sancta queque anima, vel unusquisque in celestibus permanens angelicus spiritus. Et gloria Domini de loco suo benedicatur, cum vel ab electis hominibus, vel a sanctis Angelis auctori omnium laus eterna cantatur. In eo ergo quod iusti de convertendis peccatoribus cogitant, quia eorum vitia considerando ad carnales actus oculum ducunt, quasi ad Babyloniam intendunt. Qui tamen pro statu sue rectitudinis, quia in laudem Dei bona sanctorum considerare nunquam desinunt, quamvis per cogitationem * aliud intendant, quasi post se vocem glorie Domini ab Hierusalem, id est, de loco suo audiunt. Sed cur in istis immoramur, qui hanc Prophetæ verba, largiente Domino, per sensum alterum & subtilius intelligere, & apertius dicere valeamus? Ait enim: [*Et assumpsit me spiritus.*] Prædicatorem spiritus afflavit, cum ejus mentem in amorem Dei omnipotentis * elevatam, à terrenis jam desideris alienam reddidit, ut nihil ei agere libeat, nisi ea quibus lucra spiritalia congreget, & ad regna celestia quotidiani sui operis fructum portet. Unde & nobis prædicatoribus jubetur: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam.* Bene autem subditur: [*Et audivi post me vocem commotionis magne.*] Prophetæ sancto spiritu repletus, quasi transacta narrat, quæ faciendæ prævidet: quia & in prædestinatione jam facta sunt, quæ adhuc in opere sequuntur. Unde & in translatione veteri per Isaiam dicitur: *Qui fecit quæ futura sunt.* Quid est ergo, quod post se Prophetæ vocem audivit commotionis magne, nisi quod post sermonem prædicationis, qui sit ad corda peccantium, lamenta penitentium sequuntur? Perversi etenim quique dum prava agunt, & à iustis recta non audiunt, nesciunt quàm sint gravia quæ committunt, atque ex ipsa sua ignorantia, in suo stupore securi sunt: & facientes in culpis, quasi molliter quiescunt; sicut de quodam peccatore & securo populo dicitur: *Requievit in seculis suis, quia securus jacet in peccatis.* Cum verò audire perveri verbum prædicationis cœperint, quæ sint supplicia æterna cognoscere, qui terror iudicij, quàm subtilis examinatio de singulis quibusque peccatis; illico contremiscunt, implentur gemitibus, & non se capientibus suspiriis anxiantur, atque magno pavore concussi, in luctu & fletibus erumpunt. Prophetam ergo vox magne commotionis sequitur; quia post verbum prædicationis, conversorum atque penitentium luctus audiuntur. Qui enim prius quieti jacebant in vulnere, tacti postmodum manu medicinæ, cum dolore redeunt ad salutem. De hac commotione penitentium per Prophetam alium dicitur: *Pedes ejus steterunt, & commota est terra:* quia cum veritatis vestigia in mente audientium figuntur, ipsa mens in sui consideratione turbata commovetur. Hinc Psalmista pro peccatoribus exorat, dicens: *Qui sedes super Cherubim, moveatur terra.* Hinc pro afflictis & penitentibus deprecans, ait: *Commovisti terram, & conturbasti eam, sana contritiones ejus, quia mota est.* Terra quippe commota & turbata, est peccator de cognitione reatus sui anxius, & ad penitentiam lamenta perductus. Peccanti etenim homini dictum est: *Terra es, &*

in terram ibis. Exoret ergo ut sanetur contritio terræ: quia mota est, quatenus peccator qui de culpis suis affligitur, de celestis misericordie gaudio confoletur. Hæc est itaque vox commotionis magne, quando unusquisque sua acta dijudicans, in afflictione penitentiae perturbatur. Sed quid vox ipsa dicat, audiamus: [*Benedicta gloria Domini de loco suo.*] Locus enim maligni spiritus fuerant corda peccantium: sed cum sibi metipsis irati, per penitentiam redeunt ad vitam, glorie Domini locus fiunt. Jam enim se contra se erigunt, jam penitentiae lacrymis insequuntur mala que commiserunt. Inde ergo auditur benedictio glorie in laude Domini, unde prius sonabat creatoris injuria de amore præsentis sæculi. Et corda penitentium fiunt jam Domino locus suus, quæ prius in peccatis posita, fuerant locus alienus. Ipsi autem qui à peccatis suis ad Dominum convertuntur, non solum delent lacrymis perverfa que fecerunt, sed etiam miris operibus ad alta proficiunt: ut sancta animalia Dei omnipotentis fiant: ut signis & virtutibus ad alta evolent: ut terram funditus deserant, & acceptis donis sese ad celestia per desiderium suspendant. De quibus adhuc subditur: [*Et vocem alarum animalium percipientium * alterum ad alterum.*] Audit post se Prophetæ vocem commotionis magne; quia sicut dictum est, verbum prædicationis luctus penitentium sequitur. Audit post se vocem alarum animalium; quia ex ipso luctu penitentium oriuntur virtutes sanctorum: ut tantò magis in sancta actione proficiant, quantò se ante cognitionem vitæ nequiter egisse meminerunt. Sed est in his verbis magna dubitatio: quia non apertè per Prophetam dicitur utrum unumquodque animal alas suas in semetipsis percuciat, an certè hæc eadem sancta animalia alis suis se vicissim feriant, ut ala hujus alterum, & ala alterius istud animal tangat. Sed quia plerumque in sacro eloquio ideo aliquid obscurè dicitur, ut dispensante mirabiliter Deo multipliciter exponatur, nos charitati vestræ utraque exponere largiente Domino debemus. Sæpe jam alas animalium, virtutes diximus esse sanctorum. Quo modo ergo unumquodque animal alas suas excutiens, alteram ad alteram percuciat: nisi quòd apertè datur intelligi, quia si sancta animalia efficiuntur, virtus in nobis virtutem excitat, dum una alteram ad perfectionem pulsât? Ecce etenim quis habet jam verbi Dei scientiam, atque per eandem scientiam discit, ut viscera etiam misericordie habeat. Per scientiam quippe verbi Dei discit: *Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Cumque jam esse misericors in elemosynis cœperit, verba sanctæ auctoritatis legit: & quidquid in eis de misericordia dicitur, uberius per experimentum intelligit. Ibi enim scriptum est: *Pater eram pauperum.* Quod fortasse antea legebat, & præteribat. Sed cum in ejus corde jam misericordia cœperit imitari naturam, quid sit patrem esse pauperum, legit & recognoscit; quia interiorus rediens, in semetipso intelligit quod foris audit. Aliud namque est elemosynam ex præcepto facere, atque aliud ex charitate. Ex præcepto enim facere bonum, inchoantium est: ex charitate autem facere bonum, perfectorum, qui non solum quia jubetur faciunt, sed etiam diligunt faciendo quod jubetur. Hinc est enim quòd in magna virtute per Psalmistam dicitur: *Vide quia mandata tua dilexi Domine, in tua misericordia vivifica me.* Mandata enim Dei pro iustione facere, servientis & obedientis est: diligendo hæc facere, obedientis & amantis est. Quia ergo & per scientiam charitatis misericordia discitur, & per charitatem misericordie in corde compuncto scientia multiplicatur; ala in nobis alam percucit, quia virtus virtutem excitat. Sic qui castitatis bonum in suo corpore colodit, con-

* al. alio

* al. elevat, &

Zach. 6. d

Isai. 45.

Hier. 48. b

Zach. 14. b

Ps. 79. a

Ps. 59. a

Gen. 3. e

* al. altera ad altera

Sup. hom. 47. 3. & inf. hom. 14.

Luc. 11. e

Job. 29. e

Ps. 108. a

tra luxuriantes zelo accenditur, ut ab immunditiæ maculis expientur. Et sæpe dum quosdam in lapibus invenit, edomat, affligit, atque ad castitatis munditiam restringit. Cujus si fortè mens de immunditia luxuriæ fuerit tentata, ex ipso zelo quo alios correxit, semetipsam * corrigit, & erubescit

* al. con-
venit,

In hoc ergo ala alam percutit, dum virtus virtutem pulsat, & ab immunditia custodit. Sin verò, ut præfati sumus, vicissim se alis suis animalia feriunt, & altera ad alteram ala percutitur singulorum: hujus quoque descriptionis, largiente Domino, sensus patet. Quid est ergo quod hæc pennata animalia vicissim alas alteram ad alteram feriunt, nisi quod vicissim ad profectum excitant ex consideratione virtutis alienæ? Non enim uni dantur omnia, ne in superbiam elatus cadat: sed huic datur, quod tibi non datur; & tibi datur, quod illi denegatur: ut dum iste considerat bonum quod habes, & ipse non habet, te sibi in cogitatione præferat: & rursum dum tu habere illum conspicis quod ipse non habes, te illi in tua cogitatione postponas, & fiat quod scriptum est: *Superiores sibi invicem arbitramur.* Ut enim pauca ex multis loquar, isti miræ abstinentiæ virtus tribuitur; & tamen verbum scientiæ non habet: Illi autem datur verbum scientiæ; & tamen virtutem perfectæ abstinentiæ apprehendere conatur, & non valet. Huic libertas vocis tribuitur, ut oppressis quibusque protectionis solatia impendens, ad defensionem justitiæ liberè loquatur; sed tamen adhuc multa in hoc mundo possidens, relinquere omnia vult, & non valet: Illi verò jam datum est omnia terrena relinquere, ut nihil in hoc mundo cupiat habere; sed tamen adhuc auctoritatem vocis contra peccantes quosque non præsumit exercere. Et qui ideo plus loqui liberè debuit, quia jam non habet unde in hoc mundo teneatur; loqui contra alios liberè recusat, ne ipsam vitæ suæ quietem perdat. Isti virtus prophetiæ data est, multa jam quæ ventura sunt prævidet; sed tamen præsentis proximi ægritudinem conspicens atque compatiens, non valet curare. Illi data est curationis gratia, atque à corpore proximi molestiam quæ in præfati est, orationibus repellit; sed tamen quid se ipsum paulò post sequatur, ignorat. Mira itaque dispensatione omnipotens Deus sic in electis suis sua dona dispensat, ut & isti det quod illi denegat, & alteri maius, quod alteri minus tribuat: quatenus dum vel iste habere illum conspicit, quod ipse non habet, vel ille hunc maius accepisse considerat, quod sibi minus adesse pensat, dona Dei alter in altero, id est, vicissim omnes admirentur; atque ex hac ipsa admiratione humilietur alter alteri: & quem videt habere quod non habet, eum divino iudicio sibi prælatum putet. Alis ergo suis vicissim se animalia feriunt, cum sanctæ mentes alternis se virtutibus tangunt, & tangendo excitant, atque excitata ad profectum volant. Videamus Paulum quo modo Apostolorum alis tactus, atque ad poenitentiam excitatus fuerat, qui mala præteritæ persecutionis suæ, & Apostolorum innocentem vitam

1. Cor. 15. b
considerans, dicebat: *Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Consideravit quippe Apostolorum innocentiam, & propter præcedentem malitiam, vilis in ejus oculis facta est omnis quam exhibebat in Ecclesia sollicitudo sua: & quam multos ex accepto intellectu præcederet, non attendit; quia illorum innocentiam pensans, persecutorem aliquando fuisse se doluit. Sed videamus si quis ex Apostolis eum qui Paulo datus est, intellectum miratur. Ipse nobis Apostolorum primus re-
1. Pet. 3. d
quirendus est, qui discipulos admonens ait: *Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam*

A *sibi sapientiam scripsit vobis: sicut in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quedam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant.* Miratur itaque in Apostolis omnibus Paulus innocentiam, miratur Apostolorum primus in Paulo sapientiam. Alis ergo se tangunt, qui inde vicissim ad profectum excitant, unde volant. Hoc itaque omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque unicuique regioni fructus omnes tribuere: sed si una quælibet regio alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuisset. Unde fit, ut huic vini, alij verò olei abundantiam tribuat: hanc multitudinem pecudum, illam verò ubertate abundare faciat frugum: ut cum illa defert quod ista non habet, & ista reddit quod illa non detulit, per communionem gratiæ sibi simul etiam diviæ terræ conjunctæ sint. Sicut ergo regiones terrarum, ita sunt mentes sanctorum, quæ dum vicissim sibi conferunt quod acceperunt, quasi fructus suos regiones regionibus impendunt, ut in una omnes charitate jungantur. Sed inter hæc sciendum est, quia sicut electi quique hoc semper in alis attendunt quod à Deo melius acceperunt quam ipsi, ut eos sibi in cogitatione præferant, sequæ illis in humilitate subternant: ita reproborum mens nunquam considerat quid alter boni amplius quam ipsi, sed quid boni ipsi amplius quam alter habeant. Neque enim pensant quæ bona spiritus alter acceperit, & ipsi desint: sed quæ bona ipsi, & quæ mala adsint alteri. Et cum omnipotens Deus ad hoc virtutes singulis dividat, ut alterum alteri in cogitatione humiliet: ad hoc reprobi pertrahunt bonum quod acceperunt, ut ex eo in elatione perdantur, dum semper considerant bona quæ ipsi habent, & alij non habent: & nunquam perpendere student, quanta bona alij habeant, & ipsi non habeant. Quod ergo divina pietas in augmentum disponit humilitatis, hoc mentes reproborum in augmentum vertunt elationis: & ex diversitate munerum à bono deficiunt, unde crescere in humilitatis bono debuerunt. Propter hoc ergo necesse est, fratres charissimi, ut in vobis hoc semper debeatis aspicere quod minus habetis; in proximis verò hoc quod vobis amplius acceperunt: quatenus dum super vosmetipsos eos pro bono quod ipsi habent, & vos non habetis, aspiciatis, ad hoc quoque obtinendum etiam vos ex humilitate crescatis. Si enim & vos in illis accepta bona perpenditis, & illi in vobis considerant dona quæ habetis: vicissim vos alis tangitis, ut excitati semper ad cælestia voletis. Sequitur: [*Et vocem*

B
C
D
E
rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis magnæ.] In rotis, sacri eloquij Testamenta signari superius diximus. Vox igitur rotarum, est sermo Testamentorum. Post vocem itaque alarum animalium auditor etiam vox rotarum: quia prædicantium sermone suscepto, dum virtutes sanctorum ad altiora agenda evolant, sequæ vicissim ad provectum pulsan, sanctæ Ecclesiæ status erigitur, ut per univèrsum mundum sanctorum Testamentorum paginae legantur. Ubique etenim jam sanctum Evangelium, ubique Apostolorum dicta, ubique Lex & Prophetæ resonant. Post alarum ergo vocem vox rotarum sequitur: quia post sanctorum miracula, verba sacri eloquij intra sanctam Ecclesiam liberè & licenter audiuntur. Quæ rotæ animalia sequuntur, quia, ut superius dictum est, postquam in honorem venit vita sanctorum, veneranda quoque apparuerunt hominibus eloquia Testamentorum. Vel certè rotæ animalium sequuntur; quia in sanctorum patrum vita cognoscimus, quid in sacre scripturæ volumine intelligere debeamus. Illorum quippe actio nobis aperit hoc quod in suis prædicationibus pagina Testamentorum dicit. Sed querendum nobis est, cur postquam superius dictum est: [*Audite post me vocem*

Sup. hom. 6.
Hier. in ps.
76.

commotionis magna;] post vocem quoque alarum A
 atque rotarum subditur: [*Et vocem commotionis
 magna.*] Quod si diligenter aspiciatur, inveniri po-
 test quia non otiose repetitur. Dux quippe sunt com-
 motiones magna, quibus corda nostra commoven-
 tur. Una quippe commotio ex timore est, altera ex
 charitate: una fit ex luctu penitentium, alia ex fer-
 vore amantium. Post prædicationis ergo verbum
 prima commotio est, cum plangimus mala quæ fe-
 cimus: post vocem verò alarum & rotarum, secun-
 da commotio est, dum magnis fletibus quærimus
 caelestia bona quæ audimus. Ecce enim quia intra
 sanctam Ecclesiam de multis patribus virtutum e-
 xempla cognoscimus, quasi alarum sonitum quoti-
 die audimus: quia ubique sacra eloquia personant,
 quasi rotarum vocibus excitamur. Et quia per eam-
 dem sacra eloquia ad amorem nostri conditoris ac-
 cendimur, magni fervoris ignibus ardentes, esse nos
 longè adhuc ab omnipotentis Dei facie plangimus.
 Post primam ergo vocem commotionis magna, &
 ad extremum quoque vox magna commotionis fit:
 quia qui cognoscendo Deum cœpimus peccata plan-
 gere, jam diligendo quem cognoscimus, non cessa-
 mus cum fletibus desiderare. Post rotarum ita-
 que vocem vox magna commotionis sequitur: quia
 cum Testamenta Dei in aure cordis sonare cœpe-
 rint, audientium spiritus ex amore compunctus ad
 lamenta commovetur. Hinc est enim quod scripturæ
 sacrae verba fiunt in corde legentium sapida: hinc
 est quod ab amantibus plerumque in silentio quasi
 furtivè & tacitè leguntur. Unde per Prophetam
 Quoque alium dicitur: *Præcidisti in alienatione capi-
 ta potentium, movebuntur in ea gentes, adaperient
 ora sua sicut pauper edens in occulto.* Omnipotens
 enim Deus in alienatione capita potentium præcidit;
 quia Judæorum superbiam à semetipso alienando
 repulit. In qua alienatione Gentes motæ sunt: quia
 dum Judæi à fide caderent, ad cognitionem Fidei
 corda Gentilium cucurrerunt. Quæ videlicet Gentes
 in sacrae lectionis pabulo os cordis aperiant, & in
 occulto sicut pauper comedunt: quia cum festina-
 tione & silentio verba vitæ legentes fumunt. Sed
 sciendum est, quia quantò auditores in charitate at-
 que intellectu proficiunt, tantò sanctis prædicatori-
 bus major gratia spiritus datur. Unde cum prius
 Propheta dixisset: [*Assumpsit me spiritus, & audivi
 post me vocem commotionis magna.*] post vocem com-
 motionis magna alarum atque rotarum, atque ite-
 rum commotionis magna magna, illico subjungit: [*Spi-
 ritus quoque elevavit me, & assumpsit me.*] Cur qui
 se assumptum jam à spiritu dixerat, iterum eleva-
 tum & assumptum narrat? Sed ad altiora mens præ-
 dicantium proficit, cum per eos sensus audientium
 ad omnipotentis Dei desiderium commovetur. Qui
 videlicet prædicatores sancti idcirco proficiunt, ut
 per eorum ministerium dona gratiæ in sancta Eccle-
 sia multiplicentur: sicut de hac eadem sancta Eccle-
 sia scriptum est: *Rivos ejus inebrians multiplican-
 terationes ejus, in stillicidiis suis lætatur cum exo-
 rietur.* Rivi quippe Ecclesiæ, sancti prædicatores
 sunt, qui terram nostri cordis infundunt. Sed cum
 inebriantur rivi, generationes Ecclesiæ multiplican-
 tur: quia cum uberiorem gratiam spiritus prædica-
 tores accipiunt, fidelium numerus augetur. Quæ
 sancta Ecclesia in suis stillicidiis lætatur. In stillici-
 dio enim aqua de recto in terram cadit, quæ de cæ-
 lo ceciderat in tectum. Tectum verò Ecclesiæ, sancti
 prædicatores sunt, qui nos intercedendo, & ad-
 monitionibus muniendo protegent. Sed quia illo-
 rum cor divinitus in prædicatione infunditur, qua-
 si aqua de cælo venit in tectum. Quia verò nos eo-
 rum verbis irrigamur, quasi aqua de tectò defluit
 in terram. Sancta itaque Ecclesia dum exoritur, in
 stillicidiis suis lætatur: quia cum in fide & bonis o-
 peribus nascitur, ea quæ accepit dona considerat,
 S. Greg. Tom. I.

& in verbis prædicantium exultat. Quia ergo audi-
 toribus ad meliora surgentibus, eorum quoque præ-
 dicatoribus gratia multiplicatur, Propheta dicit:
 [*Spiritus quoque elevavit me, & assumpsit me.*] Iste
 enim prædicator magis ac magis elevatur & assumi-
 tur, unde auditor ad meliorem vitam mutatur. Sed
 querendum nobis est, cum spiritus mentem non
 elevet nisi assumpserit, cur prius elevavit, & post-
 modum dicitur, *Assumpsit*? Sed hoc loco *Assum-
 psi* dictum est, constanter tenuit. Nam sunt non-
 nulli quos elevat spiritus, sed non assumit: quorum
 & intellectus ad spiritalia emicat, sed tamen vita in
 factis carnalibus remanens, intellectui non concor-
 dat. Balaam namque per prophetiæ spiritum eleva-
 tus erat, sed assumptus non erat: quia & veraciter
 potuit longè post futura prospicere, & tamen à ter-
 renis desideriis mentem noluit separare. Sed quia
 Propheta sanctus scientiæ elevatus est, & vitæ pari-
 ter assumptus; jam qualis in prædicationem pergat,
 audiamus: [*Et abij amarus in indignatione spiritus
 mei.*] Pensate, fratres charissimi, cui dona sancti
 Spiritus creverant, cur amarus abibat? An omne
 cor quod idem spiritus assumit, amarum in indi-
 gnatione sui spiritus facit? Unde sciendum est, quia
 cui adhuc præsens vita dulcis est, etiam si verbum
 Dei loqui videatur, elevatus & assumptus prædica-
 tor non est. Mentem enim quam Spiritus sanctus
 replet, in amaritudinem temporalium & delectatio-
 nem æternorum commovet. Dulce enim est esse in
 rebus humanis, sed ei qui adhuc de caelestibus gaudia
 nulla gustavit: quia quantò minùs æterna intel-
 ligit, tantò delectabiliùs in temporalibus requiescit.
 C At si quis jam cordis ore gustaverit, quæ sit illa dul-
 cedo caelestium præmiorum, qui illi hymnidici An-
 gelorum chori, quæ incomprehensibilis visio sanctæ
 Trinitatis: huic quantò illud dulce fit quod intus
 videt, tantò in amaritudinem vertitur omne quod
 foris sustinet. Rixatur secum de his quæ malè egisse
 se recolit: & sibimetipso displicet, cum ei ille place-
 re jam cœperit qui omnia creavit. Reprehendit se de
 cogitationibus, insequitur de verbis, & punit flen-
 do de factis. Supernis inhiat, terrena jam omnia
 per mentis despectum calcat. Et quamdiu illud quod
 desiderat, adhuc per speciem non habet, flere dulce
 habet, seseque continuis lamentis affligere. Et quia
 necdum se esse in patria, ad quam creatus est, vi-
 det, in hujus vitæ exilio nil ei plus aliud quàm sua
 amaritudo placet. D Dignatur itaque subjacere tem-
 poralibus, & ardentè suspirat æternis. Unde rectè
 quoque per Salomonem dicitur: *Eo quod in multa
 sapientia multa sit indignatio: & qui apponit scientiam,
 apponit dolorem.* Celestia etenim cognoscen-
 tes, terrenis animum subdere dedignamur. Et dum
 plus sapere incipimus, de his quæ malè egimus, no-
 bisipsis irascimur, & fit in multa sapientia multa in-
 dignatio: quia quantò plus proficimus in cognitio-
 ne, tantò nobis indignamur ampliùs de perverso
 opere. Atque cum scientia dolor crescit: quia quan-
 to magis æterna cognoscimus, tantò magis esse nos
 in hujus exilij miseria dolemus. Vel sicut in transla-
 tione alia dicitur: *Et qui addit scientiam, addit la-
 borem.* Quid enim scire incipimus quæ sint caelestia
 gaudia, eò magis ut errorum nostrorum laqueos
 possimus evadere, flendo laboramus. In multa ergo
 sapientia multa est indignatio: quia si æterna jam
 sapimus, concupiscere temporalia dedignamur.
 Si æterna jam sapimus, nosmetipsos despiciamus
 egisse hoc quod nos potuit ab æternitatis amore
 separare. Reprehendit semetipsam conscientia,
 accusat quod egit, damnat per penitentiam quod
 accusat, fit rixa in animo, parturiens pacem
 cum Deo. Sic Achab rex iniquus à propheta re-
 prehensus, cum contra se divinam sententiam
 audisset, pertinuit, & magno marore deprehen-
 sus est, ita ut prophete suo Dominus diceret:
 HHh ij

Num. 23. 2

Ecl. 1. 6

S. Bon.
phar. l. 1. c. 13De pen.
dist. 3. c. 5.
ni AchabPs. 64. e
Idem l. 29.
Mor. c. 14.
et lib. 30.

s. Reg. 21. c

Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia A
 igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum
 in diebus ejus. In quibus Domini verbis pensandum
 est quomodo ei & in electis suis mætor amaritudinis
 placeat qui amittere timent Dominum, si sic ei &
 in reprobo pœnitentia placuit, qui timebat perdere
 præfens sæculum? Aut quo modo ei grata sit spon-
 tanea afflictio pro culpis in eis qui placent, si hæc
 ad tempus placuit & in illo qui displicebat? Sed
 sciendum, quia nullus hæc pro amore omnipoten-
 tis Domini ex toto corde agere prævalet, nisi is cu-
 jus animum Spiritus sanctus assumpserit. Nam
 quando homo ex sua virtute sufficiat terrena despi-
 cere, cælestia amare, pacem cum Deo querere, se-
 cum rixam subire, in cogitatione semetipsum re-
 prehendere, & gemitibus punire? Nullus hæc ag-
 ere, nisi quem divina gratia roboraverit, valet. B
 Unde & subditur: [Manus enim Domini erat me-
 cum, confortans me.] Ad bona quippe assurgere per-
 fectè non possumus, nisi nos spiritus & prævenien-
 do elevet, & subsequendo confortet. Sed quæren-
 dum est, cum superius de volumine quod acceperat,
 scriptum sit: [Et factum est in ore meo sicut mel dul-
 ce:] qua ratione postmodum dicitur: [Abij ama-
 rus in indignatione spiritus mei?] Mirum quippe
 valde est si dulcedo simul & amaritudo conveniant.
 Sed juxta superiorem sensum sciendum est, quia
 cui sermo Dei in ore cordis dulcis esse cœperit, hu-
 jus proculdubio contra semetipsum animum amarescit.
 Quò enim in illo subtiliter discit qualiter repre-
 hendere se debeat, eò se durius per amaritudinem
 pœnitentiæ castigat: qui tantò sibi magis displicet,
 quantò in sacro volumine amplius de omnipotente
 Deo videt quod amet. Sed quia ad ista proficere sua
 virtute non valet homo, rectè nunc dicitur: [Ma-
 nus Domini erat mecum, confortans me.] Manus en-
 nim Domini in sacro eloquio aliquando etiam uni-
 genitus Filius appellatur: quia omnia per ipsum fa-
 cta sunt. Et de cujus ascensione per Moysen Pater
 Deut. 32. f. omnipotens loquitur, dicens: Tollam in calum ma-
 num meam. Hæc manus quæ electorum suorum cor-
 da confortat, discipulis dicebat: Sine me nihil pote-
 stis facere. In omni ergo quod cogitamus, in omni
 quod agimus, semper orandum est, ut & ipso aspi-
 rante cogitemus, & ipso adjuvante faciamus: Qui
 vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti
 Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Sap. hom. 1.
 Et 9. Et in
 1. Reg. 6. 6
 S. Ambr. in
 Pf. 118.
 Ioan. 1.

Deut. 32. f.
 Ioan. 15. c

HOMILIA XI.

Ezec. III.
 Vcr. 15.

Et veni ad transmigrationem ad acervum
 novarum frugum, ad eos qui habitabant
 juxta flumen Chobar: & sedi ubi illi se-
 debant: & mansi ibi septem diebus mæ-
 rens in medio eorum. Cum autem per-
 transissent septem dies factum est verbum
 Domini ad me, dicens: Fili hominis, spe-
 culatorem dedi te domui Israel: & audies
 de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex
 me. Si dicente me ad impium, Morte mo-
 rieris; non annuntiaveris ei, neque lo-
 cutus fueris, ut avertatur à via sua im-
 pia, & vivat: ipse impius in iniquitate
 sua morietur, sanguinem autem ejus de
 manu tua requiram. Si autem tu annun-
 ciaveris impio, & ille non fuerit conver-
 sus ab impietate sua, & à via sua im-
 pia: ipse quidem in impietate sua morietur, tu
 autem animam tuam liberasti. Sed & si
 conversus justus à justitia sua fecerit ini-
 quitatem, ponam offendiculum coram eo.

Ipse morietur, quia non annuntiasti ei: in
 peccato suo morietur, & non erunt in me-
 moria justitie ejus quas fecit: sanguinem
 vero ejus de manu tua requiram. Si au-
 tem tu annuntiaveris justo ut non peccet
 justus, & ille non peccaverit: vivens vi-
 vet, quia annuntiasti ei: tu autem ani-
 mam tuam liberasti.

Inter cetera prophetie miracula hoc quoque mi-
 randum habent libri Prophetarum, quòd sicut in
 eis verbis res, ita nonnunquam verba rebus expo-
 nuntur, ut eorum non solum dicta, sed etiam res
 geste prophetie sint. Unde nunc dicitur: [Veni ad
 transmigrationem ad acervum novarum frugum, ad
 eos qui habitabant juxta flumen Chobar.] Cum causa
 exigeret, ut indicare debuisset quia ad transmigra-
 tionem venerit; quæ dicendi necessitas fuit, ut per
 fruges locum quoque exprimeret, dicens: [Ad ac-
 ervum novarum frugum:] nisi quòd sæpe per res &
 loca cause signantur: Multi quippe Ezechiele pro-
 phetante jam captivitatis anni defluxerant, atque
 ex his qui in captivitatem ducti fuerant, plures jam
 in morte carnis obierant; ad quorum filios loqui
 Propheta veniebat. Unde & ei superius dicitur: [Fili
 hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apo-
 straticas, quæ recesserunt à me. Patres eorum præva-
 ricati sunt pactum meum usque ad diem hanc, & filij
 dura cervice & indomabili corde sunt, ad quos ego
 mitto te.] Ex quibus quia multi fuerant credituri,
 atque per obedientiam ad fertilitatem boni operis
 perventuri, acervi frugum vocantur. Quia enim
 bonæ animæ fruges appellantur Dei, Propheta al-
 lius testatur, dicens: * Sancti Israel Domino, pri-
 mitia frugum ejus. Fruges etenim Domini etiam
 conversæ ad fidem Gentes postmodum factæ sunt. Aus
 Sed quia prius Israël Domino credidit, rectè hunc
 Propheta frugum ejus primitias appellavit. Quia er-
 go Propheta missus non priori populo, sed filiis e-
 jusdem populi verba intulit, ad acervum frugum
 novarum venit. Quid verò per Chobar fluvium de-
 signetur, supra jam diximus: quæ nequaquam mo-
 dò repetimus, ne repetendo fastidium generemus.
 Sequitur: [Et sedi ubi illi sedebant, & mansi ibi
 septem diebus mærens in medio eorum.] Notandum,
 captivo populo Propheta sanctus quanta compas-
 sione se copulat, eorumque se mætoribus conseden-
 do & mærendo conjungit: quia radix verbi, virtus
 est operis. Et ille sermo ab audiente libenter accipi-
 tur, qui à predicante cum compassione animi pro-
 fertur. Sic ferum quum ferro jungitur, liquatur
 prius, ut postmodum vicissim à semetipso teneatur.
 Si enim prius minimè mollescit, postmodum tenere
 se fortiter non sufficit. Sic Propheta captivo populo
 confedit, & mærens in medio eorum extitit: ut dum
 per charitatis gratiam descendendo se ei molli-
 orem redderet, eum statim per verbi fortitudinem
 teneret. Sin verò Israëliticus populus, qui domus
 exasperans vocatur, quia culpas nec inter flagella
 cognovit, nullo mæiore animum depressit; Pro-
 pheta inter gaudentes mærens sedere studuit, ut ta-
 cendo ostenderet, quod loquendo venerat docere.
 Et priusquam verba faceret, in hoc quòd mærens
 tacuit, formam verborum sumpsit. Sequitur: [Cum
 autem pertransissent septem dies, factum est verbum
 Domini ad me, dicens.] In eo quòd septem diebus
 mærens sedit, & post diem septimum verba Domi-
 nicæ jussionis accepit, ut loqui debuisset; apertè indi-
 cat quia eisdem diebus mærens tacuerat. Missus au-
 tem ad prædicandum fuerat, & tamen septem diebus
 sedens tacebat. Quid est hoc quòd nobis Propheta
 sanctus in hoc suo silentio innuit, nisi quia ille loqui
 veraciter novit, qui prius bene tacere didicerit: Qua-
 si enim quoddam nutrimentum verbi, est censura

Her. 2. a
 al. San-

Eccle 3. a

Isai. 40. b

silentij. Et rectè per excrescentem quoque gratiam sermonem accipit, qui ordinatè antè per humilitatem tacet. Hinc enim per Salomonem dicitur: *Tempus tacendi, & tempus loquendi*. Non enim ait, Tempus loquendi, & tempus tacendi: sed priùs tacendi præmittit tempus, & postmodum subdit loquendi: quia non loquendo tacere, sed tacendo debemus loqui discere. Si ergo Propheta sanctus qui missus ad loquendum fuerat, diu priùs tacuit, ut postmodum rectè loqueretur: pensandum nobis est quanta ei culpa sit non tacere, quem nulla cogit necessitas loqui. Sequitur: [*Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israhel.*] Notandum quòd eum quem Dominus ad prædicandum mittit, speculatorem esse denunciat. Cui enim aliena cura committitur, speculator vocatur, ut in mentis altitudine sedeat, atque vocabulum nominis ex virtute actionis trahat. Non est enim speculator qui in imo est. Speculator quippe semper in altitudine stat: ut quidquid venturum est, longè prospiciat. Et quisquis populi speculator ponitur, in alto debet stare per vitam, ut possit prodesse per providentiam. Hinc Propheta alius speculatorem admonet, dicens: *Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion*. Ut videlicet qui prædicationis locum suscipit, ad altitudinem bonæ ascendat actionis: ad excelsa transeat, & eorum qui sibi commissi sunt opera transeat: quatenus subjectorum vitam tantò subtilius videat, quantò & terrenis rebus quas despicit, animum non supponit. O quam dura mihi sunt ista quæ loquor: quia memetipsum loquendo ferio, cuius neque lingua, ut dignum est, prædicationem tenet, neque inquantum tenere sufficit, vita sequitur linguam. Qui otiosis verbis sæpe implicor, & ab exhortatione atque ædificatione proximorum torpens & negligens cesso. Qui in conspectu Dei factus sum mutus & verbosus: mutus in necessariis, verbosus in otiosis. Sed ecce sermo Dei de speculatoris vita compellit ut loquar. Tacere non possum, & tamen loquendo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, ut verbi Dei gladius etiam per memetipsum ad confingendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, ut etiam contra me sermo Dei sonet per me. Ego reum me esse non abnego, torporem meum atque negligentiam video. Erit fortasse apud pium iudicem impetratio veniæ, ipsa cognitio culpa. Et quidem in monasterio positus, valebam & ab otiosis linguam restringere, & in intentione orationis pæne continuè mentem tenere. At postquam cordis humerum sarcinæ pastorali supposui, colligere se ad semetipsum assidue non potest animus, quia ad multa partitur. Cogor namq; modò Ecclesiarum, modò monasteriorum causas discutere: sæpe singulorum vitas actusque pensare. Modò quædam civium negotia sustinere, modò de irruentibus Barbarorum gladiis gemere, & commissis gregi insidiantes lupos timere. Modò rerum disciplinæ regula tenetur: modò raptores quosdam æquanimitè perpeti, modò eis sub studio servatæ charitatis obviare. Cùm itaque ad tot & tanta cogitanda scissa ac dilaniata mens ducitur, quando ad semetipsam redeat, ut tota se in prædicatione colligat, & à proferendi verbi ministerio non recedat? Quia autem necessitate loci sæpe viris secularibus jungor, nonnunquam mihi linguæ disciplinam relaxo. Nam si in assiduo censura meæ rigore me teneo, scio quia ab infirmioribus fugior, eosque ad hoc quod appeto, nunquam traho. Unde fit, ut eorum sæpe & otiosa patienter audiam. Sed quia ipse quoque infirmus sum, in otiosis sermonibus paulisper tractus, libenter jam ea loqui incipio, quæ audire cæperam invitus: & ubi tædebat cadere, libet jacere. Quis ergo ego vel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis jacco? Potens verò est

A humani generis creator & redemptor, indigno mihi & vitæ altitudinem, & linguæ efficaciam donare, pro cuius amore in ejus eloquio nec mihi parco. Esse ergo speculatoris vita & alta debet semper, & circumspècta. Ne enim terrenarum rerum amori succumbat, alta sit: ne occulti hostis jaculis feriat, ex omni latere circumspècta. Neque hoc speculatori sufficit, ut altè vivat, nisi & loquendo assidue ad alta auditores suos pertrahat, eorumque mentes ad amorem celestis patriæ loquendo succendat. Sed tunc hæc rectè agit, cùm lingua ejus ex vita arserit. Nam lucerna quæ in semetipsa non ardet, eam rem cui supponitur, non accendit. Hinc enim de Joanne Veritas dicit: *Ille erat lucerna ardens & lucens*. Ardens videlicet per celeste desiderium, lucens per verbum. Ut ergo servetur veritas prædicandi, teneatur necesse est altitudo vivendi. Unde rectè quoque sanctæ Ecclesiæ sponsi voce in Cantico canticorum dicitur: *Nasus tuus sicut turris Libani*. Quæ ergo laus est, fratres mei, ut sponsæ nasus turri comparetur? Sed quia per nasum semper odores factoresque discernimus: quid per nasum, nisi speculatorum discretio designatur? Qui nimirum nasus & sicut turris esse, & Libani dicitur: quia videlicet præpositorum discretio & munita semper debet esse ex circumspèctione, & in altitudine vitæ consistere, id est, in valle infirmi operis non jacere. Sicut enim turris in monte ideitico ad speculandum ponitur, ut hostes qui veniunt, longius videantur: sic prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, ut more narium discernat factores vitiorum, odoresque virtutum. Incurfus malignorum spirituum longè prospiciat, & commissa sibi animas per suam providentiam cautus reddat. Sequitur: [*Et audies ex ore meo verbum, & annuncabis eis ex me.*] Ecce iterum monetur Propheta, ne præsumat loqui quod non audierit: sed priùs aurem cordis aperiat voci creatoris, & postmodum os sui corporis aperiat auribus plebis. Unde Propheta alius dicit: *Inclinabo ad similitudinem aures meam, aperiam in psalterio propositionem meam*. Qui enim rectè prædicat, priùs, sicut dictum est, aurem cordis locutioni intimæ inclinat, ut postmodum os corporis in propositione admonitionis aperiat. Sequitur: [*Si dicente me ad impium, Morte morieris, non annunciaris, neque locum fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat: ipse impius in iniquitate sua morietur, san guinem autem ejus de manu tua requiram.*] In quibus verbis quid nobis notandum est, quid sollicitè cogitandum, nisi quia nec subjectus ex culpa præpositi moritur, nec præpositus sine culpa est, quando verba vitæ non audiens, ex sua culpa moritur subjectus? Impio etenim mors debetur: sed ei à speculatore via vitæ nuncianda est, & ejus impietas increpanda. Si verò speculator taceat, ipse impius in iniquitate sua morietur: quia impietatis ejus meritum fuit, ut dignus non esset ad quem speculatoris sermo fieret. Sed sanguinem ejus Dominus de manu speculatoris requirit; quia ipse hunc occidit, qui eum tacendo morti prodidit. In quibus utrisque pensandum est, quantum sibi connexa sunt peccata subditorum atque præpositorum: quia ubi subjectus ex sua culpa moritur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Pensate ergo, fratres charissimi, pensate, quia & quòd nos digni pastores non sumus, & jam ex vestra culpa est, quibus tales prælati sumus. Et si quando vos ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro hoc reatu est, quos quòd obfistentes atque reclamantes in pravis desiderijs non habetis. Vobis ergo & nobis parcitis, si à pravo opere cessatis. Vobis & nobis parcimus, quando hoc quod displicet, non tacemus. O quam liber à commissorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat: *Mundus sum à sanguine omnium: non enim subterfugi, quo minus annuncietem omne*

Ioan 5 f

Cant. 7. b

Psal. 47. a

Lib. 25 Mo
ral. c. 14. G
Epist. 29
lib. 3.

* quos

Ad. 10. c

consilium Dei vobis. Si enim non annunciasset, mundus à sanguine non esset. Sed quibus omne consilium Dei annunciare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua voce nos convenimur, nos confringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdotes vocamur, qui super ea mala quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus: quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus. Cùm verò dicitur: [Sanguinem autem ejus de manu tua requiram,] si hoc in loco sanguinis nomine mors corporis designatur, valde nobis de nostro silentio augetur metus: quia si in subjectis suis is qui prelatus ad speculandum est, etiam de morte corporis quandoque morituri tam graviter reus tenetur; quo reatu de morte animæ subjectorum confringitur, quæ potuisset semper vivere, si verba correptionis audisset? Sed melius possunt sanguinis nomine peccata signari. Unde quidam cùm peccata carnis desisteret, dixit: *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mee.* Sanguis ergo morientis de manu speculatoris requiritur; quia peccatum subditi culpæ prepositi, si tacuerit, reputatur. Est ergo quod faciat, ut etiam moriente subdito se liberum reddat. Surgat, invigilet, malis actibus contradicat, sicut scriptum est: *Discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitenti palpebre tue.* Unde hîc quoque additur: [Si autem tu annuncias veris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & à via sua impia: ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberaisti.] Tunc enim subjectus moritur sine te, quando in causa mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti, cui non contradicis, adjungis. Et notandum, quæ sunt quæ debeant à speculatore prædicari: nimirum fides & operatio. Nam ait: [Si autem tu annuncias veris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & à via sua impia.] Impietas quippe ad infidelitatem pertinet, via vero impia ad pravam actionem. Et omnis speculator hoc habere debet studij, ut priùs ad pietatem fidei, postmodum ad piam viam, id est, ad bonam actionem trahat. Sed quia de exhortatione sermo se intulit, innotescere breviter debemus, in ore pastoris quantum esse debeat ordo atque consideratio locutionis. Pensare etenim doctor debet quid loquatur, cui loquatur, quando loquatur, qualiter loquatur, & quantum loquatur. Si enim unum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum quippe est: *Si rectè offeras, rectè autem non dividas, peccasti.* Rectè autem offerimus quum bono studio bonum opus agimus: sed rectè non dividimus, si habere discretionem in bono opere postponamus. Considerare etenim debemus quid loquamur, ut juxta Pauli vocem, *sermo noster semper in gratia sale sit conditus.* Pensandum verò nobis est, cui loquamur: quia sæpe increpationis verbum quod hæc admittit persona, altera non admittit. Et sæpe ipsa eadem persona secundum factum sit altera. Unde Nathan propheta David post adulterium forti increpationis sententia percussit. Qui cùm de raptore ovis diceret: *Filius mortis est vir qui fecit hoc: ei protinus respondit, dicens: Tu es ille vir.* Cui tamen cùm de Salomonis regno loqueretur; quia culpa defuisset, ei se humiliter in adoratione prostravit. In una ergo eademque persona quia causa dispar extitit, etiam sermo propheticus dissimilis fuit. Pensandum quoque est, quando loqui debeamus: quia sæpe etiam differitur increpatio, postmodum benignè recipitur. Et nonnunquam languescit, si hoc quod antè proferri debuit, tempus amiserit. Nam & sapiens mulier Nabal ebrium videns, increpare de culpa tenaciæ noluit, quem digesto vino increpationis suæ verbis utiliter percussit. Et Propheta adulantium linguas non esse in subsequenti tempore differendas annunciat, qui ait: *Confundantur statim erubescentes, qui*

A dicunt mihi, euge euge. Adulatio etenim si vel ad tempus patienter suscipitur, augetur, & paulisper demulcet animum, ut à rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis. Sed ne crescere debeat, statim est & sine mora ferienda. Pensandum quoque nobis est, qualiter loquamur. Nam sæpe verba quæ hunc ad salutem revocant, alium vulnerant. Unde Paulus quoque Apostolus qui Titum admonet, dicens: *Argue cùm omni imperio; Timotheum exhortatur, dicens: Argue, obsecra* Tit. 2. c. 1. Tim. 4. 4 *inrepa cùm omni patientia & doctrina.* Quid est quòd uni imperium, & alij patientiam præcipit, nisi quòd unum lenioris, alterum verò ferventioris spiritus esse conspexit? Leni per auctoritatem imperij injungenda erat severitas verbi: is autem qui per spiritum fervebat, per patientiam temperandus fuerat: ne si plus iusto infervesceret, non ad salutem vulnerata reduceret, sed sana vulneraret. Curandum quoque quantum loquamur; ne si ei qui multa ferre non valet, verbum vel exhortationis vel increpationis longius trahimus, auditorem nostrum ad fastidium perducamus. Unde idem prædicator egregius Hebræis loquitur, dicens: *Obsecro vos fratres, ut sufferatis verbum solatii: etenim per paucos scripsi vobis.* Hebr. 13. 22 Hoc tamen infirmis præcipuè congruit, ut pauca quidem, & quæ prevalent capere, audiant, sed quæ eorum mentem in penitentia dolore compungant. Nam si eis uno in tempore exhortationis sermo fuerit multipliciter dictus; quia multa retinere non valent, simul amittunt omnia. Unde & medici corporum pannos, quos infirmantibus stomachis ponunt, apto quidem medicamine, sed subtiliter liniunt: ne si repleti multo medicamine fuerint, infirmitatem stomachi non roborantes adjuvent, sed opprimentes gravent. Sciendum tamen, quia & si quando modum suum sermo prolixior transeat, periculosum hoc auditoribus non est. Si autem qualiter quid dicatur, & quibus dicatur, non vigilanter conspiciatur, valde periculosum est. Verècundæ etenim mentes, si quas fortasse culpas admiserint, leniter arguendæ sunt: quia si asperius increpentur, franguntur potius quam erudiuntur. At contra mentes asperæ atque impudentes si increpatæ leniter fuerint, ad majores culpas ipsa lenitate provocantur. Quod bene in eodem egregio prædicatore discimus, qui cùm Corinthios cognosceret pro amore personarum in schismate divisos, eorum verècundia consulens, locutionem suam eis à gratiarum actione & laudibus cepit, dicens: *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, qua data est vobis in Christo Iesu: quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.* Qui adhuc adjungit & dicit: *Ita ut nihil desit vobis in una gratia: expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi.* Quæso te Paule, si jam nihil desit, cur eis scribendo fatigaris? Cur in longinquo positus loqueris? Pensemus ergo, fratres charissimi, quantum laudat. Ecce eis gratiam Dei datam asserit: factos in omnibus divites dicit in omni verbo & in omni scientia: Christi testimonium, id est, quod de semetipso moriendo & resurgendo testatus est, in eorum vita confirmatum esse perhibet, & nihil eis desit in ulla gratia testatur. Quis rogo credat, quia paulò post eos corripit, quos ita laudat? Nam post cetera subjungit: *Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Quid enim potuit tam perfectis tamquam laudabilibus schisma lubrepere? *Significatum enim est mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quia contentiones inter vos sunt. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollolo, ego vero Cephe, ego autem Christi.* Ecce quos in omni verbo & in omni scientia laudaverat, quibus

psal. 50. c

Prov. 6. a

Genes. 4.

Coloss. 4. b

2. Reg. 12. b

1. Reg. 25. b

psal. 49. a

S. GREGORII MAGNI TOM. I.

nihil deesse in ulla gratia dixerat, paulisper loquens, ad increpandum leniter veniens, divisos erga seipsum reprehendit: & quorum prius salutem narraverat, postmodum vulnera patefecit. Peritus enim medicus vulnus secundum videns, sed agrum timidum esse conspiciens, diu palpavit, & subito percussit. Prius * blanda manus laudes posuit, & postmodum ferrum increpationis fixit. Nisi enim veredundæ mentes fuerint palpando reprehensæ, ita ut ex aliis rebus audiant quod in consolationem sumant per increpationem protinus ad desperationem cadunt. Sed nunquid mentitus est Paulus, ut prius eis nil deesse in omni gratia diceret, quibus postmodum dicitur erant unitatem deesse? Absit hoc: quid de illo talia vel desipiens credat? Sed quia erant inter Corinthios quidam omni gratia repleti, & erant quidam in personarum favoribus excisi, cepit à laudibus perfectorum, ut modesta invectione ad reprehensionem pertingeret infirmorum. Et in hoc quoque ad medicinam cordis, à medicina corporis usum trahens. Nam cum ferendum vulnus medicus aspicit, prius ea membra quæ circa vulnus sana sunt, palpat, ut post ad ea quæ vulnera sunt, leniter palpando perveniat. Cum ergo Paulus perfectos in Corinthiis laudavit, sana membra juxta vulnus tetigit: cum verò infirmos de divisione reprehendit, vulnus in corpore percussit. Videamus tamen hunc ipsum, qui tanta modestia atque mansuetudine ad corripiendos Corinthios ducitur, qualiter contra Galatas, qui à fide discesserant, erigatur. Nulla enim modestiæ patientiæ præmissa, nulla locutionis dulcedine prærogata, eos quos à fide discessisse cognovit, ab ipso epistolæ suæ exordio invehendo redarguit. Nam præmissa salutatione, sic cepit: *Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratia Christi.* Quibus etiam in aperta increpatione post cetera subjungit: *O insensati Galatae, quis vos fascinavit?* Mentis etenim duræ nisi aperta essent increpatione percussæ, nullo modo malum cognoscerent quod egissent. Nam sæpe hi qui impudentes sunt, tantum se peccasse sentiunt, quantum de peccatis quæ fecerint, increpantur: ut minores culpas suas astiment, quas minor invectionio castigat: & quas vehementer oburgari viderint, majores esse deprehendant. Unde necesse est, ut semper sermo prædicantis cum auditorum debeat qualitate formari, ne aut verecundis aspera, aut impudentibus lenia loquatur. Quid autem mirum si hoc verbi Dei erogator faciat, cum & agricola, qui semina in terram mitrit, prius terræ qualitate prævidet, quibus seminibus apta videatur, & postquam qualitatem terræ viderit, tunc semina aspergit? Sed quia de qualitate doctrinæ locutionem longius traximus, oportet ut ad eum quem cepimus exponendi ordinem redeamus. [*Sed etsi conversus justus à justitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipse morietur, quia non annuntiasti ei. In peccato suo morietur, & non erunt in memoria justitiæ ejus quas fecit: sanguinem verò ejus de manu tua requiram.*] Quia justus qui in peccato cecidit, prædicator tacuit, ejus sanguinis reus tenetur. Et qui sollicitus esse non studuit in prædicatione, factus est particeps in damnatione. Sed cum dicitur: [*In peccato suo morietur, & non erunt in memoria justitiæ ejus quas fecit:*] hoc nobis maxime considerandum est, quia cum mala committimus, sine causa ad memoriam bonæ nostræ transacta revocamus: quoniam in perpetracione malorum, nulla debet esse fiducia bonorum præteritorum. Sed quæri potest, utrum justo postquam ceciderit prædicandum sit, an & priusquam cadat? Invigilare prædicator debet, ne ad casum veniat, proculdubio & priusquam cadat. Nam sequitur: [*Si autem tu annuntiaveris justo ut non peccet justus, & ille non peccaverit; vivens vivet, quia annun-*

ciasti ei: tu autem animam tuam liberaisti.] Si ergo prædicator ideo animam suam liberavit, quia justus, ne peccaret, denunciavit; cum justus ad peccatum, prædicatore tacente, cecidit, prædicator quia tacuit, reus tenetur. Sed quis nostrum rogo ad hæc sufficiat, ut non solum peccatores studiosè corripiat, sed etiam justis invigilet ne cadant? Nos enim infirmitatis nostræ consilij, cum justos viros conspiciamus, admonere eos non præsumimus ut justitiæ viam teneant, quam quia tenent videmus: & tamen prædicatoris est debitum, etiam justos admonere. Unde prædicator egregius dicebat: *Sapientibus & insipientibus debitor sum.* In his verò omnibus, quæ de justo ad iniquitatem converso dicta sunt, hoc est laboriosum ad loquendum; hoc valde pertimescendum, quod Dominus dicit: [*Ponam offendiculum coram eo.*] Ait enim: [*Si conversus justus à justitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo.*] Nos enim dicimus, quia si iniquitatem fecerit, offendit: & verum est omnino quod dicimus. Cur adhuc ei Deus omnipotens offendiculum ponit, quem jam impiè egisse, & cecidisse per iniquitatem quam perpetraverit, conspicit? Sed districta sunt omnipotentis Dei judicia: & qui peccatorem diu expectat ut redeat, non redeunti atque contemnti ponit adhuc ubi gravius impingat. Peccatum quippe quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est & causa peccati, aut peccatum & pœna peccati, aut peccatum simul & causa & pœna peccati. Omne enim quod prius committitur, peccatum est. Sed si citius penitendo non tergitur, justo judicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere; ut quæ flendo & corrigendo noluit mundare quod fecerit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergo quod penitentiam lamento non diluitur, peccatum simul est & causa peccati: quia ex illo oritur ut adhuc peccatoris animus altius obligetur. Peccatum verò quod ex peccato sequitur, peccatum simul est & pœna peccati: quia ex crescente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur, ut quasi jam quædam sint in peccatore supplicia, ipsa incrementa vitiorum. Fit verò nonnunquam, ut unum idemque peccatum & peccatum sit & pœna peccati, simul & causa peccati. Ponamus enim ante oculos quempiam rem proximi concupisse, quam quia apertè non valuit, furto diripuit, sed in furti accusatione positus, se hanc diripuisse jurejurando denegavit. Huic ergo concupiscentia peccatum fuit & causa peccati: quia per eam pervenit ad rapinam. Ipsum verò furtum quo rem concupitam diripuit, & peccatum ei factum est & pœna peccati; quia ex retributione jam non repressæ concupiscentiæ factum est, ut veniret ad futurum, & culpa cordis excreceret in opere & ultione cæcitatatis. Sed quia furtum perjurio tegere curavit, ex peccato rursum peccatum genuit. Furtum ergo quod ex concupiscentia processit, & perjurium protulit, peccatum & pœna peccati factum est culpæ præcedenti: peccatum & causa peccati culpæ subsequenti: quia de illa natum hanc genuit. Quod bene Paulus de quibusdam Deum intelligentibus, sed non honorantibus insinuat, dicens: *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis.* Ecce est peccatum & causa peccati. Ex qua causa quid sequatur adjungit: *Et obscuratum est insipientes cor eorum. Dicentes enim ibid. se esse sapientes, stulti facti sunt; & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* Ecce est peccatum, & pœna peccati. Sed peccatum solummodo & pœna peccati esset, si non adhuc ex hoc peccato & aliud sequeretur. Nam post infidelitatem eorum subditur: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immu-*

* al. blada
manum
laudis.

Galat. 1. 6

Galat. 3. 1

* al. emendare

De penit.
dist. 4. c.
Hoc nobis,
& lib. 4.
sent. dist. 3.

ditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semet-
 ipsis. Qui igitur cognoscentes Deum, non sicut
 Deum glorificaverunt, ex eo peccato & causa pec-
 cati ad hoc quoque perducti sunt, ut ad cultum ser-
 pentium & volucrum laborerent. Sed quia per hanc
 etiam cæcitatem usque ad immunditiam & carnis
 contumelias ceciderunt, ipsa infidelitatis eorum cæ-
 citas præcedenti intellectui & peccatum est, & pœna
 peccati: subsequenti verò immunditiæ peccatum fa-
 cta est, & causa peccati. Sed quia de his in libris
 Moralibus diu tractatum est, nobis nunc in eis diu-
 tius immorandum non est. Hoc autem nobis cum
 tremore considerandum est, quo modo justus &
 omnipotens Deus quum præcedentibus peccatis
 irascitur, permittit ut cæcata mens etiam in aliis la-
 batur. Unde Moyses ait: *Nondum completa sunt*
peccata Amorrhæorum. David quoque ait: *Appone*
iniquitatem super iniquitatem ipsorum, ut non intrent
in iustitiam tuam. Propheta etiam alius dicit: *Ma-*
ledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum,
& adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem
tetigit. Sanguis enim sanguinem tangit, quando
 peccato peccatum additur, ut ante Dei oculos ad-
 junctis iniquitatibus anima cruentetur. Paulus
 Apostolus ait: *Ut impleant peccata sua semper.* Joani-
 ni quoque per Angelum dicitur: *Qui nocet, noceat*
adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Unde
 nunc etiam Dominus dicit: *[Si conversus justus à*
iustitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum
coram eo.] Ac si apertè dicat: *Quia videre pœni-*
tendo noluit ubi iam impegit: iusto eum iudicio dese-
rens, ponam ei ut & alibi impingat. Quòd tamen
 Domini ponere, est nequaquam ad peccandum phre-
 mere, sed nolle à peccato liberare; sicut de Pha-
 raone dicitur: *Ego indurabo cor ejus.* Non enim
 cor peccantis Dominus obdurat, sed obdurare di-
 citur, cum ab obduratione non liberat. Misericors
 enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat,
 sed cum ejus gratiæ patientiam nos ad augmentum
 vertimus culpæ, hoc ipsum tempus quod ad par-
 cendum piè disposuit, districtius ad feriendum ver-
 tit: ut cum reverti quis etiam spatio temporis ac-
 cepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum augeat,
 per quod ea diluere potuit, si converti voluisset. Unde
 scriptum est: *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœni-*
tentiam te adducit? Secundum duritiam autem
tuam & cor impenitens, thesaurizas tibi iram in die
iræ. & revelationis iusti iudicij Dei. De benignita-
 te ergo omnipotentis Dei iram sibi in die iræ repro-
 bus thesaurizat; quia dum ad pœnitendum tempus
 accipitur, & ad peccandum exhibitur, ipsum reme-
 dium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Unde &
 omnipotens Deus, qui collata remedia conspiciat ad
 culpæ augmentum trahi, ipsam benignitatem quam
 contulit, in iudicij distinctionem vertit, ut inde post
 amplius feriat, unde modò amplius expectat. Et
 quia homo deserere malum non vult ut vivat, augeat
 unde moriatur. Sed sive justus in culpa, sive pecca-
 tor in morte corruat, speculatori timendum est ne
 hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter in-
 volvat. Sed interim dum loquor, avertere à me-
 metipso oculos volo, & ecce iterum sermo divinus
 me impingit in memetipsum, ut meam negligen-
 tiam videam, & mihi dici hæc quæ audio, pertimes-
 cam. Sicut enim superius dixi, cujus cor in curis in-
 numeris exparsum, se ad se colligat. Quando etenim
 possum & ea quæ circa me sunt, sollicitè omnia cura-
 re, & memetipsum adunato sensu cōspicere: Quando
 possum pravorum nequitias insequendo corrigere,
 bonorum actus laudando & admonendo custodire,
 aliis terrorem, atque aliis dulcedinem demonstrare?
 Quando valeo & de his quæ sunt necessaria fratri-
 bus cogitare, & contra hostiles gladios de urbis
 vigiliis sollicitudinem gerere, ne incurfione subita
 cives pereant providere, & inter hæc omnia pro ani-

marum custodia plenè atque efficaciter verbum ex-
 hortationis impendere? Loqui etenim de Deo, quie-
 tæ valdè & liberæ mentis est. Tunc namque bene
 lingua dirigitur in sermone, cum secure sensus quie-
 verit in tranquillitate: quia nec concussa aqua ima-
 ginem respicientis reddit, sed tunc in ea vultus in-
 tendentis aspicitur, cum non movetur. Quam ergo
 exhortationem vobis speculator vester, fratres char-
 rissimi, faciat, quem tot rerum confusio perturbat?
 Certè is de quo loquimur Propheta revelatione ul-
 tima templum videns, quæ in eodem templo conspe-
 xerit, inter cetera narrat, dicens: *Terra usque ad fe-*
nestras, & fenestra clausa. Paulus quoque Apostolus
 dicit: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.*
 In hoc autem templo fenestræ sacerdotes & specula-
 tores sunt, qui in populo fidelium lumen sanctæ
 prædicationis fundunt. Sed cum terra usque ad fe-
 nestras est, fenestræ clausæ sunt: quia cum terrena
 cogitatio in sacerdotum cordibus exerceat, fenestræ
 lumen non fundunt, quia sacerdotes ab officio præ-
 dicationis obmutescunt. Est & aliud valde in ordi-
 ne sacerdotum grave: quia non sicut hi qui vitam
 quietam ac remotam ducunt, fixi valent in sua
 cogitatione permanere. Hi enim, sicut superius dixi-
 mus, qui à loco regiminis longè sunt, possunt pec-
 catorum suorum * culpæ & fletibus lavare, & post
 fletus in eodem mentis mærore persistere, sicut de las.
 bona quoque muliere scriptum est, quæ ad taberna-
 culum oraverat, & ab intentione sua animum post
 compunctionis gratiam non mutabat, cum dicitur:
Vultusque ejus non sunt amplius in diversa mutati. In
 qua nobis considerandum est, quia si sic plangit mul-
 lier quæ quærebat filium, quo modo debet plange-
 re anima quæ quærit Deum? Sacerdos verò etiam
 post compunctionem ac lacrymas cogitur necessaria
 quoque filiorum suorum cognoscere, & ea quæ re-
 fugit animo, patienter audire, atque post suspiria
 caelestium, quorum libet carnalium hominum onera
 portare, & læpe cum supervenientibus cor in diver-
 sas qualitates transfundere. Nam aliquando de lu-
 cris spiritalibus gaudet, sed cum quilibet mærens
 supervenerit, nisi ejus mærorem in se susceperit, tri-
 bulationi illius compatiens non est. Et aliquando
 de damnis animarum luget, & repente superveniunt
 qui de quibusdam suis prosperitatibus lætantur:
 quorum si lætitiæ sacerdos non congaudet, minùs a-
 mare creditur filios in quorum gaudio non exultat;
 præcipuè cum Paulus dicat: *Gaudere cum gaudenti-*
bus, flere cum flentibus. Nihil ergo tam onerosum in
 ordine sacerdotum video, quàm rigorem mentis cō-
 patiendi flectere, & cum personis supervenientibus
 animum mutare; & tamen hoc valde est necessa-
 rium. Nam quando ex predicatione ejus ad boni
 operis gratiam peccator reducit, si ipse prædica-
 tor videtur ingratus? Unde per hunc quoque eum-
 dem Prophetam in extrema parte dicitur: *Et cum*
sacerdotes intrinsecus ministrant, vestibus laneis non
utantur. De quibus subditur: *Cumque egredientur*
atrium exterius ad populum, exuunt se vestimenta
sua in quibus ministraverant, & reponent ea in ga-
zophylacio sanctuarij. Grossiora quippe vestimenta
 sunt lanea. Sed cum sacerdos ad sanctum ministe-
 rium accedit, id est, cum intus per compunctionem
 ingreditur, subtiliori intellectu necesse est quasi li-
 neo vestimento vestiatur. Sed cum ad populum fo-
 ras egreditur, oportet ut vestimenta in quibus intrin-
 secus ministraverat, reponat, atque populo aliis ves-
 tibus indutus appareat: quia si in compunctionis
 suæ rigore se teneat, si in eo quem orationis tempore
 habuit mærore perduret, exteriorum rerum ver-
 ba suscipere non admittit. Et quid grex de necessariis
 faciat, si audire atque pendere & hoc quod præ-
 sens tempus exigit, pastor recusat? Grossiora ergo
 vestimenta sacerdos exiens ante populum induat,
 ut mentis suæ habitum pro utilitate filiorum etiam
 ad

Lib. 25. Mo-
 ral. c. 9.

Gen. 15. 2
 Psal. 58. d
 Ose 5. a

1. Tim. 2.
 Apoc. 22. c

Exod. 7. a

Rom. 2. a

10. Diac. l. 4
 6. 67.

Supp. Hom.
 2. 2. in lib.
 1. Reg. 1. 17
 21. Mar. 1. 2

* al. macæ.

1. Reg. 1. c

10. Dia. l. 4
 c. 67.

Rom. 12. d

Exod. 28. g

Exod. 44. e

Hieron. hoc
 eodem loco.

ad terrena toleranda componat. Pensate ergo, fratres charissimi, quantus speculatori labor sit & ad sublimia cor tendere, & hoc repente ad ima revocare: & in sublimitate cognitionis intimam extenuare animum, & propter exteriores causas proximorum, ut ita dicam, subito in cogitatione grossescere. Non ergo mihi modò necesse est Prophetę verba exponere, sed meam coram vobis miseriam desistere. Unde peto, ut vestra me oratio talem faciat, qualis & mihi valeam & vobis prodesse. Potens est indigno mihi & infirmo ex vestra intercessione ista tribuere, qui ex sua pietate pro nobis dignatus est infirmari. Virtus enim Dei est atque sapientia, quę nostram infirmitatem sumpsit, ut ex sua nos firmitate roboraret, Jesus Christus Dominus noster: qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

1. Cor. 1. 6

HOMILIA XII.

Ezec. 11. vers. 22.

Et facta est super me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum. Et surgens egredere in campum, & ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria quam vidi juxta flumen Chobar: & cecidi in faciem meam. Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos, & locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tua. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum: & linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir oburgans: quia domus exasperans est. Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hac dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est. Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Hierusalem: & ordinabis adversus eam obsidionem, & edificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in egro. Et tu sume tibi sartagine[m] ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & civitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & circumdabis eam. Signum est domui Israël.

Cap. IV.

1. Tim. 10. d

Exod. 19. Mat. 5. a

Servata veritate historię, divina eloquia aliquando ex tempore, aliquando ex loco causas designant, quas aperto sermone non indicant. Ex tempore etenim, sicut predicante Judęis Domino per Evangelistam dicitur: *Hiems erat.* Inter illa enim mysteria quę Veritas loquebatur, quid causę fuit ut nomen hiemis adderetur, nisi ut per qualitatem temporis ostenderet frigus cordis? Quia & cum verba veritatis acciperent, frigida Judęorum corda remanebant. Aliquando verò ex loco, sicut carnali Israëlitico populo, descendente de monte Moysi, lex in campetribus data est; & sanctis Apostolis Dominus in monte sedens, summa & spiritualia præcepta locutus est: ut ex locis videlicet monstraretur, quia & illis tanquam carnalibus mandata minima dabantur in valle terrarum; & isti tanquam spirituales & sancti in monte mandata cęlestia audirent: quatenus aperte monstraretur, quod ascendentes corde ad cęlestia, infima mundi relinquerent, & in mentis cultu, Greg. Tom. I.

A mine starent. Unde nunc Ezechiel propheta jubente Deo quibus in locis hæc egerit describit, ut per locorum qualitates indicet, quid in posterum de prophetiæ mysteriis sequeretur. Ecce enim ait: [*Facta est super me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.*] Quid est hoc, quod prius Dominus in medio Israëlitarum locutus ad Prophetam suum fuerat, & tamen postmodum dicit: [*Egredere in campum, & ibi loquar tecum,*] nisi quod prophetiæ suę gratiam & prius Judęę infundere, & hanc postmodum dignatus est in latitudine Gentium demonstrare? Neque enim immeritò per campum Gentilitas designatur, quæ longè lateque, id est, in universo mundo distenditur. Ubi & subditur: [*Et surgens egredere in campum, & ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria quam vidi juxta flumen Chobar.*] In campo gloriam Domini Propheta vidit, quam juxta flumen Chobar in medio Israëlitarum viderat: quia ipsa ejus majestas Gentibus apparuit, quæ prius se electis in Judaico populo revelante spiritu declaravit. Sequitur: [*Et cecidi in faciem meam.*] Visã glorię Domini in faciem suam Propheta cadit, quia quamvis homo ad intelligenda sublimia elevetur, ex contemplatione tamen majestatis Dei, infirmitatem suę conditionis intelligit: & quasi statum non habet, qui se ante Dei oculos esse cinerem & pulverem videt. Sequitur: [*Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos.*] Cum nos humiliter Deo sternimus, cum esse nos pulverem cineremque cognoscimus, cum infirmitatem conditionis pensantes, statum rigiditatis & superbię non habemus, omnipotens Deus per statum nos spiritum levat, & super pedes nostros statuit: ut qui humiliter apud nos ex infirmitatis nostrę cogitatione jacuimus & jacemus, in bono post opere quasi super pedes ex rectitudine stemus. Quod cur in campo de Propheta agitur, nisi ut specialiter designetur, quia etiam electis gentium Spiritus sanctus dandus esset, qui eos quos assumeret, & prius à superbię suę statu deiceret, & postmodum super pedes suos, id est, super bona opera solidaret? Sicut per Paulum dicitur: *Remissas manus & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris.* Sequitur: [*Et locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere & includere in medio domus tuę.*] Quid est, quod de medio Israëlitici populi Propheta ad campum educitur, atque ad domum postea de campo revocatur, nisi quod prædicationis gratia à Judaico populo ablata, in latitudine Gentilitatis aspersa est? Sed tamen quia in fine mundi Judęi ad fidem redeunt, quasi ad domum Propheta reducit, ut in suo populo rursus prædicatione inhabet, quæ modò velut in campo ita diversis gentibus fulget. Scriptum quippe est: *Donec Roma plena sit gentium subintraret, & sic omnis Israel servus servet.* Quia & per Prophetam alteram dicitur: *Si fuerit numerus filiorum Israël quasi arena maris, reliqua salva fient.* Exeat ergo Propheta de medio populi ad campum, de campo redeat ad domum, ut prædicatione quę in Judęa facta est, egrediatur inter gentes, & repletis fide gentibus, recipiat Judęa spiritalis doctrinę dona, quę amisit. Includi autem Propheta in medio domus suę præcipitur: quia Antichristi tempore ab eis gentibus quę in infidelitate remanserint, plebs conversa Judęorum, duris persecutionibus angustabitur. Unde scriptum est: *Atrium autem quod est extra templum, ejice foras, & ne memineris illud, quoniam datum est gentibus, & civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.* [*Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum: & linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir oburgans: quia domus exasperans est.*] Quę videlicet verba si per typicę expositionis ordinem sequimur, Propheta

B

C

D

E

Hebr. 11. 2

Rom. 11. d

Osee 5. e

Apoc. 11. 2

in domo sua vincula sulcipit & ligatur; quia in extremis quum Judæa crederet, gravissimas Antichristi tempore persecutiones sentit, ita ut prædicationes ejus ministri iniquitatis non recipiant, sed resistendo has vinculis dolorum premant. Et in medio eorum non egreditur; quia ad corda pravorum prædicationis non pervenit, dum lingua bonorum ligata tribulationibus tacet. Erunt etenim tunc multi ex Judæis infidelibus, qui eosdem ipsos qui ex Judæis crederent, persequuntur. Unde & notandum est, quod hinc quoque dicitur, quia in domo sua vincula Propheta sustineat, ut videlicet designetur quoniam ex ipso suo genere Judæa cum fidelis fuerit, tribulationem persecutionis portet. Dum enim Unigenitus summi Patris incarnatus ac mortuus resurrexisset, atque ad caelos ascendisset, non creditur, sicut per sacræ scripturæ paginas prædicatur, nimirum apud eos prophetia ligata erit. Quæ si ita ut dicta est, in eorum intellectum decurreret, quasi gressus liberos suæ prædicationis habuisset. Reprobis ergo tunc prædicatorum scientia tacere compellitur. Unde & hic subditur: [*Et linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est.*] Sed quia Enoch & Elia prædicante, multi ex his qui tunc ex Judæis in infidelitate remanserint, ad cognitionem veritatis redeunt, sicut de eodem Elia dicitur: *Elias veniet, & ipse restituet omnia*: qui utriusque per Zachariam duæ olivæ, & per Joannem duo candelabra nominantur, rectè hinc quoque subjungitur: [*Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus.*] Tunc enim velut in extremo os Prophetæ aperitur, cum in prædicatione Enoch & Elia à Judæis ad fidem redeuntibus prophetia sacri eloquij de Christo fuisse cognoscitur. Sed quia hæc typicè diximus, nunc verba eadem charitati vestræ moraliter disse-ramus. Quid enim est, quod exire Propheta ad campum jubetur, nisi quod unusquisque qui prædicat, propter eos quos extra se posuit corrigat, atque ab iniquitate compescat, loquendo ad campum exit? Ibi que gloriam Domini videt; quia tantò largius doctrinæ gratiam percipit, quantò se in labore prædicationis ex amore proximorum rendit. Foras ergo exeundo in altam visionem ducitur; quia unde in alienis cordibus ignorantia cæcitatem ministerio suæ locutionis illuminat, inde eum superna gratia in altiore intelligentiam exaltat. Sed quia semper prædicator debet ad mentem recurrere, humilitatem atque munditiam intrinsecus custodire; post campum necesse est ut ad domum redeat, quatenus in his quæ dicit, qualis etiam ipse sit intra conscientiam agnoscat. Si enim aut hoc quod loquitur, minimè custodit; aut de his quæ loquitur, temporalem gloriam requirit; loquendo quidem ad campum exit, sed non cogitando semetipsum, ad domum redire contemnit. Accepto etenim spiritu, in medio domus includimur, quando per ejus gratiam ad discutienda mentis nostræ secreta revocamur, ut apud seipsum in Deo animus quiescat, & non jam per exteriores concupiscentias in appetitu laudis & gloriæ, cogitationis mobilitate discurrat. De hac domo cordis cuiusdam sanato per semetipsam Veritas dicit: *Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* Per grabatum quippe, in quo carnis est requies, ipsa caro signatur: Per domum verò, conscientia figuratur. Et quia quum mente mortui in vitiis jacemus, in carnis delectatione quiescimus, infirmi portamus in lecto: quum verò sanati fuerimus mente, ut jam pulsantibus carnis vitiis resistamus, necesse est ut & tentationum contumelias de nostra carne toleremus. Egro itaque ad salutem reducto præcipitur: *Tolle grabatum tuum, id est, porta lectum in quo portatus es: quia necesse est ut sanatus quisque portet contu-*

Matt. 17.
Zach. 4. a
Apoc. 11. a

Joan. 5. b
Marc. 2. a
August. in
Joan. 1. a. b.
17.

A meliam carnis, in qua prius jacebat egrotus. Quid est ergo dicere: *Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam*; nisi, porta tentationes carnis, in quibus haecenus jacuisti, ac revertere ad conscientiam tuam, ut videas quæ fecisti: Propheta itaque post campum in domo includi præcipitur, ut prædicator semper post gratiam doctrinæ quam proximis ministrat, ad conscientiam redeat, seque ipsum subtili examinatione discutiat; ne de his quæ foris prædicat, aliquid ipse apud se intrinsecus transitoria laudis quarat. Unde & per Salomonem dicitur: *Bibe aquam de cisterna tua, & sumentes putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide, habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* Valde autem contraria ista esse videntur quæ dicit: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide*; cum proinus adjungit: *Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* Quo modo enim aquam scientiæ solus habere poterit, si hanc in plateis dividit? Quo modo alieni aquæ ejus participes non sunt, si fontes illius foras derivantur? Sed cum prædicamus populis, nimirum in plateis aquas dividimus: quia in auditorum multitudinem scientiæ verba dilatamus. Cum verò nos, adjuvante divina gratia intrinsecus custodimus, & ne maligni spiritus qui jure à nobis alieni sunt quia sortem beatitudinis perdiderunt, nobis in elatione subripiant, sollicitudine cauta circumspicimus, soli habemus aquas quas in plateis dividimus, ut à nobis in eis alieni participes non sint. Hinc nimirum, de quibus scriptum est: *Alieni in surrexerunt in me, & fontes quæserunt animam meam.* Aquas ergo & in plateis dividit, & solus habet, qui per hoc quod multis prædicat, se in cogitatione temporalis gloriæ non exaltat. Tunc enim possidet quod quod docet, quando se non gaudet innotescere, sed prodesse. Ex campo ergo Propheta ad domum reducit, ut is qui ex Deo loquitur, postquam pro utilitate proximorum loquendo foras exierit, ex humilitate semper ad discutienda cordis sui secreta revocetur. Unde & subditur: [*Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum.*] Cum enim prædicator quicquid ad conscientiam domus suæ reducit, super ea vincula dantur, & ligatur in eis: quia quantò plus se in cogitatione discussit, tantò amplius agnoscit justitiam quantis mortalitatis suæ infirmitatibus sit ligata. Nisi enim se ligatum conspiceret Paulus, minimè dixisset: *Desiderium habens dissolvi, & cum Christo esse.* Hinc per Psalmistam dicitur: *Ut audiret gemitum vinculatorum, & solveret filios interemptorum.* Et rursus: *Intret in conspectu tuo gemitus compeditorum.* Sæpe autem cum jam anima ad Redemptoris sui speciem contemplandam exire desiderat, cum celestibus gaudiis interesse suspirat; ipsa mortalitatis suæ vincula conspiciat & gemit, quibus adhuc in præsentem mundo ligata retinetur. Hinc est enim quod subtile omnipotentis Dei judicium intuens Hieremias, ait: *Circumspicere discavit adversum me ut non egrediar, aggravavit compedem meam.* Habemus enim compedes, ipsam infirmitatem atque corruptionem mortalitatis nostræ: sed cum tribulatio nobis & gemitus additur, ipsæ nostræ compedes aggravantur. Et quidem quamdiu in hac vita justus moras patitur, loquendo bona, prodesse aliis festinat: sed cum duras mentes conspiciat, easque considerat contentionibus occupari, prædicationis verbum retinet. Et in medio eorum non egreditur; quia à bonis quæ loqui poterat, obmutescit, sicut per Paulum dicitur: *Nihil per contentionem.* Et rursus: *Si quis vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus.* Unde hinc quoque aptè subjungitur: [*Et linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est.*] Aliquando verò etiam contra resistentium

Prov. 1. e

ibid. e

Psal. 53. a

Philipp. 1. e

Psal. 101. a

Psal. 78. a

Thren. 3. a

Greg. in Ps. 101.

Phil. 2. a

1. Cor. 11. e

linguas, prædicantium corda zelo sui Dominus accendit ne taceant, sed dicta fallacium verbis veritatis premant. Unde hæc subditur: [Cum autem locutus fuero tibi, aperies os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus.] Sed hæc quæ breviter sub duplici intellectu discutimus, placet ut juxta considerationem literæ leviter tangendo transeamus. Quid enim nobis amplius per ipsa verba historię, quam virtus obedientię commendatur? Quum modò ad transmigrationem juxta fluvium Chobar pergere, modò ad campum egredi, ex campo ad domum redire Propheta præcipitur? Ut prius ex jussione pergens, & paulò post exiens, atque iterum domum rediens, & semetipsum recludens, semper suæ voluntatis arbitriũ ad divini eloquii præceptum frangat, quatenus in celesti jussione suspensus, non suam, sed conditoris sui voluntatem impleat? Cui dicitur: [Et in fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum.] Quia in re notandum est, quòd adversa Propheta prænoscit, ut contra omnia pareatur. Minus enim mala contra mentem prævalent, quæ inopinata non veniunt: & tamen dum contraria prænoscentur, quanta sit in eo obedientię virtus ostenditur, qui & cognoscit quòd adversa passurus est, & tamen voci Dominicæ inobediens non est. Magna autem consideratione indigent verba, quæ protinus adduntur: [Et linguam tuam ad hærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurans: quia domus exasperans est.] Discernendum quippe nobis est, utrum pro solis malis auditoribus, an aliquando etiam pro vitio prædicantis sermo subtrahatur. Quatuor enim qualitatibus res hæc considerata distinguitur. Nam aliquando propter malos auditores bonis tollitur sermo doctoribus. Aliquando verò propter bonos auditores datur sermo doctoribus etiam malis. Aliquando autem propter docentium atque audientium justificationem, bonis sermo doctoribus datur, ut & ipsi per meritum crescant, & auditores eorum in intellectu & vita proficiant. Aliquando verò quia nec hi digni sunt accipere quibus doctrinæ sermo profertur, neque illi doctrinæ verbum proferre qui locum docendi tenent, prædicationis sermo tollitur, ut utraque pars districtè judicetur. Propter malos namque auditores bonis sermo doctoribus tollitur, sicut nunc ad Ezechielem dicitur: [Linguam tuam ad hærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurans: quia domus exasperans est.] Et sicut Paulo dicitur: Festina & exi velociter ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et sicut volentibus Apostolis prædicare in Asia, scriptum est, quia prohibuit eos spiritus Iesu. Propter bonos auditores etiam malis doctoribus sermo datur, sicut de Pharisæis Dominus dicit: Omnia quacumque dixerint vobis servate & facite: secundum vero opera eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt. Propter docentium quoque meritum & audientium justificationem, sermo doctrinæ tribuitur, sicut sanctis Apostolis dicitur: Euntes docete omnes gentes. Propter malos verò auditores & indignam vitam eorum qui docere debuerant, sermo doctrinæ subtrahitur, sicut Heli ad corrigendos filios districtæ increpationis verbum non habuit: quia & ejus negligentia, & filiorum exigebat vita, ut cum eis & populus caderet, & Arca Domini capta ad allophylos transiret. Magna enim omnipotentis Dei est gratia quum iniquè agentibus datus à doctoribus sermo increpationis profertur. Quòd contra nunc dicitur: [Et eris mutus, nec quasi vir objurans.] Delinquentes etenim objurasset, si digni ipsa objuratiõnis gratia fuissent. Sed cum in doctrina atque in silentio sit meritum tanta diversitas, ut sciri facile non possit, utrum ex auditoris, an ex ejus vitio qui doctrinæ locum vide-

S. Greg. Tom. I.

tur tenere, docendi sermo subtrahatur; quid aliud nobis, quàm servari semper in rebus dubiis humilitas jubetur? Ut & quando loqui possumus, non extollamur, ne fortasse hæc ipsa locutionis nostræ gratia non nobis, sed non auditoribus nostris collata sit; & rursum quando loqui non possumus, hi qui nobis commissi sunt, minimè nos dijudicent: ne fortasse non ex nostro, sed ex peccato audientium loqui minimè possumus. Ad hoc ergo nobis cuncta de meritis nostra incerta sunt, ut unam certam gratiam teneamus humilitatem: quatenus & nos cum loquimur, ex omnipotentis Dei dono hoc esse, non nostrum meritum putemus. Et quando à locutione doctrinæ obmutescimus, quamvis nostra culpa sit, vos tamen hanc esse vestram specialiter credatis: ut cum vicissim mala nobis tribuimus, & bona aliis, per ipsam humilitatis gratiã fiat ut doctrinæ sermo qui ablatas fuerat, redeat. Sequitur: [Cum autem locutus fuero tibi, aperies os tuum, & loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.] Sepe quidam verbum Dei audire desiderant, sed dum alios conspiciunt avertentem, etiam ipsi à salutis auditu deviant: & plerumque multi quiescere appetunt, atque à cunctis mundi hujus actibus vacare, nullis jam desideris terrenis succumbere: sed dum vident alios inquietè agendo proficere, atque in hoc mundo divitiis & honoribus extolli, quia necdum in via rectitudinis firmi sunt, ad prava opera ex aliorum exemplo delabuntur. Hinc est enim quòd in typo infirmantium Psalmista loquens, dicebat: Mei autem pedes pene moti pedes, pene effusi sunt gressus mei: quia zelatus sum in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Hinc iterum dicit: Dum superbit impius, incenditur pauper. Hinc ad Hieremiam prophetam voce Dominica de Iuda & Israël dicitur: Nunquid vidisti quæ fecerit adversaria Israel? Abiit sibi ipsa super omnem montem excelsum, & sub omne lignum frondosum, & fornicata est tibi. Et dixi cum fecisset hæc omnia, Ad me convertere, & non est reversa. Ubi statim subditur qualiter ex emulatione ejus etiam Iuda cecidit, quæ stare videbatur. Ait enim: Et vidit prævaricatrix soror ejus Iuda, quia pro eo quòd machata esset adversaria Israel, dimisisset eam, & dedisset ei libellum repudij; & non timuit prævaricatrix Iuda soror ejus, & abiit & fornicata est etiam ipsa. Ecce misericors Deus contemnitur & vocat, avertentibus se signum misericordiæ aperit; quia peccandi dicit: Ad me convertere, & tamen non est reversa. Sed quia omnipotentem Deum plebs Israëlita deseruit, reverti nolens, libellum repudij accepit. Deservit videlicet peccando, sed libellum repudij accepit in suis iniquitatibus sine flagello remanendo. Anima enim quæ peccat, recedit. Sed si eam post peccatum prosperitas sequitur, nulla disciplina, nulla districtiõnis increpatione revocat ad cor: in divisione quam inter se & Dominum fecit, etiam libellum repudij accepit, ut jam velut aliena derelicta faciat mala quæ vult, zeli Dei flagella non sentiat; quatenus ad æterna supplicia profundius descendat. Sed soror ejus Iuda, quoniam dimissam Israëliticam plebem in suis voluptatibus vidit, ipsa quoque in immunditia fornicationis exarsit: Quia enim aspexit adulteram in sua pervertitate florere, etiam ipsa non timuit deterius peccare, atque à conjunctione Domini, quasi à viri legitimi cubili recedere. Unde necesse est ut peccantes quotque tunc consideremus amplius miseros, quando eos conspiciamus in culpa sua sine flagello derelictos. Hinc enim per Salomonem dicitur: Averso parvulorum interficiet eos, & prosperitas filiorum perdet illos. Qui enim à Deo avertitur, & prosperatur, tanto perditioni fit proximus, quanto à zelo disciplinæ invenitur alienus. Dicatur ergo: [Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans]

I I i i j

rans est.] ac si aperte diceretur: Vos, qui jam & A
 verba veritatis audire, & à prava cœpistis actione
 quiescere, nolite illos imitari, quorum me exasperari moribus videtis. Quod tamen intelligere & aliter possumus. Quidam enim verbum audientes, non audiunt: quoniam aures ad sacrum eloquium ponunt, sed cor à mundi desideriis non evellunt. Et sunt nonnulli, qui quiescentes, minimè quiescunt: quia à pravis quidem actibus otiosi sunt corpore, sed perveritates operum ex delectatione versant in mente. Hinc est enim, quòd de Judæa ad captivitatem perveniente scriptum est: *Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus.* Hostes quippe sabbata derident, quando maligni spiritus otiosæ menti pravas cogitationes injiciunt, ut & si quiescit ab opere, non quiescat à malorum operum delectatione. Rectè ergo nunc dicitur: [*Qui audit, audiat:*] quatenus sic fiat sermo in * ore corporis, ut sonet in aure cordis. [*Et qui quiescit, quiescat:*] ut pravitate desideria repellantur à cogitatione, cum jam repulsa videntur ab opere. Ubi ne malorum, sicut diximus, exempla sequantur, adjungitur: [*Quia domus exasperans est.*] Mali autem etiam diu tolerantur, subito corruunt, & eorum pœnas infirmi conspiciunt, ne quorum culpas impunitas existimant, imitentur. Unde hic quoque ejusdem Judæa desolatio subjungitur, quæ domus exasperans vocatur, cum protinus Propheta suo Dominus dicit: [*Et tu sili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Hierusalem:* & ordinabis adversus eam obsidionem, & adificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartagine ferream, & pone eam in murum ferreum inter te & civitatem: & obsirmabis faciem tuam ad eam, & eris in obsidionem, & circumdabis eam. Signum est domus Israel.] In quibus videlicet verbis quid aliud juxta historiam, nisi Hierosolyma urbis obsessio atque destructio designatur, & peccatoris populi afflictio exprimitur? Qui domus exasperans vocatur, cum aperte dicitur: [*Ordinabis adversus eam obsidionem, & adificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.*] Sed quia verba propheti sic plerumque narrant historica, ut per hæc etiam mystica describantur; oportet ut hæc eadem dicta quæ protulimus, spiritualiter disseramus, maxime quia in eis interponitur quod teneri posse ad litteram non videtur, cum dicitur: [*Et tu sume tibi sartagine ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & civitatem: & obsirmabis faciem tuam ad eam, & eris in obsidionem.*] Nisi enim rebus historicis mystica miscerentur, quid sartago ferrea necessaria Propheta fuit, ut hanc inter se & civitatem poneret, quatenus se ab ejus obsidione separaret? Cum enim dicitur: [*Sume tibi sartagine ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & civitatem:*] aperte declaratur, quia per eandem sartagine ferream, ab obsidione civitatis Propheta se liberum reddat. Unde & quod prædixit subjungitur: [*Et obsirmabis faciem tuam ad eam, & eris in obsidionem.*] Ex qua re ostenditur, quia Propheta in eadem obsidione non erit, si sartagine ferream inter se & civitatem murum ferreum ponit. Et certè sine in ea captivitate quæ prius, sive in ea quæ postmodum Israëlito populo contigit, nullus ab ejusdem captivitatis periculo liber fuit, sed omnes simul par calamitas involvit. Quid ergo intelligi juxta litteram potest, ut Propheta inter se & civitatem quæ obsidenda est, sartagine ferream ponat? Sed quamvis omne hoc quod in descriptione lateris sub signo Hierosolymorum civitatis legitur, juxta litteram sit; nobis tamen sciendum est, quia typicum aliquid per sartagine figuratur, & obsessio Hierosolymorum vera describitur. Ex qua re instruiamur, ut dum aliud completum

juxta historiam scimus, & aliud juxta allegoriam à ratione vacare cognoscimus, in sacro verbo utraque teneamus: quatenus & obsessionem Hierosolymorum, quæ juxta litteram postmodum facta est, in Propheta verbis & factis credamus esse figuratam, & tamen per eandem obsessionem obsidio alia, id est, interior designetur. In qua jure quærimus, quid per sartagine ferream, quæ murus ferreus dicitur, valeat designari. Illam itaque obsessionem, qua Hierosolymorum civitas destructa est, jam factam novimus; sed nunc aliam intrinsecus, quæ quotidie agitur, requiramus. De qua per significationem dicitur: [*Et tu sili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Hierusalem.*] Sed antè nobis inquirendum est, cur Ezechiel propheta vel quoties sublimia conspicit, vel quoties B agere aliqua mystica jubetur, prius filius hominis appellatur? Sæpe enim sublevatur ad caelestia, & occultis ac invisibilibus rebus ejus mens pascitur. Necesse ergo est ut inter occulta quæ penetrat, filius hominis vocetur, ut semper agnoscat quod est, & nunquam extollatur de his ad quæ ducitur. Quid est enim Propheta ad spiritalia sublevato semper sili hominis dicere, nisi eum infirmitatis propria memorem facere? Ut conscius conditionis infirmæ, elevari in cogitatione non debeat de magnitudine contemplationis suæ. Quia verò idem Propheta, ut supra jam diximus, typum prædicantium, vel doctorum tenet, rectè ei nunc dicitur: [*Sume tibi laterem, & pones eum coram te.*] Omnis enim doctor cum terrenum quæpiam auditorem ad caelestis verbi doctrinam suscipit, laterem assumit. Cui dum loqui cœperit quæ sit retributio caelestis patriæ, quæ visio pacis supernæ, civitatem Hierusalem describit in latere. Quem coram se ponit; quia intenta mente qualitatè audientis considerat, id est, profectum vel defectum conspicit, & juxta ejusdem intelligentiam, prædicationis suæ verba moderatur, ut describi in audientis mente civitas Hierusalem, id est, visio pacis possit. Dicatur ergo: [*Sume tibi laterem,*] videlicet proximi cor terrenum. [*Et pones eum coram te,*] scilicet ut vitam atque intellectum illius intenta mente custodias. [*Et describes in eo civitatem Hierusalem;*] ut ei quæ sint superna gaudia de visione pacis innotescas. Quasi enim jam Hierusalem in latere descripta est, cum terrena mens cœperit quæ sint illa interna pacis gaudia vera cognoscere, & ad conspiciendam gloriam patriæ caelestis anhelare. Quasi interna visio pacis describitur, quando mens, quæ prius terrena sapuerat, per amorem jam ad contemplandam gloriam regni caelestis elevatur. Sed mox ut animus amare caelestia cœperit, mox ut ad visionem pacis intimæ tota se intentione collegerit, antiquus ille adversarius qui de celo lapsus est, invidet, & insidiari amplius incipit, & acriores quàm consueverat tentationes admovet; ita ut plerumque sic resistentem animam tenter, sicut antè nunquam tentaverat, quando possidebat. Unde scriptum est: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in Ezech. 2. 4* *injustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Unde & demoniacus qui à Domino sanatur, ab exeunte demone discerpitur, sicut scriptum est: *Et clamans & multum discerpens eum, exiit ab Marc. 9. d* *eo.* Quid est enim quòd obsessum hominem antiquus hostis quem possessum non discerperat, deferens discerpit, nisi quòd plerumque dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quàm prius excitaverat quando hoc quietus possidebat? Unde & Israëlita quoque ad Moysen & Aaron dicunt: *Videat Dominus, & judicet, quoniam Ezech. 4* *fiatere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis ejus, & prabulistis ei gladum, ut occideret nos.* In Moysen enim & Aaron, Lex & Propheta figurati sunt. Et sæpe apud se infirmus animus quasi contra sacra eloquia murmurat: quia postquam verba

Thren. 1. c.
 supra lib. 5.
 Moral. c. 22

* al. aure

Lib. 26. Moral. c. 5. & lib. 2. Past. c. 30. Hieron. in Ezech.

Gregorius
 in
 Tom. 4.

caelestia audire & sequi cœperit, regis Ægyptij ad-
 veritas, id est, maligni spiritus tentatio excrevit.
 Debet ergo vigilanter doctor proficienti animæ,
 quæ illam tentationes sequantur innotescere, ut cau-
 tam se valeat contra maligni spiritus insidias præpa-
 rare. Unde bene nunc post descriptam civitatem
 Hierusalem in latere, dicitur Propheta: [*Et ordi-
 nabis adversus eam obsidionem, & edificabis muni-
 tiones, & comportabis aggerem.*] In qua enim jam
 pacis visio describitur, ei necesse est ut tentationum
 bella nuncientur. Nam ut valeat ad illa pacis gaudia
 æterna pertingere, hanc hic proculdubio oportet
 tribulationum certamina multa sustinere. De qua
 bene dicitur: [*Ordinabis adversus eam obsidionem.*]
 Prædicator quippe contra erudiendam animam ob-
 sidionem ordinat, cum præmonendo indicat, qui-
 bus se modis vitia virtutibus opponant, quo modo
 luxuria castitatem feriat, qualiter ira tranquillitatem
 animi perturbet, quantum inepta lætitia vigorem
 mentis resolvat, qualiter multiloquium munitio-
 nem cordis destruat, quo modo invidia charitatem
 interficiat, quemadmodum superbia arcem humili-
 tatis effodiat, qualiter fallacia cum veritatem in ser-
 mone corruerit, hanc etiam in cogitatione cor-
 rumpat, ut qui verum dicere noluit quod intellexit,
 jam nec intelligat quod dicere valeat. Ordinatur ergo
 ad prædicatore obsidio, cum per sanctæ admoni-
 tionis verba singulis quibusque virtutibus, quæ vel
 quibus modis vitia insidientur ostenditur. Et contra
 Hierusalem, quam describit in latere, prædicator
 munitiones ædificat, quando mala quæque quam
 munita contra mentem veniant, demonstrat; ut se-
 se vitia sub virtutum specie abscondant; quatenus,
 sicut sæpe jam diximus, immoderata ira iustitia vi-
 deri appetat; & disciplinæ remissio, mansuetudo vi-
 deri velit; & tenacia sese parsimoniam nominet; &
 inordinata rerum effusio se benevolentiam appellet.
 Quasi enim ædificatæ contra mentem munitiones
 sunt, quando vitia sub virtutum specie excrevant,
 & in alto se ostendunt per imaginem, quæ in imo ja-
 cent semper per actionem. Adhuc quoque additur:
 [*Et comportabis aggerem.*] Quod enim mens deside-
 rare caelestia cœperit, eò in illam maligni spiritus
 tentationibus suis terrenas amplius cogitationes ex-
 aggerant. Propheta ergo aggerem comportat, cum
 prædicator sanctus bonis mentibus qualiter terrena
 desideria subrepere solent, denunciat. Atque adhuc
 additur: [*Et dabis contra eam castra, & ponet arie-
 tes in gyro.*] Quasi dat contra animam doctor castra,
 quando malignorum spirituum contra eam collec-
 tas atque adunatas insidias indicat, ut aliquando non
 solummodo ex uno, sed ex conjunctis vitiis simul
 tentent. Nam sunt quædam vitia quasi per quamdam
 sibi cognationem propinqua, sicut dissolutio spiri-
 tus, appetitus gulæ, & immunditia luxuriæ: sicut
 multiloquium, fallacia, atque perjurium. Ex disso-
 lutione quippe spiritus mens ad ingluviem ventris
 rapitur: & dum cibus venter extenditur, ad luxu-
 riam caro trahitur superbiendo captiva. Et rursus
 ex multiloquio fallacia generatur: quia valde diffi-
 cile est, ut qui multa loquitur, non etiam mentiatur:
 & sæpe mendacium etiam perjurio tegitur, ut ante
 humana iudicia veletur. Superbia quoque esse sine
 invidia atque inani gloria nullatenus potest. Super-
 bus etenim quisque honorem quem ipse ambit, aliis
 invidet. Et cum hunc fortasse obtinuerit, in elatio-
 nem gloriæ temporalis attollitur, atque quod alios
 conspiciat minimè percipere potuisse, hoc se per ina-
 nem gloriam gaudet præ ceteris habere. Sciendum
 quoque est, quia sæpe nonnulla vitia ad mentem
 non simul veniunt, sed supponuntur, ut unum al-
 teri in tentatione succedat. Et aliud contra faciem
 venit, aliud verò in tentationem se ex latere subjicit:
 quatenus dum alteri resistitur, ab altero mens de-
 cepta capiatur. Ipsa enim quæ superius diximus vi-

tia, plerumque se alia pro aliis furtivè supponunt,
 sicut nonnunquam, dum iram vincere in nobismet-
 ipsis conamur, plus quam necesse est lenitas mentem
 occupat, ut asperitatem peccantibus quam oportet
 minimè proponat. Sæpe verò, dum nobis inesse inca-
 cauta lenitas displicet, zelus se in furem trahit, at-
 que extra patientiæ limitem animum captivum rai-
 pit. Quia ergo permixta simul vitia atque adunata
 contra mentem veniunt, recte in prædicatoris ore
 contra descriptam Hierusalem castra proponuntur.
 Et quia aliquando singula hinc inde sensum ferunt,
 in gyro arietes ordinantur. Ponit ergo prædicator
 arietes in gyro, dum cautè denunciat, quam blandè
 luxuria percutit, quam asperè impatentia occidit,
 quam laboriosè avaritia accendit & interimit, quam
 tumidè superbia extinguit. In gyro itaque arietes
 ponere, est prædicando ostendere qui undique so-
 leant animam mucrones vitiorum ferire. Sequitur:
 [*Et tu sume sartaginem ferream, & ponet eam in
 murum ferreum inter te & civitatem.*] Quia ferrum
 forte metallum est, & in sartagine cibus frigitur,
 quid per sartagine ferream, nisi spiritalis zeli for-
 tis fritura signatur? Omnis quippe spiritalis zelus
 doctoris animam frigit; quia valde cruciatur dum
 infirmos quosque æterna deserere, & rebus tempo-
 ralibus delectari conspiciat. Quam bene Paulus sar-
 taginem ferream sumperat, quum zelo animarum
 cruciatus dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infir-
 mor? Quis scandalizatur, & ego non uxor?* Ipsum
 suum cor quod animarum zelo succenderat, quid ali-
 aliud quam sartaginem fecerat, in quo amore virtu-
 tum contra vitia ardebat? Quod enim urebatur,
 sartago erat. Inardescere enim & coquebat, quia
 incendebatur amaritudine: sed virtutum alimenta
 preparabat ex sua afflicta cogitatione. Sed quid est
 quod eandem sartaginem Propheta inter se & civi-
 tatem murum ferreum ponit, nisi quod idem fortis
 zelus qui nunc in mente doctoris agitur, in die ex-
 tremi iudicij inter eum & animam quam à vitiis zel-
 lat, testis est? ut est audire is qui docetur, nolue-
 rit, doctor tamen pro zelo quem exhibet, de audi-
 toris negligentia reus non sit. Murum ergo ferreum
 inter se & civitatem ponit: quia ultionis tempore in-
 de doctor à damnationis periculo munitur, unde
 nunc per zelum custodiæ cordis frixuram patitur.
 Nullum quippe omnipotenti Deo tale est sacrifi-
 cium, quale est zelus animarum. Hinc enim Psal-
 mista ait: *Zelus domus tue comedit me.* Quantum
 verò fritura cordis quæ spiritali zelo agitur, omni-
 potentem Dominum Deum placat, aperte ostendi-
 tur, cum offerri per legem similia in sacrificium ju-
 betur. De qua scriptum est: *In sartagine oleo consper-*
sa frigitur, offerretque eam calidam in odorem sua-
visimum Domino sacerdos qui patri jure successerit,
& tota cremabitur in altari. Tunc enim similia in
 sartagine frigitur, cum munda mens iusti per * zeli
 sancti ardorem crematur. Quæ conspergi oleo præ-
 cipitur, id est, charitatis misericordiæ misceri, quæ
 in conspectu omnipotentis Domini ardet, & lucet.
 Conspergatur ergo oleo mens quæ in sartagine frigi-
 tur: quia in sancti zeli distractione necesse est ut ex
 misericordiæ virtute & ardeat & clarescat. Amat
 enim eundem ipsum quem insequi videtur. Unde &
 calida in odorem suavisimum Domino offerri præ-
 cipitur: quia si amorem zelus non habet, ea quæ
 de sartagine offertur, calorem similia amisit. Et no-
 tandum quis eam offerre præcipitur, videlicet sacer-
 dos qui patri jure successerit. Ille enim sacerdos pa-
 tri jure succedit, qui esse se omnipotentis Domini filium
 demonstrat moribus, atque à nobilitate in ima-
 operum suorum ignobilitate non discrepat. Quæ in
 altari tota cremari præcipitur, ut videlicet holocau-
 stum fiat. Holocaustum enim totum incensum dici-
 mus. Unde & in translatione altera hoc in loco hæc
 eadem similia quæ in sartagine frigitur, holocaustum

2. Cor. 11. d

1. Cor. 11. d

Psal. 68.

Levit. 6.

Pate. ibid.

* al. zelum

sancti a-

moris

fieri iubetur. Hoc autem inter holocaustum & sacrificium distat: quia omne quidem holocaustum sacrificium est, non omne sacrificium holocaustum. Sunt enim multa bona, quæ aguntur sacrificia, sed holocaustum non sunt: quia totam mentem in amore spiritali minimè incendunt. Qui enim sic operantur ea quæ Dei sunt, ut tamen & quædam quæ sunt sæculi non relinquunt, nimirum sacrificium & non holocaustum offerunt. Qui autem cuncta quæ mundi sunt, deserunt, & totam mentem igne divini amoris incendunt, hi nimirum omnipotenti Domino sacrificium & holocaustum fiunt. Similia itaque in sartagine, est munda mens iusti in zeli spiritalis afflictione; quæ per sollicitudinem animarum frigitur, & non solum sacrificium, sed etiam holocaustum Domino esse deputatur. Sumamus ergo sartagine ferream, & ponamus eam murum ferreum inter nos & civitatem, id est, assumamus zelum fortem, ut inter nos & auditoris nostri animam inveniamus * hanc postmodum fortem munitionem. Tunc enim hunc murum ferreum inventuri sumus, si nunc eum fortiter tenemus, videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando verò etiam severius agendo. De qua severitate rectè subditur: [*Et obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidione.*] Quid est obfirmare faciem ad Hierusalem in latere descriptam, nisi ut ei animæ, cui cælestis pacis visionem doctor denunciat, si adhuc eam infirmari in suis actibus conspiciet, remissioem & clementiorem se minimè ostendat? Unde scriptum est: *Ezech. 7. d. Filia tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.* Infirmæ quippe animæ

atque appetitui mundi deditæ, aliquando melius ex severitate servantur: ut obfirmata facies, id est, per severitatis custodiam ab omni spe frivole remissionis abducta, inconstantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum distractionis vigore constringat. Quod cum à doctore agitur, semper necesse est, ut dulcedo & humilitas in corde teneatur; quatenus & multum amet, & nunquam contra eum per elationem superbiat, cui tamen amorem suum & humilitatem pro utilitate ejus prodere recusat. Sequitur: [*Et circumdabis eam.*] Circumdat doctor auditoris animam, cum in omne quod in hac vita agitur, tentationum laqueos apponi posse denunciat: ut dum ubique fit mens pavida, ubique circumspicita, quanto timidior, tanto vigilantior vivat. Sequitur: [*Signum est domui Israel.*] Si ad historiam obsidionis quæ juxta litteram facta est, signum est domui Israel quod Propheta fecit: si ad mysterium quod quotidie erga uniuscujusque animam à doctore agitur, signum est domui Israel & hoc quod egit, & hoc quod * agendum nunciavit: quia sicut domus Israel obsidionem corporaliter pertulit, ita unaquæque anima quæ jam servire omnipotenti Deo incipit, obsidentes se insidias malignorum spirituum sentit. A quibus si verè eripi appetit, scire debet quia eripi sua virtute non possit; sed ejus necesse est ut adjutorium speret, qui nos & in carne corruptibili viventes, per redemptionis suæ mysterium potest etiam super spiritus, qui sunt sine carne, roborare, Jesus Christus Dominus noster: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Libri primi Homiliarum S. Gregorij super Ezechielem Finis.

S. GREGORII
PAPÆ,
IN EZECHIELEM PROPHETAM
HOMILIARVM LIBER II.

PRÆFATIO.

U I A multis curis prementibus, Ezechielis Prophetæ librum coram charitate vestra totum per ordinem perferuari non licuit, bonis vestris desideriis placuit petere, ut saltem extrema ejus visio, quæ ei facta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus ejus obscurior, exponi debuisset. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est: sed duo sunt, quæ hac in re perturbant animum meum. Unum, quod hæc eadem visio tantæ obscuritatis nebulis regitur, ut vix in ea aliquid intellectu inter lucente videatur. Aliud, quod jam Agilulphum Longobardorum Regem ad obsidionem nostram summopere festinantem, Padum transisse cognovimus. Unde pensate, fratres charissimi, in caliginosis ac mysticis sensibus penetrare quid valeat mens misera, timoris sui perturbationibus occupata. Quanto enim circa terrena plus fatagit, tanto in his quæ sunt cælestia, minus videt: & pro eo quod curis suis extra se ducitur, valdè intus minor est, quia sicut scriptum est: *Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Quæ enim superiora penetrare etiam collecta non sufficit; pensate quid agere poterit divisa. Scimus autem, scimus omnes, quia & fluvius qui in multis rivis dividitur, à suo alveo exsiccatur. Sed tamen inter hæc adest superna gratia. Et si mentem meam cogitationum mearum pondera deprimunt, vestrorum hanc pennæ desideriorum levant. Obscurum quidem valdè est opus quod aggredimur; sed ponamus in animo, quia nocturnum iter agimus. Restat ergo, ut hoc palpando carpamus.

Sup. 12. &
Ep. 75. l. 4.

Sap. 9. d

HOMILIA XIII.

Ezech. 11.

I N vigesimo & quinto anno transmigrations nostræ, in exordio anni, decima mensis, quatuordecimo anno postquam percussa est civitas, ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum. Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat species quasi species aris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus mensuræ in manu ejus. Stabat autem in porta, & locutus est ad me idem vir.

I N vigesimo & quinto anno transmigrations nostræ, in exordio anni, decima mensis, quatuordecimo anno postquam percussa est civitas, ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc.] Dicturus mystica, narrationem historicam premitit, ut figat ex tempore, quod credatur ex revelatione. Notandum verò quod in exordio libri hujus, quo anno prophetare cæperit, indicavit: in fine verò inseruit, quo extremam visionem vidit, ita ut cognosci valeat in quot annis prophetiæ suæ librum duxerit. Tempus namque quo prophetare cæpit, in locutionis suæ initio posuit, dicens: *Asportati sunt cali, & vidi visiones Domini in quinta mensis: ipse est annus quintus transmigrations regis Joachin.* Nunc verò loquitur, dicens: *[In vigesimo & quinto anno transmigrations nostræ.]* Idem namque Propheta in captivitate prima cum Joachin rege fuerat in Babyloniam transductus. Nam de secunda Hierosolymorum captivitate sub-

Ezech. 11.

jungit: [*Quartodecimo anno postquam percussa est A* civitas.] Undecim quippe annis Sedecias post captivitatem primam, in qua Ezechiele propheta cum Joachin rege ductus est in Babylonem, in Hierosolymorum urbe regnaverat. Post captivitatem verò ejusdem Sedecie, quæ etiam secunda erat urbis captivitas, quartodecimo anno Propheta visionem ultimam vidit. Undecim itaque & quatuordecim simul juncti, faciunt viginti & quinque. Si igitur visionem primam quinto captivitatis prioris anno locutus est, atque hanc ultimam vigesimo & quinto anno factam fuisse describit: profectò patet quòd in viginti annis locutionis suæ moras usque ad ultima visionis suæ verba tetenderit. Nec movere quempiam debet quòd in medio prophetiæ suæ volumine, cum de Babylónico rege loqueretur, vigesimi ac septimi anni memoriam facit. Quo in loco cum nihil de tempore suæ captivitatis interferit, apertè demonstrat, quia ejus Regis tempora describat, de quo * ut prophetaret acceperat. Quod verò ait, [*In exordio anni, decima mensis.*] tempus simpliciter exprimit: ut ex ipso quoque tempore in corda audientium juxta litteram verbi radicem figat, ex qua spirituales fructus postmodum proferat. Notandum verò quòd ait: [*Quartodecimo anno postquam percussa est civitas. ipsa hac die.*] Quid est enim quòd per hanc visionem ultimam omnipotens Deus ea ipsa die dignatus est promissionis suæ misericordiam facere, qua die in percussa civitate iram justitiæ implevit: nisi quòd illa divinitas quæ in diversitatis motum & mutabilitatem non ducitur, ea ipsa lucem justitiæ afflictos ac pœnitentes vivificat, qua superbientes ac rigidos percutit. Præmissò itaque visionis suæ tempore, subjungit: [*Facta est super me manus Domini, & adduxit me illic in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis. super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.*] Cujus videlicet civitatis ædificium accipi juxta litteram nullatenus potest. Nam paulò post subdit, hoc ipsum ædificium calamo sex cubitorum & palmo; portam verò ejusdem civitatis quatuordecim cubitis mensuratum, cujus portæ frontes esse perhibet sexaginta cubitorum. Quæ cuncta stare juxta litteram nullatenus valent. Quo modo enim totum simul ædificium calamo, id est, sex cubitis & palmo mensuratur; & portæ ædificij in quatuordecim cubitis, frontes verò portarum in sexaginta cubitis extenduntur? Porta enim in civitate est, frontes verò in portis. Et nulla recipi ratio permittit: quia minus est hoc quòd continet, ab eo quòd continetur. In scriptura autem sacra & ea quæ accipi secundum historiam possunt, plerumque spiritualiter intelligenda sunt: ut & fides habeatur in veritate historiarum, & spiritualis intelligentia capiatur de mysticis allegoriæ. Sicut illud quoque novimus quòd Psalmista ait: *Quoniam video celos tuos, opera digitarum tuorum, lunam & stellas, quas tu fundasti.* Ecce enim in exteriori descriptione stat sermo rationis: quia & cæli opera Dei sunt, & luna ac stellæ ab eo creatæ atque fundatæ sunt. Sed si hoc Psalmista juxta sola exteriora opera, & non etiam secundum intellectum mysticum asserit; qui celos opera Dei esse professus est, dicitur lunam & stellas, cur non etiam solem, quem scimus quia ejus opus est, pariter enumeravit? Si enim solum juxta litteram loquebatur, dicitur luminare minus, prius luminare maius dicere debuit, ut ante solem, & post lunam atque stellas fundatas esse perhiberet. Sed quia juxta intellectum mysticum loquebatur, ut unam sanctam Ecclesiam, & stellas sanctos * homines accipere deberemus, solem nominare noluit, quia videlicet ipsi æterno Soli loquebatur, de quo scriptum est: *Vobis autem qui timetis Dominum, orietur sol justitiæ.* De quo reprobi in fine di-

cturi sunt: *Sol justitiæ non ortus est nobis.* Dicendo ergo, *Lunam & stellas quas tu fundasti*; & tamen tacendo solem qui factus est, indicavit quia illi Soli locutus est, qui non solum solem & lunam atque stellas corporaliter, sed etiam lunam Ecclesiam, atque stellas sanctos * homines spiritualiter fecit. Si ergo cum aliquid deest historie, aperta ratione ducimur ad intellectum allegoria; quanto magis illa spiritualiter accipienda sunt, in quibus juxta rationem litterarum nihil historicum sonat? [*Facta est super me manus Domini, & adduxit me illic in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel.*] Quod dixerat, [*Adduxit me illic.*] hoc replicans subdidit: [*Adduxit me in terram Israel.*] Ait enim: [*Facta est super me manus Domini, & adduxit me illic in visionibus Domini.*] Manus etenim virtutem potestatis, visiones verò ipsam quam acceperat revelationem significant. Manus quippe in visione, est virtus in contemplatione. Quibus verbis quid apertè indicat, nisi quia nihil de civitate quam viderat, juxta litteram dicat? Nam spiritualiter de ea loquitur, quam spiritualiter contemplatur. [*Et dimisit me super montem excelsum nimis.*] Quem ergo significat mons excelsum, nisi mediatorum Dei & hominum hominem Christum Jesum? Qui de terra quidem, sed ultra terram est: quia caro ejusdem Redemptoris nostri de imis habet materiam, sed in summis præminet ex potestate. Quem minus erat ut excelsum diceret, nisi adderet [*nimis*] quia non solum homo, sed ejusdem humanitatis conceptione quæ ab eo assumpta est, Deus & homo: non solum homo ultra homines, sed homo etiam super Angelos factus. Hinc enim de illo per Isaiam dicitur: *In die illa erit fructus terre sublimis.* Creator etenim noster quia pro nobis incarnatus est, fructus terræ factus est nobis. Sed jam fructus terræ sublimis est, quia homo natus in terra, super Angelos regnat in cælo: quia juxta David & Pauli vocem. *Omnia subiecit sub pedibus ejus.* In eo enim quòd ei subiecit omnia, nihil dimisit non subiectum ei. Mons ergo iste est & excelsus, & nimis; quia etsi de terra est per substantiam humanitatis, incomprehensibilis tamen est ex altitudine divinitatis. Hinc est enim quòd eundem Dominum cum Isaias propheta prospiceret in carne esse venturum, per prophetiæ spiritum sublevatus, ait: *Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium.* Domus enim Domini Israeliticus populus fuit. Mons itaque domus Domini ille appellatus est, qui in Israelitico populo incarnari dignatus est. Fuerunt autem in eodem populo sancti viri, qui montes jure vocarentur, quia per vitæ meritum ad cælestia propinquerunt. Sed incarnatus unigenitus istis montibus equalis non fuit, quia naturam, vitam, merita omnium ex sua divinitate transcendit. Unde & rectè mons super verticem montium dicitur: quia excelsus ex divinitate sua inventus est, etiam super cacumina sanctorum: ut hi qui multum in Deo profecerant, ejus vestigia vix potuissent tangere ex vertice cogitationis. Qui ergo illic mons super verticem montium dicitur, ipse hic mons excelsus nimis esse perhibetur. Sequitur: [*Super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.*] Notandum est quòd non dicitur, Super quem erat ædificium, sed quasi ædificium: ut videlicet ostenderetur, quòd non de corporalis, sed de spiritualis civitatis ædificio cuncta dicerentur. Qui enim non se ædificium, sed quasi ædificium vidisse perhibet, eor audientium ad spiritalem fabricam mittit, sicut per Psalmistam dicitur: *Hierusalem, que ædificatur ut civitas.* Quia etenim illa interne pacis visio ex sanctorum civium congregatione constituitur, Hierusalem celestis ut civitas ædificatur. Quæ tamen in hac peregrinationis terra dum flagellis percutitur, tribulationibus tunditur, ejus lapides quotidie

* al. propherate acceperat

psal. 8. a

Gen. 1. b

* al. omnes

Malac. 4. Sap 5. a

Si * al. omnes

Creai. 4. a

psal. 8. b Heb. 2. b

psal. 2. b L. 33. Mor. 1. 11

psal. 121. a

S. GREGORII TOM. I.

quotidie quadrantur. Et ipsa est civitas, scilicet sancta Ecclesia, quae regnatur in caelo adhuc laborat in terra. Cujus civibus Petrus dicit: *Et vos tanquam lapides vivi superaedificamini. Et Paulus ait: Dei agricultura, Dei aedificatio estis.* Quae videlicet civitas habet hic in sanctorum moribus magnum jam aedificium suum. In aedificio quippe lapis lapidem portat, quia lapis super lapidem ponitur: & qui portat alterum, portatur ab altero. Sic itaque, sic in sancta Ecclesia unusquisque & portat alterum, & portatur ab altero. Nam vicissim se proximi tolerant, ut per eos aedificium charitatis surgat. Hinc enim Paulus admonet, dicens: *Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Cujus legis virtutem denuncians, ait: *Pleniudo legis charitas.* Si enim ego vos portare negligo in moribus vestris, & vos me tolerare contemnitis in moribus meis, charitatis aedificium inter nos unde surgit, quos vicaria dilectio per patientiam non conjugit? In aedificio autem, ut praediximus, lapis qui portat, portatur: quia sicut ego jam mores eorum tolero qui adhuc in conversatione boni operis rudes sunt, ita ego quoque ab illis toleratus sum, qui me in timore Domini praecesserunt & portaverunt, ut portatus portare discerem. Sed & ipsi quoque a majoribus suis portati sunt. Lapides vero qui in summitate atque extremitate fabricae ponuntur, ipsi quidem portantur ab aliis, sed alios nequaquam portant: quia & hi qui in fine Ecclesiae, id est, in extremitate mundi nascituri sunt, tolerantur quidem a majoribus, ut eorum mores ad bona opera componantur: sed cum non eos sequuntur qui per illos proficiant, nullos super se fidelis fabricae jam lapides portant. Nunc itaque alij portantur a nobis, nos vero portati sumus ab aliis. Omne autem pondus fabricae fundamentum portat, quia mores simul omnium solus Redemptor noster tolerat. De quo Paulus ait: *Fundamentum enim aliud non potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* Portat fundamentum lapides, & a lapidibus non portatur; quia Redemptor noster omnia nostra tolerat, sed in ipso malum non fuit quod tolerari debuisset. Unde bene nunc dicitur: *[Dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi aedificium civitatis;]* quia mores & culpas nostras solus ille sustinet, qui totam sanctae Ecclesiae fabricam portat. Qui per Prophetam vocem de per-versa adhuc viventibus dicit: *Laboravi sustinens.* Non autem sustinendo Dominus laborat, cujus divinitatis potentiam nulla fatigatio contingit: sed verbis humanis loquens, ipsam suam circa nos patientiam, laborem vocat. Et notandum, quod eandem civitatem quam Propheta conspexerat, ad Austrum vergentem vidit. Ausus enim ventus quia in sancti Spiritus typo poni solet, hi qui in sacro eloquio studiosi sunt, recognoscunt: sicut e contrario per Aquilonem saepe diabolus designatur; quia & ille relaxat in calore, & iste constringit in frigore. Et Veritas dicit: *Abundabit iniquitas, & refrigescat charitas multorum.* Propheta quoque de Judaea asserit, dicens: *Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam fecit malitiam suam.* Hinc enim diabolus, Propheta eodem attestante, dixisse perhibetur: *Sedebo, inquit, in monte Testamenti, in lateribus Aquilonis.* At contra haec civitas ad Australem partem vergit, quia torporem mentis sancti Spiritus gratia relaxat. Hinc Psalmista ait: *Converte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro.* Captivitas enim nostra, quae torporis frigore ad sequendum Deum pigra remanserat, per calorem sancti Spiritus relaxatur, ut currat in amorem Dei. Unde & nunc dicitur, quod civitas quae in monte constituta est, ad Austrum vergit: quia electorum Ecclesia cogitationes suas in afflatu sancti Spiritus aperit, atque ab omni superbiae suae vertice descendit. S. Greg. Tom. I.

dens, in Deo, cui credit, amoris calorem concipit: ut nihil ei libeat, nisi ejus gratiae submitti, ad bona opera elevari, ejus dilectione calefieri, ejus afflatus semper munere repleri. Unde & valido amore successus contemplator dicebat: *Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari ejus.* Qui enim Latine salutaris, ipse Hebraice Jesus dicitur. Propheta igitur quia vias ejus atque miracula, redemptionis quoque nostrae mysterium per prophetiae spiritum contemplantur, exultare se in Domino, & delectari super Jesu perhibet: quia inde gaudium in mente conceperat, unde per amorem fortiter ardebat. Pensemus itaque si mentes spiritalium patrum in illo delectatae sunt qui necdum venerat, sed praevidebatur; cujus reatus sit ejus vias, ejus exempla, ejus monita postquam venit, & redemptionem exhibuit, non amare. Haec ergo civitas ad Austrum vergere dicitur, ac si aperte diceretur, quod prior illa civitas, scilicet synagoga, in infidelibus suis ad Aquilonem stetit, quae in frigore perfidiae duravit. Sancta vero Ecclesia, quia charitatem fidei concepit, per calorem ad Austrum vergit, & quasi calido vento innititur: quia non in sui fiducia, sed in dono spiritalis gratiae laetatur. Sequitur: *[Et intraduxit me illuc.]* Caestis civitatis aedificium ille intrat, qui in sancta Ecclesia bonorum vias imitando considerat. Intrare quippe aedificium super montem, est electos sanctae Ecclesiae in virtutum culmine constitutos, qualiter in Domino proficiant, amando considerare. Ille enim vitam conjugio ligatam ducit, propriis rebus contentus est, aliena non diripit, de suo quidquid praevalet indigentibus largitur, peccata sine quibus quotidiana vita a conjugatis duci non potest, flere non negligit. Pro eo enim quod ipsa familiaris cura animum conturbat, sese ad lacrymas excitat. Ille vero jam cuncta quae sunt mundi, deseruit, nil ejus habere appetit, solius contemplationis exercitatione pascitur, spe praemiorum caelestium cum fletibus laetatur, transcendit ipsa etiam, quae haberi concessa sunt, quotidianum cum Domino habere secretum quaerit, nulla ejus animum praereuntis mundi cura perturbat, mentem semper in expectatione caelestium gaudiorum dilatat. Alius vero jam hujus mundi cuncta deseruit, ejusque mens in contemplatione caelestium sublevar: sed tamen pro aedificatione multorum, locum regiminis tenens, qui rebus praereuntibus ex desiderio non succumbit, ad eas aliquando propter proximorum compassionem reflectitur, ut ex earum cura indigentibus miseretur: verbum vitae auditoribus praedicat, animabus simul & corporibus necessaria ministrat. Et qui propter se ad caeleste desiderium jam per contemplationem evolat, adhuc tamen profectu & utilitate proximorum in rebus temporalibus laborat. Quisquis ergo in sancta Ecclesia considerare sollicitus studet, ut aut in bonorum conjugatorum vita, aut in arce continentium, & omnia quae sunt hujus mundi derelinquentium, aut etiam in praedicatorum summitate proficiat, jam civitatis in monte posita aedificium intravit. Nam qui considerare meliorum vitam ut proficiat negligit, adhuc extra fabricam stat. Et si honorem quem jam sancta Ecclesia in mundo habet, admiratur, quasi aedificium foris conspicit, & obstupescit. Et quia exterioribus solis intectus est, intus ingressus non est. Sequitur: *[Et ecce vis, cujus erat species quasi species avis.]* Ipse signatur in vitro, qui figuratur in monte. Vir autem iste metiri aedificium dicitur. Et recte Dominus per virum signatur, & montem: quia & ipse omnia intra sanctam Ecclesiam judicando disponit, & ipse eandem sanctam Ecclesiam portat, & portando ad caelestia sublevar. Sic in sancto quoque Evangelio idem Redemptor noster loquitur, dicens: *Qui intrat per ostium, pastor est ovium.* Et paulo post: *Idem.*

Ego sum ostium. Atque iterum post pauca subjungit: *Ego sum pastor bonus.* Si igitur ipse pastor, & ipse ostium, & intrat pastor per ostium; cur non hoc loco & ipse mons, & ipse vir intelligitur, qui ædificium meretur in monte? Sed querendum nobis est cur de hoc viro dicitur, [*Cujus species erat quasi species aris?*] Cuncti autem novimus, fratres, metallum aris valde esse durabile, atque omnimodo sonorum. Quid est ergo quoddam aspectus mediatoris Dei & hominum, speciei comparatur aris, nisi hoc quod aperte novimus, quia unigenitus Filius formam servi accipiens, fragilitatem carnis humanæ per resurrectionis suæ gloriam vertit in æternitatem, quia in eo caro facta est jam sine fine durabilis? Nam *surgens à mortuis jam non moritur, mors ei ultra non dominabitur.* Quid est autem, B quoddam ipsa ejus incarnatio sonoro metallo comparatur, nisi quod per eandem assumptionem humanitatis nostræ, insonuit omnibus gloria majestatis suæ: Et quasi aspectum aris habet ex corpore, quia Deus mundo innotuit ex carne. Unde & per Joannem dicitur: *Habebat in vestimento & in femore suo scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium.* Quid enim vestimentum ejus est, nisi corpus quod assumpsit ex Virgine? Nec tamen aliud ejus vestimentum est, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur. Hoc autem vestimentum illius longè antè Isaias aspiciens per crucem passionis, sanguine cruentatum, dixit: *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua quasi calcantium in torculari?* Cui ipse respondit: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.* Solus enim torcular in quo calcatus est, calcavit, qui suâ potentiâ eam quam pertulit, passionem vicit. Nam qui usque ad mortem crucis passus est, de morte cum gloria surrexit. Bene autem dicitur: *Et de gentibus non est vir mecum;* quia hi pro quibus pati venerat, passionis ejus esse participes debebant, qui pro eo quod illo tempore necdum crediderant, de ipsis in passione queritur, quorum vita in illa passione quærebatur. Per femur verò propagatio carnis est. Quia ergo per propagationem generis humani, sicut generationum ordines Matthæo vel Luca narrantibus describuntur, in hunc mundum venit ex virgine, & per incarnationis suæ mysterium quia Rex esset & Dominus, cunctis gentibus indicavit, in vestimento & femore scriptum habuit: *Rex regum, & Dominus dominantium.* Unde enim in mundo innotuit, ibi de se lectionis scientiam infixit. Prædicatio ergo ejus ex carne, quasi quidam sonitus ex ære est. Dicitur igitur rectè: [*Cujus species quasi species aris.*] Sequitur: [*Et funiculus lineus in manu ejus.*] In Septuaginta interpretibus funiculus lineus non habetur, sed *funiculus cæmentariorum.* Quorum si in hoc versu translationem ad exponendum teneamus, quid aliud cæmentarios, quàm sanctos doctores accipimus, qui loquendo spiritalia, ad cælestem ædificium vivos lapides, idest, electorum animas componunt? Quidquid enim antiqui patres, quidquid Prophetæ, quidquid Apostoli, quidquid Apostolorum successores locuti sunt, quid aliud fuit quàm compositio lapidum in hac quæ quotidie construitur fabrica sanctorum? In funiculo autem cæmentariorum hoc agi solet, ut cognosci æqualitas vel rectitudo surgentis parietis valeat: & si lapis intus est, foras ejiciatur; si exterius prominet, interius revocetur. Et certè quotidie hoc agit prædicatio doctorum, ut unaqueque anima, cui regiminis onera suscipere fortasse non expedit, etiam si foris apparere appetat, interius revocetur. Et rursum, quæ latere vult, & sui tantummodo curam gerere, si sibi ac multis esse utilis potest, etiam cum latere desiderat, exterius producat, ut appareat.

Sicque fit, ut sanctorum lapidum ordo teneatur, dum sæpe & volens ad honorem venire, repellitur; & honorem fugiens, in sacri ordinis arce sublevatur. Sed quia, ut per interpretem nostrum didicimus, Hebræorum historia non habet *cæmentariorum*, sed [*funiculus lineus in manu ejus:*] hoc quod apud nos certius habetur, exponere debemus. Scimus autem quoddam funiculus lineus subtilior est quàm funiculus qui fiunt aliunde. Et quid in funiculo lineo, nisi subtiliorem prædicationem, id est, spiritalem debemus accipere? Censura etenim legis, funiculus fuit, sed lineus non fuit: quia rudem populum non subtili prædicatione coarctavit, in quo per pœnæ sententiam non peccata cogitationis, sed operis reseccavit. At postquam per semetipsum Dominus etiam cogitationes hominum prædicando religavit, & perfectum esse peccatum etiam in corde innotuit, funiculus lineum in manu tenuit. Ait enim: *Audistis, quia dictum est antiquis: Non machaberis: ego autem dico vobis, quia qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mechatus est eam in corde suo.* Funiculus ergo lineus prædicatio est subtilis, quæ mentem audientis ligat, ne se vel in misera cogitatione dissolvat. Et notandum, quoddam dicitur, quia ei funiculus in manu est, id est, prædicatio in operatione. Ipse enim ostendit omne quod docuit, sicut scriptum est: *Qua cepit Iesus facere & docere.* Et quia ipsa quæ dixit, etiam scripturæ tradidit, ut ad posteros mandarentur, rectè subjungitur: [*Et calamus mensura in manu ejus.*] De sancta Ecclesia per Prophetam alium Dominus pollicetur, dicens: *Orietur in ea viror calami & juncei.* Quod in loco alio exposuisse me memini, ut per calamum scriptores, per junceum verò debeant auditores intelligi. Sed quia ad humorem aquæ & junceus & calamus nasci solet, & ex una eademque aqua utraque proficiunt, & calamus quidem ad scribendum assumitur, cum junco verò scribi non potest: quid in junco & calamo accipere debemus, nisi quod una est doctrina veritatis, quæ multos auditores irrigat? Sed irrigati alij ad hoc usque proficiunt in verbo Dei, ut etiam scriptores fiant, videlicet tanquam calami: alij verò verbum vitæ audiunt, bonæ spei & rectorum operum vitiditatem tenent, sed tamen ad scribendum proficere nullatenus possunt. Hi quid in aqua Dei, nisi quidam, ut ita dicam, juncei sunt? Qui quidem viridescendo proficiunt, sed litteras exprimere nequaquam possunt. Redemptor igitur noster, quia verba quæ dixit, etiam per doctorem studium scribi largitus est, in manu calamum tenuit. Qui calamus mensuræ dicitur: quia in ipsa doctorum studia sub quadam occulti judicij dispensatione detinentur, ut & aliis legentibus profint, & aliis legentibus prodesse non possint. Unde sancti Apostoli cum magistrum veritatis sibi apertius loquentem requirerent, cur turbis in parabolis loqueretur, audierunt: *Quia vobis datum est nosse mysterium regni cælorum, illis autem non.* Vel certè calamus mensuræ est, quia in ipso sacro ejus eloquio, quod nobis conscriptum est, occultas esse dispensationes ejus agnoscimus. Nam per incomprehensibile ejus judicium & alter intra mensuram electorum mittitur, & alter foras relinquitur, ut nullo modo ad electorum numerum pertinere mereatur. Habet ergo funiculum, habet in manu calamum mensuræ. Qui enim funiculo locum meretur, alibi funiculum trahit, aliunde retrahit: & huc ducit, quem aliunde subducit. Sic nimirum, sic Redemptor noster in collectione hominum facit, dum alios à suis iniquitatibus educit, alios in sua iniquitate derelinquit. In his enim quos colligere dignatus est, occultæ mensuræ funiculum traxit: & ab his quos derelinquendos esse judicavit, quid aliud nisi funiculum retraxit? ut & boni intra mensuram cælestis fabricæ teneantur, & mali extra

Rom. 6. b

Apo. 19. e
Pat. in Ap.
56.

Isa. 63. a

Ibid.

Mat. 1. a
Luc. 3. a. b

Apo. 19. c

Hier. in
Ezech. 140.Mat. 5. d
Exod. 20. e

Mat. 1. a

Isa. 35. c
L. 29. Mor.
c. 14. & in
fra hom. 15.
in Ezech.

Mat. 13. b

fabricam. In quibus bona quæ æstimantur, non sunt, quasi sine mensura remaneant. Hunc funiculum & mensuram calamus in manu sua Redemptor noster tenuit, cum Paulum Apostolum per apparentem virum Macedonem admonere dignatus est, ita ut idem Macedo vir diceret: *Transiens ad uera nos.* Et tamen volentes Apostolos ad prædicandum ire in Asiam, non permisit Spiritus Jesu. Quid est quod sancti Apostoli & ibi vocantur ire, ubi fortasse pergere non cogitabant, & illuc ubi desiderabant pergere, ire prohibentur: nisi quia occulti iudicii funiculum & mensuram calamus tenetur in manu, ut & alij verba vite audiant, & alij audire nullatenus mereantur? Funiculus ergo mensura est, qui aliud tractus est, aliunde retractus. Sancto quoque Evangelio testante didicimus, quod venit qui diceret: *Magister, sequar te quocumque ieris.* Cui responsum est: *Vulpes foveas habent, & volucres caelididos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Venit alter, qui diceret: *Magister, sine me primum ire, & sepelire patrem meum.* Cui dicitur: *Sine mortuos sepelire mortuos suos, tu autem me sequere, & annuncia regnum Dei.* Quid est quod ille promittit se ire, & deseritur: iste domum vult redire, & tamen ut sequi debeat jubetur? Ille non suscipitur, iste nec ad horæ momentum ab obsequio relaxatur. Interna ergo occulti iudicii dispensatione funiculum & mensuram calamus ducitur, in quo & iste trahitur, & ille relinquitur, ut celestis fabrica non sine pio & iusto examine construat. Potest etiam calamus mensura scriptura sacra pro eo intelligi, quod quisquis hanc legit, in ea femetipsum meretur vel quantum in spiritali virtute proficit, vel quantum à bonis quæ præcepta sunt, longè disjunctus remansit; quantum jam affurgat ad bona faciendâ, quantum adhuc in pravis actibus prostratus jaceat. Sequitur: *[Stabat autem in porta.]* Quisquis in porta stat, ex quadam parte intus est, ex quadam verò foris: quia aliud ejus foris aspiciunt, aliud intus absconditur. Redemptor itaque noster pro nobis misericorditer incarnatus, ante humanos oculos quasi in porta stetit: quia & per humanitatem visibilis apparuit, & sese invisibilem in divinitate servavit. Hinc enim Judæi qui hunc ex Prophetarum promissione sustinuerant, perfidia suæ confusione turbati sunt: quia eum quem ad ereptionem suam venire crederant, mortalem videbant. Qui igitur in porta stat, sicut superius dictum est, ex quadam parte foris, ex quadam verò parte intus videtur. Unde nec ipsa Judæorum perfidia sine divinæ virtutis ostensione est derelicta. Nam miracula ejus videntes traherantur ut crederent, sed rursus passionibus illius perpendentes dedignabantur Deum credere, quem carne mortalem videbant; unde factum est ut de ejus cognitione dubitarent. Videbant enim esurientem, sitientem, comedentem, bibentem, lassescentem, dormientem, & purum hunc hominem esse æstimabant. Videbant mortuos suscitantem, leprosos mundantem, cæcos illuminantem, dæmonia ejicientem, & esse hunc ultra homines sentiebant. Sed ipsa ejus miracula in eorum corde cogitata, humanitas perturbabat. Unde sancta Ecclesia sub sponsæ voce hunc apertè jam videre desiderans, ait: *En ipse stat post parietem nostrum.* Qui enim humanis oculis hoc quod de mortali natura assumpsit, ostendit, & in seipso invisibilis permanit; in aperto se videre quærentibus, quasi post parietem stetit, quia videndum se manifesta majestate non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui humanitatis naturam quam assumpsit, ostendit; & divinitatis naturam humanis oculis occultavit. Unde & illic subditur: *Respicens per fenestram, prospiciens per cancellos.* Quisquis enim per fenestras, vel per cancellos respicit, nec totus latet, nec totus videtur. Sic nimirum Redem-

ptor noster ante dubitantium oculos factus est: quia si miracula faciens nil pertulisset ut homo, plene eis apparuisset Deus: & rursus humana patiens, si nulla fecisset ut Deus, purus putaretur homo. Sed quia & divina fecit, & humana pertulit, quasi per fenestras vel per cancellos ad homines prospexit, ut Deus & appareret ex miraculis, & lateret ex passionibus: & homo cerneretur ex passionibus, sed tamen esse ultra hominem ex miraculis agnosceretur. Sed quia vir iste stare in porta dicitur, quærendum nobis est utrum facie interiùs, & tergo exteriùs, an tergo interiùs, & facie exteriùs stetit? Quia in re si ea quæ sunt præmissa & subjuncta conspiciamus, citius qualiter steterit invenimus. Priùs enim dicitur: *[Erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum, & introduxit me illuc.]* Et paulò post de eodem viro subditur: *[Stabat autem in porta.]* Statimque subjungitur: *[Et locutus est ad me idem vir.]* Qui enim introducto Propheta in ædificium, itans in portam locutus est, profecto constat, quia facie interiùs, & tergo exteriùs stetit. Sed introductus Propheta, cui vir stans in porta locutus est, proculdubio faciem ad portam tenebat, unde verba loquentis audiebat. Quid est ergo, quod vir interiùs aspicit, Propheta foris? Quid est quod ejusdem viri facies ad ædificium, Propheta verò oculi ad portam sunt: nisi quod Unigenitus Patris idcirco incarnatus est, ut nos ad spirituale ædificium, id est, ad sanctæ Ecclesiæ fidem introduceret? Cujus oculi ædificium suum semper aspiciunt: quia quantum quisque in virtutibus proficiat, indefinenter attendunt. Propheta verò ad portam respicit, quia qui verba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, & sine cessatione meditari quando à præsentis vite exeat, atque ad æterna gaudia pertingat. Propter hoc quippe incarnatus est Deus, ut nos introduceret ad fidem, & educat ad speciem visionis suæ. Unde quoque in sancto Evangelio loquitur, dicens: *Per me si quis introierit, salvabitur, & ingredietur & egredietur, & pascua inveniet.* Ingedietur videlicet ad fidem, egredietur autem ad speciem: pascua verò inveniet in æterna satietate. Hinc etiam Psalmista ait: *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum.* Custodit enim Dominus uniuscujusque animæ introitum, quo intrat ad fidem, & exitum quoque quo exit ad speciem: ut neque intrans Ecclesiam erroribus supplantetur, neque ab hac temporali ad æternam exiens, ab antiquo hoste rapiatur. Propter hunc verò egressum nostrum quem quotidie debemus mente meditari, Apostolus de Redemptore nostro loquitur, dicens: *Ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes. Non enim hic habemus manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* Vir itaque qui apparuit, in porta stetit, atque ita locutus est: quia mediator Dei & hominum Christus Jesus in ipso quoque passionis suæ tempore, præcepta vitæ discipulis dedit: ut hi qui in eum credunt, ad portam semper respiciant, & passionem ejus sollicita consideratione pensantes, à suo quoque exitu, cordis oculos non avertant. Nos quoque cum jam claustra carnis despiciere, mortalitatis nostræ angustias per immortalitatis desiderium transire, ad supernæ lucis libertatem tendere, ad celestis patriæ gaudia anhelare cæperimus, ad portam oculos tenemus: quia dum à sacramentis temporalibus transire ad æterna cupimus, quasi jam præsentis vitæ terga dedimus, & cordis faciem in desiderio nostri exitus habemus. Scriptam quippe est: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem.* Sic itaque per contemplationem jam mente extra carnis angustias tendimus; adhuc tamen in sacramentis quæ cognovimus, ipsa carnali angustia intra portam tenemur. Sepe nam-

22. 16. b

Mat. 8. 0
Ibid.

Ibid.

Ioh. 10. b

Ps. 120. c
Ps. 121. c

Heb. 13. c

Cant. 2. b
Ps. 121. c
Cant. 2. 12.

Ibid. b

Sap. 9. d

que animus ita in divina contemplatione suspenditur, ut jam se percipere de æterna illa libertate, quam oculus non vidit, nec auris audivit, aliquid per quamdam imaginem lætetur: sed tamen mortalitatis suæ pondere reverberatus, ad ima relabatur, & quibusdam pœnæ suæ vinculis ligatus tenetur. Portæ igitur intendit, qui veræ libertatis suæ gaudia conspiciat, jamque exire concupiscit, sed adhuc non valet. Hinc est quod Hebræicus populus de Ægypti servitute liberatus, quum loquente Deo columnam nubis cerneret, unusquisque in tabernaculi sui foribus stabat, & adorabat. De quibus paulò superius dicitur: *Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui*. Ibi etenim stamus, ubi mentis oculos figimus. Unde Elias ait: *Vrōit Dominus, in cuius conspectu sto*. Ibi utique stabat, ubi cor fixerat. Quid est autem populum columnam nubis aspicere, & in tabernaculi sui foribus stare atque adorare, nisi quod humana mens cum superiora illa atque cælestia intumque in ænigmate conspiciat, jam claustra habitationis corporeæ per sublevarat cogitationem exit, atque illum humiliter adorat, cuius est videre substantiam non valet, jam tamen ejus potentiam per illuminationem spiritus miratur? Et cum Moyses tabernaculum ingreditur, ejus terga populus aspiciat, & in papilionum suorum ostiis consistit: quia cum sanctus quisque prædicator alta de Deo loquitur, supernæ habitationis jam utcumque tabernaculum ingreditur. Cujus prædicationis infirmi quique est virtutem plenè pensare non possunt, tamen velut terga aspiciunt: quia postrema quæ prævalent, per intellectum sequuntur. Sed & in ipsis quoque quæ minùs capere sufficiunt, jam de suis papilionibus quasi exeunt, atque in ostiis stant: quia & habitacula carnis relinquere, & ad illa æternæ vitæ gaudia quæ audiunt, progredi conantur. Hinc est etiam quod Elias cum vocem Domini secum loquentis audiret, in speluncæ suæ ostio stetit describitur, & faciem velasse: quia cum per contemplationis gratiam vox supernæ intelligentiæ fit in mente, totus homo jam intra speluncam non est; quia animam carnis cura non possidet, sed stat in ostio; quia mortalitatis angustias exire meditatur. Sed jam qui in ostio speluncæ consistit, & verba Dei in aure cordis percipit, necesse est ut faciem velet: quia dum per supernam gratiam ad altiora intelligenda ducimur, quantum sublimius levamur, tantò semper per humilitatem nosmetipsos intellectu nostro premere debemus, ne conemur plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: ne dum nimis invisibilia discutimus, aberremus; ne in illa natura incorporea corporei luminis aliquid queramus. Autem enim intendere & faciem operire, est vocem interioris substantiæ audire per mentem, & tamen ab omni specie corporea oculos cordis avertere: ne quid sibi in illa corporale animus fingat, quæ ubique tota & ubique in circumscripta est. Nos itaque, fratres charissimi, qui jam per Redemptoris nostri mortem ac resurrectionem, atque ad cælos ascensionem, gaudia æterna didicimus, qui in testimonium divinitatis ejus apparuisse exterius cives nostros Angelos illius scimus, concupiscamus Regem, desideremus cives quos cognovimus; atque in hoc sanctæ Ecclesiæ edificio stantes oculos in porta teneamus: demus terga mentis huic corruptioni vitæ temporalis, intendamus cordis faciem ad cælestis patriæ libertatem. Sed ecce adhuc multa sunt, quæ nos de cura vitæ corruptibilis premunt. Quia ergo perfectè exire non possumus, saltem in speluncæ nostræ ostio stemus, exituri quandoque prosperè per gratiam Redemptoris nostri: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

Fili hominis, vide oculos tuos, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia quæ ego ostendam tibi: quia ut ostendantur tibi, adductus es huc. Annuncia omnia quæ tu vides, domui Israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique: & in manu viri calamus mensura sex cubitorum & palmo. Et mensus est latitudinem edificiij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

NE quidam me fortasse tacita cogitatione reprehendant, * qui Ezechielis propheta tam profunda mysteria à magnis expositoribus intentata discutere præsumo; qua mente id faciam, agnoscant. Non enim hoc temeritate aggredior, sed humilitate. Scio enim, quia plerumque multa in sacro eloquio quæ solus intelligere non potui, coram fratribus meis postus intellexi. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, ut scirem ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enim quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi presentibus datur. Ex qua re, largiente Deo, agitur ut & sensus crescat, & elatio decreseat, dum propter vos disco, quod inter vos doceo: quia (verum fateor) plerumque vobiscum audio, quod dico. Quidquid ergo in hoc Propheta minùs intellexero, meæ cæcitatibus est: si quid verò intelligere apertè poterō, ex divino munere vestræ venerationis est. Sepe autem per omnipotentis Domini gratiam in ejus eloquio quædam intelliguntur melius, cum sermo Dei secretius legitur, atque animus culparum suarum conscius, dum recognoscit quod audierit, doloris se jaculo percudit, & compunctionis gladio transfigit, ut nihil ei nisi flere libeat, & fonte sletuum maculas lavare. Inter quæ etiam aliquando ad sublimiora contemplanda rapitur, & in eorum desiderio suavi sletu cruciatur. Dolet se hic esse anima, ubi adhuc prostrata per infirmitatem jacet; atque illic adhuc non esse, ubi illuminata fortiter vigeat, & jam mentis oculum ad mortalitatis tenebras non reducat. Hinc itaque, hinc ardor nascitur in mente, luctus oboritur ex ardore. Et quia inhærere cælestibus necdum valet, fervore suo in lacrymis fessa requiescit. Sed aliud est cum de unius profectu res agitur, aliud cum de ædificatione multorum. Ea itaque doctrinæ sermone, largiente Deo, proferenda sunt, quæ vitam audientium morsusque componant. Nunc ergo quidquid nos ad studium bonæ operationis ædificet, in Propheta verbis, sicut cœpimus, exequamur [*Fili hominis, vide oculos tuos, & auribus tuis audi.*] Ad testimonium spiritualium rerum deducto, quid est quod cum dicitur, [*vide oculos tuos,*] additur [*tuis,*] & cum subditur, [*audi auribus,*] adjungitur [*tuis?*] Sed sciendum quia oculi atque aures corporis adsunt etiam carnalibus, eisque sunt in usu rerum quæ corporaliter videntur. Oculi verò atque aures cordis solummodo spiritualium sunt, qui invisibilia per intellectum vident, & laudem Dei sine sono audiunt. Has omnipotens Dominus aures quærebat, cum diceret: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Quis namque in illo populo esse tunc poterat, qui aures corporis non haberet? Sed cum dicitur: *Qui habet aures audiendi, audiat;* apertè monstratur quod illas aures quæreret, quas omnes habere non poterant. Dicatur ergo: [*Fili hominis, vide oculos tuos, & auribus tuis audi.*] In priori autem locutionum nostrarum parte jam diximus cur Propheta, quoties ad videnda spiritualia ducitur, filius hominis appellatur. Sed ne hoc mente

1. Sai. 6. 4. b

1. Cor. 2. c

Exo. 33. b

Ibid.

3. Reg. 17. b

* al. minis quæ capere

3. Reg. 19. a

Rom. 12. a

* al. quod

Qui Luc. 8. 8.

Sup. hom. 12.

excesserit, breviter replicabo: quia hac appellatione A memoratur semper quid est ex infirmitate, ne extollatur de contemplationis magnitudine. Et notandum quia diversa sunt ut dicitur, [*Oculis tuis vide, auribus tuis audi.*] & tamen filius hominis vocetur. Sed per hæc verba quid ei aliud apertè dicitur, nisi spiritalia spiritaliter aspice, & tamen carnalis infirmitatis tuæ memorare? Hinc est etiam, quòd plerumque qui plus in contemplationem rapitur, contingit ut amplius in tentatione fatigetur: sicut quibusdam sæpe contingere bene proficientibus solet, quorum mentem dum aut compunctio afficit, aut contemplatio super semetipsam rapit, statim etiam tentatio sequitur, ne de his ad quæ rapta est, extollatur. Nam compunctio vel contemplatione ad Deum erigitur, sed tentationis suæ pondere reverberatur ad semetipsam: quatenus tentatio B aggravet, ne contemplatio inflet; & item contemplatio elevet, ne tentatio demergat. Si enim sic contemplatio attolleret, ut tentatio funditus deesset, in superbiam animus caderet. Et si sic tentatio premeret, ut contemplatio non elevaret, * pane in culpam laberetur. Sed mira dispensatione, in quodam medio anima libratur, ut neque in bonis superbiat, neque in malis cadat. Unde & per beatum Job de Domino dicitur: *Et aquas appendit mensura.* Aquas quippe Deo mensurâ appendere, est inter prospera & adversa, inter dona & tentationes, inter summa & infima animarum sensum in humilitate custodire. 3. Reg. 18. b. Sic Elias ignem de cælo depofuerat, aquas cælo ligaverat, & tamen pavore unius mulieris territus, per desertam fugiebat. Apparet fugienti Angelus, cibum præbet, quia longum iter restat prædicat, & tamen timore de corde non excutit: quia in propheta mente magna erat custodia fortitudinis, illa infirmitas timoris. Sequitur: [*Pone cor tuum in omnia quæ ego ostendam tibi: quia ut ostendantur tibi, adductus es huc. Annuncia omnia quæ tu vides, domui Israel.*] Pone cor tuum. Ac si dicitur: Considera, [*quia ut ostendantur tibi, adductus es huc: & annuncia omnia quæ vides.*] Id est, ideo adductus es, ut videas: & ideo vides, ut annuncies: quia quisquis spiritalia videndo proficit, oportet ut hæc loquendo etiam aliis propinet. Videt quippe ut annunciet, qui in eo quod in se proficit, etiam de profectu proximi prædicando curam gerit. Unde & alibi scriptum est: *Qui audit, dicat, Veni.* Cui enim jam vox vocantis Dei efficitur in corde, necesse est ut proximi per prædicationis officium erumpat in voce: & idcirco alium vocet, quia jam ipse vocatus est. Unde & sponsus quoque in Canticis canticorum loquitur, dicens: *Quæ habitas in hortis, * amica auscultat, fac me audire vocem tuam.* In hortis enim sancta Ecclesia, in hortis unaquæque anima habitat, quæ jam viriditate spei est & bonorum operum charitate repleta. Sicca quippe spes est hujus sæculi, quia omnia quæ hic amantur, cum festinatione marcescunt: & Petrus nos Apostolus festinare admonet, dicens: *In hereditatem incorruptibilem, incontaminatam, immarcescibilem.* Quæ ergo in hortis habitat, oportet ut sponsum suum vocem suam audire faciat, id est, canticum bonæ prædicationis emitat, in qua ille delectetur quem desiderat: quia amici auscultant, videlicet omnes electi, qui ut ad cælestem patriam reviviscant, verba vitæ audire desiderant. Sed jam Propheta ea nobis quæ videt, aperiat. Sequitur: [*Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique.*] Plerumque in sacro eloquio ex protectionis suæ munimine, murus dici ipse incarnatus Dominus solet, sicut de sancta Ecclesia per Prophetam dicitur: *Ponetur in ea murus, & antemurale.* Ipse enim nobis murus est, qui nos undique custodiendo circumdat. Antemurale autem muri nostri Prophetæ omnes fuerunt, qui prius quàm Dominus appareret in carne, ad construendam fidem proph-

tando missi sunt. In sancta ergo Ecclesia Dominus Hier. in murus nobis, & Prophetæ ejus antemurale sunt positi: quia ad nos, quos ipse perfectè protegit, etiam Prophetarum verba in fidei constructionem venerunt. Unde & bene prius murus, & post antemurale ponitur: quia vocati ex Gentibus, nisi prius Dominum cognosceremus, Prophetarum illius dicta minimè suscepissemus. Et notandum quòd iste murus spiritalis ædificij esse forinsecus dicitur. Murus quippe qui ad munitionem ædificij construitur, non interiùs, sed exteriori ponitur. Quid ergo necessarium fuit ut diceretur forinsecus, cum nunquam poni murus intrinsecus soleat? quia necesse est, ut exteriori positus, ea quæ intus sunt, defendat. Sed in hoc verbo quid apertè nisi ipsa Dominica incarnatio demonstratur? Murus enim nobis intus est Deus: murus verò foris est Deus homo. Unde ei per quemdam Prophetam dicitur: *Existi in salutem populi Habac. 3. * tui, ut salvos facias christos tuos.* Iste etenim murus, incarnatus videlicet Dominus murus nobis non esset, si forinsecus non fuisset: quia intus nos non proregeret, si exteriori non appareret. Sed neque hoc negligenter prætereundum est, quòd idem murus positus dicitur in circuitu domus undique. Domus quippe Dei non solum Angeli sancti, de quibus Psalmista ait: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & 1. s. 25. b locum tabernaculi gloria tuæ:* sed etiam nos sumus, quorum mentes inhabitare dignatur. Et murus iste undique in circuitu domus est; quia Unigenitus Patris, qui sursum est firmitas Angelorum, ipse deorsum factus est redemptio hominum. Illis fortitudo ne cadant, nobis adiutorium ut surgamus post casum. Si verò per domum Dei hoc loco sola redemptorum hominum multitudo signatur; undique nobis Dominus & per circuitum murus est; quia ut nos perfectè custodiret, omnia quæ docuit, ostendit, sicut scriptum est: *Quæ cepit Iesus facere & docere. Ab. 1. * Quia enim vocare nos ad cælestem patriam venit, nimirum despiciere nos bona transitoria docuit, & mala temporalia non timere. Unde & opprobria non despexit, injurias pertulit, mortem non timuit, crucis patibulum non refugit, & cum hunc voluissent rapere, & regem constituere, statim fugit: quid nobis aliud his exemplis innuens, nisi ut debeamus hujus mundi & adversa non metuere, & prospera vitare? quia plus plerumque ejus bona occupant animum, quàm mala perturbant. Ante passionem verò suam contumelias audivit, nec tamen contumelias reddidit: traditorem suum diu tacitus pertulit, eique fidei salutanti dare osculum non recusavit: suscepit mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, ut nos resurgere posse crederemus. Post passionem quoque suam de his qui se crucifixierant, ad fidei gratiam vocavit, donum pro iniquitate reddidit. Qui ergo nos exemplo suo de omnibus instruxit, murus nobis per circuitum & undique factus est. Sequitur: [*Et in manu viri calamus mensura sex cubitorum & palmo.*] Præterita lectione jam diximus, quia per calamum Scriptura sacra signatur. Qui calamus mensuræ esse dicitur: quia in ipsa omnem vitæ nostræ actionem metimur, ut scilicet videamus vel quantum proficimus, vel quantum longè à profectu distamus. Nam sæpe aliquid agentes, jam cuiusdam meriti esse nos credimus: sed cum ad verba Dei recurrimus, præcepta sublimia audimus, ibi cognoscimus quantum à perfectione minus habeamus. Calamus ergo mensuræ est; quia per manus scribentium vita mensuratur auditorum. Qui calamus in manu viri esse dicitur: sive quia sacrum eloquium in potestate est mediatoris Dei & hominum, hominis Christi Jesu: seu certè quia hoc quod scribi voluit, operando complevit. Idem verò calamus sex cubitorum & palmo esse describitur. Duæ etenim vitæ*

sunt, in quibus eos omnipotens Deus per sacrum eloquium erudit: activa videlicet, & contemplativa. Et per sex cubitos quid aliud quam activa vita exprimitur? quia sexto die perfecit Deus omnia opera sua. Palmus verò, qui super sex cubitos esse dicitur, jam de septimo est, sed tamen cubitus non est. Activa ergo vita signatur per sex cubitos, contemplativa per palmum: quia illam opere perficimus, de ista verò etiam cum * cor tendimus, vix parum aliquid attingere valemus. Activa enim vita est, panem esurienti tribuere, verbum sapientiae nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, quae singulis quibusque expediant dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere valeant providere. Contemplativa verò vita est, charitatem quidem Dei & proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, ut nil jam agere libeat, sed calcatis curis omnibus, ad videndam faciem sui creatoris animus inardescat: ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum mœre portare, totisque desiderijs appetere illis hymnidicis Angelorum choris interesse, admisceri caelestibus civibus, de aeterna in conspectu Dei incorruptione gaudere. In palmo itaque manus & digiti tenduntur. Sed parum quid de mensura cubiti per palmum contingitur, quia quantolibet amore animus ardeat, quantalibet virtute se in Deum cogitatione tendit, non jam quod amet perfectè videri, sed adhuc inchoat videre quod amat: quia sicut fortissimus prædicator dicit: *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem faciem ad faciem. Et, Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* De septimo ergo cubito palmum tangimus, quia in hac vita positi, contemplationis intimæ sola initia degustamus. Activa enim vita quia perfectè teneri potest, & sexto die homo est conditus, qui bona debet operari, sex cubitos calamus habet. Bene has utraque vitas duæ illæ mulieres signaverunt, Martha videlicet & Maria: quarum una satagebat circa frequens ministrarium, alia verò sedebat ad pedes Domini, & audiebat verba de ore ejus. Cumque contra sororem Martha quereretur quòd se adjuvare negligeret, respondit Dominus, dicens: *Martha, occuparis & satagis circa multa; porro unum est necessarium. Maria autem optimam partem elegit, qua non auferetur ab ea.* Ecce, pars Martha non reprehenditur, sed Mariae laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicit, sed optimam, ut etiam pars Martha indicaretur bona. Quare partem pars Maria sit optima, subinfertur cum dicitur: *Qua non auferetur ab ea.* Activa etenim vita cum corpore deficit. Quis enim in aeterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit? Quis potum tribuat sitienti, ubi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur? Cum præfenti ergo sæculo vita aufertur activa: contemplativa autem hæc incipitur, ut in caelesti patria perficiatur: quia amoris ignis qui hæc ardere inchoat, cum ipsum quem amat, viderit, in amore ipsius amplius ignescit. Contemplativa ergo vita minimè aufertur: quia subtrahita præfentis sæculi luce perficitur. Has utraque vitas, sicut & ante nos dictum est, duæ beati Jacob mulieres signaverunt, Lia videlicet & Rachel. Lia quippe interpretatur laboriosa: Rachel verò ovis, vel visum principium. Activa autem vita laboriosa est; quia defudat in opere: contemplativa verò simplex ad solum videndum principium anhelat, videlicet ipsum qui ait: *Ego principium, propter quod & loquor vobis.* Beatus autem Jacob Rachel quidem concupierat, sed in nocte accepit Liam: quia videlicet omnis qui ad Dominum convertitur, contemplativam vitam desiderat, quietem aeternæ patriæ appetit: sed prius necesse est ut in nocte vitæ præfentis operetur bona

A qua potest, defudet in labore, id est, Liam accipiat, ut post ad videndum principium in Rachel amplexibus requiescat. Erat autem Rachel videns, sed sterilis: Lia verò lippa, sed fecunda: [quia nimirum mens, cum contemplando otio appetit, plus videt, sed minus filios Deo generat: cum verò ad labor è se prædicationis dirigit, minus videt, sed amplius parit.] Rachel pulchra & infecunda: quia contemplativa vita speciosa in animo est; sed dum quiescere in silentio appetit, filios non generat ex prædicatione. Videt & non parit: quia dum quietis suæ studium diligit, minus se in aliorum collectione succendit: & quantum introitus conspiciat, aperire aliis prædicando non sufficit. Lia verò lippa & fecunda est; quia activa vita dum occupatur in opere, minus videt: sed dum modò per verbum, modò per exemplum ad imitationem suam proximos accendit, multos in bono opere filios generat. Et si in contemplatione mentem tendere non valet, ex eo tamen quod agit exterius, gignere sequaces valet. [Post Lia ergo complexum ad Rachelem Jacob pervenit, quia perfectus quisque antè activæ vitæ ad fecunditatem jungitur, & post contemplativæ ad requiem copulatur.] Rectè ergo in mensura calami prius sex cubiti, & postmodum palmus dicitur: quia antè activa agitur, ut ad contemplativam postmodum veniatur. Sed sciendum est, quia sicut bonus ordo vivendi est, ut ab activa in contemplativam tendatur; ita plerumque utiliter à contemplativa animus ad activam reflectitur, ut per hoc quod contemplativa mentem accenderit, perfectiùs activa teneatur. Debet ergo nos activa ad contemplativam transmittere, & aliquando tamen ex eo quòd introitus mente conspeximus, contemplativa meliùs ad activam revocare. Unde & idem Jacob post Rachelis amplexum ad Lia rediit; quia & post visum principium, laboriosa vita boni operis non est funditus deserenda. Est autem in contemplativa vita magna mentis contentio, cum sese ad caelestia erigit, cum in rebus spiritualibus animum tendit, cum transgredi nititur omne quod corporaliter videtur, cum sese angustat, ut dilatetur. Et aliquando quidem vincit, & reluctantes tenebras suæ cæcitatatis exsuperat, ut de incircumscripto lumine quiddam furtim & tenuiter attingat: sed tamen ad semetipsam protinus reverterata revertitur, atque ab ea luce, ad quam respirando transit, ad suæ cæcitatatis tenebras suspirando rediit. Quod bene sacra historia designat, quæ beatum Jacob cum Angelo luctatum narrat. Cum enim ad parentes proprios rediret, in via Angelum invenit, cum quo in luctamine magnum certamen habuit. Is enim qui certat in luctamine, aliquando superiorem se, aliquando verò eum cum quo contenderit, inferiorem invenit. Designat ergo Angelus Dominum, & Jacob qui cum Angelo contendit, uniuscujusque perfecti viri, & in contemplatione positi animam exprimit. Quæ videlicet anima cum contemplari Deum nititur, velut in quodam certamine posita, modò quasi exsuperat, quia intelligendo & sentiendo de incircumscripto lumine aliquid degustat: modò succumbit, quia & degustando iterum deficit. Quasi ergo vincitur Angelus, quando intellectu intimo apprehenditur Deus. Sed notandum, quòd idem victus Angelus nervum femoris Jacob tetigit, eumque marcescere statim fecit, atque ab eo tempore Jacob uno claudicavit pede: quia scilicet omnipotens Deus cum jam per desiderium & intellectum cognoscitur, omnem in nobis voluptatem carnis arefacit. Et qui priùs quasi duobus pedibus innitentes, & Deum videbamur quaerere, & sæculum tenere, post agnitionem suavitatis Dei unus in nobis pes sanus remanet, atque alius claudicat; quia necesse est ut debilitato amore sæculi, solus convalescat in nobis amor Dei. Si ergo tenemus Angelum, uno claudi-

Gen. 1. *

* al. contendimus.

1. Cor. 13. d

Ibid.

Gen. 1. c

Luc. 10. d

Pat. in Gen. c. 63.

Gen. 29. c

Ioan. 8. d

Semicirculis inclusis non repetitur in pluribus lib. MS.

Hæc etiam non sunt in codicibus scriptis.

Pat. in Gen. c. 66.

Gen. 31. a

camus pede: quia dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui uno pede claudicat, soli illi pedi innititur, quem sanum habet: quia & si cui desiderium terrenum jam arefactum fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinet. Et in ipso pede amoris Dei tota virtute se sustinet. Et in ipso pede amoris Dei tota virtute se sustinet.

Cant. 5. a
Lib. 23. 20.
ral. c. 21.
* al. ab in-
quiereo

Isai. 6. a

eternim corde dormit, quia per hoc quod interiùs contemplando proficit, * à pravo foris opere quiescit. Sed inter hæc sciendum est, quia quamdiu in hac mortali carne vivitur, nullus ita in contemplationis virtute proficit, ut in ipso incircumscripto luminis radio mentis oculos infigat. Neque enim omnipotens Deus jam in sua claritate conspicitur, sed quiddam sub illa speculatur anima, unde refota proficiat, & pōst ad visionis ejus gloriam pertingat. Sic namque Isaias cum se Dominum vidisse fatetur, dicens: Anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum: protinus adjunxit: Et ea que sub eo erant, implebant templum. Quando Ozias rex superbus ac p̄sumptor moritur, Dominus videtur: quia cum mundi hujus elatio à desiderio mentis occiditur, tunc ipsa mens Dei gloriam contemplatur. Et notandum, quod Dominus super solium excelsum & elevatum sedet. Quid namque est ejus solium, nisi creatura angelica vel humana, cui per intellectum quem dedit, p̄sedit? Quod videlicet solium excelsum & elevatum dicitur; quia & natura humana ad cælestem gloriam elevata proficit, & creatura angelica dum multis spiritibus cadentibus jam solidata est in celo ne cadat, inde elevata est, unde & confirmata. Templum verò ejus, hoc est quod solium; quia æternus Rex ibi habitat, ubi sedet. Nos ergo templum illius sumus, in quorum mentibus habitare dignatur. Sed ea que sub eo erant, implebant templum: quia quiddam de illo modo conspicitur, adhuc non est ipse, sed sub ipso est. Sic Jacob Angelum vidit, & vidisse Deum fatetur: quia cum ministeria ejus conspicimus, jam multum est quod super nosmetipsos levamur. Notandum verò quod dicitur: Implebant templum, quoniam etsi Angelus apparet, infirmæ tamen mentis desiderio satisfacit; ut si adhuc majus non potest, jam tamen minus quod videri admiretur. Ea ergo que sub eo sunt, implebant templum; quia sicut dictum est, & cum mens in contemplatione profecerit, non jam quod ipse est, sed id quod sub ipso est, contemplatur. In qua videlicet contemplatione jam quietis internæ gustus contingitur. Cujus quia quedam quasi pars est, & perfecta nunc esse non potest, redè in Apocalypsi scriptum est: Factum est silentium in celo, quasi media hora. Calum quippe est anima justi, sicut per Prophetam Dominus dicit: Calum mihi sedes est. Et, Cali enarrant gloriam Dei. Cum ergo quies contemplativæ vitæ agitur in mente, silentium fit in celo: quia cum terrenorum actuum strepitus quiescit à cogitatione, ad secretum intimum * auris animum apponit. Sed quia hæc quies mentis esse in hac vita perfecta non potest, nequaquam horâ integrâ factum in celo silentium dicitur, sed quasi mediâ horâ; ut neque ipsa media hora plenè sentiat, cum p̄mittitur, quasi: quia mox ut se animus sublevare cœperit, & quietis intimæ lumine perfundi,

Gen. 32. d

Apoc. 8. a

Isai. 66.

Psal. 18.

* al. autem
animus

A redeunte citius cogitationum strepitu, de semetipso confunditur, & confusus caratur. Vita igitur contemplativa quæ illic hora quasi media dicitur, apud Ezechielem prophetam non cubitus, sed palmus appellatur. Ecce fratres charissimi, dum uniuersulque vitæ causas exprimere cupimus, paulò latius per excessum locuti sumus. Sed bonis mentibus, quibus utraque eadem vita est ad agendum amabilis, esse non debet ad audiendum gravis. Sequitur: [Et mensus est latitudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.] Omnipotens Deus qui nec in magnis tenditur, nec in minimis angustatur, sic de tota simul Ecclesia loquitur, ac si de una anima loquatur. Et sæpe quod ab eo de una anima dicitur, nil obstat si de tota simul Ecclesia intelligatur. Latitudo itaque ædificij ad charitatem pertinet, de qua Psalmista dicit: Latum mandatum r̄sal. 118. tuum nimis. Nil enim latius, quàm omnes in sinu amoris recipere, & nullas odij angustias sustinere. Sic quippe lata est charitas, ut in amplitudine dilectionis sue capere etiam inimicos possit. Unde & p̄cipitur: Diligite inimicos vestros, benefacite eis Luc. 6. d qui oderunt vos. Considerandum quoque nobis est, quia latitudo in æqualitate, altitudo verò in sublimitate tenditur. Latitudo ergo pertinet ad charitatem proximi, altitudo ad intelligentiam conditoris. Sed latitudo & altitudo ædificij uno calamo mensuratur; quia videlicet unaquæque anima quantum lata fuerit in amore proximi, tantum & alta erit in cognitione Dei. Dum enim se per amorem juxta dilatat, per cognitionem superius exaltat: & tantum super semetipsam excelsa fit, quantum se juxta se in proximi amorem tendit. Et quia ædificium quod inhabitat Deus, ex angelica simul & humana natura perficitur: per hoc quod angelica creatura sursum est, & humana adhuc deorsum, potest per latitudinem atque altitudinem ædificij, utraque hæc creatura significari: quia ista adhuc in imis degit, illa verò in sublimibus permanet. Sed uno calamo mensuratur utraq; quia humilitas hominum quandoque ad æqualitatem perducitur Angelorum. Unde scriptum est: Neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in celo. Et unde per Joannem dicitur: Mensura hominis quæ est Angeli. Quia usque ad illam altitudinem gloriæ homo perducitur, in qua solidatos se Angeli lætantur. Latitudo ergo ædificij tanta est, quanta & altitudo; quia electi quique qui modò in imis laborant, quandoque illis beatissimis spiritibus non erunt inæquales. Sed nos inter hæc redeamus ad mentem, ac totis medullis cordis Deum diligamus & proximum. Dilatemur in affectu charitatis, ut exaltemur in gloria celsitudinis. Compatiamur per amorem proximo, ut jungamur per cognitionem Deo. Condescendamus fratribus minimis in terra, ut cœquemur Angelis in celo: quia vir qui sua imagine Redemptorem signat, mensus est latitudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Nunc igitur metitur mores, pensat opera, cogitationes considerat: ut sine fine postmodum retributionem reddat Jesus Christus Unigenitus Patris: qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

B

C

D

E

HOMILIA XV.

Et venit ad portam que respiciebat viam Orientalem, & ascendit per gradus ejus. Et mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudinem: & thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubi-

tos: & limen porta juxta vestibulum porta intrinsecus, calamo uno.

VIt, cujus calamus mensura in manu ejus describitur, [*venit ad portam qua respiciebat ad viam Orientalem.*] Quis vero alius portae hujus appellatione signatur, nisi ipse Dominus ac redemptor noster, qui nobis janua factus est regni caelestis? Sicut ipse ait: *Nemo venit ad Patrem, nisi per me.* Sed cum eundem virum lineis induum figuram Domini tenere dixerimus, querendum nobis est quare ratione conveniat, ut idem Dominus & per virum designari valeat, & per portam, dum vir veniat ad portam? Nunquid nam ipse venit ad semetipsum? An ita est, quia & in Evangelio ipse testatur, dicens: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro? Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.* Et paulo post dicit: *Ego sum ostium, pastor est ovium.* Et iterum subjungit: *Ego sum pastor bonus.* Si ergo pastor intrat per ostium, & ipse est ostium, ipse pastor; ipse proculdubio intrat per semetipsum. Ecce dum Ezechielis sensum enotare cupimus, de Evangelio etiam quaestionem ligamus. Querendum nobis itaque est qualiter & ipse intret, & per semetipsum intret. Dominus enim ac redemptor noster cum sancta Ecclesia, quam redemit, secundum carnem una substantia est, Paulo attestante qui ait: *Adimpleo ea qua desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Hujus capituli corpus Ecclesia est, & hujus corporis caput Christus. De quo suo capite exultat corpus, id est, sancta Ecclesia, cum per Psalmistam dicit: *Nunc autem exaltavit caput meum super inimicos meos.* Quia enim quandoque ipsa etiam exaltanda est, jam nunc caput suum super inimicos suos exaltatum gaudet in caelis. Cum ergo electi quique ad vitam perveniunt, quia membra ejus per eum intrant ad eum, ipse per se intrat ad se. Ipse enim in suis membris est qui intrat, ipse caput ad quod intrantia membra perveniunt. Quod Ezechiel propheta multipliciter insinuat, qui virum venisse dicit ad portam, & qua eadem porta sit, ostendit, dicens: [*Qua respiciebat ad viam Orientalem.*] Ipse enim nobis est via, qui dixit: *Ego sum via, veritas, & vita.* Ipse etiam Orientalis via, de quo scriptum est: *Ecce vir. Oriens nomen ejus.* Porta ergo viam Orientalem respicit, quia illum signat qui nobis iter ad ortum fecit luminis. Potest etiam portae nomine, unusquisque praedicator intelligi: quia quisquis nobis januam regni caelestis ore suo aperit, porta est. Unde & duodecim portae vel Joannis Apocalypsi, vel in extrema hujus prophetae visione describuntur. Potest etiam portae nomine, scripturae sacrae scientia non inconvenienter intelligi: quae dum nobis intellectum aperit, caelestis regni januam pandit. Possumus portae nomine & fidem accipere, quam primam contingimus, ut ad virtutum aedificia intremus. Unde hinc aperte subjungitur: [*Et ascendit per gradus ejus.*] Quid enim gradus sunt hujus portae, nisi merita virtutum? Sive enim in cognitione mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, seu in scientia divini eloquij, seu in ipsa fide quam de illo accepimus, quibusdam gradibus ad altiora incrementa pervenimus. Nemo enim repente fit summus, sed in bona conversatione a minimis quisque inchoat, ut ad magna perveniat. De his gradibus per Psalmistam dicitur: *Deus in gradibus ejus dignoscitur dum suscipit eam.* Dum enim sanctam Ecclesiam Dominus suscipit, in gradibus ejus dignoscitur, quia ejus gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim sancta Ecclesia ascendendo proficit, tantum Deus hominibus ex ejus virtutibus innotescit. De his quoque gradibus beatus Job loquitur, dicens: *Per singulos gradus meos pronuntiabo illum.* Omnipotentem quippe Dominum per singulos gradus

A suos pronunciat, qui per incrementa virtutum quae *cepit, ei semper laudem suae pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis ascensione non essent, Psalmista non diceret: *Ambulabunt de virtute in virtute.* Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quando unaquaeque virtus quasi quibusdam gradibus augetur, & sic per incrementa meritum ad summa perducitur. Aliud namque sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio, Si enim ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, sancti Apostoli minimè dixissent: *Adauge nobis fidem.* Et quidam venit ad Jesum, qui curari voluit filium suum, sed requisitus an crederet, respondit: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Penfatero, quod dicitur. Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere se noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inspirationem gratiae, meritum suorum gradibus fides crevit, uno eodemque tempore is qui necdum perfectè crediderat, simul & credebat, & incredulus erat. Hos nimirum gradus Dominus sub messis nomine describit, dicens: *Sic est regnum Dei quemadmodum si jaciatur homo semen in terram, & dormiat, & exurgat nocte ac die, & semen germinet & crescat, dum nescit ille. Puro enim terra fructificat primum herbam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis.* Semen homo jactat in terram, cum cordi suo bonam intentionem inserit. Et postquam semen jactaverit, dormit; quia in spe boni operis quiescit. Nocte vero exurgit ac die; quia inter adversa & prospera proficit. Et semen germinat & crescit, dum nescit ille: quia dum adhuc metiri incrementa sua non valet, semel concepta virtus ad profectum ducitur. Et ultro terra fructificat: quia praeviente se gratia, mens hominis spontaneè ad profectum boni operis affurgit. Sed haec eadem terra primum herbam, deinde plenum frumentum producit in spica. Herbam quippe producere, est inchoationis bonae adhuc teneritudinem habere. Ad spicam vero herba pervenit, cum se virtus animo concepta, ad profectum boni operis protrahit. Plenum autem frumentum in spica fructificat, quando jam intantum virtus proficit, ut esse robusti & perfecti operis possit. At cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem; quoniam adest tempus messis. Omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit, & messem suam defecat; quia cum unumquemque ad opera perfecta perduxerit, ejus temporalem vitam per emissam sententiam incidit, ut granum suum ad caelestia horrea perducatur. Cum igitur desideria bona concipimus, semen in terram mittimus. Cum vero operari recta incipimus, herba sumus. Cum autem ad profectum boni operis creverimus, ad spicam pervenimus. Cumque in ejusdem boni operis perfectione solidamur, jam plenum frumentum in spica proferimus. Herba etenim Petrus fuerat, qui passionis tempore per amorem Dominum sequens, hunc confiteri ante ancillae vocem timebat. Erat enim jam viriditas in mente, quia credebat omnium redemptorem, sed valde adhuc flexibilis pede conculcabatur timoris. Jam in spicam surrexerat, quando eum quem moriturum confiteri timebat, nunciante Angelo, in Galilea viventem videbat. Sed tunc plenum granum in spicam pervenerat, quando veniente desuper Spiritu, & suam mentem in illius amore roborante, ita solidatus est, ut vires perfectentium caelus despiceret, & Redemptorem suum liberè inter flagella praedicaret. Nullus itaque, qui ad bonum propositum adhuc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur: quia frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat. Vir ergo vestitus lineis, venit ad portam: quia Dominus ac redemptor noster membris suis intrantibus perducitur ad se.

Ioan. 14. a
Ioan. 10. b
Ibid.
Coloss. 1. d
Ephes. 1. d
Coloss. 1. c
Psal. 26. b
Ioan. 14. a
Zach. 6. c
Apoc. 21. e
Psal. 47. a
De parit. dist. 2. c. cum san. etiam.
Job 31. d

GREGORII
TOMI

ut accipit
Psal. 83. b
Luc. 17. a
Marc. 4. c
Luce. 12. b
Ab. 5. g
S. Bon. lib. 1.
Phar. c. 30.

se. Et ascendit per gradus ejus: quia nobis proficiuntibus, eò nobis amplius exaltatur, quò altus & incomprehensibilis esse cognoscitur. In virtutum quippe nostrorum gradibus ipse ascendere dicitur; quia tantò ipse sublimior nobis ostenditur, quantum noster animus à rebus infimis separatur. Sequitur: [*Et mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudinem*] Cur postquam dictum est, [*limen portæ*], statim subjungitur, [*limen unum*]; nisi quia apertè innuit, quòd adhuc inferius limen aliud dicatur? Porta autem à limine surgit, ut porta fit. Si igitur porta Dominus, quis hujus portæ limen est, nisi illi antiqui patres, ex quorum progenie Dominus incarnari dignatus est? Sicut per Paulum dicitur: *Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula*. Notandum verò est in hac Pauli sententia, quòd dij & ceteri hominum sunt vocati, sicut Moysi dicitur: *Ponam te in deum Pharaoni*. Et per Psalmistam dicitur: *Ego dixi, dij estis*. Et rursum: *Deus stetit in synagoga deorum*. Sed aliud est nuncupativè, aliud naturaliter dici Deum. Et si Moyses in deum Pharaoni est positus, sed deus intra omnia, non Deus super omnia dicitur. Qui verò est in utero Virginis incarnatus, Deus super omnia vocatur. Itaque limen portæ, sunt antiqui patres, ex quibus ille natus est, qui nobis aditum regni celestis aperuit. Limen autem portæ uno calamo mensuratur; quia ipsi antiqui patres, qui potuerunt Redemptorem nostrum & prophetando & bene vivendo predicare, tanquam sex cubitos in perfectione operis, & palmum in inchoatione contemplationis habuerunt. Quia enim eorum vitam in unitatem fidei & perfectæ operatio, & inchoata contemplatio sublimem reddidit, in uno calamo mensura liminis fuit. Sequitur: [*Et thalamo in longum, & uno calamo in latum*].

Rom. 9. a

Exod. 7. a

Psal. 8. b

Ibid. a

S. Hieron.

in Ezech.

40. c. 46.

Lib. 4. Moral. c. 46.

Cant. 2. b

Cant. 2. b

Pat. in

Cant. Cant.

c. 2.

Conferemus quid agi in thalamo soleat, atque exinde hoc quod in sancta Ecclesia agitur colligamus. In thalamo quippe sponsus & sponsa fœderantur, sibi que in amore junguntur. Quid ergo sunt in sancta Ecclesia thalami, nisi eorum corda in quibus anima per amorem sponso invisibili jungitur, ut ejus desiderio ardeat, nulla jam quæ in mundo sunt concupiscat, præsentis vitæ longitudinem pœnam deputet, exire festinet, & amoris amplexu in celestis sponsi visione requiescere? Mens itaque, quæ jam talis est, nullam præsentis vitæ consolationem recipit, sed ad illum quem diligit, medullitus suspirat, fervet, anhelat, anxiatur. Vilis ei fit ipsa salus corporis, quia transfixa est vulnere amoris; unde & in Canticis dicit: *Vulnerata charitate ego sum*. Mala autem salus est cordis, quæ dolorem hujus vulneris nescit. Cùm verò anhelare jam in celeste desiderium, & sentire vulnus amoris cœperit, fit anima salubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex salute. Menti autem sponsum suum fortiter amanti, de mora vitæ præsentis una solet esse consolatio, si per hoc quòd ipsa ab ejus visione differtur, aliorum animæ ejus verbo proficiant, & ad celestem sponsum amoris facibus inardescant. Meret, quia differri se conspiciat: triste est ei omne quod aspiciat; quia illam adhuc non videt, quem videre concupiscit. Sed est, ut dixi, non parva consolatio, si cùm fervens anima differtur, per eam multæ colliguntur, ut tardè eum cum multis videat, quem sola videre citius volebat. Unde rursus in Canticis sponsa dicit: *Fulcite me floribus, & stipate me malis, quia amore langueo*. Quid namque sunt flores, nisi animæ bonum jam opus inchoantes, & desiderium celeste redolentes? Quid mala de floribus, nisi perfectæ jam bonorum mentes, quæ ad fructum perveniunt boni operis de initio sanctæ propositionis? Quæ ergo amore langueat, fulciri quærit floribus, stipari malis: quia si illum quem desiderat, videre adhuc non per-

S. Greg. Tom. I.

A mittitur magna est ei consolatio si de aliorum profectibus lætetur. Anima ergo sancta amore languida, floribus malisque fulcitur, ut requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei. Pensemus rogo, qualis thalamus Pauli mens fuerat, qui dicebat: *Mibi vivere Christus est, & mori lucrum*: omnipotenti Deo in quantum se amore conjunxerat, qui sibi vitam Christum tantummodo, & mori lucrum esse deputabat? Hinc est quòd iterum dicit: *Desiderium habens dissolui, & cum Christo esse multo magis melius*. Sed ecce qui dissolui desideras, quo amore langueas videamus. Quia interim differri te conspiciamus, fulciri quæso floribus non requiris? Quæris planè, nam sequitur: *Permanere autem in carne necessarium propter vos*. Et proficientibus discipulis dicit: *Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum?* Hinc est quòd idem thalamus uno calamo in longum, & uno calamo in latum dicitur mensus. Longitudo quippe ad longanimitatem expectationis pertinet, & latitudo ad amplitudinem charitatis. Tantum ergo uniusquique thalamus habet in longitudinem, quantum & in latitudinem habere potuerit: quia mens celesti desiderio succensa, quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantum & longanimitatem exhibet ad expectandum Deum: & patienter portat moras longitudinis, quia se in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiæ quæ exhibetur proximo, designare. Et quia latitudo charitatem signat, quæ sinum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorem recipit, tanta est longitudo thalami, quanta latitudo: quia quantum lata mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem. Nam tantum quisque portat, quantum amat. Si enim amas, portas: si desistis amare, desistis tolerare. Quem enim minus diligimus, minus etiam toleramus: quia irruente fastidio, citius facta proximi adducuntur in gravedinem ponderis, quæ nobis non leviat penna charitatis. Sequitur: [*Et inter thalamos, quinque cubitos*]. Unum supra thalamum dixerat, & postmodum quinque cubitos esse inter thalamos narrat: ea videlicet ratione, quia multi thalami unum faciunt, sicut & multa Ecclesiæ una Ecclesia vocatur. Unde & in Joannis Apocalypsi septem Ecclesiis scribitur, per quas una Catholica designatur. Hi itaque qui in sancta Ecclesia, sicut diximus, ferventi amore Deum videre stant, eique jam per desiderium conjunguntur, thalami vocantur. Sed tamen sunt in ea quidam, qui penetrare subtilia depreffi, tantò minus amant eum qui fecit omnia, quantum amplius in his quæ facta sunt, illigantur. Et jam quidem exercere se in timore Domini, & amore proximi tendere student, bona opera corporaliter agere, elemosynis peccata redimere: sed quia amore intimo ardere ad celeste desiderium nesciunt, quasi adhuc devincti corporis sensibus tenentur. Isti itaque thalami non sunt, sed tamen inter thalamos continentur; quia per eorum ducatum qui visionem Dei perfectè diligunt, & ipsi ad profectum mentis diriguntur. Inter thalamos ergo, quinque sunt cubiti; quia hi qui ab exterioribus quinque sensibus adhuc ad intellectum mysticum non assurgunt, dum inter eos sunt qui spiritu amoris fervent, velut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & à mensura celestis ædificij disjuncti non sunt. Nam & paulisper se ab appetitu corporalium sensuum subtrahunt, & dilatato mentis spatio, imitantes charitatem quam conspiciunt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quòd ergo non per sex cubitos, sed per quinque descripti sunt, ipsa adhuc eorum imperfectio designa-

Ibid.

Ibid.

B

C

D

E

* al. gravitatem.
* al. levigat.

L L I I

7. sal. 138. c
Psal. 113. c

tur. Sed tamen per bonum desiderium in mensura spiritalis ædificij esse memorantur, quia voce Ecclesie per Psalmistam dicitur: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Hinc iterum idem Psalmista dicit: Benedixit omnes timentes se Dominus, pufillos cum majoribus. Hi itaque etsi imperfecti sunt & pufilli: in quantum tamen cognoscere prævalent, & Deum & proximum diligunt, atque ideo bona quæ possunt, non negligunt operari. Qui etsi necdum ad spiritalia dona proficiunt, ut vel ad perfectam operationem, vel ad succensam contemplationem animam exerant; tamen ab amore Dei & proximi, in quantum animo capere prævalent, non recedunt. Unde fit, ut ipsi quoque etsi minori loco, in sancta tamen ædificatione sint positi: quia etsi ad doctrinam, si ad prophetiam, si ad miraculorum gratiam, si ad contemptum mundi plenius exequendum fortasse minores sunt, tamen in timoris & amoris fundamento sunt, in quo solidantur: quia etsi igne cælestis desiderij non ardent, in ipsis exterioribus quæ exercere suffiunt, vapore charitatis animantur, & inter proximorum præcellentium ædificia continentur. Unde & rectè sponsa in Canticis Canticorum loquitur, dicens: Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constravit propter filias Hierusalem. Neque enim credendum est Salomonem tantæ magnitudinis regem, qui sic immensis divitiis affluebat, ut pondus auri ejus æstimari non posset, & argentum in diebus illis pretium non haberet, quia ferculum sibi ligneum fecit. Sed est Salomon videlicet pacificus noster, qui sibi de lignis Libani ferculum fecit. Libani quippe ligna cedrina valde sunt imputribilia. Ferculum itaque Regis nostri sancta Ecclesia est, quæ de fortibus patribus, id est, de imputribilibus mentibus est constructa. Quæ rectè ferculum dicitur, quia ipsa fert quotidie animas ad æternum convivium conditoris sui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ sunt: quia prædicatores Ecclesie sanctæ, eloquij luce resplendent. Est autem cum columnis argenteis reclinatorium aureum: quia per hoc quod à sanctis prædicatoribus lucidè dicitur, mentes audientium fulgorem * charitatis intimæ, in qua reclinentur, inveniunt. Per hoc enim quoddam luculentè & apertè audiunt, in illud quod clarescit in corde, requiescunt. Columnæ ergo ejus argenteæ, & reclinatorium aureum factum est; quia per lucem sermonis invenitur apud animum claritas quietis. Ille quippe fulgor internus mentem irradiat, ut per intentionem ibi requiescat, ubi prædicationis gratia non quærat. De eadem quippe sancta Ecclesia scriptum est: Penna columba de argentata, & posteriora dorsi ejus in specie auri. Quæ enim hæc spiritu mansuetudinis impleta quasi columba pennas deargentatas habet, in posteriora dorsi ejus speciem auri continet: quia hæc prædicatores suos sermonis luce induit; in posteriori autem sæculo fulgorem in se claritatis ostendit. Sed ad hoc quod clarum intus ostenditur, qualis sit ascensus adjungit, cum de eodem ferculo protinus subdit: Ascensum purpureum. Vera quippe purpura, quia de sanguine tingitur, non immeritò in colore sanguinis videtur. Et quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis Ecclesie per martyrij sanguinem pervenit ad regnû, Rex noster ascensum purpureum fecit in ferculo: quia ad clarum quod intus aspicitur, per tribulationem sanguinis pervenitur. Quid ergo nos miseri atque ab omni fortitudine destituti, quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo columnæ esse non possumus, quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus; quia necdum sicut oportet, per intellectum spiritalem requiem internæ claritatis aspiciamus. Ascensus purpureus non sumus, quia pro

Cant. 3. e
Pat. in Cant.
sic. c. 24.

Greg. Cant.
3. Ruper.
ibid.

* al. ciaritat.
Greg. ubi
supra.

7. sal. 67. b

Cant. 3. d

A Redemptore nostro fundere sanguinem non valeamus. Quid ergo de nobis agendum est? Quæ spes erit, si nullus ad regnum pervenit, nisi qui summis virtutibus præditus fuerit? Sed adest quoque nostra consolatio. Amemus in quantum possumus Deum, diligamus & proximum, & simul quoque nos ad Dei ferculum pertinemus; quia sicut illic scriptum est: Media charitate constravit. Habe quippe charitatem, & ibi sine dubio pertines, ubi & columnæ argenteæ eriguntur, & ascensus purpureus tenetur. Nam quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, apertè monstratur, cum illic protinus subdidit: Propter filias Hierusalem. Sermo etenim Dei qui non filios, sed filias dicit, quid aliud per sexum femineum, quam mentium infirma signavit? Quoddam ergo illic inter columnas argenteas, reclinatorium aureum, & ascensum purpureum; inesse media charitas dicitur propter filias Hierusalem; hoc hæc inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in virtutibus infirmantur, si ipsi bona quæ possunt facere cum charitate non negligunt, à Dei ædificio alieni non sunt. Sequitur. [Et limen portæ juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno.] Dum limen quod modò describitur, juxta vestibulum portæ intrinsecus esse memoratur, apertè ostenditur, quia limen quod prius scriptum est, extrinsecus fuit. Sed si porta est Dominus, quod sit limen portæ intrinsecus & extrinsecus requiramus. Per limen etenim portam unufquisque ingreditur. Et quæ sunt duo hæc limina, nisi patres Testamenti veteris, & patres Testamenti novi? Non solum quippe hi de quibus Dominus incarnari dignatus est, sed omnes Testamenti veteris patres portæ hujus limen fuerunt: quia hi qui cum prædicare & in eo sperare meruerunt, cunctis ad eum venientibus aperuerunt aditum fidei; & omnes qui per hos crediderint Dominum, quasi jam portam hujus liminis intraverunt. Sed cur antè limen exterius, & post limen interius dicitur, nisi quia prius Testamenti veteris patres, & postmodum novi Testamenti doctores fuerunt? Rectè autem limen exterius Testamenti veteris patres designat, quia per eorum prædicationem opera per versa punita sunt. Per dicta verò novorum patrum, unufcujusque animus etiam ab illicitis cogitationibus coercetur, dum reatus esse perfectus & in deliberatione cordis ostenditur. Illi quippe à flagitiis, à crudelitatibus, à rapinis auditorum animas prohibere curaverunt: isti verò dum non solum per versa opera, sed etiam illicita cogitationum reserant, quid nobis aliud, nisi limen intrinsecus facti sunt? Unde & ipsa Veritas loquitur, dicens: Audi. Mat. 5. c. stis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit judicio. Rectè quoque exterius limen illos patres designat, qui ab ipsa incarnatione Redemptoris nostri per intervalla temporum longius constiterunt. Et quidem ab Abel sanguine, passio jam cepit Ecclesie: & una est Ecclesia electorum præcedentium atque sequentium. Sed tamen quia discipulis dicitur: Multi reges & prophetae voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: antiquis patribus quasi foris stetit est, Redemptoris nostri præsentiam corporaliter non vidisse. Exteriùs igitur, sed tamen non divisi à sancta Ecclesia fuerunt; quia mente, opere, prædicatione, ista jam fidei sacramenta tenuerunt, istam sanctæ Ecclesie celsitudinem conspexerunt, quam nos non adhuc præstolando, sed jam habendo conspiciamus. Sicut enim nos in præterita passione Redemptoris nostri, ita illi per fidem in eadem ventura sunt salvati. Illi ergo foris non extra mysterium, sed extra tempus. Unde & in constructione tabernaculi, ut columnæ argenteæ interius starent, paxilli ærei figi per circuitum ex-

B

C

D

E

Luc. 10. d

Pat. in Ezech.
c. 42.

GRÉGO
RII
TOM. 1.

terius iusti sunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argentæe interius, paxilli verò ærei in circuitu figurantur, atque in ipsis funes ligati sunt, ut tabernaculum fixum maneret: quia videlicet ut sancti Apostoli in luce sermonis sui solidi starent, & totum tabernaculum, id est, sancta Ecclesia in fidei integritate confisteret, tanquam paxilli ærei patres Testamenti veteris ac Prophetæ exterius fixi sunt, qui verborum suorum funibus prædicatorum mentes in soliditate constringerent, atque hoc Dei habitaculum in statu fidei ligarent. Extrà ergo paxilli sunt, qui ante tempus hujus sanctæ Ecclesiæ fuerunt. Sed tamen eos ligant qui in ipsa sunt; quia dum cælestia mysteria ventura prædicant, hæc postquam ostensa sunt, credibilia omnibus fecerunt. Ut ergo intus columnæ immobiles stent, foris paxilli funes continent: quia ut sancti Apostoli perfectè incarnationis Dominicæ mysterium crederent, illorum prædicatio obtinuit, qui hoc priusquam fieret, & videre & prædicere poterunt. Unde rectè quoque ipse primus Apostolorum, magna scilicet columna veri tabernaculi, loquitur dicens: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene faciitis intendentes, quasi lucerna lucens in caliginoso loco.* Quibus verbis indicat, quia quamvis ad altiora surrexerit ex culmine, ibi religatus perficitur in fide. [Scriptura autem prophetici sermonis in tenebris vitæ præsentis facta est nobis lucerna, & lumen itineris, unde Psalmista dicit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis.*] Quæ tamen lucerna prophetici sermonis jam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Unde etiam per Psalmistam de iisdem dictis Prophetarum dicitur: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris;* quia videlicet occulta est scientia in Prophetis. Nec immeritò columnæ argentæe, paxilli verò ærei facti sunt: quia quod clarè jam Apostoli prædicant, hoc Prophetæ sub intellectu mystico obscurè locuti sunt. Rectè ergo per æris metallum signati sunt, qui clari in suis prædicationibus non fuerunt, Sancti verò Apostoli, qui ad Redemptoris nostri mysterium, lucem prædicationis habuerunt, argenteis columnis expressi sunt. Et notandum, quod argentum sonat & lucet, æs verò sonat & non lucet; quia prædicatores novi Testamenti apertè locuti sunt, quæ etiam monstrare potuerunt. Prædicatores verò Testamenti veteris quia per allegoriarum umbras de cælesti mysterio obscura dicta protulerunt, quasi sine luce sonitum dederunt. Quod ergo illic per paxillos & columnas, hoc hîc per limen exterius & limen interius designatur. Si verò portam, scriptura sacram hoc in loco accipimus, ipsa quoque duo limina habet, exterius & interius, quia in litteram dividitur, littera: limen verò eius interius, allegoria. Quia enim per litteram ad allegoriam tendimus, quasi à limine quod est exterius, ad hoc quod est interius venimus. Et sunt in ea permulta, quæ ita juxta litteram mentem ædificant, ut per hoc quod exterius agitur, audientis mens interius trahatur. Ibi quippe invenimus prædicamenta operis & exempla virtutis: ibi jubetur quid agere etiam corporaliter debemus: ibi hoc quod ad operandum præcipitur, in sanctorum virorum ac fortium actione monstratur: ut postquam nos apertiora præcepta atque exempla iustorum ad bonam operationem instruant, tunc ad limen interius, id est, ad intellectum mysticum intimæ contemplationis tendamus, si possumus, pedem mentis. Studete quæso, fratres charissimi, Dei verba meditari, nolite despiciere scripta nostri Redemptoris, quæ ad nos missa sunt. Multum valde est, quod per ea animus refricatur ad calorem, ne iniquitatis suæ frigore torpescat. Cum illa præcedentes iustos

S. Greg. Tom. I.

A fortiter egisse cognoscimus, & ipsi ad fortitudinem bonæ operationis accingimur, sanctorum exemplorum flammâ animus legentis incenditur. Videret quæ fortia ab eis facta sunt, & valde indignatur sibi, quia talia non imitatur. Unde rectè sponsi voce ad sponsam dicitur: *Sicut turris David collum tuum, quæ adificata est cum propugnaculis suis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* In collo etenim guttur, in gutture vox est. Quid ergo per collum sanctæ Ecclesiæ, nisi sacra ejus eloquia designantur? In qua dum mille clypei dependere memorentur, per hunc perfectum numerum numerus universus ostenditur, quia universa nostra munitione in sacro eloquio continetur. Ibi quippe sunt præcepta Dei, ibi exempla iustorum. Si enim torpet animus à conditoris sui desiderio, audiat quod dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex tota mente tua, & ex tota virtute tua.* In odio fortasse labitur proximi? Audiat quod dicitur: *Diligis proximum tuum, sicut te ipsum.* Res aliena concupiscitur? Audiat quod illic scriptum est: *Non concupisces rem proximi tui.* De injuria quæ proximo ore vel facto illata est, ad iram mens accenditur? Audiat quod dicitur: *Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.* In carnis concupiscentiam malè fauciata mens accenditur? Ne sequatur oculus mentem, audiat quod paulò superius dictum est: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Contra inimicum forsitan quisquam animum suum relaxare disponit in odium? Audiat quod illic scriptum est: *Diligite inimicos vestros, benedicite his qui vos oderunt.* Sed his qui aliena jam non rapit, adhuc forsitan sua inordinatè retinet? Audiat quod illic dicitur: *Vendite quæ possidetis, & date elemosynam.* Infirmantis animus perfrui desiderat Deo simul & sæculo? Audiat quod illic scriptum est: *Nemo potest duobus dominis servire.* Alius non ad necessitatem stipendij, sed ad voluntatem desiderij possessa retinet? Audiat quod illic dicitur: *Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Quidam enim relinquunt omnia, multi autem etiam possidendo renunciant, quia sic ad usum possessa retinent, ut eis ex desiderio non succumbant. Torpore quicquam appetit, & laborem subire pro Domino etiam cum prævalet, refugit? Audiat quod illic scriptum est: *Qui mecum non colligit, spargit.* In collo ergo Ecclesiæ, id est, in sacri eloquij prædicatione quod pro sua munitione & altitudine, turri David simile dicitur, mille clypei dependent: quia quot illic præcepta sunt, tot etiam pectoris nostri munimina. Ad servandam itaque innocentiam etiam lasi à proximo perdurare in humilitate festinamus? Abel ante oculos veniat, qui & occisus à fratre scribitur, & non legitur reluctatus. Mentis munditia etiam in conjugali copula eligit? Enoch debet imitari, qui & in conjugio positus ambulavit cum Deo, & non inveniebatur, quia transtulit illum Deus. Præcepta Dei festinamus præsentis nostræ utilitati præponere? Noè ante oculos veniat, qui cura domestica postposita, ex jussione omnipotentis Domini per centum annos ad arcæ fabricam vixit occupatus. Subire obedientiæ virtutem nitimur? Aspiciere Abraham debemus, qui relicta domo, cognitione, patria, obediit exire in locum quem accepturus erat in hereditatem: & exiit nesciens quò iret: qui paratus extitit, ut pro æterna hereditate dilectum quem acceperat, occideret heredem. Et quia unicum Domino offerre non distulit, universam multitudinem gentium in semen accepit. Morum simplicitas placet? Isaac ad mentem veniat, quem in omnipotentis Dei oculis vitæ suæ tranquillitas ornavit. Laboriosa fortitudo, ut obtinere debeat, quæritur? Jacob ad memoriam deducatur, qui postquam scivit fortiter servire homini, & 32.

LLII ij

2. Pet. 1. d
Pat. in 2.
Pet. 1. c. 2.
[Verba se-
micitatis
includit non
habentur in
lib. MS. nec
in quibus-
dam im-
presis.
Psalm. 118.

Psalm. 17. b

Cant. 4. f

Idem lib. 13

Moral. c. 2.

Supra Cant.

4.

Matt. 22. b

Ibid. c

Exod. 20.

Lev. 19. d

Matt. 5. d

Luc. 6. d

Luc. 12. c

Matt. 6. d

Luc. 14. g

Luc. 11.

Gen. 4. a

Gen. 5. a

Genes. 6.

Gen. 12.

Hebr. 11.

Genes. 22.

Gen. 24. f

Gen. 29. 32.

ad eam quoque virtutem deductus est, ut non potuisset à luctante Angelo superari. Conamur carnis illecebram vincere? Joseph ad memoriam redeat, qui tentante se domina studuit carnis continentiam etiam cum vitæ periculo custodire. Unde factum est, ut quia membra sua bene novcrat regere, regendâ quoque omni Ægypto præfesset. Mansuetudinem atque patientiam obtinere quærimus? Moysen ante oculos deducamus, qui clypeis parvulis ac mulieribus, sexcenta millia armatorum regens, mitis fuisse describitur super omnes homines qui habitabant super faciem orbis terræ. Rectitudinis zelo contra vitia accendimur? Phinees ante oculos deducatur, qui coëntes gladio transfigens, castitati populum reddidit, & iram Dei iratus placavit. De spe omnipotentis Dei præsumere in dubiis quærimus? Josuë ad memoriam revocemus, qui dum dubia certamina certa mente subiit, ad victoriam sine dubietate pervenit. Jam mentis inimicitias * punire cupimus, in benignitate animum dilatare? Samuel in cogitationem deducatur, qui de principatu dejectus à populo, cum idem populus peteret, ut pro eo Domino preces effunderet, respondit dicens: *Abstine à me hoc peccatum in Domino, ut cessem orare pro vobis.* Culpam quippe vir sanctus perpetrare se credidit, si eis quos adversarios pertulerat usque ad ejectionem, benignitatem gratiâ non reddidisset in prece. Qui rursus quem jubente Domino mitteretur ut David ungeret in regem, respondit: *Quo modo vadam? Inveniet enim me Saul, & occidet me.* Et tamen quia iratum Deum eidem Saül cognoverat, in tanto se luctu afflixerat, ut ei per se Dominus diceret: *Quisquisque in Saulem iuges, cum ego illum abjecerim?* Pensamus ergo ejus animum quantus ardor charitatis incenderat, qui & illum flebat à quo timebat occidi. Cavere autem volumus quem timeamus? Sollicita nobis mente pensandam est, ne si locum fortasse reperimus, malum pro malo reddamus ipsi quem fugimus. David ergo ad memoriam redeat, qui persequentem se regem & invenit ut potuisset occidere, & tamen in ipsa ferendi potestate positus, elegit bonum quod ipse deberet facere, non autem malum quod ille merebatur pati, dicens: *Abstine à me ut mittam manum meam in Christum Domini.* Et cum idem Saül post ab hostibus fuisset interemptus, eum quem persecutorem dum viveret pertulit, flevit occisum. Errantibus hujus mundi potentibus liberè loqui decernimus? Joannis auditoritas ad animum reducatur, qui Herodis nequitiam reprehendens, pro verbi rectitudine occidi non timuit. Et quia Christus est veritas, ipse ideo pro Christo, quia pro veritate, animam posuit. Carnem jam nostram pro Deo ponere in mortem festinamus? Petrus ad mentem veniat, qui inter flagella gaudet, qui casus principibus restitit, qui vitam suam pro vita despicit. Cum mortis appetitu disponimus adversa contemnere? Paulus ante oculos deducatur, qui non solum alligari, sed & mori paratus pro Christo, non facit pretiosiores animam suam, quam se. Succendi cor nostrum igne charitatis quærimus? Joannis verba pensamus, cujus omne quod loquitur, charitatis igne vaporatur. Quia ergo in voce sacri eloquij, cujuslibet dum quærimus munimen virtutis invenimus; mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium. Si enim pugnare contra spiritalia nequitie volumus, in collo Ecclesiæ, quæ nobis sicut David turris erecta est, id est, in divino eloquio protectionis arma requiramus, ut ex discretionis præcepti, contra vitia sumatur virtus adjutorij. Ecce enim contra aéreas potestates festinamus fortes existere? In hacturri armaturam nostrâ mentis invenimus, ut inde præcepta conditoris, inde sumamus exempla præcedentium, per quæ contra adversarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dum enim

A quamlibet virtutem subire appetis, & hanc illic à patribus jam impletam vides, ibi armaturam tuam invenis, per quam contra spiritalia bella munitur. Dependent in ea quippe mille clypei: si quis pugnare appetit, assumat, & ex ea virtute pectus munit, & verborum jacula emitat. Et notandum, quia edificata cum propugnaculis suis dicitur. Hoc quippe agunt propugnacula, quod clypei, quia utraque pugnamentum muniunt. Sed inter utraque distat, quia clypeum pro nostro munimine ubicumque volumus, movemus: propugnaculo autem defendi possumus, sed hoc movere non possumus. Clypeus in manu tenetur, nam propugnaculum non tenetur. Quid ergo inter propugnacula & clypeos distat, nisi quòd in sacro eloquio parum præcedentium & miracula legimus, & virtutes bonorum operum audimus? Ibi namque cognoscimus quòd alius potuit mare dividere, alius solem figere, alius mortuum suscitare, alius paralyticum verbo erigere, alius umbrâ ægrotos curare, alius per * suam præsentiam febribus obviare. Qui tamen omnes & patientiam longanimitate mites, & zelo rectitudinis ferventes fuerunt; verbi prædicatione divites, simul & misericordie largitate. Hi itaque quàm vera de Deo dixerint, testantur miracula, quia talia non facerent, nisi de illo vera narrarent. Et quàm pij, quàm humiles, quàm benigni extiterint, eorum testantur operationes. Si igitur de fide tentamus, quam ex illorum prædicatione concepimus, loquentium miracula conspicimus, & in fide quam ab eis accepimus, confirmamur. Quid ergo illorum miracula, nisi nostra sunt propugnacula? Quia & muniti per illa possumus, & tamen hæc in manu nostri arbitrij non tenemus: nam talia facere non valeamus. Clypeus verò in manu est, & defendit: quia virtus patientiæ, virtus misericordie, præcedente nos gratia, & in potestate est arbitrij, & à periculo protegit adversitatis. Turris itaque nostra cum propugnaculis suis edificata est, in qua mille clypei dependent: quia in scriptura sacra & sub miraculis patrum à jaculis adversitatis abscondimur, & conversationis sanctæ munimina eam in manu operis tenemus. Notandum verò, quòd limen porte uno calamo mensuratur. Calamus autem in sex cubitis & palmo tenditur: quia videlicet in scriptura sacra, & doctrina perfectæ operationis & initium supernæ contemplationis invenitur. Sin verò porta hoc loco unusquisque prædicator accipitur, limen exterior in porta est vita activa; limen verò interior, vita contemplativa. Per illam quippe ambulatur in fide, per hanc verò festinatur ad speciem. Illa exterior ducit, ut unusquisque bene vivere debeat: ista interior perducit, ut ex bona vita ad gaudia æterna pertingat. Hæc nos hodie tractasse sufficiat. Quia enim transeuntes ad alia, diu per excessum locuti sumus, ea quæ subjuncta sunt, lectioni alteri reservemus, reparandi per silentium, sperantes in Verbo, quod vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA XVI.

Et mensus est vestibulum porte octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis. Vestibulum autem porte erat intrinsecus. Porro thalami porte ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde, mensura una trium, & mensura una frontium ex utraque parte. Et mensus est latitudinem liminis porte decem cubitorum, & longitudo.

Ezec. c. 11. vers. 9.

dinem portæ tredecim cubitorum. Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus, finis viringue.

Vir, cuius erat species quasi species aris, mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis.] Ac ne hoc vestibulum extra portam esse crederemus, subditur: [*Vestibulum autem portæ erat intrinsecus.*] Quid autem per interius vestibulum, nisi æternæ vitæ latitudo signatur, quæ modò inter angustias vitæ præsentis jam spe mente concipitur? De qua per Psalmistam dicitur: *Intrate portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confessionum.* Cùm enim peccata nostra per lacrymas confitemur, angustæ vitæ portam ingredimur. Sed cùm post hæc ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ atria in confessionum laudibus intramus: quia ibi jam angustia non erit, cùm nos lætitia perpetuæ festivitatis exceperit. Propter confessionis nostræ angustiam Veritas dicit: *Intrate per angustam portam.* Et cùm se Psalmista recipi in latitudinem gaudij æterni præsumeret, dicebat: *Statuisti in loco spatiose pedes meos.* Ad atrium ergo per portam tenditur, quia ad latitudinem solemnitatis pertingitur ab angustia confessionis. Illa itaque gaudia quæ apud David atria, apud Ezechielem vestibulum intrinsecus vocatur. Unde & hoc ipsum vestibulum octo cubitis dicitur mensuratum. Ibi enim omnes recipiendi sunt, qui ^{* al. hic &} nunc in exercitio operis laborant, & ad æterna gaudia per contemplationis gratiam suspirant. Nec immerito mensura vestibuli in octo cubitis ponitur; quia septem diebus univertum tempus evoluitur. Æterna etenim dies, quæ expleta septem dierum vicissitudine sequitur, scilicet octava est. Unde etiam Psalmista resurrectionis diem considerans, quia de extremi judicij distinctione erat locutus, præmisit titulum, dicens: *In finem Psalmus David pro octava.* Ut enim quam octavam diceret demonstraret, diem illam tremendi terroris in Psalmi inchoatione secutus est, dicens: *Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me.* Modò enim quisquis per flagella corripitur, & correptionibus emendatur, in mansuetudine corripitur, non in ira. In districto autem illo examine omnis argutio atque correptio furor & ira est; quia venia post correptionem non est. Hujus octonarij numeri causa est, quòd post Sabbatum Dominus voluit à morte resurgere. Dies quippe Dominicus, qui tertius est à morte Dominica, à conditione dierum numeratur octavus, quia septimum sequitur. Unde & ipsa vera Redemptoris nostri passio, & vera resurrectio, figuravit aliquid de suo corpore in diebus passionis suæ. Sexta enim feria passus est, Sabbato quievit in sepulcro, Dominico die resurrexit à morte. Præsens etenim vita nobis adhuc sexta est feria, quia in doloribus ducitur, & in angustiis cruciatur. Sed Sabbato quasi in sepulcro quiescimus, quia requiem animæ post corpus invenimus. Dominico verò die, videlicet à passione tertio, à conditione ut diximus octavo, jam corpore à morte resurgemus, & in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mirè Salvator noster fecit in se, hoc veraciter significavit in nobis, ut nos dolor in sexta, & requies in septima, & gloria excipiat in octava. Hinc per Salomonem dicitur: *Da partes septem, necnon & octo; quia ignoras quid mali futurum sit super terram.* Partes etenim septem simul & octo damus, quando sic ea quæ septem diebus evolvuntur disponimus, ut per hæc ad bona æterna veniamus: ut dum modò cautè agitur, postmodum venientis tremendi judicij ira deviretur. Octo itaque cubitis vestibulum mensuratum intrinsecus; quia per lucem quæ post septem dies sequitur, latitudo nobis æternitatis aperitur. Sed nemo

Ad illam venit, nisi qui hic dilectionem Dei ac proximi devota mente tenuerit. Unde & subditur: [*Et frontem ejus duobus cubitis.*] Frons etenim portæ, est boni meritum vitæ præsentis. Sicut enim vestibulum intrinsecus æterna requies debet intelligi, ita per frontem portæ necessè est qualitatem visibilis vitæ signari. Frons ergo portæ duobus cubitis mensuratur; quia quisquis hic dilectionem Dei ac proximi servare studuerit, ipse ad æternitatis atrium pertingeret. Vita igitur nostra ut duobus cubitis sit mensurata, tendi quotidie per charitatem debet in amorem Dei simul & proximi. Non est enim charitas vera, si minùs à duobus cubitis habet. Unde Moyses cùm per colores vestium, electorum virtutes exprimeret, in ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi. Quid namque per coccum, nisi charitas designatur, quæ semper flammâ amoris accenditur? Sed coccus bis tingitur, quando non solum ex amore Dei, sed etiam proximi nostra charitas inflammatur. Nam quisquis sic amat Deum, ut commissi sibi proximi curam relinquat, adhuc in eo coccus semel tinctus est. Et quisquis sic amat proximum, ut imminuat desiderium quo flagrare debet in Deum, non est adhuc in eo color tincturæ geminatus. Debemus ergo & amare eos, cum quibus vivimus, & ad illum totis desiderijs anhelare, in quo veraciter vivamus. Ecce etenim ad fidem atque ad audiendum verbum omnipotentis Domini nos qui religioso induti habitu videmur, ex diversa mundi qualitate convenimus, atque ex dissimilibus iniquitatibus in sanctæ Ecclesiæ concordiam congregati sumus, ita ut jam patienter factum esse videatur, quòd de promissione Ecclesiæ per Isaiam dicitur: *Habitabit lupus cum agno. & pardus cum hædo accubabit.* Nam per sanctæ charitatis viscera lupus cum agno habitat; quia hi qui in sæculo raptores fuerunt, cum mansuetis ac mitibus in pace conquescent. Et pardus cum hædo accubat; quia is qui peccatorum suorum maculis varius fuit, cum eo qui se despicit & peccatorem fatetur, humiliter consentit. Ubi & subditur: *Vrulus & leo & ovis simul morabuntur:* quia & is qui per contritum cor ad quotidianum se Deo sacrificium præparat, & alius qui tanquam leo ex crudelitate sæviebat, & alter qui velut ovis in innocentie suæ simplicitate perdurat, in caulis sanctæ Ecclesiæ convenerunt. Ecce qualis est charitas, quæ diversitates mentium accendit, concremat, constat, & quasi in unam auri speciem reformat. Sed in eo quòd se electi sic amant, ad illum necessè est ut festinent, quem æterno gaudio in cælis videre mereantur. Unus est etenim Dominus ac redemptor noster, qui & hic electorum suorum corda ad unanimitatem ligat, & ad supernum amorem per interna desideria semper stimulat. Unde & illic subditur: *Et puer parvulus minabit eos.* Quis iste est puer parvulus, nisi de quo scriptum est: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis? Qui Isai. 9. 6* simul habitantes minat; quia ne in terrenis rebus corda nostra inhæreant, hæc per internum desiderium quotidie inflammat. Et hoc ipsum ejus minare, est ad suum nos amorem incessanter accendere: ne cùm nos vicissim diligimus, mente in hoc exilio remaneamus: ne quies hujus vitæ sic placeat, ut ad oblivionem patriæ perducatur; ne delectata mens prosperis torpeat. Unde & donis suis flagella permittet, ut nobis omne quod nos in sæculo delectabat, amarescat, & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cæleste desiderium in quiete suaviter cruciet, hilariter contristet. Puer ergo nos parvulus minat, quia is qui paulò minùs quàm Angeli minoratus est, per charitatem quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Bis tinctus itaque in nobis coccus est, si & hic

proximos nostros sicut nos diligimus, & ad auctorem omnium cum ipsis quos diligimus, festinamus. Si igitur vita nostra de perfecta charitate bis tingitur, frons in nobis portæ duobus cubite mensuratur. Sive igitur doctor, seu sacrum eloquium, vel certè fides portæ nomine signetur, in mensura utriusque cubiti charitas non inconvenienter accipitur: * quia & ille vera prædicat, qui Dei ac proximi amorem docet: & ipsa est certa scientia, quam charitas ædificat: & fides robusta est, quæ se in dilectione Dei ac proximi exercet. Sequitur: [Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde. & mensura una trium.] Quid thalami, quid via Orientalis designet, jam superius diximus, nec replicari ea latius necessarium putamus. Sed querendum nobis est, quid est quod dicitur, [tres hinc, & tres inde.] Thalami quippe juxta viam Orientalem sunt corda ferventium in amore Dei. Et sive hi qui electi in Testamento veteri fuerunt, sive hi qui Testamento novo secuti sunt, nimirum constat quia omnes ex amore Trinitatis accensi sunt. Neque enim verè Deum diligenter, si ejusdem Trinitatis, quæ Deus est, gratiam non accepissent. Juxta viam ergo Orientalem, tres hinc, & tres inde sunt thalami; quia dum inter veteres & novos patres Dominus incarnari dignatus est, quasi in medio thalamorum via Orientalis apparuit, qui thalami ad veram virtutum speciem ex Trinitatis sunt cognitione decorati. Sin verò ad virtutes electorum eundem numerum referamus, tres sunt virtutes, sine quibus is qui aliquid operari jam potest, salvari non potest, videlicet fides, spes, charitas. Et quia eadem fides, spes, & charitas in antiquis patribus, quæ in novis doctoribus fuit, juxta Orientalem viam tres hinc, & tres inde thalami describuntur. Vel certè quia tres patrum veterum distinctiones fuerunt, tres quoque novorum sub gratia sequuntur. Vetus quippe populus habuit patres ante Legem, ac deinde in Lege, & postmodum Prophetas. In novo autem populo prius Hebræorum primitiæ crediderunt, postmodum plenitudo Gentium * fidem secuta est, ac deinde in fine sæculi Hebræorum reliquiæ salvantur. Quia ergo incarnatio Domini & ex superiori parte patres ante Legem, patres in Lege, atque ad extremum Prophetas habuit; & ex posteriore fideles ex Hebræis, fideles ex Gentibus, ac postmodum Hebræorum reliquias colliget, Orientalis via tres hinc & tres inde thalamos habere memoratur. Sed hoc quoque non inconvenienter accipimus, si tres esse fidelium ordines dicamus. Sive namque in veteri, seu in novo Testamento, alius est ordo prædicantium, alius continentium, atque alius bonorum conjugatorum. Unde & idem propheta in superiori parte tres viros liberatos vidit: Noë, Daniel, & Job. In quibus videlicet tribus prædicatores, continentes, & conjugati signati sunt. Nam Noë arcam in undis rexit, atque ideo figuram rectorum tenuit. Daniel in aula regia abstinentiæ deditus fuit, & ideo vitam continentium signavit. Job verò in conjugio positus, & curam domus propriæ exercens placuit Deo, per quem dignè bonorum conjugum ordo figuratur. Quia ergo etiam ante mediatoris adventum, & prædicatores, & continentes, ac boni conjugati fuerunt, qui eundem ejus adventum prætolati sunt, & magna hunc futi desiderij videre cupierunt; & postmodum prædicatores, & continentes, ac boni conjugati, sicut cernimus, existunt, qui Redemptorem nostrum non jam desiderant incarnandum, sed in majestatis suæ gloriæ contemplandum: Orientalis via tres hinc, & tres inde thalamos habet, juxta Psalmistæ vocem, qui de eadem via, videlicet Redemptore nostro, dicit: *In circuitu ejus tabernaculum ejus*. Sed pensandum nobis est sollicita intentione, quòd dicitur, quia [mensura una trium.] Cum enim longè sit à

A continentibus & tacentibus excellentia prædicatorum, & valde à conjugatis distet eminentia continentium, quid est quòd una mensura dicitur trium? Conjugati quippe quamvis & bene agant, & omnipotentem Deum videre desiderant, domesticis tamen curis occupantur, & necessitate cogente, in utroque mentem dividunt. Continentes autem ab hujus mundi actione remoti sunt, & voluptatem carnis etiam à licito conjugio restringunt: nulla conjugis, nulla filiorum cura, nullis noxiis ac diffidibus rei familiaris cogitationibus implicantur. Prædicatores verò non solum se à vitis coercere, sed etiam alios peccare prohibent, ad fidem ducunt, in studio bonæ conversationis instruunt. Quo modo ergo una eorum mensura est, quorum vitæ æqualitas una non est? Sed mensura una trium est, quia et si in eis meritorum magna est diversitas, tamen distantia in fide in qua tenduntur, non est. Nam eadem fides quæ istos solidat in maximis, illorum infirmitatem continet in parvis. Vel certè trium una mensura est, quia in retributione ultima quamvis eadem dignitas omnibus non sit, una tamen erit omnibus vita beatitudinis. Unde & per semetipsum Dominus dicit: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*. Sed tamen cui in vineam ducti sunt, quamvis diversis horis venerint, unum denarium perceperunt. Qua itaque ratione convenient mansiones multæ cum uno denario, nisi quia diversæ quidem beatorum civium dignitates erunt, sed tamen una requies æternæ retributionis? Nam et si dispar erit meritum singulorum, non erit diversitas gaudiorum: quia et si alter minùs atque alius amplius exultat, omnes tamen unum gaudium de conditoris sui visione lætificat. Hoc quoque est, sive de veteribus, seu de novis patribus sentiendum: quia Orientalis via cum tres hinc, & tres inde thalamos habet, mensura una trium est; quoniam ipsa fides atque ipsum meritum tenuit corda præcedentium, quæ replevit corda sequentium sub Testamento novo positurum, sicut & per Paulum dicitur: *Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Pf. 111. 4. Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur*. Spirituales quippe illi patres omnipotentem Deum Trinitatem ita esse crediderunt, sicut eandem Trinitatem novi patres aperte loquuti sunt. Isaïas namque audivit angelica agmina in cælo clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth*. Ut enim personarum Trinitas monstraretur, tertio sanctus dicitur: sed ut una esse substantia Trinitatis appareat, non Domini sabaoth, sed Dominus sabaoth esse perhibetur. Quod David quoque sentiens, ait: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus*. Qui cum tertio dixisset Deus, ut unum esse hunc ostenderet, subdidit: *Et metuant eum omnes fines terre*. Paulus quoque loquitur, dicens: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*. Ex ipso, videlicet ex Patre: per ipsum, per Filium: in ipso autem, in Spiritu sancto. Qui cum ipsum tertio dixisset, adjunxit: *Ipsi gloria in sæcula sæculorum, amen*. Qui enim non dixit, ipsis, sed ipsi, dicendo ter ipsum, distinguit per personas, & subjungendo, *Ipsi gloria*, non divisit substantiam. Quia itaque una est veterum ac novorum patrum fides, rectè thalamorum describitur mensura una trium. Quod verbis aliis replicatur cum subditur: [*Et mensura una frontium ex utraque parte*.] Ex utraque enim parte est una mensura frontium; quia patres nostri vel prius à veteri, vel nunc à novo Testamento venientes, in una mediatoris fide conveniunt. Qui pro eo quòd charitate pleni sunt, carnem suam abstinentiæ edomant, corda audientium prædicationis lumine illustrant, signa faciunt, virtutes operantur: per hoc quòd eorum bona nobis foris innotescunt, non immeritò hujus cælestis ædificij frontes vocantur. Omne enim

* al. quam ille vere præd.

Sup. ho. 15. & 4. Mor. c. 26.

* al. in fide Rom. 9. 4

Ezec. 14. d

Pf. 17. 0

Joan. 14. Pat. in Joan. c. 33. L. 35. Mor. c. 4. Met. 20.

Isai. 6. a

Pf. 66. a

Rom. 11. 4

Ibid.

quod nunc in aperto ostenditur, frons est: ut illud sit vestibulum edificij, quod nobis interiorius reservatur. Unde & sancta Ecclesia in Canticis canticorum dicitur: *Sicut cortex mali punici genae tuae, absque oculis tuis.* Genae quippe sunt sanctae Ecclesiae spirituales patres, qui nunc in ea miraculis coruscant, & velut in ejus facie venerabiles apparent. Cum enim videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfecte relinquere, caelestibus desideriis ardere, sicut cortex mali punici sanctae Ecclesiae genae rubent. Sed quid istud est omne quod miramur, in illius rei comparatione de qua scriptum est, *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus diligentibus se?* Bene ergo cum miraretur genas Ecclesiae, subdidit: *Absque oculis tuis.* Ac si aperte diceretur: Ea quidem quae in te non latent, magna sunt, sed illa valde inestimabilia, quae latent. Sequitur: *[Et mensus est latitudinem liminis portae decem cubitorum, & longitudinem portae tredecim cubitorum.]* Multa superius de portae significatione jam diximus: sed unum tenere aliquid debemus, per quod possit & cetera lectoris prudentia penetrare. Dicitur quippe est, per portam scripturam sacram posse significari. Sed hoc nobis modo laboriose discutiendum est, cur latitudo liminis portae decem cubitis, & longitudo portae tredecim mensuratur. Hoc autem loco longitudo portae altitudo dicitur, sicut nos longae staturae dicimus, quem altum videmus. Nam longitudo portae dici in transversum non potest, cujus latitudo per decem cubitos demonstratur. Quid ergo latitudo liminis portae, nisi lex Testamenti veteris fuit: & longitudo portae, nisi gratia Testamenti novi? Quia videlicet scriptura sacra dum per Testamentum vetus crimina operum compefecit, dari decimas praecipit, quasi per mandata humilia in liminis latitudine jacuit. Sed dum per Testamentum novum cogitationes pravas coeiecit, derelinqui omnia, & pro Deo vitam corporis iussit cum praesenti saeculo despici, quasi porta nostra in longitudinis altitudinem surrexit. Minorae quippe praecipit Israelitico populo per Legem data sunt: unde & eidem populo Moyses in campo locutus est. Altiorae Dominus sanctis Apostolis dedit: unde & eisdem mandatis vitae in monte docuit. Dum vero Redemptor noster per Evangelium dicit: *Nolite putare, quoniam veni solvere Legem aut Prophetas; non veni solvere, sed adimplere.* Adimplere enim venerat legem, qui legis justitiae gratiam addidit, ut quod illa jubebat in minimis, ipse perfici adjuvaret in summis: & quod illa coeiebat ab opere, ipse refecit a corde. Intellecta ergo lex, quae in latitudine jacuit, in altitudinem surrexit. Ipsa enim Dei cognitio quae apud illam in spiritualibus patribus fuit, nota omni Hebraeorum populo non fuit. Nam omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem cum Prophetis praedicarent, populus ignorabat; solum Decalogum tenebat in fide, legem Trinitatis nesciens. Mensuratur ergo latitudo liminis portae decem cubitis; quia durus ille populus subtilitatem fidei ignorans, mandatis serviebat Decalogi. Mensuratur vero longitudo portae tredecim cubitis; quia per Testamentum novum in corde fidelis populi super mandata Decalogi quae verius custodit, cognitio Trinitatis crevit. Et hoc mandata legis perficit, quod Trinitatem esse omnipotentem Dominum credit. Ubi & quaeri rationabiliter potest, cur istam latitudinem liminis portae, quam superius dixerat uno calamo mensurari, inferiorius subjunxit quod decem cubitis mensuratur: ac deinde subditur, quod longitudo portae tredecim sit cubitis mensurata. Unus etenim calamus, sicut jam saepe dictum est, sex cubitos habet, & palmum: decem vero cubiti jam mensuram suam super calamum tenent, tredecim vero amplius quam decem. Quid est ergo,

A quod prius uno calamo limen portae, postmodum latitudo ejus decem cubitis, ad extremum quoque longitudo portae tredecim mensuratur: nisi quod sancti patres, quos per sanctam scripturam ante legem fuisse cognoscimus, unum quidem omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem esse noverunt, sed eandem Trinitatem quam cognoverunt, aperte minime praedicaverunt? Qui ejus iussionibus obediens, & vitae munditiam conservans, quasi in sex cubitis calami habuerunt perfectionem operis, & saepe Angelos videntes habuerunt palmum contemplationis. Data autem lege, rudis ille Hebraeorum populus mandata Decalogi servare conatus est, sed tamen de cognitione sanctae Trinitatis eruditus non est. Et quamvis hanc spirituales patres perfecte cognovissent, multitudo tamen magna synagogae nec invenire mysterium Trinitatis potuit, nec quaerere scivit. Superveniente autem gratia per Testamentum novum, omnis fidelis populus unum Deum Trinitatem esse cognovit, & virtutem Decalogi ejus agnitione complevit. Prius ergo limen portae mensuratur calamo uno, postmodum latitudo ejus cubitis decem, atque ad extremum longitudo portae cubitis tredecim: quia & sanctis patribus ante legem activa & contemplativa vita non defuit, & sub legis Decalogo populus divinae substantiae mysterium nesciens, in mandatorum latitudine servivit. Et nunc sub gratia, custoditis verius Decalogi praecipitis, omnis qui ad fidem venerit, sanctae Trinitatis sacramenta cognoscit. Qua in re hoc quoque nobis sciendum est, quia & per incrementa temporum crevit scientia spiritualium patrum. Plus namque Moyses, quam Abraham; plus Prophetas, quam Moyses; plus Apostoli, quam Prophetas in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt. Fallor si haec ipsa scriptura non loquitur: *Pertransibunt, inquit, plurimi, & multiplex erit scientia.* Sed haec eadem, quae de Abraham, Moysse, Prophetis & Apostolis diximus, ex ejusdem scripturae verbis, si possumus, ostendamus. Quis enim nesciat, quia Abraham cum Deo locutus est: & tamen ad Moysen Dominus dicit: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, & nomen meum Adonai non indicavi eis.* Ecce plus Moysi quam Abraham innotuerat, qui illud de se Moysi indicat, quod se Abraham non indicasse narrabat. Sed videamus si Prophetas plus quam Moyses divinam scientiam apprehendere potuerunt. Certè Psalmista dicit: *Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est.* Atque subjunxit: *Super omnes docentes me intellexi; quia testimonia tua meditatio mea est.* Et iterum: *Super seniores intellexi.* Qui ergo legem meditari se memorat, & super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur, quia divinam scientiam plus quam Moyses acceperat, manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus, quia plus sancti Apostoli edocti sunt, quam Prophetas? Certè Veritas dicit: *Multis reges & prophetae voluerunt videre quae videtis, & audire quae auditis, sed non viderunt.* Plus ergo quam Prophetas de divina scientia noverunt; quia quod illi solo spiritu viderunt, isti etiam corporaliter viderunt. Impleta itaque est ea, quam superius diximus, Danielis sententia: *quia pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.* Mensura ergo calami, qui est sex cubitorum & palmo, ducatur ad cubitos decem; & mensura decem cubitorum ad extremum surgat in tredecim: quia quantum mundus ad extremitatem ducitur, tantum nobis aeternae scientiae aditus largius aperitur. Sequitur: *[Et marginem ante thalamos cubiti unius.]* Sicut saepe diximus, thalami corda electorum sunt, omnipotentis Dei amore ferventia. Quid ergo per marginem ante thalamos, nisi fides exprimitur? quia nisi prius ipsa teneatur, nullo modo ad spiritalem amorem pertingitur. Non enim charitas fidem, sed fides charitatem praecedat.

Cant. 6. b

Ista. 64. a
1. Cor. 2. c
Cant. 6. b
* al. inef-
fabiliaDeut. 12. a, b
Luc. 9. c

Exod. 19. b

Mat. 5. b

* al. in lege, fidem Trinitatis

* al. mysterium

Dan. 12. b

Gen. 27. a

Exod. 6. a

Ps. 118.

ibid.

Luc. 10. d

Dan. 12. b

S. Hier. in

Ezech. 40.

Nemo enim potest amare quod non crederit. Margo itaque est ante thalamos, fides ante ardorem charitatis: quia sicut dictum est, nisi ea quae audis crederis, ad amorem eorum quae audieris, nullatenus inflammaberis. Sed margo ante thalamos cubiti unius est; quia tunc fides corda audientium in amore copulat, quando per errores & schismata divisa non est, sed in unitate perdurat: ut videlicet margo unius cubiti audientis animum ad thalamum perducatur, quia caelestis spiritus speciem quam hic praedicat, postmodum in caelestibus demonstrat. Ubi & bene subditur: *[Et cubitus unus, finis utrinque.]* Utrinque autem dicitur, ac si dicatur utrinque, scilicet limini & portae. Per latitudinem quippe liminis, & longitudinem portae, vetus ac novum Testamentum diximus designari. Ad extremum verò additur, quod cubitus unus sit finis utrinque; quia videlicet & Testamentum vetus unum nobis mediatorum Dei & hominum nunciavit, & Testamentum novum eundem nobis nunciat in aeterna claritate venturum, quem jam pro nobis cognovimus incarnatum. Cubitus ergo unus finis utrorumque est: quia & quem lex praedixit, in carne apparuit, & ipse quem nunc Testamentum novum loquitur, in gloria majestatis apparebit. Et tunc utrorumque finis erit, cum visus in divinitatis suae potentia, omnia quae sunt praedicta compleverit. Scriptum namque est: *Finis legis Christus ad justitiam credenti.* Finis videlicet, non qui consumit, sed qui perficit. Tunc etenim legem perfecit, cum sicut lex praedixerat, incarnatus apparuit. Sed adhuc de ejus judicio multa novum Testamentum loquitur, adhuc multa de regno illius narrat, quae necdum videmus impleta. Ecce quotidie Evangelium legitur, ventura praedicantur. Tunc ergo erit & novi Testamenti finis, cum ea quae de se promissit, compleverit. Finitur verò Testamentum novum, quia perficitur. Nam cum ipse de quo loquitur, visus fuerit, ejusdem Testamenti verba cessabunt. Unde & sanctae Ecclesiae veri luminis diem quasi tempus vernalis praestolanti per sponsi vocem dicitur: *Surge, provera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hiems transit, imber abii & recessit, flores apparuerunt in terra.* Sive enim sancta Ecclesia, seu unaquaeque electa anima, caelesti sponso est amica per amorem, columba per spiritum, formosa per morum pulchritudinem. Quae cum jam de corruptione carnis educitur, ei proculdubio hiems transit, quia praesentis vitae torpor abscedit. Imber quoque abii & recedit: quia cum ad contemplandum in sua substantia omnipotentem Deum educitur, jam verborum guttae necessariae non erunt, ut pluvia debeat praedicationis infandi. Nam quod minus audire potuit, amplius videbit. Tunc apparent flores in terra; quia cum de aeternae beatitudinis vita quaedam suavitatis primordia prae gustare anima coeperit, quasi jam in floribus odoratur exiens, quod postquam egressa fuerit, in fructu uberius habebit. Unde & illic subditur: *Tempus putationis advenit.* In putatione quippe sarmenta sterilia reciduntur, ut ea quae praevalet, uberius fructum ferant. Nostrae itaque putationis tempus tunc advenit, quando infructuosam ac noxiam corruptionem carnis deserimus, ut ad fructum animae pervenire valeamus. Qui fructus nobis erit uberissimus, visio unius. Cubitus ergo unus est finis utrinque; quia unus est ille qui dixit: *Singulariter sum ego donec transeam.* Qui solus cum Patre & sancto Spiritu praesidet in caelo, sicut passer unicus in aedificio. Quemadmodum implevit legem per mysterium incarnationis & perfectae humanitatis suae, ita Testamenti novi promissa impleturus est per ostensam gloriam claritatis suae. Hunc unum nobis cubitum mensura quoque arcae locuta est. Arca enim quae trecentis cubitis fieri in longitudine iussa est, sexa-

ginta verò in latitudine, triginta autem in altitudine, in uno est cubito consummata. Quid enim per arcam; nisi sancta Ecclesia figuratur, quae inferius ampla est, superius angusta? Quae à trecentis, & sexaginta, ac triginta cubitis ad unum cubitum colligitur; quia ab ea latitudine quam sancta Ecclesia in membris suis adhuc infirmantibus habet, paulisper angustata, & in altum proficiens ad unum tendit. Ipsa enim ratio exigit, ut credamus quod in illa arca latitudine omnes bestiae, cuncta quadrupedia atque reptilia in inferioribus fuerunt, homines atque volatilia nimirum in superioribus. Juxta superiorem etenim partem fenestra fuit in latere, de qua corvum & columbam dimisit homo, ut si jam diluvij transissent aquae, cognosceret. Et quia arca eadem in uno fuit cubito consummata, homines & volatilia juxta cubitum fuerunt. Rectè itaque per arcam universa Ecclesia designatur, quae adhuc in multis suis carnalibus lata est, in paucis spiritalibus angusta. Et quia ad unum hominem, qui est sine peccato, colligitur, quasi in uno cubito consummatur. Videmus etenim multos intra ejusdem sanctae Ecclesiae sinum in superbia erigi, in carnis voluptate dissolvi, acquirendis terrenis rebus inhiare, imperante avaritia maria transire, deservire iracundiae, jurgijs vacare, proximos, quos praevalet, ledere. Sed quia eos adhuc sancta Ecclesia tolerat ut convertantur, quasi in arca latitudine deorsum bestiae morantur. Videmus alios jam aliena non quaerere, illatam injuriam aequanimiter portare, rebus propriis esse contentos, humiliter vivere. Sed quia isti jam pauci sunt, angustatur arca. Alios autem conspicimus etiam possessa relinquere, nullum terrenis rebus studium dare, inimicos diligere, carnem à cunctis voluptatibus domare, motus omnes sub rationis judicio premere, per caeleste desiderium contemplationis pennam sublevari. Sed quia tales quique valde rari sunt, in arca juxta cubitum ducuntur, ubi homines & volatilia continentur. Quærat tamen si quis in eis esse valeat sine peccato, & nullus invenitur. Quis itaque homo sine peccato est, nisi ille qui in peccatis conceptus non est? In uno ergo cubito consummatur arca, quia unus est auctor & redemptor sanctae Ecclesiae sine peccato, ad quem & per quem omnes proficiunt, qui se esse peccatores noverunt. Dicatur itaque de limine & porta: *[Et cubitus unus, finis utrinque.]* quia cum unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus in majestate sua apparuerit, omnia utriusque Testamenti quae praedicta & promissa sunt, complebit. Sin verò utraque hoc loco marginem ac thalamos memorat, neque hoc ab hac sententia abhorret: quia cum majestas Redemptoris nostri nobis fuerit ostensa, finitur fides, cum jam coeperit videre homo quod credidit. Et ad finem suum pervenit thalami; quia corda fidelium incomparabiliter longè quàm modo sunt, in amore illius perficiuntur. Cubitus ergo unus finis utrinque est: quia unus Domini & salvatoris visio in electis suis fidem finit, & charitatem perficit. Considerare libet, qui nos sumus qui ista tractamus. Certè ex Gentibus venimus, certè parentes nostri lignorum ac lapidum cultores fuerunt. Unde ergo hoc nobis, ut ea quae nunciusque Hebraei nesciunt, Ezechielis propheta tam profunda mysteria rimemur? Agamus ergo gratias uni, qui cuncta quae de eo in sacro eloquio scripta sunt, opere implevit, ut quae intelligi audita non poterant, visa panderentur. Ibi quippe incarnatio, ibi passio, ibi mors, ibi resurrectio, ibi ascensio illius continetur. Sed quis nostrum hæc audita crederet, nisi facta cognovisset? Signatum ergo librum, sicut in Joannis Apocalypsi legitur, quem aperire & legere nemo poterat, leo de tribu Juda aperuit; quia omnia ejus nobis mysteria in sua passione ac resurrectione patefecit. Et per hoc quod infirmitatis

* al. sponfi

* al. utrinque

* al. utrinque

Rom. 10.

Cant. 2. d. L. 2. Mor. c. 16. P. in Cant. c. 13.

Cant. 2.

Pf. 146.

Pf. 101.

Gen. 6. e. Pat. in Gen. c. 36.

GREGORII
TOMI

* al. jam arca juxta cubitum ducitur,

Apoc. 5. 4

mitatis nostræ mala pertulit, suæ nobis potentia & claritatis bona monstravit. Caro enim factus est, ut nos spirituales faceret: benignè inclinatus est, ut levaret: exiit, ut introduceret: visibilis apparuit, ut invisibilia monstraret: flagella pertulit, ut sanaret: opprobria & irrisiones sustinuit, ut ab opprobrio aeterno liberaret: mortuus est, ut vivificaret. Agamus ergo gratias vivificanti & mortuo, & ideo amplius vivificanti, quia mortuo. Unde bene salutem nostram, & passionem illius Isaias contemplatus ait: *Vt faciat opus suum, alienum opus ejus: ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo.* Opus etenim Dei est animas quas creavit colligere, & ad aeternæ lucis gaudia revocare. Flagellari autem atque spuis illiniri, crucifigi, mori, atque sepeliri, non hoc in sua substantia opus Dei est, sed opus hominis peccatoris, qui hæc omnia meruit per peccatum. Sed peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Et qui in natura sua manet semper incomprehensibilis, in natura nostra comprehendi dignatus est, ac flagellari: quia nisi ea quæ erant infirmitatis nostræ susceperet, nunquam nos ad suæ fortitudinis potentiam sublevarer. Ut ergo faciat opus suum, alienum opus ejus: & ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo: quia incarnatus Deus ut nos ad suam justitiam colligeret, dignatus est pro nobis tanquam peccator homo vapulare. Et alienum opus fecit ut faceret proprium, quia per hoc quod infirmans mala nostra sustinuit, nos qui creatura illius sumus, ad fortitudinis suæ gloriam perduxit: In qua vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Isai. 28.

1. Pet. 2. d

HOMILIA XVII.

Ezech. c.
XL. v. 11.

Thalami autem, sex cubitorum erant hinc & inde. Et mensus est portam à tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum, ostium contra ostium. Et fecit frontes per sexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum. Et ante faciem portæ que pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos. Et fenestras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum que erant intra portam undique per circuitum. Similiter autem erant & in vestibulis fenestrate per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum.

Sup. bo. 14.
c. 16.

Memoratis superius thalamis, Propheta subiungit, quia thalami sex cubitorum erant hinc & inde. Qua in re magna nobis quæstio generatur, cur superius thalamum uno calamo mensuratum dixit, quem videlicet calamum sex cubitos & palmum habere perhibuit, atque inferius thalamos, sex solummodo dicit cubitis mensuratum? Si enim non calamo, sed sex cubitis mensurantur, palmus deest, qui superius in mensura calami dicebatur adesse. Sed si thalami sunt sensus atque cogitationes fidelium, in quibus castæ animæ conditori suo in amore junguntur, & per sex cubitos perfecta operatio, per palmum verò inchoatio contemplationis exprimitur; sanctæ universalis Ecclesiæ debemus membra conspiciere, & citius invenimus, quia sunt in ea thalami uno calamo, & sunt alij, sex tantummodo cubitis mensurati. Nam fideles quidam in illa omnipotentem Deum ita amant, ut & in opere perfecti sint, & in contemplatione suspensi. Hi perfectio

S. Greg. Tom. I.

calamum in mensura habent; quia & sex cubitos operationis, & palmum contemplationis possident. Quidam verò omnipotentem quidem Deum diligunt, & perfectè in bonis operibus exercentur; sed tamen contemplari ejus magnitudinem subtiliori intellectu nesciunt. Amant autem, sed investigare gaudia ejus claritatis ignorant. Hi itaque sex cubitos habent, & palmum non habent; quia ei jam per amorem juncti sunt, sed ex contemplatione disjuncti. Qui tamen thalami post commemorationem cubiti unius, hinc & inde esse referuntur: quia videlicet in amore auctoris ac redemptoris nostri fideles animæ & ex Judæo populo & ex Gentilitate convenerunt. Unde & idem Redemptor noster cum a seculum sedens, Hierusalem tenderet, sicut Evangelista testatur, multi vestimenta sua straverunt in via, alij autem frondes cadebant de arboribus, & sternebant in via; & qui præbant, & qui sequebantur, clamabant, dicentes: *Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini.* Salvator enim noster a seculum sedens, Hierusalem tendit, quando uniuscujusque fidelis anima, regens videlicet jumentum suum, ad pacis intimam visionem ducit. Jumentum seder etiam, quum sanctæ Ecclesiæ universaliter præsidet, eamque in supernæ pacis desiderium accendit. Multi autem vestimenta sua in via sternunt; quia corpora sua per abstinentiam domant, ut ei iter ad mentem parent, vel exempla bona sequentibus præbeant. Alij autem ramos vel frondes de arboribus cadunt & sternunt in via: quia in doctrina veritatis, verba atque sententias patrum ex eorum eloquio decerpunt, & hæc in via Dei ad auditoris animum venientis, humili prædicatione submitunt. Quod indigni quoque & nos modò facimus. Nam cum patrum sententias in sermone exhortationis assumimus, frondes de arboribus cadimus, & has in via Dei omnipotentis sternimus. Sed qui præbant & qui sequebantur, clamabant: *Hosanna.* Præcessit quippe Judæus populus, secutus est Gentilis. Et quia omnes electi, sive qui in Judæa esse potuerunt, sive qui nunc in Ecclesia existunt, in mediatorem Dei & hominum crediderunt & credunt, qui præeunt, & qui sequuntur, Hosanna clamant. Hosanna autem Latina lingua, salva nos dicitur. Ab ipso enim salutem & priores quæsierunt, & præsentem quærunt: & benedictum qui venit in nomine Domini confitentur, quoniam una spes, una fides est præcedentium atque sequentium populorum. Nam sicut illi expectata passione ac resurrectione ejus sanati sunt, ita nos præterita passione illius ac permanente in sæcula resurrectione salvamur. Quem enim priores nostri ex Judæo

populo crediderunt atque amaverunt venturum, hunc nos & venisse credimus & amamus, ejusque desiderio accendimur, ut eum facie ad faciem contemplemur. Thalami ergo ejus hinc & inde sunt; quia corda amantium fidem quæ in illo est, & à priori parte sæculi, & ab ultima complectuntur. Sequitur: *[Et mensus est portam à tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti & quinque cubitorum.]* Sepe jam diximus, portam fidem, & per eandem fidem ipsum Dominum ac redemptorem nostrum, mediatorem Dei & hominum Jesum Christum posse signari: quia per fidem quæ in eo est, introitus ad vitam patet. Sed etiam scripturam sacram, quæ nobis eandem ipsam fidem in Redemptoris nostri intellectum aperit, non immeritò portam accipimus; quia ea ut oportet cognita, ad intelligenda invisibilia intramus. Si igitur hoc in loco, ut prædiximus, porta scriptura accipitur, quærendum est quid per tectum thalami, quid per tectum portæ signetur. Sed habet thalamus tectum; quia aperta est mens amantium, & adhuc fervor amoris in occulto est. Habet quoque & porta tectum; quia scriptura tota quidem propter nos scripta est, sed non tota intelligitur à nobis. Multa quippe in illa ita aperta

M M M M

Mar. 11. b

Aug. 1. 10.
Conf. c. 43.

scripta sunt, ut pascant parvulos; quædam verò A
obscurioribus sententiis volantur, ut exerceant for-
tes, quatenus cum labore intellecta plus grata sint.
Nonnulla autem ita in ea clausa sunt, ut dum ea
non intelligimus, agnoscentes infirma nostræ cæci-
tatis, ad humilitatem magis, quàm ad intelligen-
tiam proficiamus. Sunt enim quædam quæ ita de
cælestibus loquuntur, ut solis illis supernis civibus
in patria sua persistentibus pateant, necdumque no-
bis peregrinantibus referentur. Nam si quis ad ur-
bem incognitam pergens, multa de illa in via au-
diat, quædam quidem ex ratione colligit, quædam
verò quia necdum videt, nullo modo cognoscit:
ipsi verò cives qui in ea sunt, & quæ de illa tacen-
tur vident, & quæ de illa dicuntur intelligunt. Nos
igitur in via adhuc sumus, multa de illa cælesti pa-
tria audimus, alia jam per spiritum & rationem in-
telligimus, quædam verò non intellecta veneramur.
Unde & de eodem sacro eloquio scriptum est:
*Extendens celum sicut pellem, qui regis in aquis
superiora ejus.* Celum quippe sicut pellis extendi-
tur, quia per ora mortalium scriptura sacra nobis
in expositionibus explicatur. Sed sunt quæ in cæ-
lo, superiores videlicet multitudines, id est Ange-
lorum agmina, in quibus ejusdem cæli teguntur
superiora; quia ea quæ in sacro eloquio altiora &
obscuriora sunt, angelicis solummodo spiritibus pa-
tent, & nobis adhuc incognita perdurant. Habet
ergo thalamus tectum; quia nescit adhuc prox-
imus, quantum amatur à proximo. Porta quoque,
id est, sacrum eloquium habet tectum: quia nec-
dum omnia penetrare intellectu possumus, quæ de
cælestibus audimus. Restat ergo, ut in his quæ in-
telligimus, in profectu quotidie charitatis ambule-
mus. Et quamvis in nobis proximi quoque nostri
non videant quantum diligantur à nobis, atque in
sacro eloquio ea quæ necdum intelligimus, humili-
ter veneremur: in his tamen, ad quæ intelligendo
pervenimus, dilatari per bonam operationem debe-
mus. Unde & dicitur: *[Et mensus est portam à re-
cto thalami, usque ad tectum ejus, latitudinem vigin-
ti & quinque cubitorum.]* Quinque enim carnis sen-
sibus præditi sumus, videlicet visu, gustu, olfactu,
auditu, atque tactu. Idem verò quinarium numerus
per semetipsum multiplicatus, ad vigesimum &
quintum numerum surgit. Operari autem exterioris
quiddam de mandatis cælestibus sine istis corporeis
quinque sensibus non valemus. His quippe officiis
suis iudex animus interior præsidet, & quid exte-
rius agere iuste vel misericorditer possit, quasi eis-
dem officiis renunciantibus ac deservientibus agno-
scit. Cum ergo timore omnipotentis Domini ani-
mus impletur, necesse est ut quinque nostri sensus
nobis velut subiecta officia in bona operatione des-
serviant. Per quos cum aliquid agere misericorditer
cœperimus, plus se quotidie ipsa misericordia aper-
rit, & quasi quidam sinus boni operis expandit.
Quinque igitur sensus multiplicantur in se, dum
hoc quod per ipsos agitur, in bono quotidie opere
per profectum multiplicatur. Unde & latitudo esse
viginti & quinque cubitorum dicitur; quia timor,
tenacia, & pigredo, angustia est. Quisquis enim
ideo indigentibus dare panem metuit, ne sibi desit; ad-
huc in angustia timoris est. Quisquis ideo vestimen-
tum argenti non porrigit, quia hoc solum habere
concupiscit; adhuc tenaciæ suæ angustia coarctat-
ur. Quisquis ideo bonum non agit, quia tepore
animi * torpescit, ipse ei suus torpor angustia est.
Respicere autem inopem, exaudire precem, largi-
ri stipem, præbere defensionem, atque pro ejusdem
defensione pauperis, adversantis cuiuslibet inimici-
tas non timere, magna mentis latitudo est. Mensu-
retur ergo inter thalamum & portam ea quæ interja-
cet latitudo, cubitis viginti & quinque: quia in ex-
teriori sensuum operatione probatur & cognoscitur,

* al.
pigrescit,

quæ intrinsicè largitas bonitatis habeatur. Nam * al.
quid * jam de scriptura sacra didiceris, & quantum dicam de
proximum tacitus ames, in latitudine boni operis scriptura
ostendis. Pateat itaque viginti & quinque cubitis la- facta? Qui-
tudo inter thalamum & portam; quia inter cha- tum illum
ritatem & scientiam testis est bona operatio. Quæ si didiceris,
fortasse defuerit, profectò certum est nec cognovisse
te Deum, nec diligere proximum; id est, nec por-
tam sacri eloquij, nec amoris thalamum habere. Et
notandum est, quòd à tecto thalami usque ad tec-
tum portæ dicitur mensuratum. Per ea enim quæ
nobis in sacra scriptura cooperta sunt, nostra hu-
militas approbatur: quia quidquid in illa non intel-
ligimus, non superbe reprehendere, sed venerari
humiliter debemus. Unde & de Domino scriptum
est: *Palpebræ ejus interrogant filios hominum.* Palpe-
bræ quippe ejus, judicia sunt, quæ aliquid nobis
claudunt, & aliquid aperiunt. Quæ aperiendo nos
interrogant, si intelligendo non extollimur. Clau-
dendo nos interrogant, si non despiciamus, quæ in-
telligere non valemus. Per ea autem quæ de chari-
tate nostra proximis nostris non loquimur, in con-
spectu Dei veriùs probamur. In quorundam enim
ore charitas ficta est, in quorundam cordibus vera.
Et sæpe de charitate ostenditur quod non est, & non
demonstratur quod est. Amorem itaque nostram erga
proximum plus bona operatio loquitur, quàm
lingua, ut in ipso bono opere proximus noster ama-
ri se videat. Et cum tantum non possumus, quan-
tum volumus operari, omnipotenti Deo occulta
amoris nostri sufficiant. A tecto ergo thalami usque
ad tectum portæ sit magna latitudo, ut ab oculis
nostræ charitatis propter proximum usque ad humi-
litem scientiæ, & propter Deum, in quantum in-
telligimus & valemus, bona semper operemur.
Potest etiam porta, ipse jam aditus regni cælestis
intelligi. Habet nunc thalamus tectum, habet &
porta tectum: quia & quanta sit nostra charitas in
Deum & proximum, non cognoscitur, & quando
de hoc sæculo ad æternæ vitæ requiem introducatur,
ignoratur. Esse enim nobis conditor noster
diem mortis nostræ incognitum voluit, ut dum
semper ignoratur, semper esse proximus credatur:
& tantò quis ferventior sit in operatione, quantò &
incertus est de vocatione. Unde & latitudo viginti
& quinque cubitorum à thalamo ad portam tendi-
tur: quia per charitatem quam semel in Deo & pro-
ximo concepimus, usque ad ingressum regni debe-
mus omne quod possumus multipliciter atque inces-
santer operari. A tecto itaque thalami usque ad tec-
tum portæ magna latitudo est: quia ex gratia qua
inchoamus Deum diligere, usque ad ipsam dilectio-
nem quæ nobis aditum regni cælestis aperit, debe-
mus nosmetipsos in magna bonorum operum actio-
ne dilatare, adversa patienter perpeti, * benigna
libenter impendere, ipsos etiam quos patimur, ama-
re, habita tribuere, non habita non ambire, proxi-
mos sicut nosmetipsos diligere, eorum bona nostra
credere, eorum mala quasi propria desere. In tali
ergo mente magna latitudo est, in qua angustia o-
diorum non est. Quam profectò latitudinem ex Dei
& proximi amore concepimus, & per sacra manda-
ta cognovimus. Nam & ipsos latitudinis viginti &
quinque cubitos non inconvenienter intelligimus, si
eos juxta sacrum eloquium discutere velimus. Sex
enim cubitis mensuratos thalamos dixerat, & sexto
die homo est conditus: eo quoque die Dominus per-
fecisse opera sua describitur. Unde etiam pro perfe-
ctione poni senarius numerus solet. Et quia omnem
operationem bonam per quatuor sancti Evangelij li-
bros agnovimus, si sex quater ducimus, ad viginti
& quatuor pervenimus. Cui monas additur, quia * al.
in uno semper Deo bene omnes operamur. Vigin-
tus est per
quem bene
omnes o-
perantur
t ergo & quinque cubitis latitudo hæc explicari de-
buit: quia omnis bona operatio per quatuor sancti

* al.
dicam de
scriptura
facta? Qui-
tum illum
didiceris,

Ps. 103. f

Gen. 1. e

Evangelij, ut diximus, libros agnoscitur, & in u-
 A nius Dei cognitione & confessione completur. Se-
 quitur: [*Et ostium contra ostium.*] Hoc loco, con-
 tra, non ad aduersitatem ponitur, sed ad rectitudi-
 nem. Ostium enim contra ostium est, cum recto itine-
 re ab exteriori ad interiorem aditum pervenitur. In
 cognitione verò omnipotentis Dei primum ostium
 nostrum fides est, secundum verò species illius, ad
 quam per fidem ambulando pervenimus. In hac et-
 enim vita hanc ingredimur, ut ad illam postmodum
 perducamur. Ostium ergo contra ostium est; quia
 per aditum fidei aperitur aditus visionis Dei. Si quis
 verò utraque hæc ostia in hac vita velit accipere, ne-
 que hoc à salubri intelligentia abhorret. Nam sæpe
 volumus omnipotentis Dei naturam invisibilem
 considerare, sed nequaquam valeamus; atque ipsis
 B difficultatibus fatigata anima, ad semetipsum redit,
 sibi que de seipsa gradus ascensionum facit: ut pri-
 mum semetipsum, si valet, consideret, & tunc illam
 naturam quæ super ipsam est, in quantum poterit,
 investiget. Sed mens nostra si in carnalibus imagini-
 bus fuerit sparsa, nequaquam vel se vel animæ natu-
 ram considerare sufficit: quia per quot cogitationes
 ducitur, quasi per tot obstacula cæcatur. Primus ergo
 gradus est, ut se ad se colligat. Secundus, ut vi-
 deat qualis est collecta. Tertius, ut super semetip-
 sam surgat, ac se contemplationi auctoris invisibilis
 intendendo subjiciat. Sed se ad se nullatenus colligit,
 nisi prius didicerit terrenarum atque cælestium ima-
 ginum phantasmata ab oculis mentis compefcere,
 quidquid de visu, quidquid de auditu, quidquid de
 odoratu, quidquid de tactu & gustu corporeo cogi-
 tationi ejus occurrerit, respicere atque calcare, qua-
 tenus talem se querat intus, qualis sine istis est. Nam
 hæc quando cogitat, quasi quasdam umbras corpo-
 rum introrsus versat. Abigenda ergo sunt omnia
 manu discretionis ab oculis mentis: quatenus talem
 se anima consideret, qualis sub Deo super corpus
 creata est, ut à superiore vivificata, vivificet infe-
 rius quod administrat. Quæ & sic infusa est corpori,
 ut non per membrorum partes partibus sit divisa.
 Nam in quolibet loco pars corporis percipitur, tota
 dolet. Miro autem modo una eademque vivifica-
 tione membris præsidens, cum ipsa per naturam
 non diversa sit, per corpus tamen agit diversa. Ipsa
 D quippe est quæ per oculos videt, per aures audit,
 per nares odoratur, per os gustat, per membra om-
 nia tangit, & tangendo lenè ab aspero discernit. Et
 cum tam diversa per sensus operatur, non hæc di-
 versa, sed una illa in qua creata est ratione disponit.
 Cum ergo seipsam sine imaginibus corporis cogitat
 anima, jam primum ostium intravit. Sed ab hoc
 ostio ad aliud tenditur, ut de natura Dei omni-
 potentis aliquid contempletur. Anima itaque in cor-
 pore, vita est carnis: Deus verò qui vivificat omnia,
 vita est animarum. Si igitur tantæ est magnitudinis
 ut comprehendi non possit vita vivificata, quis in-
 tellectu comprehendere valeat, quantæ majestatis
 sit vita vivificans? Sed hoc ipsum considerare atque
 discernere, jam est aliquatenus intrare: quia ex sua
 æstimatione anima colligit quid de incircumscripto
 spiritu sentiat, qui ea incomprehensibiliter regit,
 quæ incomprehensibiliter creavit. Conditor etenim
 noster longè incomparabiliter creaturæ suæ præsi-
 det, & quædam operatur ut sint, nec tamen vivat:
 quædam verò ut sint & vivant, nec tamen discer-
 nere aliquid de vita valeant: quædam autem ut sint,
 vivant, atque discernant. Et operatur unus omnia,
 1. Cor. 12. b sed in omnibus non divisus. Est enim verè summus,
 & nunquam sibi dissimilis. Anima autem etsi per natu-
 ram sibi semetipsi diversa non est, per cogitationem
 tamen diversa est. Eo enim momento & ictu quo de
 visu cogitat, de auditu cogitare obliviscitur: & eo
 momento & ictu quo de auditu, vel gustu cogitat,
 de odoratu, vel tactu cogitare non prævalet; quia

S. Greg. Tom. I.

per intentionem & oblivionem fit semper sibi metip-
 ipsi dissimilis, ut nunc hoc, nunc illud cogitatione
 teneat. Omnipotens autem Deus, quia sibi metip-
 si dissimilis non est, ea virtute videt, qua audit om-
 nia: ea virtute creat, qua judicat creata. Ejus ergo
 & videre simul omnia, administrare est, & admi-
 nistrando conspiciere. Nec alia cogitatione justos
 adjuvat, atque alia injustos damnat; sed una ead-
 demque vi naturæ singularis, sibi semper indissimi-
 lis dissimilia disponit. Cur autem hoc de potentia
 creatoris admiremur, qui virtutis ejus vestigia & in
 creaturis conspiciamus? Natura quippe luti & ceræ
 diversa est. Solis verò radius non est diversus, &
 tamen cum diversus non sit, diversa sunt quæ in luto
 operatur & cera: quia uno eodemque sui ignis ca-
 lore lutum durat, & ceram liquat. Sed fortasse hoc
 in natura luti vel ceræ est, non in ipsa solis substan-
 tia, quæ in naturis diversis diversa videtur operari.
 Omnipotens autem Deus in semetipso habet sine
 immutatione mutabilia disponere; sine diversitate
 sui diversa agere; sine cogitationum vicissitudine
 dissimilia formare. Longè ergo dissimiliter opera-
 tur dissimilia nunquam sibi dissimilis Deus, qui &
 ubique est, & ubique totus est. Ait enim: *Cælum mi-*
hi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. *Isai. 66. a*
 Et de ipso scriptum est: *Qui cælum metitur palmo &*
terram pugillo concludit. Ex qua re considerare neces-
 se est, quia is qui cælo velut sedi præsidet, super &
 intus est. Et qui cælum palmo, & terram pugillo
 concludit, & exterius, superius, & inferius est. Ut
 ergo indicaret omnipotens Deus interiorem se esse, &
 C superiorem omnibus, cælum ipse sibi sedem esse per-
 hibuit. Ut verò se ostenderet omnia circumdare,
 cælum metiri palmo, & terram se asserit pugillo
 concludere. Ipse est ergo interior & exterior: ipse
 inferior, & superior: regendo superior, portando
 inferior: replendo interior, circumdando exterior.
 Sicque est intus, ut extra sit; sic circumdat, ut pe-
 netret; sic præsidet, ut portet; sic portat, ut præsi-
 deat. Cum ergo elevata ad seipsam anima suum mo-
 dum intelligit, & quia corporalia omnia transcen-
 dat, agnoscit, atque ab intellectu suo se ad auctoris
 intellectum tendit, quid jam hæc, nisi ostium con-
 tra ostium aspiciat? Unde & auctori omnium Pro-
 pheta dicit: *Mirabilis facta est scientia tua ex me:* *Ps. 138.*
 D quia quantumlibet intenderit, semetipsum anima
 perfectè non sufficit penetrare; quantum magis illius
 magnitudinem, qui potuit & animam condere?
 Cumque in scientia Dei intellectu laboraret, lassescens
 ac deficiens subdidit: *Confortata est, nec po-*
tero ad eam. Sed cum conantes atque tendentes
 quiddam jam de invisibili natura conspiciere cupi-
 mus, lassamur, reverberamur, repellimur: & si
 interiora penetrare non possumus, tamen jam ab
 exteriori ostio interius ostium videmus. Ipse enim
 considerationis labor ostium est: quia ostendit ali-
 quid ex eo quod intus est, etsi adhuc ingrediendi
 potestas non est. Sequitur: [*Et fecit frontes per*
sexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ un-
dique per circuitum.] Sæpe jam diximus senario
 numero perfectionem boni operis designari, non il-
 lud sequentes quod conati sunt hujus sæculi sapien-
 tes adituere, dicentes idcirco senarium numerum
 esse perfectum, quia suo ordine numeratus perficitur:
 ut cum unus, duo, tres dicuntur, senarius
 numerus impleatur: vel quia in tribus partibus di-
 viditur, id est, sexta, tertia, & dimidia, videlicet
 in uno, duobus, & tribus: sed idcirco senarium nu-
 merum dicimus esse perfectum, quia sicut paulò an-
 tè dictum est, sexto die perfecti Deus omnia opera
 sua. Quoniam verò peccatori homini legem dedit,
 quæ in decem præceptis scripta est, & sex decies du-
 cta in sexagenarium surgunt, rectè per sexaginta cu-
 bitos, bonorum operum perfectio designatur. Quod
 apertè etiam Dominus in Evangelio designat, qui cū
 Gen. 1. 2

MM m ij

Mat. 13. a
Maro. 4. a

parabolam seminantis exponeret, dixit: *Aliud cecidit in terram bonam, & dabit fructum ascendentem & excresecientem, & afferbat unum triginta, & unum sexaginta, & unum centum.* Fructus etenim terræ bonæ triginta afferat, cum mens perfectionem fidei, quæ est in Trinitate, conceperit. Sexaginta afferat, cum bonæ vitæ opera perfecta protulerit. Centum verò afferat, cum ad æternæ vitæ contemplationem profecerit. Sinistra enim nostra, est vita præfens: dextera verò, est vita ventura. Et rectè per centenarium numerum æternæ vitæ contemplatio designatur: quia cum post triginta ac sexaginta ad centesimum numerum computando pervenimus, idem centenarius numerus in dexteram transit. Fides atque operatio adhuc in sinistra est: quia hîc adhuc positi, & credimus quod non videmus, & operamur ut videamus. Cum verò jam se animus in contemplationem æternæ vitæ suspenderit, quasi ad dexteram manum computus pervenit. Fecit itaque frontes per sexaginta cubitos. Quia enim per sexagenarium numerum perfectio: quid per frontes ædificij, nisi ipsa opera designantur quæ exteriùs videntur? Prædicationis enim verbum tribuere, alimenta esurientibus, vestimenta argentibus dare, & pro bono opere patienter adversa tolerare, quid aliud quàm frontes sunt ædificij celestis? quia pulchritudo operum exteriorum ornat habitaculum Dei, quod adhuc latet intrinsecus. Sed istæ frontes habent atrium undique per circuitum; quia in hoc magna sunt opera, si hæc in mente dilatat amplitudo charitatis. De charitate quippe scriptum est: *Latum mandatum tuum nimis.* De hac iterum Psalmista ait: *Statusi in loco spatiofo pedes meos.* Sed ecce, dum loquor, animo occurrit quo modo lata est charitas. Si per charitatem pertingitur ad Deum, & per semetipsam Veritas dicit: *Intrate per angustam portam.* Et rursum Psalmistam audio dicentem: *Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras.* Atque in Evangelio Dominus dicit: *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Quo modo ergo aut lata charitas, si angusta porta? aut quo modo jugum suave est & onus leve, si in præceptis Dei viæ duræ sunt quæ custodiuntur? Sed hanc nobis quæstionem citius ipsa * Veritas solvit; quia via Dei & inchoantibus angusta est, & perfectè jam viventibus lata. Et dura sunt quæ contra consuetudinem spiritaliter animo proponimus, & tamen onus Dei leve est postquam hoc ferre cœperimus: ita ut pro amore ejus etiam persecutio placeat, & omnis pro eo affectio in mentis dulcedine veniat; sicut sancti quoque Apostoli gaudebant, cum pro Domino flagella tolerabant. Ipsa ergo angusta porta amantibus lata fit, ipsæ viæ duræ spiritaliter currentibus molles & planæ fiunt, dum scit animus, se pro temporalibus doloribus gaudia æterna recipere, & hoc incipit quod affligitur amare. Atrium ergo ante frontes ejus, est in perfectione operis latitudo dilectionis. Et notandum quod dicitur, [*Undique per circuitum;*] ut videlicet homo per omne, quod agit, semper se in charitatis amplitudine dilaret, ne hunc aut timor, aut odia angustent. Si quis ergo de verbo Dei loquitur, & charitatem quam prædicat, in mente non servat, ædificij frontem habet, sed atrium ante frontem non habet. Si quis elemosynam indigentibus largitur, & per hanc fortasse in corde extollitur, nec ex charitate proximi inopia subvenit, sed se elatione tacita extollit, frontem quidem in ædificio ostendit, sed juxta frontem atrium non fecit. Si quis illatas à proximo contumelias tolerat, & mala objecta tacitus portat, magna est patientia quam demonstrat, sed si dolorem in corde non habeat, si lucrari ad tranquillitatem mansuetudinis etiam ipsum qui malè excesserat, quærat. Nam si patientiam exteriùs adhibens, intus dolorem tenet, nec amat eum quem sustinet, habet qui-

7f. 118.
7f. 30.

Mat. 7. b

7f. 16

Mat. 11. d

* al. charitas

S. Bon. Phas. l. 1. c. 33.

28. 1. g

A dem frontem in ædificio, sed ante frontem atrium non habet: quia is qui se angustiam odiorum subdidit, profectò charitatis latitudinem amisit. Nam sicut in superiori parte jam diximus, patientia ea vera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Et notandum, quòd hoc ipsum atrium portæ dicitur. Porta quippe nostra est aditus ad regnum. Et Deum ac proximum perfectè amare, jam ad ingressum regni est tendere. Inquantum enim quisque amat, intantum ad ingressum propinquat. Inquantum verò amare negligit, intantum ingredi recusat: quia nec studet videre quod appetit. Tunc ergo habemus atrium portæ, quando ex latitudine charitatis ad supernam vitam: quam adhuc contingere minimè possumus, jam per desiderium intramus. Itaque cum bonum opus erga proximum agitur, restat ut ejusdem boni operis intentio discernatur, si non præsentis gratiæ retributionem quærit, sed spem suam animus ad futuram promissionem tendit, ut ex temporalibus æterna, ex terrenis celestia speret. Spes enim celestium mentem solidat, ne concutiatur fluctibus tumultuum terrenorum. De qua & per Paulum dicitur: *Quam sicut anchoram habemus animæ nostræ ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis.* De quibus interioribus hîc quoque subjungitur: [*Et ante faciem portæ quæ pertinebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.*] Hoc quod hoc loco dicitur, [*ante faciem portæ,*] non exterior, sed interior ante portam locus describitur, dum usque ad faciem vestibuli portæ interioris pertingere perhibetur. Unde & idem locus quinquaginta cubitis dicitur mensuratus. Per quinquagenarium enim numerum requies æterna signatur. Habet enim septenarius numerus perfectionem suam, quia eo die dierum numerus est completus. Et per *Legem Sabbatum in requiem datum est.* Ipse autem septenarius per semetipsum multiplicatus, ad quadraginta & novem ducitur; cui si monas additur, ad quinquagenarium pervenitur: quia omnis nostra perfectio in illius unius contemplatione erit, in cuius nobis visione jam minùs aliquid salutis & gaudij non erit. Hinc etiam Jubilæus, id est, annus quinquagesimus in requiem datus est: quia quisquis ad omnipotentis Dei gaudia æterna pervenerit, laborem & gemitum ulterius non habebit. Notandum verò, quia locus qui describitur per quinquaginta cubitos tendi, ad faciem vestibuli portæ interioris pertingere memoratur. Non ergo hoc loco Propheta, jam ipsum vestibulum portæ interioris, sed locum interiùs qui tendit ad vestibulum portæ interioris, narrat. Per quem locum utique, sicut diximus, spes nostra signatur, quæ dum æternam requiem quærit, mentem ad vestibulum portæ interioris ducit. Hoc ipsum enim, quòd desideramus celestia, quòd ad promissa gaudia suspiramus, quòd æternæ vitæ requiem quærimus, jam ad interioris vestibuli faciem propinquamus. Signetur ergo per portam fides, per atrium charitas, per locum verò qui ad faciem vestibuli portæ interioris propinquat, figuretur spes: sine quibus tribus virtutibus quisquis jam uti ratione potest, ingredi ad celeste ædificium non potest. Habeatur ergo fides in porta, quæ introducit ad intelligentiam: charitas in atrio, quæ mentem dilatat in amorem: spes in loco qui quinquaginta describitur cubitis, quia per desideria atque suspiria introducit animum ad secreta gaudia quietis. De qua quiete etiam adhuc, sicut est, veritatis lumen non cernimus, jam tamen per rimas intelligentiæ aliqui videmus. Unde & hîc subditur: [*Et fenestras obliquas in thalamis.*] In fenestris obliquis pars illa per quam lumen intrat, angusta est, sed pars interior quæ lumen suscipit, lata: quia mentes contemplantium quamvis aliquid tenuiter de vero lu-

Inf. Rom. 10

Heb. 6. 2

Exod. 10.

mine videant, in semetipsis tamen magna amplitudine dilatantur. Quæ videlicet & ipsa quæ conspiciunt, capere pauca vix possunt. Exiguum valde est quod de æternitate contemplantes vident, sed ex ipso exiguo laxatur sinus mentium in augmento fervoris & amoris: & inde apud se amplæ sunt, unde ad se veritatis lumen quasi per angustias admittunt. Quæ magnitudo contemplationis quia concedi non nisi amantibus potest, in thalamis oblique fenestras esse perhibentur, vel in his quæ juxta thalamos non jam extrinsecus, sed esse intrinsecus dicuntur. Nam de eisdem fenestris subditur: [*Et in frontibus eorum quæ erant intra portam undique per circuitum.*] Erant enim in thalamis, erant & in frontibus eorum, quæ intra portam undique per circuitum fuerant constructa: quia qui cor intus habet, ipse quoque lumen contemplationis suscipit. Nam qui adhuc exteriora immoderatiùs cogitant, quæ sint de æterno lumine rimæ contemplationis ignorant. Neque enim cum corporearum rerum imaginibus illa infusio incorporeæ lucis capitur: quia dum sola visibilia cogitantur, lumen invisibile ad mentem non admittitur. Sed quisquis jam lumini contemplationis intendit, curare magnopere debet, ut mentem semper in humilitate custodiat, nunquam se de gratia qua infunditur, extollat; & ipsas quæ mentes contemplantium signant, quales sint oblique fenestras consideret. Per obliquas etenim fenestras lumen intrat, & sur non intrat: quia hi qui verè speculatores sunt, semper sensum in humilitate deprimunt, atque ad eorum mentes intelligentia contemplationis intrat, sed jactantia elationis non intrat. Et patientiaque fenestras, & munita sunt: quia & aperta est in mentibus eorum gratia qua replentur, & tamen ad se adversarium ingredi per superbiam non permittunt. Notandum verò, quod intra portam undique per circuitum fenestras oblique esse memorantur. Non enim contemplationis gratia summis datur, & minimi non datur, sed sæpe hanc summi, sæpe minimi, sæpius remoti, aliquando etiam conjugati percipiunt. Si ergo nullum est fidelium officium, à quo possit gratia contemplationis excludi, quisquis cor intus habet, illustrari etiam lumine contemplationis potest: quia intra portam undique per circuitum fenestras oblique constructæ sunt, ut nemo ex hac gratia quasi de singularitate gloriatur. Nullus se donum veri luminis æstimer habere privatum: quia in eo quod se habere præcipuum putat, sæpe alter est ditior, quem habere apud se boni aliquid non putabat. Unde hic quoque adhuc aptè subjungitur: [*Similiter autem erant & in vestibulis fenestras per gyrum intrinsecus.*] Postquam dixit, fenestras in frontibus, adjungit fenestras in vestibulis per gyrum intrinsecus: quia non solum alta sanctæ Ecclesiæ membra quæ præminent, habent contemplationis gratiam, sed plerumque hoc donum etiam illa membra percipiunt, quæ etsi jam per desiderium ad summa emicant, tamen adhuc per officium in imis jacent. Nisi enim & his qui despecti videntur, omnipotens Deus lumen contemplationis infunderet, fenestras in vestibulis non fuissent. Videmus itaque alios in summis locis sanctæ Ecclesiæ constitutos alta de celestibus loqui, miro studio in quantum illustrata mens sufficit, superne patriæ secreta rimari: fenestras sunt in frontibus. Alij verò in sanctæ Ecclesiæ sinu continentur, & despecti humanis oculis videntur, sed apud se sapientia studii vacant, ad caelestia anhelant, atque in quantum prævalent, quæ sint gaudia æterna considerant: fenestras itaque oblique sunt, sed in vestibulis. Bene autem dicitur, [*per gyrum.*] quia omnis inquisitio secretarum rerum gyrum habet, dum in cogitatione sua dicit animus: Putas ne hoc? putas ne illud? Quasi circuit, ut inveniat quod querit. Cui cum incircumscriptum lumen erumpere in co-

gitatione cœperit, quasi per obliquam fenestram radius veritatis venit. Sic quippe in contemplatione nostra multa cogitationibus circumeundo proficimus, sicut exempla bonorum sæpe querimus, ut in moribus proficiamus. Nam cum jam cogitar animus ad meliora transire, quidquid melius de aliis audire possit exquirat, nunc hujus, nunc sancti alterius vitam ventilat. Unde & electus quidam, qui in expanso * rivo sanctæ Ecclesiæ per universum mundum mentis oculos miserat, bonorum vitam ad imitationem requirens, dicebat: *Circuibō & immolabo in tabernaculo Dei hostiam jubilationis.* Ecce ut immolaret jubilationis hostiam, circuibat: quia nisi animum huc illucque ad bonorum vitam exquirendam mitteret, ipse usque ad jubilationis sacrificium non perveniret. Cum verò sancti viti intra Ecclesiam ad loca summa perducuntur, eorum vita quasi in speculo ponitur, ut cuncti videant bona quæ debeant imitari. Unde & adhuc aptè subjungitur: [*Et ante frontes pictura palmarum.*] Quid per palmas, nisi præmia victoriæ designantur? Ipse quippe dari vincentibus solent. Unde & de his qui in certamine martyrij antiquum hostem vicerant, & jam victores in patria gaudebant, scriptum est: *Et palmae in manibus eorum, & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.* Palmas quippe in manibus habere, est victorias in operatione tenuisse. Cujus operationis palma ibi retribuetur, ubi jam sine certamine gaudetur. Unde & hic non dicitur: *Palmae ante frontes, sed ante frontes pictura palmarum.* Ibi enim victoriæ palma videbitur, ubi jam sine fine gaudebitur. Nam hic plerumque sanctos viros aspiciamus mira agere, virtutes multas facere, leprosos mundare, dæmonia ejicere, tactu ægritudines corporum sanare, prophetiæ spiritu ventura prædicere. Cuncta hæc necdum palmae sunt, sed adhuc pictura palmarum: nam hæc aliquando dantur & reprobis. Unde & per Evangelium Veritas dicit: *Multi dicunt mihi in die illa: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in tuo nomine dæmonia ejecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos: discedite à me qui operamini iniquitatem.* Unum verò signum electionis est soliditas charitatis, sicut scriptum est: *In hoc sciatur quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Hæc autem miracula cum electi faciunt, longè dissimiliter à reprobis fiunt: quia quod electi ex charitate, hoc reprobi student agere per elationem. Sed eisdem electis & ipsa mira quæ per charitatem faciunt, non jam palmae, sed adhuc pictura palmarum: quia de eis foris ostenditur, quales apud omnipotentem Dominum intus habeantur. Ibi autem eis palma erit, ubi jam mortis contentio non erit. Nam prædicator egregius tunc aspexit palmam veram vincentibus dari, cum resurrectionem prævidit mortuorum fieri, sicut dicit: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? Tunc ergo erit perfecta victoria, cum mors plenè fuerit absorpta. In omne autem quod modo mirabiliter de signis agi conspiciamus, non jam ipsam victoriam, sed adhuc imagines victoriæ videmus. Quia ergo plerumque sanctis etiam & in locis sublimioribus positus, ut ad bona opera alij provocentur, virtutes & signa dantur; ante frontes interioris ædificij palmarum pictura ostenditur. Hæc hodierno die tractata sufficiant, ut ad ea quæ subjuncta sunt, valentiores, adjuvante Domino nostro Jesu Christo veniamus: qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

HOMILIA XVIII.

Ezech. c. 40 v. 17. *Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum stratum lapide in atrium per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti. Et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie portae inferioris usque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem & Aquilonem.*

Postquam de contemplationis gratia obliquas fenestras insinuans Propheta multa locutus est, eductum se exterius dicit, & gazophylacia vidisse commemorat. In quibus gazophylaciis quid aliud quam doctorum scientia designatur? Sed recte hac in re queri potest, cum doctores sancti spiritalia atque interna doceant, cur Propheta eductum se exterius dicit, & gazophylacia foris vidisse? Sed sciendum est, quia alia est contemplatio quae tantum videt, quantum dicere non valet: alia vero scientia atque doctrina, quae tantum videt, quantum exprimere per linguam possit. In comparatione quippe illius luminis, quod voce exprimi non potest, quasi hoc totum foris est, quod exprimi voce potest. Ait itaque: *[Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum stratum lapide in atrium per circuitum.]* Quia sermone Graeco * phylatin servare dicitur, & gazae lingua Persica divitiarum vocantur, gazophylacium locus appellari solet in quo divitiae servantur. Quid itaque per gazophylacia designatur, nisi, ut praediximus, corda doctorum sapientiae atque scientiae divitiis plena? Quia juxta Pauli vocem: *Alij datur per spiritum sermo sapientiae, alij sermo scientiae in eodem spiritu.* Sunt enim quidam, qui per donum gratiae & ipsa intelligunt quae exponi a doctoribus non audierunt: hi videlicet sermonem sapientiae perceperunt. Et sunt quidam qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea quae in expositoribus legerint, retinent, atque scienter proferunt quae lecta didicerunt. Unde itaque isti, nisi sermone scientiae pleni sunt? Quamvis hoc intelligi & aliter possit, quia sapientia ad vitam, scientia vero pertinet ad doctrinam. Qui igitur bene vivit, & prudenter praedicat, gazophylacium spiritalis aedificij recte nominatur: quia ab ejus ore caelestes divitiae dispensantur. His divitiis abundare discipulos idem magister Gentium viderat, cum dicebat: *Divites facti estis in illo, in omni verbo & omni scientia.* Sunt itaque in sanctae Ecclesiae aedificio constructa gazophylacia, quia abundat divitiis scientiae lingua doctorum. Has veras esse divitias ipsa per se Veritas denunciat, cum de transitorio divitiis dicit: *Fallacia divitiarum suffocat verbum scientiae.* Sapientia etenim atque scientia doctrinae spiritalis, verae sunt divitiae, in quarum comparatione, quae transire possunt, falsa nominantur. De his divitiis per Salomonem dicitur: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis.* Excepto autem eo, quod ad aeternam patriam divitiarum spiritalis ducunt, est eis a terrenis divitiis magna distantia: quia spiritalis divitiae erogata proficiunt, terrena autem divitiae aut erogantur, & deficiunt: aut retinentur, & utiles non sunt. Qui ergo has in se veras divitias continent, recte gazophylacia nominantur. Et habent ipsa gazophylacia pavimentum per circuitum: quod eis adharet ac subjacet humilitas auditorum. Quod pavimentum recte stratum lapide in atrium dicitur; quia in latitudinem charitatis vicissim sibi juncta sunt animae fideles. Quae & lapides appellantur in

A fortitudine fidei, & stratae in pavimento sunt in compage humilitatis. Has fidelium mentes Petrus Apostolus fortes in fide conspexerat, cum dicebat: *Et vos tanquam lapides vivi super aedificamini domos spirituales.* De his lapidibus sanctae Ecclesiae Dominus per Isaiam dicit: *Ponam jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, universos doctos a Domino.* Omnipotens enim Deus sanctae Ecclesiae propugnacula jaspidem, qui lapis viridis coloris est, posuit; quia praedicatorum illius mentes internae viriditatis amore solidavit, ut transitoria cuncta despiciant, nihil in hoc mundo, qui sine clauditur, appetant, cuncta ejus gaudia velut arida contemnunt. Unde & ipse pastor Ecclesiae, auditores suos ad pacem aeternae viriditatis vocans, de **B** Deo loquitur, dicens: *Secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem & incontaminatam & immarcescibilem, conservatam in caelis.* Hujus sanctae Ecclesiae portae in sculptos lapides ponuntur: quia hi, per quorum nos vocem ad vitam aeternam ingredimur, sancta opera quae divinitus praecpta sunt, dum in semetipsis ostenderent, quasi in se sculpta tenuerunt. Portae etenim non sculptae, sed purae essent, si vocem quidem promerent, sed sancta in se opera non demonstrarent. At ubi secundum hoc se ostendunt vivere quod loquuntur, & portae sunt, quia intus ducunt; & sculptae, quia vivendo custodiunt quae aliis loquuntur. Hujus sanctae Ecclesiae universos terminos in lapides desiderabiles positos videmus, dum in ea fideles quosque fortes in fide & charitate conspiciamus. Qui, ut quos dixerit lapides demonstraret, adjunxit: *Omnes filios tuos doctos a Domino.* Quod ergo Isaias universos terminos Ecclesiae lapides desiderabiles vidit, hoc Ezechiel pavementum lapide stratum per circuitum esse perhibuit; qui adhuc de gazophylaciis subdit: *[Triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.]* Denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem praecptis Legis custodia continetur. Activa etenim ac contemplativa vita simul in Decaloga mandatis conjuncta est, quia in eo & amor Dei, & amor servari proximi jubetur. Amor quippe Dei ad contemplativam, amor vero proximi pertinet ad activam. Sed unusquisque doctor, ut in activam vitam plene se dilaret, atque in contemplativam vigilanter surgat, in sanctae Trinitatis debet esse perfectus. Unde & eadem gazophylacia triginta esse commemorantur, ut cum denarius ducitur, vita & lingua doctoris in Trinitate solidetur. Sed hac in re illud nobis est vigilanter intueendum, quod Propheta dum gazophylacia descripsisset, adjunxit: *[Pavimentum per circuitum.]* Atque inferius subjunxit: *[Gazophylacia in circuitu pavimenti.]* quatenus & gazophylacia in circuitu pavimenti, & pavimentum in circuitu gazophylaciorum esse videatur. Pavimentum quippe & gazophylacia eo sunt ordine distincta, ut gazophylacia inter pavimentum, & pavimentum inter gazophylacia fuerit stratum. Non hoc, fratres, sine magno mysterio est, quod in circuitu gazophylaciorum dicitur esse pavimentum, & in circuitu pavimenti narrantur esse gazophylacia. Habet enim pavimentum in circuitu gazophylacia, quia vitam audientium erudit quotidie & custodit lingua doctorum. Doctores etenim boni in sanctae eruditionis verbis modo fomentis dulcedinis, modo asperitate increpationis invigilant, ut auditorum suorum vitam a vitis defendant. Sed habent ipsa quoque gazophylacia in circuitu pavimentum: quia sepe etiam doctorum cor, vitiorum tentationis tangitur, ut modo elevetur jactationis superbia, modo ita stimulis inflammetur. Sed cum bonorum auditorum vitam considerant, eamque profecisse suis exhortationibus pensant, erubescunt

Infra Hom. 22.

φολα. 7. lev
φολα. 8. ay
* al. phylax

1. Cor. 12. 4

1. Cor. 1. 6

Matt. 13. c

Prov. 21. b

1. Pet. 2. 4
Isai. 54. c

1. Pet. 1. 4

Isai. 54. 8

Infra Hom. 16.

rales non esse, quales auctore Deo per se conspiciunt alios factos esse, & tantò se in mente stabiliunt, quantò pene in culpam labebantur. Nam cum ipsa sua doctoribus verba ad memoriam redeunt, erubescunt non servare quod dicunt. Unde per Salomonem quoque dicitur: *Anima laborantis laborat sibi, quia compulsi sunt eos suum.* Os enim nostrum nos compellit ad laborem, quando per hoc quod dicimus, à vitis refranamur: quia turpe nimis est, ibi nos negligendo cadere, unde prædicando conati sumus alios levare. Habent ergo gazophylacia in circuitu pavementum; quia doctorum magna custodia est vita venerabilis auditorum. Et suus eis sermo fit in adjutorium, quia erubescunt pulsanibus vitis non resistere, qui contra vitia alios armaverunt. Quia enim quamdiu in hac vita vivimus, contra malignos spiritus quid aliud quam in acie stamus? Sicut prædiximus, doctoris animus forsitan aliqua elatione pulsatur. Sed sive ne ipse pereat, seu ne per exemplum suum alios ad perditionem trahat, vigilanter se & festinè circumspicit, in cogitationibus remordet: adductà auditorum suorum vità ad memoriam, semetipsum humiliat, & quibus prævalet modis agit ne elatio principetur in mente, ne dominetur in opere. Scriptum quippe est: *Initium omnis peccati superbia.* Quis ergo erit ante Dei oculos fructus boni operis, si ex radice putruit elationis? Saepè, ut prædictum est, ejus animus tentatur ex ira: sed citius se ad se circumspiciendo recolligit, & disciplinè se pondere deprimens agit ne motus animi transeat in sermone, ne erumpat in voce. Fitque ut ira perturbati animi, ubi per negligentiam oritur, ibi per iudicium suffocata moriatur. Quia ex re agitur, ut ex concepta culpa animus virtutem pariat; quia etsi se fortiter custodire noluisset ad motum surgeret, se tamen in commotione fortiter vicit. Unde bene per Salomonem dicitur: *Melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Rectè autem expugnatori urbium patiens præfertur: quia in illa actione victoriæ, homo victor est hominum, in hac autem mansuetudine patientiæ, animus victor est sui. Sequitur. [*Et pavementum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius.*] Si portarum longitudinem ad locum referimus in quo portæ fuerant constructæ, secundum longitudinem portarum pavementum erat inferius: quia quantum tenere locus portarum poterat, tantum tendebatur & pavementum quod erat inferius. Longitudo ergo pavimenti à portis non erat dissimilis, sed tamen æqualitas pavimenti non erat cum portis. Quid est ergo quod pavementum cum portis longum similiter erat, sed æquale non erat, nisi quod longè distat vita populorum à vita doctentium? Quia etsi ad regna cælestia tendentes, eandem longanimitatem spei habent, eadem tamen vivendi studia non habent. Tendatur ergo pavementum similiter in longum: quia ipsam fidem, ipsam spem in se retinent auditores, quam habere certum est prædicatores. Sed pavementum inferius jaceat, ut omnes auditores, prædicatores suos longè suis meritis antecedere cognoscant. Sin verò longitudinem portarum ipsam, sicut superius diximus, earum altitudinem intelligere debemus, dum, sicut paulò pòst scriptum est, ad portas gradibus ascendebatur, tantò pavementum jacet inferius, quantò unaquæque porta surgit in altitudinem. Quia quantò sanctior est vita doctoris, tantò fit humilior sensus audientis. Et semetipsum despicit, dum prædicatoris sui vitam in magnam surgere altitudinem perpendit. Imitari etenim bona ejus alia forsitan potest, alia non potest. In quibus prævalet, proficit; in quibus minimè prævalet, ad humilitatem crescit. Et hoc ipsum ergo ei in profectu est, quod ei imitabile ad profectum non est. Ecce enim si prædicatores nostrorum ea quæ

A legimus dicta & facta pensamus, in quantam altitudinem surrexerint portæ cognoscimus. Ut enim taceamus de ostensione signorum, loquamur de virtutibus cordium. Certè Paulus, qui se legi mortuum per legem dicit, quia ut in Christum crederet, ei hoc & lex ipsa prædicavit, magno fidei ardore succensus, præcepta legis tenere carnaliter noluit, circumcissionem in Gentibus fieri vetuit. Et cum Petrus Apostolus servari adhuc in circumcissione legis consuetudinem vellet, ei in faciem restitit, eumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et in hoc ejus studium discipulis loquens, non solum culpam, sed quod est magis, hypocritism, id est, simulationem nominat, dicens: *Cum venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restitit, quia reprehensibilis erat.* Et paulò pòst: *Et simulationi ejus concesserunt ceteri Judæi.* Idem verò Apostolorum primus cum multa discipulos admoneret, atque à quibusdam detracti Pauli scriptis agnosceret, dicit: *Sicut charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de his, in quibus sunt quadam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem, & ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his quæ scripserat, admirandum. Certè enim nisi legisset Petrus Pauli epistolas, non laudasset. Si autem legit, quia illic ipse reprehensibilis dicitur invenitur. Amicus ergo veritatis laudavit etiam quòd reprehensus est, atque ei & hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat, quæ aliter quàm debuerat, sensit. Seque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sectator minoris sui, etiam ut in hoc præiret: quatenus qui primus erat in Apostolatibus culmine, esset primus & in humilitate. Pensate ergo, fratres charissimi, in quo mentis vertice stetit, qui illas epistolas laudavit, in quibus scriptum se vituperabilem invenit. Quæ illa mansuetudo tanta esse potuit, quæ quies animi, quæ soliditas mentis, atque imperturbatio cogitationis? Ecce à minore suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam revocat quòd primus in Apostolatibus vocatus sit, non quòd claves regni cælestis acceperit, non quòd peccata quæcumque in terra solveret, essent soluta & in cælo, non quòd in mare pedibus ambulavit, non quòd paralyticos in Jesu nomine jubendo erexerat, non quòd agros corporis sui umbra sanaverat, non quòd mentientes verbo occiderat, non quòd mortuos oratione suscitabat. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire, omnia dona quæ acceperat, quasi à memoria repulsi, ut unum fortiter humilitatis donum teneret. Quis rogo nostrum si vel extremum aliquod signum fecisset, à minori fratre increpatus, increpationis verba patienter audiret? Nihil enim signi fecimus: & si quis nos fortasse de actione nostra reprehenderit, statim intumescimus, magnos quosdam nos tacitè cogitamus, virtutes nobis ad animum deducimus, etiam quas non habemus. At contra Petrus cum virtutibus humilis in reprehensione permansit, sed porta surrexit in altitudinem. Hanc autem tantam mansuetudinem nos imitari non possumus; sed quia pavementum sumus, longè inferius jacemus. Sunt verò nonnulli, qui non Petrum Apostolorum principem, sed quemdam alium eo nomine, qui à Paulo sit reprehensus, accipiunt. Qui si Pauli studiosius verba legissent, ista non dicerent. Dicitur etenim Paulus: *Cum venisset Petrus Antiochiam, ei in faciem restitit:* ut de quo Petro loqueretur, ostenderet, in ipso suæ narrationis initio præmisit, dicens: *Credidit est mihi Evangelium præputii, sicut Petro circumcissionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatibus circumcissionis, operatus est & mihi inter gentes.* Patet ergo de quo Petro Paulus loquitur, quem & Apostolum

Rom. 7. a

Galat. 2. b

Ibid.

Ibid.

2. Per. 3. d

*al. imper-

turbate

Mat. 16. c

Mat. 14. i

Galat. 2.

Ibid.

nominat, & præfuisse Evangelio circumpisionis nar-
 rat. Et fuerunt quidam, qui secundam Petri episto-
 lam, in qua epistola Pauli laudata sunt, ejus dice-
 rent non fuisse. Sed si ejusdem epistolæ verba pen-
 sare voluissent, longè aliter sentire poterant. In ea
 quippe scriptum est: *Poce delapsa ad eum hujusmodi
 à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in
 quo mihi complacui.* Atque subiungitur: *Et hanc
 vocem nos audivimus, cum essemus cum ipso in monte
 sancto.* Legant itaque Evangelium, & protinus ag-
 noscent, quia cum vox ista de caelo venit, Petrus
 Apostolus cum Domino stetit. Ipse ergo hanc epi-
 stolam scripsit, qui hanc vocem in monte de Domi-
 no audivit. Sed quia pauca de Petro diximus, nunc
 si placet, ad Pauli mansuetudinem convertamur, &
 pensemus si possumus, ille qui tanti ardoris est in
 zelo prædicationis, ut Apostolorum quoque primò
 non pareceret, quantæ fuerit mansuetudinis in studio
 longanimitatis. Taceamus autem quòd ter virgibus
 cæsus est, quia semel lapidatus est, quia ter naufragium
 fecit, quia nocte ac die in profundo maris fuit,
 quia à Judæis quinquies quadragenas una minùs ac-
 cepit. Minùs enim animum ad iracundiam commo-
 vent ea mala, quæ nobis ab apertis adversariis irro-
 gantur: hoc plus solet dolere, quod à propriis pa-
 timur. Unde & per Psalmistam ipsa Veritas contra
 traditorem suum loquitur, dicens: *Quoniam sinti-
 micus meus maledixisset mihi, suppositassem vique.
 Tu vero unanims dux meus, & notus meus, qui simul
 mecum dulces capiebas cibos.* Pensemus ergo, si pos-
 sumus, Paulus Apostolus, qui tantum patiens inter
 persecutores, quantum mansuetus inter discipulos
 fuerit. Certè Corinthum veniens, ab idolorum ser-
 vitio Corinthios retraxit, quis esset verus Deus in-
 notuit, & æternæ eis vitæ gaudia prædicavit. Et
 cum magnam multitudinem populi in fide collegis-
 set, tantam illic inopiam pertulit, ut victus sui gra-
 vi necessitate laboraret. Et panem terræ à discipulis
 non accepit, quibus panem cali prædicavit. Insi-
 stebat verbo pro vita audientium, insi-
 stebat labori manuum pro vita corporis sui. De terris quoque
 aliis stipendia ei à discipulis mittebantur, ut Corin-
 thios prædicare sufficeret. Ipse quippe ad eosdem
 Corinthios post per epistolam loquitur, dicens: *Cum
 essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui: nam
 quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt
 à Macedonia.* Quibus ad magnum quoque impro-
 perium præmisit, dicens: *Alias Ecclesias spoliavi,
 accipiens stipendium ad ministerium vestrum.* Pensemus
 ergo, si possumus, cuius hoc mansuetudinis fue-
 rit, panem spiritus prædicare, & panem carnis non
 accipere; corda audientium de divitiis æternis in-
 struere, & inter eosdem discipulos fideles & abun-
 tes fame laborare; inter satiatos pati inopiam, nec
 tamen quod patiebatur dicere; quæ patiebatur non
 dicere, nec tamen dolere; videre dura erga se corda
 audientium tenacium, nec à prædicatione desistere.
 Nam sicut Apostolorum Acta testantur, anno & sex
 mensibus continuè in eadem civitate prædicavit.
 Cumque ab eisdem Corinthiis recessisset, ad eos
 postmodum scribit quod apud eos positus pertulit.
 Quare autem hoc eis cum inter eos viveret, num-
 quam dixit? Ne scilicet quod erga eum factum ex
 bona voluntate non fuerat, fieret ex iustione: & cum
 innotesceret eorum * miseria, remaneret voluntas
 ignota. Quare autem hoc postmodum longè positus
 scribit? Ne omnimodo discipuli incorrecti rema-
 nerent, & quales magistro in tenacia fuerant, aliis
 quoque fratribus tales essent. Verè in hoc Paulus,
 verè magister Gentium, sua negligens, aliena curans,
 fimplevit quod prædicaverat: *Nemo quod suum est,
 quarat, sed quod alterius. Et non qua sua sunt, sin-
 guli cogitantes, sed ea qua aliorum.* Quanta itaque
 ista mansuetudinis virtus est? Quanta tranquillitas
 spiritus? Quis autem nostrum, si unum hujus mun-

A di divitem ad omnipotentis Dei servitium conver-
 tisset, seque egerere conspiceret, & illum sibi vitæ sub-
 sidia non præbere, non protinus de ejus vita desper-
 rasset? Quis non incassum laborasse se diceret? Quis
 non ab ejus exhortatione obmutesceret, quem in se-
 metipsum primum ferre fructum boni operis non
 videret? Sed Paulus per mansuetudinem in virtu-
 tum vertice solidatus persistit, prædicavit, dilexit,
 & bonum quod cæperat, explevit, atque portando
 & persistendo discipulorum corda ad misericordiam
 perduxit. Nam eorum profectum postmodum scire
 se indicans, in eadem epistola scribit: *De miris ser-
 vatis, quod sit in sanctos, ex abundantia est mihi scribere
 vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo
 de vobis glorior apud Macedonas, quoniam Achaia
 parata est ab anno priore, & vestra emulatio provo-
 cavit plurimos.* De quibus rursus ait: *Qui non so-
 lum facere, sed & velle cepistis ab anno priore.* In
 quibus enim non tam opera, quam pia vota requi-
 rebat, in eis proculdubio plus laudat pia vota, quam
 opera. Notandum tamen est, quia habet imprope-
 rium hæc ipsa consolatio, cum dicitur: *Ab anno
 priore.* Bonum quidem, sed tardè fecerant, atque
 ideo hoc magister non sine reprehensione laudat.
 Medicus quippe est: medicamentum vulneri appo-
 nit, quod & ea quæ purgata sunt, refovet, & ea quæ
 putrida inveniuntur, mordet. Sed hæc tolerando at-
 que prædicando, explevit quod cepit. Et mira
 longanimitatis virtute discipulorum duriciam emol-
 livit ad misericordiæ viscera, quia longitudo por-
 tæ surrexit in altitudinem. Sed infirmi nos ad imi-
 tandum tantæ mansuetudinis longanimitatis idonei
 non sumus, quia videlicet pavementum sumus,
 & despecti in nostris moribus jacemus. Ecce autem
 dum de duobus ducibus caelestis exercitus loquor,
 martyr quoque Stephanus memoriæ occurrit, qui
 tentus pro creatoris sui nomine, & in medium per-
 secutorum deductus, imperterritus stetit, fiducia-
 liter docuit, & ex zelo veritatis persecutores suos
 fortiter increpavit, dicens: *Vos semper Spiritu san-
 cto resististis.* Cumque illi ad lapides currerent, &
 eum lapidibus necarent, flexo genu pro eisdem per-
 secutoribus oravit, dicens: *Domine, ne statuas illis
 hoc peccatum.* Quæ itaque ista virtus est, sic zelo
 fervere, ut eis à quibus tenebatur, perfidiæ suæ
 impropria fiducialiter diceret; & sic diligere, ut
 in morte quoque pro eis à quibus moriebatur, ora-
 ret? Sic quippe ex zelo inferuit, ac si mansuetudi-
 nis nihil haberet: & sic mansuetus in eorum dile-
 ctione persistit, ac si contra eos fervoris nihil ha-
 buisset. Pensemus inter hæc ubi nostræ conscientie
 reatus jacet. Quis enim nostrum si saltem verbi con-
 tumeliam à proximo acceperit, non statim contumeliam
 reddit, non funditus commovetur, non ad
 odium erumpit, non præceptum dilectionis oblivif-
 citur? Sed hoc beatus Stephanus ex omnipotentis
 Dei gratia potuit; quia surgens in altitudinem por-
 ta fuit. Hoc nos miseri nostra virtute imitari non
 possumus, quia longè inferius sicut pavementum
 jacemus. Quid autem nos in vita sanctorum de no-
 stra admiratione dicimus, cum ipsi quoque antiqui
 patres prædicatorum sanctæ Ecclesiæ vitam conside-
 rantes, valde admirati sunt? An non eorum vitam
 Psalmista admiratus est, cum dicebat: *Mihi autem
 valde honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus
 est principatus eorum?* Quod de quibus ejus amicis
 dicat, Evangelium interroga, in quo Veritas prædi-
 catoribus dicit: *Vos amici mei estis.* Isaias quoque eo-
 rum vitam intuens, ait: *Qui sunt isti qui ut nubes vol-
 vant, & quasi columbe ad fenestras suas? Rectè au-
 tem prædicatores sancti nubes appellati sunt: quia
 verbis pluunt, miraculis coruscant. Qui volare quo-
 que ut nubes dicuntur: quia & in terra viventes, ex-
 tra terram fuerunt per omne quod egerunt. Unde &
 per quandam nubem dicitur: *In carne enim ambulavit.**

GREGO-
 RIUS
 TOMAS

2. Pet. 1. d
 Ibid.

2. Cor. 11. f

* al. proxi-
 mis
 Psal. 54.

1. Cor. 4. b

2. Cor. 12. a

Ibid.

Aff. 12. a

2. Cor. 11. a

* al. mife-
 ricordia

1. Cor. 10.

2. Cor. 9. b

2. Cor. 8.

Par. in dñ.
 14.

Aff. 7. f

Ibid.

Psal. 138. c

1000. 15. b

1. Iai. 50. b

Lib. 1. 4. Ma-
 ral. c. 2. 19

lib. 17. c. 11.
 & lib. 27.
 c. 56.

2. Cor. 10. a

tes, non secundum carnem militamus. Priores enim patres conjugii utebantur, filios procreabant, substantias possidebant, curis rei familiaris intendebant. Istos autem prophetæ jam spiritu previdens substantias deserere, conjugia non appetere, filios non procreare, nil in terra querere, nihil possidere, non eos per terram velut homines ambulantes, sed ut nubes volantes nominat. Volant etenim: quia mente ea quæ sunt cælestia, contemplantur. Qui terram quasi non tangunt; quia in ipsa nil appetunt. Qui & ad fenestras suas quasi columbe sunt; quia pro mansuetudinis suæ spiritu in hoc mundo per oculos nil concupiscunt. Consideremus ergo quantæ altitudinis istæ spiritualis ædificij portæ sunt, quas & spirituales patres admirantur. Quantum itaque nos in earum admiratione humiliari necesse est, qui pavementum sumus? Sed quia sub longitudinis appellatione altitudinem portarum audivimus, nunc aliquid de earum latitudine cognoscamus. Sequitur: [Et mensus est latitudinem à facie portæ inferioris usque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem & ad Aquilonem.] In quibus verbis si portam aditum accipimus, quo ad cognitionem Domini intramus; porta inferior fides est, atrium verò interius, contemplatio. Habet autem porta inferior latitudinem in facie; quia videlicet fides per charitatis suæ amplitudinem habet eam, quæ videtur à proximis operationem. Quam dum fortiter à perfectioribus agi conspiciamus, nos, qui in bonis actibus angustamur, exempla per eos magnæ operationis accipimus. Et unaquæque sancta actio quasi quædam nobis fit latitudo itineris, quæ prius erat angustia difficultatis. Habet quoque atrium interius frontem; quia contemplativa vita per quædam signa desideriorum & gemituum ostendit, quantum intus videat, quæ tantum amat. Denarius autem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit. Unde rectè per centenarium magna perfectio designatur, sicut de electis Veritas dicit: *Omnis qui relinquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Neque etenim sanctus quisque ideo terrena deserit, ut hæc possidere in hoc mundo multipliciùs possit: quia quisquis terreno studio terram relinquit, terram non relinquit sed appetit. Nec qui unam uxorem deserit, centum recepturus est; sed per centenarij numerum perfectio designatur, postquam etiam vita æterna promittitur: quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hæc perfectionem mentis recipit, ut jam ea non appetat quæ contemnit, & in sequenti sæculo ad æternæ vitæ gloriam pervenit. Centies itaque recipit quod dedit, qui perfectionis spiritum accipiens, terrenis non indiget, etiam si hæc non habet. Ille enim pauper est, qui eget eo quod non habet. Nam qui & non habens, habere non appetit, dives est. Paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Nam cui cum paupertate bene convenit, non est pauper. Mensus est ergo vir latitudinem à facie portæ inferioris, usque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos: quia Redemptor noster quotidie per magistros atque doctores in mensura perfectionis metitur vitam fidelium, vel in specie boni operis per fidem, vel in sanctis desideriis per contemplationem. Multi etenim videntur in fide positi magna operari, sed in centum cubitis non mensurantur; quia per ipsa quæ faciunt, terrenam gloriam querunt. Et quidam videntur per abstinentiam cruciari, gemitibus insistere; sed eorum mensura ad centum cubitos minimè ducitur; quia in his quæ agunt, ab humano iudicio favores requirunt. Quis ergo est qui per centum cubitos mensuratur, nisi is, cujus bona operatio recta intentione utitur, ut in eo quod agit, non ad terrena lucra appetenda, aut ad laudes transitorias reflex.

S. Greg. Tom. I.

atur? Ecce enim misericordiam proximis exhibere, possessa largiri, cum celeritate indigenti tribuere, latitudo in facie portæ inferioris est. Sed si tu dans, aliena non appetas, si terrenam gloriam de ipso bono opere non requiras, rectè in centenario numero, id est, in perfectione mensuraris. Nam qui videtur dare misericorditer propria, & rapit forsitan violenter aliena, iste adhuc quæ sit via perfectionis ignorat, nec cognovit unde ad perfectionem tenditur, quia nec ipsum ejus initium invenit. Prius enim appetitum evellere à mente debuit, & postea, quæ jure possidet, largiri. Unde scriptum est: *Declina à malo, & fac bonum.* Quid enim potest esse boni quod facit, qui necdum à malo declinavit? Et sunt quidam, qui, sicut dictum est, ab alimentis abstinent, carnem cruciant, sed tamen si pullati fuerint, cognoscuntur quia ad mundi gloriam anhelent. Isti frontem atrij interioris ostendunt, sed per centum cubitos non mensurantur. Hi ergo in numero perfectionis sunt, de quibus per Paulum dicitur: *Qui carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Et notandum, quia non dicitur quòd intrinsecus, sed extrinsecus ista mensurantur: quia videlicet Redemptor noster cum per nos facta hominum vel approbat, vel judicat, non intrinsecus sed extrinsecus metitur. Unde & per Evangelium dicit: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Quia enim per hoc quod videmus, cognoscimus operantis animum quem non videmus, sive latitudinem quæ in facie portæ est inferioris, sive frontem atrij interioris extrinsecus metitur. Cum enim alios conspiciamus largiri elemosynam, afflictis concurrere, oppressis subvenire, nihil in hoc mundo gloriæ querere, nullis hujus mundi compendiis inhiare; atque alios videmus carnem domare, lacrymis insistere, verbis cælestibus occupari, nihil transitorij honoris appetere, quid aliud debemus nisi eos perfectos esse credere, sanctos æstimare? Quia ergo per hoc quod aspiciamus, eos perfectos esse videmus, eorum vitam per centum cubitos extrinsecus metitur. Et quia multi in Judæa, plerique verò in Gentilitate positi, ad hanc perfectionis summam pervenerunt, rectè subjungitur: [Ad Orientem & ad Aquilonem.] Judaicus etenim populus Oriens jure dictus est, de cuius carne ille est natus, qui Sol justitiæ vocatur. De quo per Prophetam dicitur: *Vobis autem qui timeis Dominum, orientur Sol justitiæ.* Per Aquilonem verò Gentilitas figuratur, quæ diu in perfidiæ suæ frigore torpuit, & in cuius corde ille regnavit, qui attestante Propheta, apud semetipsū dixit: *Ponam sedem meam ad Aquilonem.* Quia itaque incarnatus omnipotens Deus alios perfectos ex Judæa, alios ex Gentilitate perfectos intra sanctam Ecclesiam fecit, centum cubitos non solum ad Orientem mensus est, sed etiam ad Aquilonem. Sed quia sub Aquilonis nomine de Gentilitate sermo se intulit, considerare libet quantum super nos effusa sunt viscera creatoris nostri. Omnes enim nos ex Gentilitate venimus. Antiqui parentes nostri lignis & lapidibus serviebant, & dereliquentes Deum à quo facti sunt, deos venerati sunt quos fecerunt. Nos autem per omnipotentis Dei gratiam ad lucem de tenebris educti sumus. Recolamus ergo de quibus tenebris venimus, & de luce quam accepimus, gratias agamus. Neque enim divinam misericordiam intelligit, qui suæ miseræ memor non est. Unde & per Psalmistam Deo dicitur: *Misericordias tuas Domine, qui salvos facis sperantes in te.* Tunc enim nobis Dei misericordiam miræ sunt, cum nobis ad memoriam miseræ nostræ revocantur: quia recolentes quid fuimus, intelligimus cui debemus quod sumus. Cantemus itaque cum gaudio creatori nostro, quia de servitio creaturæ, colla mentis excussimus. Gaudeamus in nobis impletum esse quod per Isaiam dictum est: *Et fructum erroris quod erat in maxillis populorum, cantent.*

NNna

cum erit vobis, sicut vox sanctificata solemnitatis. Frænum quippe erroris maxillas populorum constrinxerat, quando idolorum errore obligata Gentilitas, Deo vero confessionis laudem dare nesciebat. Sed hoc ipsum erroris frænum jam nobis in canticum versum est, quum gaudentes psallimus atque cantamus: *Omnes dij gentium demonia, Dominus autem calos fecit. Et rursum: Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum: os habent, & non loquuntur; oculos habent, & non videbunt; aures habent, & non audient; nares habent, & non odorabunt; manus habent, & non palpabunt; pedes habent, & non ambulabunt. Qui itaque hæc omnipotenti Domino psallendo dicimus, ipsum erroris nostri frænum, quod à laude Dei ora nostra ligaverat, vero Domino canticum fecimus. Bene autem dicitur: *Sicut vox sanctificata solemnitatis; quia dum confessionis laudem Deo reddimus, in sanctificata solemnitate gaudemus. Respondeamus ergo moribus tantæ misericordiæ Redemptoris nostri, & qui lucem cognovimus, pravorum operum tenebras declinemus. Quid est jam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Ubique luctus aspiciamus, undique gemitus audimus. Destructæ urbes, eversa sunt castra, depopulati agri, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola pæne nullus in urbibus habitator remansit: & tamen ipsæ parvæ generis humani reliquæ adhuc quotidie & sine cessatione feriuntur. Et finem non habent flagella cælestis justitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actionis culpæ. Alios in captivitatem duci, alios deturbari, alios interfici videmus. Quid est ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non jam gaudia, sed vulnera amamus. Ipsa autem quæ aliquando mundi domina esse videbatur, qualis remanserit Roma, conspiciamus. Immenis doloribus multipliciter attrita, desolatione civium, impressione hostium, frequentia ruinarum: ita ut in ea completum esse videamus, quod contra urbem Samariam per hunc eundem Prophetam longè superius dicitur: *Pone ollam; pone, inquam, & mitte in ea aquam, & congere frustra ejus in ea. Et paulò post: Effervit coctio ejus, & discotta sunt ossa illius in medio ejus. Atque iterum: Congere ossa, quæ igne succendam, consumentur carnes, & coquetur universa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat, & liquefiat ex ejus. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est civitas constituta. Tunc in eam aqua missa est, & frustra ejus congesta sunt, quando ad eam undique populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi fervescerent, & quasi frustra carni in ipso suo fervore liquarentur. De qua bene dicitur: *Effervit coctio ejus, & discotta sunt ossa ejus in medio illius: quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ sæcularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potentes sæculi, per carnes verò populi designantur: quia sicut carnes portantur ossibus, ita per potentes sæculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce jam de illa omnes hujus sæculi potentes ablati sunt, ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt, carnes ejus liquefactæ sunt. Dicatur itaque: *Congere ossa, quæ igne succendam: consumentur carnes, & coquetur universa compositio ejus, & ossa tabescent. Ubi enim senatus? Ubi jam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ sunt carnes, omnis in ea sæcularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est universa compositio ejus. Et tamen ipsos nos paucos qui remansimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergo: *Pone quoque eam super prunas vacuam. Quia enim senatus deest, populus interiit, & tamen in paucis qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplic-******

A tur, jam vacua ardet Roma. Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque destrui ædificia videmus? Unde aptè de civitate jam vacua subditur: *Incalescat, & liquefiat ex ejus.* Jam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius & carnes & ossa consumebantur: quia postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Ubi autem sunt qui in ejus aliquando gloria lætabantur? Ubi eorum pompa? Ubi superbia? Ubi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea quod contra destructam Niniven per Prophetam dicitur: *Vbi est habitaculum leonum, & pascua carulorum leonum?* An ejus duces ac principes leones non erant, qui per diversas mundi provincias discurrentes, prædam faciendi & interficiendo rapiabant? Hic leonum catuli inveniebant pascua: quia pueri, adolescentes, juvenes sæculares, & sæcularium filij huc undique concurrebant, cum proficere in hoc mundo voluissent. Sed jam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Jam nemo ad eam currit, ut in hoc mundo proficiat: jam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam diripiit. Dicamus ergo: *Vbi est habitaculum leonum, & pascua carulorum?* Contigit ei quod de Judæa novimus per Prophetam dictum: *Dilata calvitium tuum sicut aquila.* Calvitium quippe hominis in solo capite fieri solet, calvitium verò aquilæ in toto torpore: quia cum valdè senuerit, plumæ ejus ac pennæ ex omnibus membris illius cadunt. Calvitium ergo suum sicut aquila dilatat, quia plumas perdidit, quæ populum amittit. Alarum quoque pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam confueverat: quia omnes potentes ejus extincti sunt, per quos aliena rapiabant. Hæc autem quæ de Romane urbis contritione dicimus, in cunctis facta mundi civitatibus scimus. Alia tamen loca clade desolata sunt, alia gladio consumpta, alia fame cruciata, alia terræ hiatibus absorpta. Despiciamus ergo ex toto animo hoc pressens sæculum vel extinctum: finiamus mundi desideria saltem cum mundi fine: imitemur bonorum facta quæ possumus. Apud Orientem enim & Aquilonem multi sunt, qui pro perfectione vitæ centum cubitis mensurantur. Ex Judæa etenim & Gentilitate, sicut dictum est, ad sanctitatis culmen excreverunt. Quamvis intelligi per Orientem & Aquilonem, etiam justis & peccatores possint. Oriens quippe non immeritò justis nominatur, qui sicut in luce fidei nati sunt, in innocentia perstiterunt. Per Aquilonem verò rectè peccatores accipimus, qui mentis frigore dilapsi sub peccati sui umbra torpuerunt. Sed quia omnipotentis Dei misericordia etiam tales ad penitentiam revocat, compunctione & lacrymis lavat, virtutibus dat, & usque ad perfectionis gloriam sublevar, non solum ad Orientem centum cubiti, sed etiam ad Aquilonem ducuntur, dum cum justis etiam peccatores per dona & penitentiam ad perfectionem veniunt; largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA XIX.

Portam quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, mensus est tam in longitudine, quam in latitudine. Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram porte prioris: quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti & quinque cubitorum. Fenestra autem ejus, & vestibulum, &

*al. fastus

sculptura secundum mensuram porta que respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam. Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & mensus est à porta usque ad portam centum cubitos. Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta que respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus juxta mensuras superiores: & fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras ceteras, quinquaginta cubitorum longitudinem, & latitudinem viginti quinque cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores ejus: & calata palme erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

Magna legentium debet esse discretio, ut in sacro eloquio cum quilibet unus sermo dicitur, non semper unam eandemque rem significare credatur: sicut aliquando sol in bono, aliquando verò accipitur in malo. Solis etenim nomine aliquando ipse Redemptor noster signatur, aliquando persecutio. Attestante enim libro Sapientia, in inferno impij dicturi sunt: *Erravimus a via veritatis, & sol iustitia non luxit nobis.* Et de factis feminibus Dominus dicit: *Orto sole aruerunt;* quia videlicet facta persecutione, in reprobatorum cordibus prædicationis verba sicantur. Sic leo Dominum signat. Unde scriptum est: *Vicit leo de tribu Iuda.* Sic leonis nomine diaboli similitudo exprimitur, sicut per primum pastorem dicitur: *Adversarius vester diabolus sicut leo rugiens, circumi quærens quem devoret.* Sic bovis nomine sapiens designatur. Unde scriptum est: *Non junges bovem & asinum,* id est, sapientem cum stulto in prædicatione non focies. Sic per bovem fatuus figuratur, sicut de eo qui in turpitudine amoris captus est, dicitur: *Stratimque eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam;* id est, sicut fatuus trahitur ad mortem. Hæc igitur dixi, ne quia portam significare Dominum, vel prædicatores, vel scripturam sacram, vel fidem exposui, ubicumque jam in hoc Propheta porta legitur, signare aliud non credatur. Cum enim de una porta Propheta loqueretur, rectè fides intellecta est, quia una est omnium electorum fides. Cum verò aliæ portæ nominantur, intelligi ora prædicatorum possunt, per quæ vera vita cognoscitur, & per quæ ascenditur ad sacramentorum spiritualium cognitionem. Nam porta per quam significari fidem diximus, notandum nobis est quia inferior appellatur. In hac enim vita dum fumus, quasi in imo positi adhuc inferiùs tenemur. Et rectè inferior porta fides est, quia nobis in terra positis aperit cognitionem Dei. Itaque nunc dicitur: [*Portam quoque que respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, mensus est eam in longitudine, quam in latitudine. Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde; & frontes ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris: quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti & quinque cubitorum. Fenestra autem ejus, & vestibulum, & sculptura secundum mensuram portæ que respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.*] De porta quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, ea ipsa replicantur quæ jam de porta alia superiùs dicta sunt, atque alia subjunguntur, quæ de prædicta porta Propheta tacuerat. Ut ergo de his latius disseramus, quæ necdum discussa sunt, debemus ea quæ dicta sunt, sub brevitate replicare.

S. Greg. Tom. I.

Porta enim viam Aquilonis respicit, cum prædicator quisque vitam peccatoris agnoscit, eique interiora vite per verbum prædicationis aperit. Quæ porta atrij exterioris dicitur. Extensus quippe est atrium vita præsens, in qua omne quod corporaliter agitur, corporaliter etiam videtur. Quæ tam in longitudine, quam in latitudine mensuratur, quia cum ad fidem peccator ducitur, necesse est ut ejus doctor consideret, vel quantum in longitudinem spei, vel quantum in latitudinem charitatis ex ejus admonitione proficiat. Qui enim ad Deum convertitur, si adhuc bona vite præsentis sperat, longitudinem non habet, quia brevis est vita in qua spem posuit. Si per terrenarum rerum concupiscentiam, & adhuc per proximi odium coangustatur, latitudinem non habet, quia nescit vel transitoria contemnere, vel se in proximi amore dilatare. Cum verò conversus quisque æternæ vite gaudia longanimitè sperat, proximorum molestias cum charitate tolerat, & ea quæ non habet, concupiscere contemnit; longitudinem & latitudinem porta habet, quia gloria prædicatoris, est profectus auditoris. Unde quibusdam per magnum prædicatorem dicitur: *Gaudium meum & corona mea.* Et rursum: *Ecce nunc vivo, si vos statis in Domino.* Atque iterum: *Quæ est nostra spes aut gaudium? Nonne vos ante Dominum?* Longitudo ergo & latitudo portæ est quæ ad Aquilonem respicit: quia cum infidelem quempiam in peccati sui frigore torpentem prædicator ad fidem converterit, per hoc quod eum in longitudinem spei tendit, & in amplitudinem charitatis dilatat, ejus gloriam suam facit. Et quia in cognitione sanctæ Trinitatis ex verbo prædicationis auditores quique in ejusdem Trinitatis amore proficiunt, habet hæc eadem porta thalamos tres hinc, & tres inde: quia omne quod per Testamentum novum de Trinitate conditor loquitur, hoc etiam de Testamento veteri ostendit. Et cor audientium in amore celestis patriæ perficit, ut anima inhærens Deo, quasi sponsa cum sponso in quodam jam thalamo sedeat, atque se à terrenis desiderijs funditus avertat. Vel certè, ut longè superiùs dictum est, quia tres sunt ordines bene viventium, bonorum scilicet conjugatorum, continentium, atque prædicatorum: & quia alij etiam in conjugijs positi amore celestis patriæ anhelant: alij autem spe æterni gaudij etiam carnem macerant, omnesque actus terrenos refugiunt, & in cura hujus sæculi implicari contemnunt: alij verò & terrena bona despiciunt, & celestia gaudia prædicant, quæ cognoverunt: quid isti nisi in spiritali ædificio thalami sunt, in quorum cogitatione & meditatione anima celesti sponso sociatur? Quos tres bonorum ordines, quia non solum Ecclesia ex Gentibus habet, sed aliquando etiam synagoga habuit, dum magna multitudo spiritualium Redemptoris gratiam ardentè expectavit, porta ædificij celestis tres hinc, & tres inde thalamos habet: quia prædicator quisque, cum ad supernam patriam auditorem provocat, & novos patres & veteres anhelasse celesti desiderio demonstrat. Plus enim plerumque exempla quam rationationis verba compungunt: & cum prædicator dicit quales alij in conjugio, vel in continentia, vel in prædicatione erga omnipotentis Dei amorem in novo Testamento fuerint, vel alij quales in veteri, porta quæ loquitur, ternos ex utroque latere habere se thalamos ostendit. Quæ porta habet & frontem; quia sunt in prædicatoris vita aperta opera quæ videntur. Habet & ante frontem vestibulum: quia priusquam bona opera insinuet, prædicat fidem, per quam anima humiliter veniens, ad bonorum actuum altitudinem sublevetur. Quæ cuncta secundum mensuram portæ prioris sunt, juxta hoc quod subditur: [*Quia mensus est quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.*] Hæc jam superiùs latius me

NN nn ij

Idem lib. 34
Moral. c. 6.

Sap. 5. b

Matt. 13. c

Greg. 7.

Moral. c. 16.

Apoc. 5. b

1. Pet. 5. b

Drut. 22.

Prov. 7. b

Phil. 4. a

1. Tim. 3.

1. Thess. 2. d

* et. profi-

cit,

suprà hom.

17.

dixisse meministis. Per quinquagenarium enim num-
rum requiem diximus figurari : quia & quinquagesimus annus veteri populo in requiem datus, appellatus est Jubilæus : & septenarius numerus, per quem hoc omne tempus evoluitur, septies multiplicatus, ad quadraginta & novem ducitur. Cui monas additur, quia in unius contemplatione requies æterna perficitur. Idem ergo quinquagenarius numerus nobis in longitudinem est : quia pervenire ad illam requiem non potest, nisi qui ad eam, spem suam modo tendere longanimiter potest. Quia enim per quinquagenarium numerum ad æternam requiem provocamur, etiam hoc nos omnino instruit, quod in tabernaculo decem cortinæ iussu sunt fieri, quæ haberent ansulas quinquagenas, & circulos aureos quinquagenos à latere & summitate. Cortinæ tabernaculi, sancti omnes sunt, qui ex diversis virtutum coloribus in sanctæ Ecclesiæ ornamento proficiunt. Qui & interiora velant, & exteriora omnimodo exornant : quia eorum vita in quantum videtur, ornamentum est ; & eorum intellectus intus absconditur, dum cælestia quæ in mente servant, & dicere non possunt, in eis aliquo modo velantur. Rectè autem decem cortinæ sunt, quia per Decalogi * studium, ipsa sanctorum corda profecerunt. Hyacinthina verò ansulæ cortinarum fieri quinquaginta præcepta sunt. Hyacinthus calispeciem habet. Ansulæ ergo cortinarum sunt præcepta cælestia, in quibus ligantur anime, ut ab inferioribus sublevate, superius pendeant. Quæ videlicet ansulæ habent & circulos aureos, intellectum scilicet verâ sapientiâ fulgentem. Qui intellectus, quia esse debet per omnia circumspectus, & cautæ sollicitudinis vigilantia munitus, rectè per circulos designatur. Et notandum quod à latere & summitate jubentur ansulæ, vel circuli in cortinis fieri : quia præcepta cælestia, & intellectus spiritalis, non solum debet nos sursum in Dei amorem suspendere, sed etiam proximo in charitate sociare. In eo enim quod conditorem nostrum diligimus, quasi per superiores ansulas in aère pendemus. In eo verò quod sicut nosmetipsos proximos amamus, ansulas & circulos à latere habemus, ut cortinæ tabernaculi, id est, fidelium animæ per charitatem conjunctæ sint, & non per discordiam divise. Unde & hic post longitudinem quinquaginta cubitorum, protinus latitudo subjungitur viginti & quinque cubitorum : quæ videlicet latitudo ad charitatem proximi pertinet. Ipsa enim in fratrum amore se dilatat, atque erga eos omne quod potest boni operis exercet. Cuncta autem bona opera quæ corporaliter fiunt, per quinque corporis sensus exhibentur, videlicet per visum, auditum, tactum, gustum, odoratum. Quinarius verò numerus per semetipsum ductus ad viciesimum & quintum pervenit ; quia bona opera cum agi cœperint, per fervorem animi ad augmentum excitant, & per semetipsa multiplicantur. Unde & latitudinem menti faciunt, ut non sit angusta per teporem, sed expansa in bonis actibus per charitatem. Omnis enim torpor teporis, angustia est ; omnis verò benignitas charitatis, magna latitudo. Nam etsi res desunt, quæ fortasse indigenti proximo præbeantur, ampla est substantia voluntatis bonæ, quæ sufficit ad regni retributionem, sicut scriptum est : *In terra pax hominibus bona voluntatis.* Sequitur : *[Fenestra autem ejus, & vestibulum, & sculptura secundum mensuram porta quæ respiciebat ad Orientem.]* Cuncta hæc jam superius latius dicta sunt, & idcirco sermo non debet mota expositione tardare. Hoc tamen magnopere notandum est, quod porta ad Aquilonem ea omnia habere perhibetur, quæ porta ad Orientem : fenestras scilicet contemplationis, vestibulum humilitatis, sculpturam bonæ operationis. Omnes enim qui per hoc quod Deo in * conversatione nati sunt, in innocentia perseverant, portam ad Orientem habent ;

Exod. 27. d

Exod. 25. a

* al. cultodiam

supra hom.

10. in Ezech.

et lib. 8.

Moral. c. 37

Luc. 2. b

A quia eis cælestis regni aditus patet ex lumine quod acceperunt. Et omnes qui in peccatis postmodum lapsi, torporis sui frigore sunt depressi, sed dum per penitentiam redeunt, ad amorem cælestis patriæ recalciscunt, portam ad Aquilonem habent ; quia eis etiam post peccati sui frigus cælestis regni aditus per misericordiam patet. Ea ergo habere dicitur porta ad Aquilonem, quæ habet porta ad Orientem ; quia & conversi peccatores sic ditantur virtutibus, sicut illi sunt divites, qui cadere in peccatum vitaverunt. Unde & Psalmistæ voce per Dominum dicitur : *Civem sicut panem manducabam ;* quia sic penitentes recipiunt justos. Scriptum quippe est de peccatoribus : *Olim in cilicio & cinere penitentiam egissent.* Cuius ergo sicut panis comeditur, quando ad auctoris sui gratiam peccator per penitentiam sicut innocens revocatur. Porta igitur ad Aquilonem habet fenestras, habet vestibulum, habet sculpturas ; quia cum peccator ad vitam post culpas reducitur, sæpe lumen contemplationis accipit, atque de ipsa memoria iniquitatis suæ, gratiam magnæ humilitatis, bonæ quoque operationis efficaciam sumit ; ut omne quod fieri præcipitur, in vita ejus quasi sculptum esse videatur. [Septem verò graduum erat ascensus ejus, vestibulum ante eam.] Septem gradibus ad portam ascenditur, quia per sancti Spiritus septiformem gratiam aditus nobis * regni cælestis aperitur. Quam septiformem gratiam Isaias in ipso nostro capite, vel in ejus corpore, quod nos sumus, enumerans dicit : *Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Quos gradus, de cælestibus loquens, descendendo magis quam ascendendo numeravit : videlicet sapientiam, intellectum, consilium, fortitudinem, scientiam, pietatem, timorem. Et cum scriptum sit : *Initium sapientiæ timor Domini ;* constat proculdubio, quia à timore ad sapientiam ascenditur, non autem à sapientia ad timorem reditur ; quia nimirum perfectam habet sapientia charitatem. Et scriptum est : *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Propheta ergo, quia de cælestibus ad ima loquebatur, cœpit magis à sapientia, & descendit ad timorem. Sed nos qui à terrenis ad cælestia tendimus, eosdem gradus ascendendo enumeremus, ut à timore ad sapientiam pervenire valeamus. In mente etenim nostra primus ascensionis gradus est timor Domini : secundus, pietas ; tertius, scientia ; quartus, fortitudo ; quintus, consilium ; sextus, intellectus ; septimus, sapientia. Est enim timor Domini in mente. Sed qualis est iste timor, si cum eo pietas non est ? Qui enim misereri proximo ignorat, qui compati ejus tribulationibus dissimulat ; hujus timor ante omnipotentis Dei oculos nullus est, quia non sublevatur ad pietatem. Sed sæpe pietas per inordinatam misericordiam errare solet, si fortasse pepercerit quæ parcenda non sunt. Peccata enim quæ feriri gehennæ ignibus possunt, disciplina verbere sunt corrigenda. Sed inordinata pietas cum temporaliter parcat, ad æternum supplicium pertrahit. Ut ergo vera & ordinata sit pietas, ad gradum est alium sublevanda, id est, ad scientiam : ut sciat vel quid ex judicio puniat, vel quid ex misericordia dimittat. Sed quid si sciat quid agere quisque debeat, virtutem verò agendi non habet ? Scientia ergo nostra crescat ad fortitudinem, ut cum videt quid agendum sit, hoc agere per mentis fortitudinem possit, ne timore tepidet, & pavore collapsa, non valeat bona defendere quæ sentit. Sed sæpe fortitudo si improvida fuerit, & minus contra vitia circumspicte, ipsa sui præsumptione in casum ruit. Ascendat ergo ad consilium, ut providendo præmuniat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consiliū non potest, si intellectus deest : quia qui non intelligit malum quod agetem gravat, quo modo potest bonū solidare

Ci. 17. 101. a

Mat. 11. b

* al. vitæ.

1. 1. 1. a

Prov. 9. b

1. 1. 1. a

S. GREGORII
MAGNI
TOM. I.

quod adjuvat? Itaque à consilio ascendamus ad intellectum. Sed quid si intellectus magno acumine vigilet, & moderari se nesciat per maturitatem? Ab intellectu ergo ascendamus ad sapientiam: ut hoc quod acutè intellectus invenit, sapientia maturè disponat. Quia igitur per timorem surgimus ad pietatem, per pietatem ad scientiam ducimur, per scientiam ad fortitudinem roboramur, per fortitudinem ad consilium tendimus, per consilium intellectu proficimus, per intellectum ad maturitatem sapientiae pervenimus; septem gradibus ad portam ascendimus, per quam nobis aditus vitæ spiritualis aperitur. Bene autem dicitur, quia vestibulum erat ante eam: quia nisi quis prius humilitatem habuerit, ad hos gradus donorum spiritualium non ascendit, sicut scriptum est: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & rementem sermones meos?* De quo per Psalmistam dicitur: *Ascensus in corde eius disposuit in convallibus lacrymarum.* Convallis quippe humilis locus est: & peccator quisque dum se in lacrymis humiliter affligit in corde, per ascensum virtutum proficit. Qui rursus ait: *Emitte fontes in convallibus;* quia omnipotens Deus dona spiritualis gratiæ humilibus præstat. Potest quoque per vestibulum fides intelligi. Ipsa quippe est ante gradus & portam: quia prius ad fidem venimus, ut postmodum per spiritualium donorum gradus, cælestis vitæ aditum intremus. Non enim per virtutes venit ad fidem, sed per fidem pertingitur.

Ad. 10. a ad virtutes. Cornelius enim Centurio, cuius electionis ante baptismum Angelo testante laudata sunt, non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera. Nam & ei per Angelum dicitur: *Orationes tue & elemosine ascenderunt in conspectum Dei.*

Ibid. Si enim * Deum verè & ante baptismum non crederat, quid orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus exaudierat, si non ab ipso se in bonis perfici petebat? Sciebat igitur creatorem omnium Deum, sed quòd ejus omnipotens Filius incarnatus esset, ignorabat. Neque enim poterat bona agere, nisi antè credidisset. Scriptum namque est: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Fidem ergo habuit, cuius operationes & elemosinæ placere Deo potuerunt. Bona autem actione promeruit, ut Deum perfectè cognosceret, & incarnationis ejus mysterium crederet, quatenus ad sacramentum Baptismatis perveniret. Per fidem ergo venit ad opera, sed per opera est solidatus in fide. Vestibulum itaque ante gradus est: quia qui prius credidit, ipse post virtutum gradibus ad portam aditum ascendit. Sequitur: *[Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem.]* Hoc loco contra, non pro adversitate ponitur, sed pro rectitudine: ita enim porta interioris atrij posita monstrabatur, ut porta Aquilonis & Orientis recto ad eam aditu tenderet. Quid est ergo quòd porta interior recto itinere posita contra portam Orientis & Aquilonis ostenditur, nisi hoc, quòd apertè datur intelligi, quia sive Judaico & Gentili populo, seu iustis & peccatoribus, sed post peccata conversis, a quæ aditus regni cælestis aperitur? Larga est enim misericordia creatoris nostri. Et porta interior non solum portam Orientis respicit, sed etiam Aquilonis: quia non solum his qui in innocentia permanent, sed etiam peccatoribus peccata sua penitendo damnantibus aperiuntur interioris atrij gaudia: ut ineffabilia mysteria patriæ cælestis agnoscant, agnoscendo sciant, sitiendo currant, currendo perveniant. Hæc æterni gaudij secreta cognoverat, qui dicebat: *Sititit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Prædicator Gentium ad hunc aditum regni cælestis anhelabat, cum dicebat: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Hæc * exultationis occultæ secreta cognoverat sponsa, quæ dicebat: *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit*

Ad tactum ejus. Dilectus etenim manum per foramen mittit, quando virtute sua Dominus nostrum animum per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit, quia infirmitas nostra per hoc quòd cælestis gaudij intellectu tangitur, ipsa sua exultatione turbatur, & fit in mente pavor cum lætitia; quia jam sentit quid de cælesti gaudio diligit, & adhuc metuit, ne non * pereat, quod vix tenuiter sentit. Quid igitur restat, nisi ut se ad perfectioris vitæ cursum dirigant omnes, qui in illa gaudia patriæ cælestis agnoscent? Unde & hic apertè subjungitur: *[Et mensus est à porta usque ad portam centum cubitos.]* Centenarium numerum, quia decies per denarium ducitur, jam superius diximus esse perfectum. Is itaque qui aditum atrij interioris videt, profectò necesse est ut per vitam perfectionis currat, & à porta inchoationis usque ad consummationis ingressum perveniat. Mensuretur ergo atrium interius, quod à portis exterioribus usque ad portam interiorem tenditur, centum cubitis: ut qui intrare amando cæpit, latitudinem perfectionis habeat in mente; quatenus in eam quem diligit, hunc nec adversa coangustent, nec prospera elevent; sed transitoria cuncta despiciens, quousque ad gaudia secreta perveniat, per atrium perfectionis currat. Sunt etenim multi, qui jam in septem gradibus aditum portæ exterioris intraverunt, juxta quemdam supernæ dispensatis modum, per timorem Dei humiles, per pietatis studium misericordes, per scientiam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, per intellectum providi, per sapientiam maturi; sed adhuc quibusdam necessitatibus obligati, hujus mundi curis inserviunt: & unde jam ex magna parte excusserunt animum, ibi adhuc tenentur inviti. Cumque superimposita terrenæ occupationis portant onera, minus in præceptis cælestibus exercentur. Et dum anhelare medullitus ad æternam patriam non vacat, ipsa in eis sua aliquo modo desideria languescunt: quia animo curis temporalibus prædedito, vera gaudia quæ cognoverunt, amare non tantum licet, quantum libet. Hi plerumque à jugo mundi colla mentis excutiunt, omnia deserunt, terrenæ curæ pondera deponunt, atque ut ad cæleste desiderium latius animi sinum laxent, vitam remotam petunt, & in ea sanctis precibus intenti, sacris meditationibus dediti, quotidiano se steru afficiunt, & vetustatem cordis igne amoris constant, atque ad cæleste gaudium accendendo se innovant. Hi plerumque in ipso suo desiderio accensi, exire jam de carne concupiscunt, atque ad vitam præsentem redire post steru nolunt. Sed tamen differuntur, ut dilatus amor ex ipsa sua dilatione proficiat, & ardenti desiderio quasi quod negatur, crescat. Sic in regione Gerafenorum qui liberatus à legione demonum fuerat, jam cum Domino ire volebat, sed tamen ei dicitur: *Revertere in domum tuam, & narra quanta fecerit tibi Dominus.* Sic sponsa in Cantico canticorum sanctis desiderijs anxia loquitur, dicens: *In lectulo meo per noctes quæsvi quem diligit anima mea. Quæsvi illum, & non inveni.* In lectulo enim dilectum quærit, quando in ipso suo otio & vacatione quam appetit, jam videre anima Dominum concupiscit, jam ad eum exire desiderat, jam carere præsentis vitæ tenebris anhelat. Sed quærit illum, & non invenit: quia quamvis magno amore desiderat, adhuc tamen ei non conceditur videre quem amat. Tales itaque sanctorum mentes quid aliud in hoc desiderio faciunt, nisi quòd jam à portis exterioribus per atrium interius ad portam currunt? Quibus sæpe evenit, ut cum se viderint magno cælestis gratiæ munere compunctos, jam se perfectos existiment, & obediētes putent; sed quia nullus est qui dura præcipiat: patientes esse se credant, sed quia nemo eos per contumelias & adversitates pulsat. Et plerum-

que contingit, ut spiritale ministerium vel inviti suscipiant, atque ad gubernationem fidelium deducantur. Qui quum magnis tribulationibus fuerint hinc inde pullati, turbati mente, sese imperfectos inveniunt, qui non pullati, perfectos se esse crediderunt. Quia ex re agitur, ut se ad semetipsum colligant, & apud se taciti opprobrium suae infirmitatis erubescant, atque ex ipsa sua confusione roborati, contra adversa patientiam opponant, & ex tribulatione proficiant, qui prius in otio ex ipsa sua securitate torpebant. Et veraciter esse tales incipiunt, quales se esse prius inanisiter putaverunt. Hi itaque cum a portis exterioribus usque ad interiorem portam per boni studij atrium * deferuntur, hoc ipsum in eis atrium centum cubitis mensuratur; quia * dilectione & exercitatione sancta quotidie ad perfectionem proficiunt. Per quotidiana enim desideria in mente proficere, quasi centum est cubitis interioris atrium mensurari. Ideo ergo a portis usque ad portam centum sunt cubiti, ut quae quaedam mora eundi sit ipsa dilatio vivendi, per quam quotidie in virtutibus crescitur, ut ad interiorem aditum perfectius perveniat. Sequitur: [Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta qua respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus juxta mensuras superiores: & fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras ceteras, quinquaginta cubitorum longitudinem, & latitudinem viginti quinque cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores ejus.]

Cuncta haec in Orientis & Aquilonis porta jam dicta sunt, & congruum non est, ut ea quae semel ac secundo exponentes diximus, saepius replicemus. Norandum tamen nobis est, quia in spiritali edificio alter aditus ad Orientem, alius ad Aquilonem, atque alius ad Austrum patet. Sicut enim Aquilonis frigore peccatores, ita per Australem viam ferventes spiritu designantur: qui calore sancti Spiritus accensi, velut in meridiana luce virtutibus excrescunt. Pateat itaque porta ad Orientem, ut hi qui sacramenta fidei bene inchoaverunt, & in nulla postmodum vitiorum profunditate demersi sunt, ad gaudia secreta perveniant. Pateat porta ad Aquilonem, ut hi qui post inchoationem caloris & luminis in peccatorum suorum frigore & obscuritate dilapsi sunt, per compunctionem poenitentiae ad veniam redeant, & quae sit interna retributionis vera letitia cognoscant. Pateat porta ad Meridiem, ut hi qui sanctis desideriis in virtutibus fervent, spiritali intellectu quotidie interni gaudij mysteria penetrent. Inter haec autem quaeri potest, cum quatuor hujus mundi partes sint, cur in hoc edificio exterioris atrij non quatuor, sed tres portae esse memorantur? Quod recte quaerendum fuerat, si Propheta non spiritale, sed corporale aedificium vidisset. Sancta enim Ecclesia, id est, spiritale aedificium, ut ad secreta gaudia pertingat, tres solummodo portas habet, videlicet fidem, spem, atque charitatem: unam ad Orientem, aliam ad Aquilonem, tertiam ad Meridiem. Porta quippe in Oriente est fides, quia per ipsam lux vera nascitur in mente. Porta ad Aquilonem spes; quia unusquisque in peccatis positus, si de venia desperaverit, funditus perit. Unde necesse est, ut qui per suam iniquitatem extinctus est, per spem misericordiae reviviscat. Porta ad Meridiem charitas, quia igne amoris ardet. In meridiana etenim parte sol in altum ducitur, quia per charitatem lumen fidei in Dei & proximi dilectione sublevatur. Tribus igitur portis ad interioris atrium tenditur, quia per fidem, spem, atque charitatem ad gaudia secreta pervenitur. Alia quoque quaestio oritur, cur porta atrij interioris posita contra portam Orientis & Aquilonis dicitur, & an ad Australem portam pateat, taceatur. Sed quia per Orientem inchoantes, per Aquilonem lapsos diximus defi-

* al. differuntur
* al. dilatione

gnari, dignum fuit ut vel de inchoantibus, quibus adhuc sol in tepore est, vel etiam de lapsis, sed per conversionem redeuntibus, aperte diceretur, quod eis porta atrij interioris pateat, quatenus ex ipsis nos certos faceret, de quibus dubitari poterat. Hoc autem de porta Australi dicendum non erat; quia eos ad gaudia interna pertingere, qui fervore spiritus in virtutibus permanent, nullus ignorat. Sequitur: [Et caelata palma erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.] Quid est, quod prius in frontibus pictura palmarum, nunc autem caelata palma in fronte esse memorantur? In caelatura quippe lapidum foris opera esse videntur. Sed, sicut jam superius diximus, pictura palmarum est ostensio signorum. Nunc vero caelatura palmarum dicitur, ut bonorum operum demonstratio designetur. Ipsi enim summis praedicatoribus dicitur: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Qui igitur in vita sua impressa esse sancta opera demonstrant, palmas in fronte caelatas habent: quia quanta illos in posterum victoria sequatur, jam nunc in sanctis suis operibus ostendunt. Vel certe quia fidem per Orientem, spem per Aquilonem, charitatem vero per Australem portam diximus designari; notandum nobis est, quia in Orientis portae pictura palmarum, in Aquilone vero & Meridie caelatura esse perhibetur: quia contingit saepe, ut hi qui adhuc inchoantes sunt, necdum se in operibus solidis ac magnis exerceant: hi vero qui post iniquitates ad virtutes redeunt, plerumque ut culpas suas ante omnipotentis Dei oculos tegere valeant, in magnis operibus exercentur. Et quia jam fervore spiritus in virtutibus excreverunt, quasi merides in sanctis actibus inardescunt. In Orientis ergo porta pictura est, in Aquilonis vero & Meridie caelatura: quia signum victoriae quod in inchoantibus ostenditur, hoc in revertentibus atque ferventibus jam solidius & robustius tenetur. Notandum quoque magnopere est, quod dicitur, *hinc & inde.* Omnes enim qui ad vitam aditum tendimus, & ex dextro & sinistro latere habere palmam debemus. Quod enim hinc & inde dicitur, latus utrumque signatur. A dextro igitur palmam habet is, quem prospera non extollunt: a sinistro palmam habet is, quem adversa non dejiciunt. Quasi ex utraque parte portabat Paulus palmam cum diceret: *Per arma justitiae a dextris & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces.* Non hunc adversa frangebant, non prospera in mentis tumorem sublevabant. Hinc inde ergo gestabat palmam, quia & in adversitate fortis, & in prosperitate humilis permanebat. Quisquis enim de prosperis extollitur, habere in dextera parte palmam nescit. Quisquis in adversitatibus frangitur, portare palmam a sinistro latere ignorat. Ut ergo hinc & inde palma gestetur in fronte, adesse semper nostris mentibus debet & in adversis fiducia, & in prosperis timor: ne aut adversa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est quod idem egregius praedicator dicebat: *Scio & humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum. Et satiari & esurire, & abundare & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat.* Nunquidnam, fratres, ars est aliqua, humiliari & abundare, satiari & esurire, abundare & penuriam pati: ut pro magno se ista scire tantus praedicator insinuet? Ars omnino, & mira disciplinae scientia, quae toto nobis cordis est adnitu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderio non accendit, scire humiliari. Hoc enim loco Apostolus humiliari, dicit penuriam pati. Nam statim e contrario subjungit: *Scio & abundare.* Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad usum vanae gloriae non intor-

B
Ipsi enim summis praedicatoribus dicitur: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Qui igitur in vita sua impressa esse sancta opera demonstrant, palmas in fronte caelatas habent: quia quanta illos in posterum victoria sequatur, jam nunc in sanctis suis operibus ostendunt. Vel certe quia fidem per Orientem, spem per Aquilonem, charitatem vero per Australem portam diximus designari; notandum nobis est, quia in Orientis portae pictura palmarum, in Aquilone vero & Meridie caelatura esse perhibetur: quia contingit saepe, ut hi qui adhuc inchoantes sunt, necdum se in operibus solidis ac magnis exerceant: hi vero qui post iniquitates ad virtutes redeunt, plerumque ut culpas suas ante omnipotentis Dei oculos tegere valeant, in magnis operibus exercentur. Et quia jam fervore spiritus in virtutibus excreverunt, quasi merides in sanctis actibus inardescunt. In Orientis ergo porta pictura est, in Aquilonis vero & Meridie caelatura: quia signum victoriae quod in inchoantibus ostenditur, hoc in revertentibus atque ferventibus jam solidius & robustius tenetur. Notandum quoque magnopere est, quod dicitur, *hinc & inde.* Omnes enim qui ad vitam aditum tendimus, & ex dextro & sinistro latere habere palmam debemus. Quod enim hinc & inde dicitur, latus utrumque signatur. A dextro igitur palmam habet is, quem prospera non extollunt: a sinistro palmam habet is, quem adversa non dejiciunt. Quasi ex utraque parte portabat Paulus palmam cum diceret: *Per arma justitiae a dextris & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces.* Non hunc adversa frangebant, non prospera in mentis tumorem sublevabant. Hinc inde ergo gestabat palmam, quia & in adversitate fortis, & in prosperitate humilis permanebat. Quisquis enim de prosperis extollitur, habere in dextera parte palmam nescit. Quisquis in adversitatibus frangitur, portare palmam a sinistro latere ignorat. Ut ergo hinc & inde palma gestetur in fronte, adesse semper nostris mentibus debet & in adversis fiducia, & in prosperis timor: ne aut adversa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est quod idem egregius praedicator dicebat: *Scio & humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum. Et satiari & esurire, & abundare & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat.* Nunquidnam, fratres, ars est aliqua, humiliari & abundare, satiari & esurire, abundare & penuriam pati: ut pro magno se ista scire tantus praedicator insinuet? Ars omnino, & mira disciplinae scientia, quae toto nobis cordis est adnitu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderio non accendit, scire humiliari. Hoc enim loco Apostolus humiliari, dicit penuriam pati. Nam statim e contrario subjungit: *Scio & abundare.* Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad usum vanae gloriae non intor-

D
a dextris & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces. Non hunc adversa frangebant, non prospera in mentis tumorem sublevabant. Hinc inde ergo gestabat palmam, quia & in adversitate fortis, & in prosperitate humilis permanebat. Quisquis enim de prosperis extollitur, habere in dextera parte palmam nescit. Quisquis in adversitatibus frangitur, portare palmam a sinistro latere ignorat. Ut ergo hinc & inde palma gestetur in fronte, adesse semper nostris mentibus debet & in adversis fiducia, & in prosperis timor: ne aut adversa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est quod idem egregius praedicator dicebat: *Scio & humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum. Et satiari & esurire, & abundare & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat.* Nunquidnam, fratres, ars est aliqua, humiliari & abundare, satiari & esurire, abundare & penuriam pati: ut pro magno se ista scire tantus praedicator insinuet? Ars omnino, & mira disciplinae scientia, quae toto nobis cordis est adnitu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderio non accendit, scire humiliari. Hoc enim loco Apostolus humiliari, dicit penuriam pati. Nam statim e contrario subjungit: *Scio & abundare.* Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad usum vanae gloriae non intor-

E
abundare: ubique & in omnibus institutus sum. Et satiari & esurire, & abundare & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat. Nunquidnam, fratres, ars est aliqua, humiliari & abundare, satiari & esurire, abundare & penuriam pati: ut pro magno se ista scire tantus praedicator insinuet? Ars omnino, & mira disciplinae scientia, quae toto nobis cordis est adnitu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderio non accendit, scire humiliari. Hoc enim loco Apostolus humiliari, dicit penuriam pati. Nam statim e contrario subjungit: *Scio & abundare.* Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad usum vanae gloriae non intor-

quet, qui solus non possidet quod accepit, sed hoc cum indigentibus misericorditer dividit, scit abundare. Qui acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris utitur, sed ad reparationem virtutis, nec plus carni tribuit, quam necessitas petit, scit satiari. Qui alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victus agit aliquid unde anima peccati laqueum incurrat, scit esurire. Quem ergo nec in abundantia superbia elevat, nec in necessitate cupiditas irritat, novit abundare, novit penuriam pati. Qui cum statim subderet, *Omnia possum*; ne elationis esse verba crederemus, adjunxit, *In eo qui me confortat*. Ecce in altum ramus prodiit, sed quia in radice se tenuit, in viriditate permanit. In altum enim surgens arcesceret, si se à radice divisisset. Sibi enim nihil tribuit, quia omnia se posse non in se; sed in eo qui se confortat, fatetur. Hinc & inde ergo prædicator egregius palmam habet, quem nec abundantia in superbia, nec inopia ad avaritiam pertrahit. Discamus itaque fratres, non solum in prosperis, sed in adversis quoque gratias agere. Pater enim nobis ex pietate sua factus est conditor noster, nosque adoptivos filios ad hereditatem regni caelestis nutrit. Et non solum donis reficit, sed etiam flagellis erudit. Discamus igitur abundare, ut cuncta quæ ab eo accepimus, cum indigentibus partiamur. Et mentem abundantia non elevet, ne fortasse gaudeat quia hoc adest sibi, quod deest alteri, & non jam communi bono, sed proprio lætetur. A privato gaudio Veritas ad commune discipulos revocat, cum eos de prædicatione redeunt, & de subjectione dæmonum lætantes admonet, dicens: *Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in celo*. Non enim omnes electi dæmonia ejiciunt, sed tamen electorum omnium nomina celo tenentur adscripta. Admonentur ergo discipuli privatam lætitiā deponere, de communi autem & perpetua felicitate gaudere. Quisquis itaque in eo gaudet quod alter non habet, ex ipsa sua abundantia deterior factus, gaudium privatam habet. Contra hujus nos appetitum abundantia Joannes admonet, dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt*. Quimox rationem subdidit, quare: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo*. Nemo enim potest duobus dominis servire, quia non valet simul transitoria & æterna diligere. Si enim æternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu non in affectu possidemus. Qui eandem rationem protinus subdidit, dicens: *Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*. Ideo enim habere aliquid homines, & ultra quam necesse est, concupiscunt, ut habendo superbiant: & quia hoc alius non habet, se in cogitationibus extollant. Quisquis itaque talis est, adhuc ad portandam abundantiam doctus non est. Sæpe autem quod avaritia ex appetitu suggerit, necessitatem putat: & cum minoram sufficiant, dolet majora deesse; atque incautus animus quandam quasi necessitatem patitur quam parit. Et cum nimia sint quæ desiderat, suam sibi avaritiam aliquo modo excusat. Abundantia itaque superbia vicina est. Quam si quando etiam cupiditas interceptit, hanc, ut ita dixerim, quasi peregrina captivitas invasit. Si igitur abundandi artem scire volumus, necesse est, ut non solum ea quæ vicina sunt, sed ea etiam quæ de longinquo veniunt, vitia fugiamus. Discamus penuriam pati, ne ea quæ non habemus, habere etiam cum culpa requiramus; nec felices putemus, quos rebus onustos cernimus. Nimia valde sunt ea, quæ sibi quasi in sumptus vitæ præsentis præparant. Multa portant, sed in via brevi. Magna est nobis in hoc itinere focia paupertas, quæ animum non angustat, cum deest terrena substantia, de qua æterno judicii

rationes ponamus. Liberiùs ad patriam tendimus, quia quasi in via pondere caremus. Discamus satiari, ne in sumendis alimentis corporis, gulæ magis quam necessitati serviamus. Plus enim concupiscentia quam necessitas petit. Et sæpe dum carnis inopia satisfacere curamus, voluptas subrepat, modum refectionis excedit. Unde fit, ut culpa transeat ad culpam: quia plerumque inde alia tentatio carnis nascitur, dum carni * immoderata refectione servitur. Ex peccato etenim primi hominis infirmante natura, in hoc mundo cum nostris tentationibus nascitur. Et caro nobis aliquando adjutrix est in bono opere, aliquando autem seductrix in malum. Si igitur ei plus quam debemus, tribuimus, hostem nutritimus. Et si necessitati ejus, quæ debemus, non reddimus, civem necamus. Satianda itaque est caro, sed ad hoc usque, ut in bono nobis opere famulari sufficiat. Nam quisquis ei tantum tribuit, ut superbiat, satiari penitus ignorat. Ars itaque magna est satiari, ne unusquisque per fatietatem carnis ad iniquitatem prorumpat turpitudinis. Discamus esurire, ut nobis propter abundantiam sequentem nostra hæc inopia placeat. Nec nos ventris necessitas ad culpam trahat, nec peccatum menti ipsa indigentia suggerat: & dum caro fame afficitur, ad cupiditatem animi irritetur, & querat cum culpa providere, unde carni valeat in necessitate satisfacere: ne cor in indignationem profiliat, & linguam in murmurationis amaritudinem accendat. Qui igitur in carnis suæ inopia se hinc inde circumspicit, atque à peccati laqueo custodit, novit esurire. Nos itaque, fratres charissimi, iram atque avaritiam in adversitate fugientes, & elationem & immoderata gaudia in prosperitate declinantes, quia per fidem, spem atque charitatem, interioris vitæ atrium tribus portis intrare concupisimus, palmas hinc & inde teneamus. Liber adhuc alterum civem caelestis patriæ ad mentem reducere, & qualiter hinc inde palmam teneat, demonstrare. Beatus etenim Job cum esset viris Orientalibus ditior, & ei prospera cuncta suppeterent, filiis polleret, familia cresceret, greges exuberarent, in tanto omnipotentis Dei timore perstitit, ut inter custodiam disciplinæ, inter acta justitiæ, inter multa humilitatis obsequia, misericordiæ operibus intentus, sacrificiis offerendis deditus, holocausta Domino pro singulis filiis immolaret, ne quis eorum saltem in corde peccasset. Pensemus ergo, quanta ei erat custodia boni operis, qui in filiis suis expiabat sacrificiis culpas cordis. Sed quam justus esset, in prosperitate innotuerat: valde autem ignotum erat si perseverare justus & inter flagella potuisset. Tangendus ergo erat verberis: ut qui notus erat omnipotenti Domino, notus per flagella fieret nobis & sibi metipsum. Disponente itaque Domino consumpti sunt greges, interfecti custodes, everfa domus, extincti filij, percussa caro à planta pedis usque ad verticem. Remansit uxor incolumis, quæ verborum jaculis vulnera auget. Sed hanc vir sanctus in tentatione, sanus in vulnere prudenter docet, eique respondet, dicens: *Si bona accepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus?* Amici quoque ad consolandum veniunt, ad contumelias prorumpunt, & in dolore vulnere, addunt adhuc vulnera verborum. Immisericordem dicunt, raptorem nominant, violentum denunciant, oppressorem pauperum fatentur. Quid igitur miles Dei faceret inter dolentia vulnera & amara verba * depressus? Ecce flagella Dei & verba hominum simul afflictum animum ad desperationem prehensurunt: sed virtute spiritus plenus, carnis vulneribus jacens, mentis robore stans, contra desperationis impulsum reduxit ad memoriam bona quæ egerat. Quia misericors fuerat, dicit: *Oculus fui caecus, & pes claudus*. Et rursum: *Pater eram pauperum*.

S. Bon. 7b.
l. 4. c. 20.

Luc. 10. d

I. Ioan. 2. b
Ibid.

Mat. 6. d

I. Ioan. 2.

* al.
immoderatus in refectione

Job. 1. c. 2.

Job. 2. c

* al. dæ-

Job. 29. c

Ibid.

ibid. Quia disciplinae custos & benignus, dicit: Cumque A
Tob. 31. b sederem quasi rex, circumspexit me exercitus, et
 tamen marentium consolator. Quia humilis fuerat,
 dicit: Si contempsi subire iudicium cum seruo meo &
ibidem. ancilla mea, cum disceptarent adversum me. Quia
ibidem. hospitalis fuerat, fatetur: Si despexi praterentem,
 eo quod non habuerit indumentum. Quia largus in
ibidem. donis, dicit: Si non benedixerunt mihi latera ejus,
 & de velleribus ovium mearum calefactus est. Quia
ibidem. violentus non fuerat, testatur, dicens: Si levavi
 super pupillam meam, cum viderem me in por-
 ta superiore. Quia de inimici periculo nunquam
 exultaverat, dicit: Si gavisus sum ad ruinam ejus
 qui me oderat. Quia patiens fuit, & etiam suorum
 malitiam æquanimitè pertulit, dicit: Si non dixe-
 runt viri tabernaculi mei, Quis dei de carnibus ejus
 ut saturemur? Quid est hoc, quod vir sanctus tot
 suas virtutes inter flagella enumerat? Quid est,
ibidem. quod ore suo opera quæ fecerat, laudat: nisi quia
 inter vulnera & verba quæ hunc ad desperationem
 trahere poterant, ad spem animum reformat? Et
 qui in prosperitate humilis fuit, revocatis bonis suis
 ad memoriam, infractus in adversitate permansit.
 Cujus enim animum inter tot flagella, illa verba ad
 desperationem non impellerent, nisi sibi ad memo-
 riam bona quæ fecerat revocasset? Vidit igitur san-
 ctus vir mentem suam auditis tot malis ad desperati-
 onem concuti, & mirabiliter studuit in spe certa
 ex bonis suis actibus solidari. Sic impletur quod
 scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malo-
 rum, & in die malorum ne immemor sis bonorum. Si
 enim cum bona habemus, malorum reminiscimur,
 quæ aut jam passi sumus, aut adhuc pati possumus:
 accepta bona mentem non elevant, quia eorum
 gaudium timor memoriæ malorum premit. Et si
 cum mala habemus, bonorum reminiscimur, quæ
 aut jam accepimus, aut adhuc nos posse accipere
 speramus, malorum pondus animum in desperatio-
 nem non deprimit, quia hunc ad spem memoria
 bonorum levat. Si itaque fratres charissimi, sic per
 præcepta Dominica & per sanctorum exempla gra-
 dimur, ut nos nec prosperitas elevet, nec adversi-
 tas frangat, habere nos ante omnipotentis Dei ocu-
 los palmas hinc & inde monstramus: Cui est honor
 & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XX.

Ezech. c. Et porta atrij interioris in via Australi: &
XL. v. 27. mensus est à porta usque ad portam in via
 Australi, centum cubitos. Et introduxit
 me in atrium interius ad portam Australem:
 & mensus est portam juxta mensu-
 ras superiores, thalamum ejus, & fron-
 tem ejus, & vestibulum ejus eisdem men-
 suris, & fenestras, & vestibulum ejus in
 circuitu quinquaginta cubitos longitudi-
 nis, & latitudinis viginti quinque cubi-
 tos: & vestibulum per gyrum longitudine
 viginti & quinque cubitorum, & latitu-
 dine quinque cubitorum: & vestibulum
 ejus ad atrium exterius, & palmas ejus
 in fronte: & octo gradus erant quibus
 ascendebatur ad eam. Et introduxit me
 in atrium interius per portam Orientalem,
 & mensus est portam secundum men-
 suras superiores: thalamum ejus, & fron-
 tem ejus, & vestibulum ejus, sicut supra:
 & fenestras ejus, & vestibula ejus in cir-
 cuitu longitudine quinquaginta cubito-

rum, & latitudine viginti quinque cubito-
 rum. Et vestibulum ejus, id est, atrij ex-
 terioris, & palma calata in fronte ejus
 hinc & inde, & in octo gradibus ascen-
 sus ejus. Et introduxit me ad portam que
 respiciebat ad Aquilonem: & mensus est
 secundum mensuras superiores, thalamum
 ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus,
 & fenestras ejus per circuitum, longitu-
 dine quinquaginta cubitorum, & latitudi-
 ne viginti quinque cubitorum. Et vestibulum
 ejus respiciebat ad atrium exterius:
 & calatura palmarum in fronte ejus hinc
 & inde, & in octo gradibus ascensus ejus.
 Et per singula gazophylacia ostium in
 frontibus portarum. Ibi lavabant holo-
 caustum.

Propheta verba, quæ largiente Domino hodie
 charitati vestre loquenda sunt, lectione magis
 indigent, quàm expositione. Ea enim in tribus portis
 interioribus replicantur quæ secundò jam, veltertiò
 de exterioribus dicta sunt. Pauca verò in earum
 descriptione permittantur. Unde necesse est ea nos
 quæ jam dicta sunt, legendo transcurrere, ut ea
 quæ dicenda sunt, licentiùs possimus enodare. Ita-
 que nunc dicitur: [Et porta atrij interioris in via
 Australi: & mensus est à porta usque ad portam
 in via Australi, centum cubitos. Et introduxit me
 in atrium interius ad portam Australem: & men-
 sus est portam juxta mensuras superiores, thalamum
 ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus eisdem
 mensuris: & fenestras ejus, & vestibulum ejus in
 circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & la-
 titudinis viginti quinque cubitos, & vestibulum per
 gyrum.] Cuncta hæc superius dicta atque expolita
 esse meministis. Necdum verò est dictum quod de
 eodem vestibulo subditur: [Longitudine viginti &
 quinque cubitorum, & latitudine quinque cubito-
 rum: & vestibulum ejus ad atrium exterius.]
 Atque iterum hoc quod jam superius dictum fuerat,
 replicatur, cum dicitur: [Et palmas ejus in fron-
 te.] Et statim quod adhuc dictum non fuerat, sub-
 ditur: [Et octo gradus erant in quibus ascendeba-
 tur ad eam.] Hoc quoque quod de Australi porta
 scriptum est, de Orientali quoque porta in eodem
 ordine narratur. Nam protinus subinfertur: [Et
 introduxit me in atrium interius per portam Orien-
 talem: & mensus est portam secundum mensuras su-
 periores, thalamum ejus, & frontem ejus, & ve-
 stibulum ejus sicut supra: & fenestras ejus, &
 vestibula ejus in circuitum longitudine quinquagin-
 ta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubito-
 rum. Et vestibulum ejus, id est, atrij interioris,
 & palma calata in fronte ejus hinc & inde, & in
 octo gradibus ascensus ejus.] Ea quoque, quæ de
 Australi porta & Orientali dicta sunt, in eisdem
 verbis etiam de porta quæ ad Aquilonem respicit,
 replicantur. Nam subditur: [Et introduxit me ad
 portam qua respiciebat ad Aquilonem, & mensus
 est secundum mensuras superiores, thalamum ejus,
 & frontem ejus, & vestibulum ejus, & fenestras
 ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubi-
 torum, & latitudine viginti quinque cubitorum. Et
 vestibulum ejus respiciebat in atrium exterius, &
 calatura palmarum in fronte illius hinc & inde,
 & in octo gradibus ascensus ejus.] Quid itaque
 interiori atrio, quid thalamo, quid frontibus,
 quid vestibulo, quid fenestris, quid longitudine &
 latitudine, quid palmarum calaturâ signetur, la-
 tere jam superius diximus: nec oportet ut in eisdem
 iterum, sed in his solummodo quæ necdum dicta
 sunt,

oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius. Hinc etiam per Psalmistam dicitur: *In conspectu eius procedunt universi qui descendunt in terram.* In terra enim mortui non spiritu, sed corpore descendunt. In conspectu ergo Domini procedunt qui in terram descendunt: quia resurgendo ad iudicium veniunt qui nunc in pulvere putrescunt. Hinc iterum dicit: *Sitit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. Sitit anima mea ut Deum videat: caro quid sitit, nisi ut resurgat?* Hinc rursus ait: *Aufer spiritum eorum, & deficient: & in pulverem suum revertentur.* Moxque de carnis resurrectione subiungit: *Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terra.* Hinc iterum dicit: *Exurge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tua.* Exurrexit enim Dominus in requiem suam, cum carnem suam de sepulcro suscitavit. Post hunc quoque exurgit & arca: quia resurgit Ecclesia. Hinc per eundem Prophetam de quo loquimur, scriptum est: *Ossa arida, audite verbum Domini. Hec dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis. Et dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vos cutem, & dabo vobis spiritum, & vivetis.* Hinc est quod Propheta alius per resurrectionem Domini humanum genus vidit in fine suscitari, atque ait: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu eius.* Hinc est, quod cum de semetipso Dominus loqueretur, adjunxit: *Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vite: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii.* Hinc Paulus ait: *Vnde etiam salvatorem expectamus Dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostre, configuratum corpori claritatis sue.* Hinc iterum dicit: *Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo.* Qui rursus ait: *Primitias dormientium Christus.* Si enim nos a mortis somno non surgimus, quo modo resurrectionem Dominicam primitias habemus? Ecce veteres ac novi patres uno sibi spiritu de carnis resurrectione concordant. Ecce ipsa per se Veritas prius voce docuit, quod de resurrectione carnis postmodum opere demonstravit: & tamen adhuc quorundam infirmitas fidem non habet in domo fidei stans. Sed mirari solent qualiter caro reviviscere possit ex pulvere. Mirentur igitur * altitudinem caeli, molem terrae, abyssos aquarum, omnia quae in mundo sunt, ipsos quoque Angelos creatos ex nihilo. Minus est valde aliquid ex aliquo facere, quam omnia ex nihilo fecisse. Ipsa nobis elementa, ipsae rerum species, resurrectionis imaginem praedicant. Sol enim quotidie nostris oculis moritur, quotidie resurgit. Stellae matutinis horis nobis occidunt, vespere resurgunt. Arbusta aestivis temporibus plena foliis & frugibus videmus, quae hiemali tempore nuda foliis, floribus, ac fructibus, & quasi arida remanent; sed vernali sole redeunte, cum a radice humor surrexerit, suo iterum decore vestiuntur. Cur ergo de hominibus diffidit, quod fieri in lignis videtur? Sed saepe pulverem putrescentis carnis aspiciunt, & dicunt: Unde ossa & medulla, unde caro vel capilli poterunt in resurrectione reparari? Haec itaque requirentes, parva semina ingentium arborum videant, atque si possunt dicant: Ubi in eis latet tanta moles roboris, tanta diversitas ramorum, tanta multitudo, & viriditas foliorum, tanta species florum, tanta ubertas, sapor atque odor fructuum? Numquid nam semina arborum odorem vel saporem habent, quem ipsae post arborem in suis fructibus profuerunt? Si ergo ex semine arborum, quod videri non potest, produci potest, cur de pulvere

A carnis humanae diffidit, quia ex eo reparari forma valeat, quae non videtur? Saepae autem objicere inanem quaestunculam solent, quae dicunt: Carnem hominis lupus comedit, lupum leo devoravit, leo moriens ad pulverem rediit, cum pulvis ille suscitatur, quo modo caro hominis a lupi & leonis carne dividitur? Quibus quid respondere aliud debemus, nisi ut prius cogitent qualiter in hunc mundum venerint, & tunc invenient qualiter resurgant? Certè tu homo qui loqueris, aliquando in matris utero spuma sanguinis fuisti: ibi quippe ex patris semine, & matris sanguine parvus ac liquidus globus eras. Dic rogo, si nosti, qualiter ille humor feminis in ossibus duruit, qualiter in medullis liquidus remansit, qualiter in nervis solidatus est, qualiter in carne crevit, qualiter in cute extensus est, qualiter in capillis atque unguibus distinctus, ita ut capilli molliores carnibus, & ungues essent teneriores ossibus, carnibus duriores. Si igitur tot & tanta ex uno semine per species distincta sunt, & tamen in forma remanent conjuncta; quid mirum si possit omnipotens Deus in illa resurrectione mortuorum, carnem hominis distinguere a carne bestiarum, ut unus idemque pulvis & non resurgat in quantum pulvis lupi & leonis est, & tamen resurgat in quantum pulvis est hominis? Vide itaque homo, qualiter ad vitam venisti, & nequaquam dubites ad vitam qualiter redeas. Cur autem ratione vis comprehendere quo modo redeas, qui ignoras quo modo venisti? Da potentia creatoris tui quod comprehendere non vales de temetipso. Certè enim quia tu ex terra factus es, terra verò ex nihilo, tu es creatus ex nihilo. Ne ergo de carnis tuae resurrectione desperes, perpende prudenter, quia minus est Deo reparare quod erat, quam fecisse quod non erat. Si non potes resurrectionis effectum ratione comprehendere, perpende quam multa sunt quae non intelligis qualiter sint, & tamen esse non dubitas. Dic rogo si nosti, gyrus caeli, terrae cardines, aquarum abyssi, ubi finiuntur, ubi suspensi sunt? Seminus autem, quia quod ex nihilo factum est, pendet in nihilo. Sed si est aliquid quod dicitur nihilum, jam nihil non est. Si autem nihil est nihilum, nusquam mundi moles dependet, nec est ubi sit quod creatum est ut sit. Quo modo ergo nusquam est quod novimus quia est? Sed haec fortasse ad te multa sunt: ad temetipsum homo revertere. Certè ex spiritu es creatus & limo: uno invisibili, altero visibili: uno sensibili, & altero insensibili. Quo modo ergo permisceri in te potuit spiritus & limus, atque ex diverso fieri res non diversa, ita ut in tanta convenientia misceretur spiritus & limus: ut cum caro atteritur, spiritus marceat; & cum spiritus affligitur, caro contabescat? Sed forsitan necdum praevales discutere temetipsum. Perpende, rogo, si vales, quo modo Rubrum mare virga divisum est: quo modo petrae duritia percussione virgae undas emanavit: quo modo Aaron virga sicca floruit: quo modo ex ejus genere veniens Virgo concepit: quo modo & * al. post in partu virgo permansit: quo modo quadrimanus mortuus Iulione suscitatus, ligatus manibus ac pedibus de sepulcro exiit, quem postmodum solvi Dominus per discipulos iussit: quo modo idem Redemptor noster in vera carne atque ossibus resurgens, clausis ostiis ad discipulos intravit. Ecce haec investigare non vales, & tamen credis. Cur ergo de resurrectionis gloria disputando & discutendo dubitas, qui tam multa mysteria sine discussione credidisti? Qui tamen si resurrectionem carnis non credis, omnia sine causa credidisti: quia in hoc Angelorum spectaculo videris quidem velociter currere, sed postquam cursum peregeris, ne bravium accipias averlaris. Unde per Paulum dicitur: *Sic currite, ut comprehendatis.* Qui rursus ait: *Si in hac vita in Christo tantum sperantes sumus, miserabilio-*

Ps. 21. d

Ps. 62.

Ps. 103.

Ibidem.

Ps. 131.

Ez. 37. a

Os. 6. a

Ioan. 5. c

Phil. 3. d

1. Thef. 4. c

1. Cor. 15. c

* al. amplitudinem

Exod. 14. e

Num. 20.

Num. 17.

partum

Ioan. 9. c

Ioan. 10. e

1. Cor. 9. f

1. Cor. 15. b

res sumus omnibus hominibus. Divina autem virtutis mysteria quæ comprehendere non possunt, non intellectu discutienda sunt, sed fide veneranda. Sciendum itaque nobis est, quia quidquid ratione hominis comprehendere potest, mirum esse jam non potest: sed sola est in miraculis ratio, potentia facientis. Ecce dum de resurrectione carnis loquimur, ab expositionis ordine paululum digressi sumus. Ad ea ergo quæ cœpimus, redeamus. Habent autem interiores portæ vestibula, quæ viginti & quinque cubitis in longitudinem metiuntur. Si enim octo ter ducimus, ad viginti & quatuor pervenimus. Cui unus additur, ut viginti & quinque teneamus. Auditores etenim boni, qui quasi quædam vestibula sunt portarum, æternæ spei longanimitatem tenent, octavam diem in Trinitatis fide sustinent. Quæ Trinitas, quia unus est Deus, octo quidem per tria ducunt, sed in unitus Dei confessione solidantur. Plana sunt vestibula; quia humilia sunt corda bonorum auditorum. Habent longitudinem, quia in spei perseverant longanimitate. Viginti & quinque cubitis eorum longitudo mensuratur; quia resurrectionem carnis in octava per Trinitatem credunt, & eandem sanctam Trinitatem unum esse Deum fatentur. Habent quoque quinque cubitos latitudinem; quia per vitam simplicem quæ quinque sensibus ducitur, circa amorem proximi dilatantur. Et notandum, quia postquam portarum vestibula superius alia dicta sunt, postmodum vestibulum quod quinque cubitis habet latitudinem exterius respicere dicitur: quia nimirum sunt auditores alij, qui intellectum interioris vitæ magis virtutibus proficiendo penetrant; & sunt quidam simplices, qui bene quidem, sed juxta sensus corporeos vivunt. Unde & exterius respicere dicuntur. Quasi enim extrâ respiciunt, quia juxta sensus corporeos vivunt. Sed tamen & exterius respicientes intus sunt; quia etsi sensus corporeos intelligendo transcendere nesciunt, fidem tamen atque charitatem humiliter tenent. Et intus ergo sunt in spiritali ædificiõ per amorem, & quasi foris respiciunt per simplicitatem. Potest per vestibulum quod exterius respicit, fides inchoantium designari; & per vestibulum quod est interius, fides perfectorum, qui jam per eam in virtutibus emicant. Possunt etiam per vestibulum interius præcepta altiora: per vestibulum verò quod respicit exterius, præcepta adhuc minima figurari. Per vestibulum quippe itur ad gradus & ad portam: quia per præcepta prædicationis pertingunt ad virtutes atque aditum gratiæ caelestis.

Coloss. 3. 4. Cum verò jubetur aliis in cogitatione sua æterna meditari, caelestia sapere, eisque dicitur in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus vivere, quasi interius vestibulum ostenditur, quod quinque cubitis longitudine, & viginti quinque latitudine mensuratur. D: quibus numeris nunc tacemus: quia ex his jam multa superius diximus. Cum verò

1. Cor. 7. 4. aliis præcipitur, *Vxor vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro*; quasi vestibulum quod exterius respicit, designatur. Quod quamvis extra respiciat, tamen intus est: quia rudis auditor & adhuc agit quod carnis est, & tamen à bonorum numero alienus non est. Potest autem & per Orientis portam Dominus, & per Australem Judæa, per Aquilonis verò conversa Gentilitas designari. Sed hac in re quæstio animus pulsatur, cur in superiori narratione Prophetæ prius Orientalis, postmodum Aquilonis, ac deinde Austri porta descripta est. Cumque easdem portas in interiori atrio narraret, prius portam Austri, deinde Orientis, & tertio in loco descripsit Aquilonis. Cur autem non eundem ordinem quem cœperat, tenuit, sed hunc in portarum descriptione permutavit: ut & prius diceret Orientis portam, Aquilonis, & Austri; & postmodum Austri, Orientis & Aquilonis? Sed si Aquilonis

S. Greg. Tom. I.

A nomine Gentilitas designatur, cunctis studiosè legentibus liquet, quia ante synagogam Gentilitas fuit. Nam Hebræi ipse, à quo Hebræi appellati sunt, Gen. 10. 6. ex Gentibus est electus. Dicatur ergo porta Orientalis ante portam Aquilonis & Austri: quia in divinitate sua Dominus ante Gentilitatem & Judæam natus est, qui & ante omnia sæcula. Dicatur verò narratione subsequenti porta Austri, Orientis & Aquilonis: quia Redemptor noster in humana natura inter Judæam & Gentilitatem nasci dignatus est: quia & in fide synagogæ venit, & ante initium Ecclesiæ, quam ex Gentibus collegit. In prima ergo descriptione sit Orientalis porta ante portam Aquilonis & Austri: in secunda autem inter portam Austri & Aquilonis, Orientis porta nominetur: quia & ex divinitate antecessit omnia, & ex humanitate venit inter omnia: qui & decedentis Judææ finis factus est, & subsequenti Gentilitatis initium. Igitur quia ea quæ necdum dicta fuerant, ut, Domino largiente, potuimus, rimati sumus, & ea quæ sepius sunt replicata, transcurramus: nunc ad ea veniamus quæ sic jam per ordinem dicuntur, ut in eis pæne nihil de his quæ dicta sunt, replicetur. [Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum.] Gazophylacia superius diximus corda doctorum, quæ scientiæ divitias servant. Frontes autem portarum sunt verba atque opera prædicatorum, in quibus eos foris agnoscimus, quales apud se intrinsecus vivunt. Est autem ostium per gazophylacia singula in frontibus portarum: quia unusquisque doctor in corde auditoris intellectum aperit in dictis & operibus patrum. Cum enim Petri Apostoli prædicationem discutimus, cum Pauli verba perscrutamur, cum Joannis Evangelium investigamus, atque ex eorum verbis auditores nostros ad interiorem intellectum trahimus, quid aliud agimus, nisi ostium in portarum frontibus aperimus? Dicatur ergo: [Per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum:] Quia si doctor hoc quod loquitur, Apostolorum dictis minimè confirmat, in frontibus portarum ostium non habet. Et si ostium non habet, dici jam gazophylacium spiritalis ædificij non potest: quia si intellectum non aperit, doctor non est. Cum verò auditores boni per ora docentium, Apostolorum dicta & opera cognoscunt, culpas suas apud semetipsos tacitè reprehendunt, & lacrymis insequuntur omne quod se egisse iniquè meminerunt. Unde hic quoque de ostio quod est in frontibus portarum, subditur: [Ibi lavabant holocaustum.] Qui enim se per fidem in conversatione sancta Domino devoverunt, holocaustum Domino facti sunt. Sed quia adhuc multa in se de corruptibili sua carne patiuntur; quia adhuc in eis cordis munditia fordis cogitationibus inquinatur, quotidie ad lacrymas redeunt, assiduis fletibus affliguntur. Sanctorum enim patrum dicta & facta considerant, & cum se indignos pensant, in portarum ostio holocaustum lavant. Ecce etenim quis pro timore omnipotentis Domini esse patiens devovit, nulli convicium pro convicio reddere, omnia æquanimiter tolerare, & tamen cum hunc contumelia ab ore proximi illata subito percusserit, turbatus fortè aliquid loquitur, quod loqui non debuit. Certè iste jam holocaustum est, sed adhuc inquinatum. Fortasse contra illatas contumelias patientiam exhibuit, tacitus permansit; sed tamen contra easdem contumelias quas portat, dolore tangitur, ejusque animus in charitate sauciatur. Patientia enim vera est, quæ & ipsam amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Hic itaque sæpe in cogitatione sua se judicat, reprehendit semetipsum quia dolet, nec tamen apud se prævalet obtinere ne doleat. Jam ergo per bonam devotionem holocaustum est, sed tamen per dolorem quo tangi-

Sup. hom. 18.

Sup. hom. 17.

tur, adhuc inquinatum. Alius ea quæ possidet apud semetipsum decrevit indigentibus cuncta tribuere, nil sibi met reservare, vitam suam soli supernæ gubernationi committere: sed dum præbet pauperibus quæ habet, fortasse cogitatio mentem subrepsit quæ dicit: Unde vives, si cuncta dederis? Nec tamen desistit tribuere: sed quod letus dare cœperat, postmodum tristis præbet. Quid hujus mens, nisi misericordiæ holocaustum est? sed tamen per tristitiam cogitationis inquinatum. Aut enim deliberare summa non debuit, aut post deliberationem nullo modo dubitare. Alius contemptam mundi superbiam, honores atque dignitates hujus sæculi decrevit vitare: ultimum appetit inter homines locum tenere, ut tantò excellentior inveniat in permanenti gloria, quantò humilior aspicitur in transiente vita. Is fortasse cum subito se à proximo despici agnoscat, dedignatur cur despicitur. Vult quidem esse in loco humili, sed tamen videri contemptibilis non vult. Hunc jam devotio elevat, sed adhuc infirmitas gravat. Jam ergo per devotionem holocaustum est, sed adhuc ex infirmitate inquinatum. Hi itaque qui in eis quæ optimè devoverunt, aliqua infirmitate sui culpâ tanguntur, cum per verba doctorum dicta patrum intelligunt, & in quanta culpa jaceant, agnoscent, seque ipsos pœnitentiæ lamentis afficiunt, holocaustum in ostio portarum lavant. Sciendum verò est, quia hoc inter sacrificium atque holocaustum distat, quòd omne holocaustum sacrificium est, sed non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio etenim pars pecudis, in holocausto verò totum pecus offerri consueverat. Unde & holocaustum Latinâ linguâ totum incensum dicitur. Pensemus ergo quid est sacrificium, quid holocaustum. Cum enim quis suum aliquid Deo voverit, & aliquid non voverit, sacrificium est. Cum verò omne quod habet, omne quod vivit, omne quod sapit, omnipotenti Deo voverit, holocaustum est. Nam sunt quidam qui adhuc mente in hoc mundo retinentur, & tamen ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant, oppressos defendere festinant. Isti in bonis quæ faciunt, sacrificium offerunt: quia & aliquid de actione sua Deo immolant, & aliquid sibi metipsis reservant. Et sunt quidam qui nihil sibi metipsis reservant, sed sensum, linguam, vitam, atque substantiam quam ceperunt, omnipotenti Domino immolant. Quid isti, nisi holocaustum offerunt; immo magis holocaustum fiunt? Israëliticus etenim populus primum sacrificium in Ægypto obtulit, secundum verò in eremo. Qui itaque adhuc mentem habet in sæculo, sed boni jam aliquid operatur, Deo sacrificium obtulit in Ægypto. Qui verò præsens sæculum deserit, & agit bona quæ valet, quasi jam Ægypto derelicta sacrificium præbet in eremo: quia repulso carnalium desideriorum * strepitu, in mentis suæ quiete atque solitudine Deo immolat quidquid operatur. Quamvis ergo, sicut dictum est, sacrificium sit etiam holocaustum, maius tamen est holocaustum sacrificio: quia mens quæ hujus mundi delectatione non premitur, totum in omnipotentis Dei sacrificio incendit quod habet. Sed sciendum nobis est, quia sunt quidam qui etiam sæculum relinquentes, totum quidem quod habent, offerunt, sed tamen in bonis quæ agunt, minimè compunguntur: & quidem bonum quod agunt, holocaustum est, sed quia flere ac semetipsos dijudicare nesciunt, seque ex amore ad lacrymas non accendunt, perfectum eorum holocaustum non est. Hinc per Psalmistam dicitur: *Memor sit omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat.* Holocaustum quippe siccum, est bonum opus quod orationis lacrymæ non infundunt. Holocaustum verò pingue est, quando hoc quod bene agitur, corde humili etiam per lacrymas irrigatur. Unde rursus dicitur: *Holocausta medullata offer-*

Ex. 12. 27. 13

* al.
tumultu

Ps. 19. 4

Ps. 65. 7

ram tibi. Quisquis enim bonum opus agit, sed omnipotentis Dei amore atque desiderio flere nescit, holocaustum habet, sed medullam in holocausto non habet. Qui verò bona operatur, & visioni jam creatoris sui inhiat, a que ad æternæ contemplationis gaudia pervenire festinat, seque ipsum ex amore quo accenditur, in fletibus mactat, holocausta Domino medullata dedit. Studendum ergo nobis est & mala funditus relinquere, & bona quæ sufficimus, operari, atque in ipsis bonis quæ agimus, amore æterni luminis compungi. Ipse enim cordis tenebras discutit amor lucis, ut subtilius videre valeamus, ne qua in bonis quæ agimus, prava misceantur. Considerandum nobis quippe est opus nostrum quale sit, quæ cogitatio in opere, quæ intentio in cogitatione. Et cum nostro bono operi admixtum aliquid malitiæ, vel prave delectationis agnoscerimus, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Sunt autem quidam, qui semetipsos in magnis actionibus Domino devoverunt, atque ad tantam perfectionem perveniunt, ut ab eis nulla unquam difficultate flectantur, quatenus à deliberatione castitatis nequaquam caro in prave cogitationis delectatione animum sternat. Nam & si quando per suggestionem pulsat, surgere non permittitur, quia vigore judicij calcatur. In deliberatione quoque patientiæ nec sermo inordinatus ab ore prodeat, nec dolor tacitus animum premit, ut in largitate elemosynæ nulla inopix suspicio tristitiam generet, ut in deliberatione humilitatis nullus despectus animum mordeat. Sed cum jam in his quæ rectè devoverunt, sese fortiter exhibent, priora tamen peccata quæ ab ipsis ante bonam deliberationem perpetrata sunt, ad memoriam reducant, & plangunt quidquid illicitè se egisse meminerunt. Hi itaque per vitam quam tenent, holocaustum sunt, sed per vitam quam antè tenuerunt, inquinatum. Lavant ergo holocaustum in ostio portarum: quia in intellectu quem ceperunt de dictis patrum, lamentis se quotidianis afficiunt, & mundant vitam lacrymis, quam pravis aliquando actibus inquinaverunt. Nos itaque inter hæc ad vitam præteritam mentis oculos reducamus, reminiscamur qui fuimus, quum mundi hujus concupiscentias sequeremur. Et si jam Domino toto corde servimus: quia nos peccasse meminimus, desceamus, in fletibus lavemus holocaustum. Ecce, omnipotenti Deo devovimus castitatem nostram: sed si adhuc immunda cogitatio mentem inquinat, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Ecce, patientiam nos servare decrevimus: si adhuc ira perturbat, si mentem tacitus dolor excruciat, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Ecce, jam novimus possessa tribuere, atque in hoc mundo humilem locum tenere: si qua adhuc animum inopia suspicio deprimit, si despectus proximi in aliqua nos indignatione confundit, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Magnus est enim creatori nostro ad recipiendos fletus humilium, misericordiæ sinus. Ubi enim innumerabilium hominum fletus suscepti sunt, ibi locum suum inventuræ sunt & lacrymæ nostræ. Pensemus quid per alium Prophetam dicitur: *Et erit qui offenderit ex eis in illa die quasi David, & domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu ejus.* Hæc est dies misericordiæ, quæ nobis de adventu Redemptoris nostri promissa est. Qui itaque offenderit, erit quasi David; quia peccator ad pœnitentiam redit: domus autem David, quasi Dei; quia reversus quisque ad justitiam, habitatio efficitur creatoris sui, ut sit sicut angelus in conspectu ejus; quia misericordiæ viscera quæ in se expertus est, annuntiando & aliis propinat. Hinc etiam paulò post illic dicitur: *In die illa erit fons patens domus David habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccato-*

Zach. 11. 4

Zach. 13.

ris & menstruata. Fons quippe occultus est unigenitus Patris invisibilis Deus. Fons verò patens est idem Deus incarnatus. Qui fons patens rectè domus David dicitur: quia ex David genere noster ad nos Redemptor processit. Hierusalem verò visio pacis interpretatur. Hi autem Hierusalem habitant, qui in visione pacis intimè mentem figunt. Peccator verò & menstruata, est vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in prava cogitatione. Menstruata namque ista pollutio est: quia & aliena carne non tangitur, & sua carne inquinatur. Sic itaque, sic est omnis anima, quæ etsi malum opus non agit, pollutam tamen cogitatione sorescit. Unde etiam per Prophetam alium sub Judææ specie de anima immundis desiderii occupata dicitur: *Omnes qui quarunt eam, non deficient, in mensuris ejus invenient eam.* Maligni quippe spiritus quærentes non deficient, cum inferre perditionem cupiunt, & nulla bonæ cogitationis rectitudine repelluntur. Atque in mensuris suis animam inveniunt, quando in pollutis cogitationibus positam facilè ad perversam operationem trahunt. Dicitur ergo: *In die illa erit fons patens domus David habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruata.* quia apertus jam nobis est fons misericordie Redemptor noster, qui in domo David incarnari dignatus est, ut peccatorem laveret & perverso opere, & menstruata mentem diluere ab immunda cogitatione. Patet igitur fons; curramus cum lacrymis, lavemur in hoc fonte pietatis. In hoc fonte ipse quoque David lotus est, cum rediit ad lamenta penitentiae post maculas gravis culpæ. Ipsum quippe invenire fontem quærebat, cum diceret: *Redde mihi latitiam salutaris tui.* & spiritu principali confirmamur.

Hier. 2. c

* al. conversationis

Zach. 13.

Ez. 50.

Luc. 7. g

* al. coram omnibus lavit
Mat. 26. f
Luc. 2. e
* al. felix ille volutatus est

Jesum enim Hebræicè, Latine salutaris dicitur. Et quid est quod sibi latitiam Jesus reddi postulabat, nisi quod hunc ante culpam contemplari consueverat, ejusque contemplationis gaudia in culpa perdidit: Unde rectè post penitentiam, visionis ejus latitiam sibi reddi quærebat. In hoc fonte misericordie lota est Maria Magdalene, quæ prius famosa peccatrix, postmodum lavit maculas lacrymis, deterit maculas corrigendo mores. In hoc fonte misericordie omnibus aperto lavit Petrus quod negaverat; quia slevit amare. In hoc fonte misericordie in fine suo lotus est Iatro, qui semetipsum in morte reprehendens, à culpa sua ablutus est confessione veritatis. Cur igitur pigri sumus? cur torpentes & frigidi remanemus, qui in hoc fonte pietatis tantos jam se lavisse cognovimus? Ergone de emundatione nostra desperabimus, qui tot exempla misericordie in pignore tenemus? & cessamus veniam quærere, atque cum lacrymis fiduciam habere, qui tantorum jam emundationem spei nostræ pignus accepimus? Quærere enim misericordie fontem deberemus, etiam si clausus esset. Patet nunc, & negligimus. Mittamus oculos fidei in mundum universum, consideremus quanti peccatores diebus ac noctibus per lamenta in hoc fonte misericordie lavantur, quanti post tenebras ad lucem, quanti post maculas ad munditiam redeunt. Curramus ergo cum talibus post mortis tenebras ad aquam vitæ: consideremus quantum peccavimus, quantum quotidie peccamus, atque ut appareamus mundi post culpas, lavemus holocaustum. Ad hæc agenda adest gratia Redemptoris nostri, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

Ezech. c. 40. v. 39. *Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde: ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium*

A porta qua pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ. Octo mensæ erant, super quas immolabant. Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris extructa, longitudine cubiti unius & dimidij, & latitudine cubiti unius & dimidij, & altitudine cubiti unius, super quas ponunt vasa in quibus immolatur holocaustum & victima. Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum. Super mensas autem, carnes oblationis.

B Quid sumus de mysticis sensibus Ezechielis prophetæ locuturi, qui ipsa ejus historie verba vix capimus? Ecce etenim dicit: [*Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde: ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ qua pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ. Octo mensæ erant, super quas immolabant.*] In quibus videlicet verbis magna caligo dubietatis oritur, utrum hæc de una porta qualibet, an de duabus, aut de singulis portis dicantur. Sed dum quaternæ mensæ per latera describuntur, ac postmodum in summa conclusionis dicitur: [*Octo mensæ erant super quas immolabant;*] patet quia hoc spiritus non de singulis portis quas superius descriperat, dicat: quia si portæ sex superius enarrate, quaternas mensas per latera haberent, simul omnes non octo, sed quadraginta & octo dicerentur. Rursum si hoc de una dicitur, magno obstaculo nostra intelligentia reverberatur, quod post descriptum portæ vestibulum, ubi duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde esse narratæ sunt, adhuc ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ pertingit ad Aquilonem, duæ mensæ esse memorantur; atque subjungitur: [*Et ad latus alterum ante vestibulum duæ mensæ.*] Si enim intra vestibulum portæ, binæ per latera mensæ erant, cum subditur: [*Et ad latus exterius duæ mensæ, atque ad latus alterum ante vestibulum duæ mensæ,*] inter quas etiam porta quæ respicit viam Aquilonis, esse memoratur: profectò patet aliud vestibulum intrinsecus, atque aliud extrinsecus fuisse: quia & prius porta interior, & postmodum hoc in loco exterior Aquilonis porta describitur. Nam cum tres portas superius descripsisset, tres quoque alias interioris atrij esse memoravit, quarum extremam Aquilonis portam narraverat: sed ut prædictum est, atrij interioris. Nunc ergo cum duæ mensæ hinc in portæ vestibulo, & duæ mensæ inde describuntur, adhuc de eadem interiori porta sermo contexitur; quippe cum protinus subinfertur, quia [*ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ qua pertingit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ.*] Porta ergo interior binas per latera in vestibulo mensas habere descripta est, & porta exterior similiter binas. Quatuor autem hinc, & quatuor inde mensæ pariter fiunt, dum per latera singula binæ in vestibulo portæ interioris, & binæ hinc & inde exterioris in Aquilonis porta describuntur: quæ simul omnes octo sunt, in quibus immolatur. His itaque de exteriori narratione discussis, ad spiritalem intellectum sermo redeat: qui tantò jam esse, largiente Domino, facilius debet, quantò nos exterioris descriptionis ignorantia non angustat. Possunt etenim portarum nomine, sicut superius dictum est, sancti prædicatores intelligi, ut vestibulum portæ sit populus.

Qui dum mente humili verba prædicationis suscipit, in eo mensæ ad sacrificium ex virtute construuntur. Rursum nihil obstat si portam accipimus hoc, quod nobis per ora prædicantium sacri eloquij intellectus aperitur; ut vestibulum portæ ejusdem nobis prædicationis verba sint, quæ prius humiliter accipimus, ut possit ad sacri eloquij intelligentiam veniamus. Sit itaque nobis porta interior Testamentum novum, porta verò exterior Testamentum vetus; quia & hoc spiritalem intellectum aperit, & illud rudibus adhuc mentibus in historia sacri eloquij litteram custodivit. Habet autem porta interior in magna jam multitudine fidelium populorum duo latera; videlicet dilectionem Dei, & dilectionem proximi. Binæ autem mensæ sunt hinc & inde; quia in dilectione Dei necessariò tenenda est fides & vita: in dilectione autem proximi debet summopere patientia & benignitas custodiri. Est enim in dilectione Dei necessaria fides & vita; quia videlicet scriptum est: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Et rursum scriptum est: *Fides sine operibus mortua est.* Est autem in dilectione proximi nobis patientia & benignitas conservanda; quia de eadem dilectione scriptum est: *Charitas patiens est, benigna est.* Patiens scilicet, ut illata à proximis mala æquanimitè portet: benigna autem, ut sua bona proximis desiderabiliter impendat. Habet quoque porta exterior, videlicet lex, duo latera; spirituales patres, & carnalem populum. In quibus singulis binæ mensæ sunt; quia habet in spiritualibus patribus doctrinam & prophetiam, habet in carnali populo circumcissionem & sacrificium. In his itaque octo mensis immolatur; quia quidquid fides credit, quidquid vita in exemplo boni operis ostendit, quidquid patientia humiliter tolerat, quidquid benignitas largiter ministrat, quidquid doctrina salubriter docet, quidquid prophetia in posterum præmonet, quidquid circumcisio ad mandatum exterioris ligavit, quidquid sacrificium ex devotione offerentis egit, in omnipotentis Dei oculis hoc esse victimam ostendit. In lege enim etiam per carnale sacrificium quid aliud populus, nisi devotionem sui cordis immolabat? Notandum verò quòd quatuor mensæ solummodo ad holocaustum fuisse memorantur, quas videlicet vestibuli portæ interioris accipimus, ut de reliquis quatuor sentiamus quia ad sacrificium constructæ fuerunt, non ad holocaustum. Holocaustum enim, sicut præcedenti jam locutione professus sum, totum incensum dicitur. Et lex quidem Deum ac proximum diligi, divina mandata custodiri præcipit, ab alienarum rerum concupiscentia compescit; non tamen omnia dimitti jubet. In Testamento autem novo nos Veritas contestatur, dicens: *Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Atque iterum dicit: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum.* Mensæ ergo interioris portæ holocaustum habent: quia in virtutibus Testamenti novi quasi per holocaustum omnia incendimus, quando omnibus quæ hujus mundi sunt, renunciamus. Mensæ verò portæ exterioris sacrificium habent, sed holocaustum non habent; quia præcepta legalia decimas offerri jubent, sed dimitti omnia non jubent. De interioris autem vestibuli quatuor mensis dicitur: *[Ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.]* Hoc etenim inter peccatum & delictum distat, quòd peccatum est mala facere, delictum verò est bona derelinquere, quæ summopere sunt tenenda. Vel certè peccatum in opere est, delictum in cogitatione. Rectè ergo in interioris portæ quatuor mensis immolatur holocaustum, & pro peccato, & pro delicto: quia quicumque potuerit hoc præsens sæculum pleniter contemnere, & derelinquens omnia, semetipsum Domino holocaustum dare, ipse jam perfectè novit & peccata ope-

ris plangere, & delicta cogitationis, vel quòd malum fecit, vel quòd bonum quod debuit facere, non fecit. Qui etenim totum dimisit, culpas suas in flentibus jam liberiùs conspiciat. Cumque ejus mentem terrena cura non præpediat, pro opere simul & cogitatione plangendo, mentem suam omnipotenti Domino quid aliud quàm holocaustum dedit? Neque hoc à ratione videtur extraneum, quòd Propheta cum latus exterior diceret, & ostium portæ nominaret, addidit: *[Quæ pergit ad Aquilonem.]* In exteriori enim custodia litteræ lex data tenebatur. Ostium verò portæ est ipse historicus intellectus legis, qui ad Domini timorem ducit. Quæ porta ad Aquilonem pergere dicitur; quia lex eadem sub timore* mortis frigida Judaici populi corda constrinxit. Quasi enim per calorem ille populus curreret, si præcepta Dominica ex amore servasset. Sed quia sub timore mortis propositæ litteram custodivit, quasi in torpore frigoris remansit. Unde novis populis æterna præmia amantibus, non autem temporalia tormenta timentibus, atque jam calentibus dicitur: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis, in quo clamamus, Abba pater.* Dicatur autem: *[Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ.]* Dum enim fides & vita, doctrina & prophetia in bonorum mentibus custoditur, porta nostra, id est, intellectus sacri eloquij, quatuor ex latera mensas habet. Cumque in proficientibus populis sancta prædicatio patientiam & benignitatem servat, quæ prius in carnalibus circumcissionem & sacrificium custodivit, mensæ quoque quatuor quasi ex alio latere monstrantur. Quæ simul omnes octo ad immolandum fiunt, quatuor videlicet interiores ad holocaustum, quatuor verò exteriores ad sacrificium: quia & hi qui in sancta Ecclesia fidem, vitam, patientiam atque benignitatem custodiunt, summis jam proculdubio virtutibus pollent: & hi qui in synagoga doctrinam & prophetiam, circumcissionem & sacrificium cognoverunt, alia offerendo, atque sibimetipsis alia retinendo, devotionis suæ victimam omnipotenti Domino dederunt. Sed quia superius dictum est, idcirco mensas quatuor interioris vestibuli constructas, ut immoletur super eas holocaustum & pro peccato & pro delicto, unde mensæ ipsæ constructæ sint, inferiori aperitur, cum subditur: *[Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris extructæ.]* Quos enim hoc loco lapides quadros accipimus, nisi quoslibet sanctos, quorum vita in prosperitate atque adversitate novit fortiter stare? Lapis etenim quadrus æquè stat, in quocumque latere fuerit versus. Quisquis ergo in prosperitate non extollitur, in adversitate non frangitur, suasionibus ad malum non trahitur, vituperationibus à bono opere non revocatur, lapis quadrus est. Et quasi ex omni latere statum habet, quia casum in qualibet permutatione non habet. Certè cum Judæorum populum Propheta à fide perire cognosceret, & sanctos Apostolos surgere in Ecclesia prævideret, per quos multi sunt ex Gentibus in fidei & vitæ fortitudine solidati, in magna consolatione locutus est, dicens: *Lapides ceciderunt, sed Isai. 9. e quadris lapidibus edificabimus.* Videns quippe in sancta Ecclesia Apostolos, Martyres atque Doctores surgere, de lapidum casu, id est, de Judæorum perditione minis doluit: quia omnipotentis Dei ædificium, id est, sanctam Ecclesiam de quadris lapidibus ædificari conspexit. Mensæ ergo quatuor de quadris lapidibus construuntur: quia fides & vita, patientia & benignitas de vita sanctorum in exemplum datæ sunt sequentibus populis; ut jam vestibulum mensas habeat, id est, virtutes vitæ populus teneat, in quibus omnipotenti Deo orationis sacrificium in ara sui cordis incendat. Quidquid enim boni fideles sanctæ Ecclesiæ populi vel fecerunt, vel

Hebr. 11. a

Iacob. 2. d

1. Cor. 13. b

Homil. 20.

Luc. 14. e

Luc. 9. e

* al. minaturum

Rom. 8. e

faciunt, hoc in exemplum de prædicatorum suorum vita susceperunt. Unde enim mensas hoc vestibulum haberet, nisi quadros lapides invenisset? Ut enim unum de quadris lapidibus breviter ad medium deducamus, vultis fratres charissimi, fidem videre? *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* Vultis vitam cognoscere? *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Vultis patientiam audire? *Vsque in hanc horam & esurimus, & colaphis cadimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, & benedicimur: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.* Vultis benignitatem cognoscere? *Ego autem libentissime impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris.* Ac ne forsitan credamus quia eorum * pro quibus impendi desiderat, debitor fuerit, mox ad eosdem discipulos subiungit, dicens: *Licet plus vos diligens, minus diligar.* Cum ergo à populo fidei ad imitandas virtutes sanctorum prædicatorum vita cognoscitur, profecto in vestibulo de quadris lapidibus mensæ constructur. Habuit verò & synagoga spirituales patres in doctrina atque prophetia, ex quibus exemplum vitæ in virtutibus traheret. Sed rudis ejus populus magis per timorem serviens, quam per amorem sequens, vitam patrum noluit imitari, quam vidit; atque ideo porta exterior quæ ad Aquilonem pergit, mensas non habet ad holocaustum. Sed quia hæc moraliter diximus, restat adhuc ut eadem mensas per intelligentiam typicam perscrutemur. Porta etenim nostra in interiori vestibulo quatuor mensas habet; quia sancta Ecclesia quatuor Evangelistarum prædicatione erudita est: per quorum doctrinam didicit cor in amorem Dei omnipotentis accendere, & suas ei in sacrificio cogitationes immolare. Quarum duæ hinc, & duæ inde esse referuntur; quia duo Evangelistæ & quæ de Domino viderunt attestati sunt; & duo, illa narraverunt quæ præcedentium auditu didicerunt. Vel certè quatuor mensæ sunt interioris vestibuli, hoc quod patenter aspiciamus, quia sancta Ecclesia ad eruditionem fidelium populorum, quatuor regentium ordines accepit, quos Paulus ex dono omnipotentis Dei enumerat, dicens: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & doctores.* Pastores verò & doctores unum regentium ordinem nominat; quia gregem Dei ipse veraciter pascit, qui docet. Habuit quoque & porta exterior mensas quatuor: quia videlicet synagoga, obsequij exterioris observantiam per principes sacerdotum & seniores populi, per Scribas atque Phariseos tenuit. Qui scilicet Pharisei, etiam legis doctores vocati sunt. Sive autem exteriori, seu interiori portæ duæ mensæ hinc sunt, & duæ inde: quia in exordiis suis sancta Ecclesia Apostolos & Prophetas habuit. Prophetas autem dicimus non eos qui in veteri populo fuerunt, sed eos qui in sancta Ecclesia post Apostolos sunt exorti. Posteriori quoque tempore, quod nunc est, habet Evangelistas atque doctores. Quia verò Evangelium bonum nuncium dicitur, Evangelistas utique appellamus, qui rudibus populis bona patriæ cælestis annunciant. Qui videlicet Evangelistæ atque doctores & priori quidem tempore fuerunt, sed & nunc usque, Domino largiente, permanent: quia adhuc quotidie & infideles populos ad fidem trahi, & fideles quosque in bonos mores per doctores erudiri cognoscimus. Apostoli verò & Propheta ab hoc tempore præsentis sublati sunt: atque ideo dicimus quia mensæ hæc portæ nostræ, id est, sanctæ Ecclesiæ quasi in alio latere fuerunt. Habet & porta quæ pergit ad Aquilonem, duas mensas hinc, & duas inde: eosdem, quos diximus, principes sacerdotum, & seniores populi in majori auctoritate regimini; Scribas quoque & Phariseos, qui rudi illi populo minori loco præfue-

runt. Sed hæc mensæ juxta portam sunt quæ ad Aquilonem pergit: quia cum quatuor isti ordines populo præessent, synagoga in persecutione Redemptoris nostri sæviens, ad torporem perfidiæ prorupit. Quæ tamen mensæ habuerunt sacrificium, quod juxta solam litteram tenuerunt: unde & ad torporem frigoris lapsi sunt, quia flammâ spiritus succensi non sunt. Interiores autem mensæ holocaustum habent, quia sive in cordibus Apostolorum atque Prophetarum, seu in mente Evangelistarum atque doctorum, ignis spiritus & arsit & ardet. Qui pro eo quod omnem eorum cogitationem in bono opere absument, flamma amoris Dei quasi holocaustum, totum simul quod invenit, incendit. Holocaustum enim offerunt, qui sive in bono opere, seu in sancta cogitatione medullitus accenduntur. Mensæ verò hæc ex quadris lapidibus factæ sunt; quia dum quotidie sacri eloquij in suis cordibus verba meditantur, ad offerendum Domino orationis holocaustum, quasi ex quadris lapidibus construuntur. Verba etenim scripturæ sacræ lapides quadri sunt, qui ubique stant, quia ex nullo latere reprehensibilia inveniuntur. Nam in omne quod præteritum narrant, in omne quod venturum annunciant, in omne quod mortaliter prædicant, in omne quod spiritualiter sonant, quasi in diverso latere statum habent, quia reprehensionem non habent. Corda itaque sanctorum, mensæ Dei sunt ad holocaustum ex quadris lapidibus constructæ: quia qui Dei verba semper cogitant, semetipsos Domino à carnali vita in cogitatione maciant. Unde scriptum est: *Lex Dei ejus in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus ejus.* Et unde rursum dicitur: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Sed quia mensæ hæc unde sint constructæ cognovimus, etiam cujus mensuræ sint audiamus. Sequitur: [*Longitudine cubiti unius & dimidij, & latitudine cubiti unius & dimidij, & altitudine cubiti unius*] Hunc locum quidam exposuit, dicens: Longitudine & latitudine habent mensæ cubitum unum & dimidium, id est, per quadrum: quæ simul junctæ tres cubitos faciunt. Qui tres cubiti habent in altitudinem cubitum unum, ut mysteria Trinitatis unius cubiti, hoc est, divinæ majestatis mensuram conservent. Qui videlicet sensus expositionis idcirco non potest stare, quia in illa summa Trinitate quæ omnia creavit, omnia continet, dimidium nihil est, nec ex duobus dimidiis aliquid unum. Neque enim quidquam imminutionis ac decisionis habet illa substantia, quæ semper incommutabilis manens, nec detrimentum recipit, nec augmentum. Sæpe autem diximus longitudinem ad longanimitatem spei, latitudinem verò ad charitatis amplitudinem pertinere. Mensæ ergo quæ ad holocaustum constructæ sunt, longitudine cubiti unius & dimidij metiuntur; quia sancti patres atque doctores, qui se longanimiter ad secreta spei intimæ extendunt, per hoc quod in virtutibus vivunt, quantum ad humanam quidem mensuram pertinet, valde perfecti sunt: quantum verò ad divina illa mysteria quæ plenè ab homine capi non possunt quamdiu in hac mortali carne subsistit, perfecti non sunt. In semetipsis ergo jam cubitum habent, in Deo autem adhuc cubitum non habent: quia jam quidem in virtutibus plenè proficiunt, sed tamen aliquid de Deo adhuc ex parte cognoscunt. Ecce iterum in mensura mensæ ad testimonium Paulus occurrit. Videamus an ejus vita cubito integro mensuretur. Dicit enim: *Quotquot perfecti sumus, hoc sapiamus.* Videamus si in his quæ de Deo sentit, jam se ad percipienda mysteria perfectè tetenderit: *Ego me non arbitror comprehendisse.* Qui ibid. rursus ait: *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.* Qui iterum dicit: *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognosciam sicut ibid.*

Phil. 1. c
Galat. 6. d
1. Cor. 4. c

2. Cor. 12. c

* al. amori
ibid.

1. Cor. 12. d
Eph. 4. b

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

1. Cor. 12. d

& cognitus sum. Si ergo perfectus est, & ex parte cognoscit, cubitum habet, quantum ad se, sed tamen dimidium super se. Tendantur ergo in longanimitate spei corda sanctorum, tendantur in perfectione quam habent, cubito uno. Sed quia adhuc plene videre non possunt, ubi spei oculus mittunt, hoc quod super unum cubitum habent, in dimidio cubito recidatur, quatenus in hac vita semper se imperfectos aspiciant, & ardentius ad perfectionem currant. Habent quoque mensuram latitudinem cubiti unius & dimidij, quia sanctorum corda in charitatis amplitudine dilatata, juxta proximum quem diligunt & vident, habent cubitum. Possunt enim perfecte diligere, quos perfecte valent juxta aliquid scire. Omnipotentem vero Deum medullitus diligunt, medullitus sequuntur, sed tamen tantum diligere non possunt, quantum debent; quia adhuc non valent videre quem diligunt; & mensura amoris minor est, ubi adhuc mensura minor est cognitionis. Super unum ergo cubitum habent & dimidium: quia hoc eis jam in amore integrum est, quod valde minus est, id est, charitas cum proximo; atque illud in eis quod valde majus est, id est, amor Dei quem non vident, adhuc integrum non est. De hoc amore, qui hic incipitur, ut ex visione Domini in aeterna patria perficiatur, recte Isaias loquitur, dicens: *Vivit Dominus, cuius ignis est in Sion, & caminus ejus in Hierusalem.* Plus est autem caminus esse, quam ignem: quia esse ignis & parvus potest, in camino autem vastior flamma succenditur. Sion vero speculatio, Hierusalem autem visio pacis dicitur. Pacem vero nostram hic interim speculamur, ut illic postmodum plene videamus. Ex amore ergo Domini in Sion ignis est, in Hierusalem caminus: quia hic amoris ejus flammis aliquatenus ardemus, ubi de illo aliquid contemplamur: sed ibi plene ardebimus, ubi illum plene videbimus, quem amamus. Altitudo vero mensurarum est cubiti unius. Quae est enim altitudo sanctorum, nisi fides invisibilium? Per fidem enim creditur quod non videtur: atque ideo per hanc iustorum mensura ad altitudinem ducitur, ut cuncta visibilia despiciat in terra, & ea quae audit invisibilia sequatur in caelo. Sed unum cubitum habet altitudo mensurarum: quia unitas est fidei in corde omnium sanctorum. Unum Deum esse Trinitatem & patres Testamenti veteris, & praedicatores professi sunt Testamenti novi. Altitudo itaque mensurarum nil uno cubito amplius, nil minus habet: quia in magna sibi unitate concordat omnium fides patrum. Sed hi qui jam in longanimitate spei summis virtutibus proficientes, unum & dimidium cubitum habent, atque in latitudine charitatis uno ac dimidio cubito metiuntur, in altitudinem vero fidei uno cubito excreseunt, magni sunt, & summa admiratione venerandi. Debent ergo parvulorum animas in sinu suae conversationis suscipere, atque eas in conspectu Domini, velut quoddam holocaustum ac sacrificium offerre. Unde aperte sequitur: [*Super quas ponunt vasa in quibus immolatur holocaustum & victima.*] Quid enim sunt animae fidelium, nisi vasa sancta, quae verba pietatis capiunt, ut ex eorum mentibus holocaustum vitae atque orationis immoletur? Hinc est enim quod Paulus cum adhuc radis esset in fidei vocatione; quia jam Domini verba per ceperat, & caelesti gratia plenus erat, vas appellatur, cum dicitur: *Vas electionis mihi est.* Hinc pastores atque doctores Propheta admonet, dicens: *Mundamini qui fertis vasa Domini.* Ipsi etenim quasi mensurae, vasa Domini portant, qui vitam fidelium erudiendo tolerant, ut quandoque hanc Domino ad holocaustum & sacrificium perducant. Sed neque hoc negligenter intuendum est, quod in eisdem vasis holocaustum & victima dicitur immolari. Holocaustum enim, sicut & superius diximus, victima est, non tamen victima semper holocaustum; quia

A cum quid ex parte offertur, & ex parte retinetur, sacrificium quidem est, sed holocaustum non est. Sunt vero in multitudine magna fidelium alij, qui quae mundi sunt omnia relinquunt, cuncta quae possident tribuunt, nil sibi metipsis reservant, ad aeternam patriam medullitus anhelant, seque ex toto corde in lacrymis maerant. Hi videlicet vasa super mensam sunt, in quibus immolatur holocaustum. Et sunt alij qui curam propriae domus gerunt, de filiis cogitant, eisdem hereditatem servant: qui tamen aeterni iudicii memores, misericordiam pauperibus impendunt, alimenta ac vestimenta eis ex parte qua decreverint tribuunt. Hi nimirum vasa super mensam sunt, in quibus victima immolata est, non holocaustum. Quia enim patientia & doctrina sanctorum admonendo & sustinendo, suadendo atque terrendo, aliorum corda usque ad hoc erudiunt, ut omnia deserant, & totos se in amore Domini accendant: aliorum vero ad hoc usque instruunt, ut quia omnia relinquere non valent, vel ex parte qua praevalent, misericordes fiant, & carnis curam cum animae cura partiantur, mensura Domini de quadris lapidibus instructa vasa portant, in quibus immolatur holocaustum & victima: quia & perfecti, sicut dictum est, cum omnia deserunt, totum cor in amore Domini accendant, & imperfecti sacrificium offerunt, quod ex parte devoverunt. Sequitur: [*Et labia eorum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum.*] Quid est hoc, quod mensuram labia palmo metiuntur, nisi quod in palmo manus tenditur, & sancti patres atque doctores ea praedicant, in quibus auditorum opera tenduntur? Quasi enim manum extendimus, cum opera nostra dilatamus. Loquatur ergo unusquisque doctor, cor audientis exerceat, otiosorum torporem excutiat. Quos dum ad bona opera tetenderit, palmum se habere in labiis ostendat. Pensandum quoque, quia in palmo digitus major ac minimus tenditur. Quid vero in majori ac minimo digito, nisi magna & extrema actio designatur? Palmum ergo mensurae in labiis habeant, quatenus in doctorum suorum praedicatione magna opera faciat, ut agere & minima non omittat. Sic minimis intentus sit, ut piger in agendis majoribus non sit. Unde per Evangelium Veritas dicit: *Pro-Mat. 23, b*

D *bis Scribae & Pharisei hypocrite: quia decimatis mentem & anetum & cuminum, & relinquitis quae graviora sunt legis, iudicium, misericordiam, & fidem: haec oportuit facere, & illa non omittere.* Per iudicium quippe & misericordiam & fidem, major digitus operationis ostenditur. Per mentem vero & anetum & cuminum, digitus proculdubio minimus figuratur. Haec ergo oportuit facere, & illa non omittere: quia si opus nostrum palmo metiri volumus, sic necesse est ut tendatur minimus, quatenus major digitus non attrahatur. Bene autem cum mensurarum labia metiuntur, & mensura palmi dicitur, additur unius; ut ex doctorum praedicatione sicut unitas tenetur in fide, ita quoque unitas mentium servetur in opere, ne per opus bonum quod alter agit, alter ad discordiam malum prorumpat. Ita etenim bona facere opera debemus, ut per haec quoque cum his, cum quibus vivimus, unanimitatem in quantum recte possumus, conservemus, id est, non deserendo quod agimus, sed praeveniendo bonis persuasionibus malum discordiae quod timeamus. Sic in suis operibus unitatem palmi custodiens Paulus, discordiam generari prohibebat, cum quemdam lapsum atque ab Ecclesia abjectum jam velle recipere Corinthios videret, dicens: *Si cui aliquid 2. Cor. 2, 8*

E *donastis, & ego. Nam & ego si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a Satana.* Qui videlicet solet de bonis mala generare, & hoc quod charitate agitur, ad discordiam trahere. Unde & mox de ipso subiecit, dicens: *Non enim ignoramus cogitationes ejus.* Doctor autem, qui per

*al. animo

Isai. 31, d

*al. mens

Ait. 9, c
Isai. 52, cSupra Rom.
20.

Ibid.

bona quæ prædicat, in suis auditoribus rectam operationem format, si mentes operantium ad unitatem non ligat, in labiis palmum habet, sed eam, quæ dicta est, palmi unitatem non habet. Pensandum verò est valde quod dicitur, quia [*earundem mensurarum labia intrinsecus sunt reflexa.*] Tunc enim mensurarum labia intrinsecus reflectuntur, quando doctores ad conscientiam revocant tacita cogitatione quod dicunt, quando semetipsos subtiliter persecutantur si faciunt quod loquuntur. Rectè autem cum reflexa intrinsecus mensurarum labia dicuntur, additur quoque [*per circuitum;*] ut non in una qualibet se parte considerent, atque ex alia semetipsos pendere præmittant, sed ubique semetipsos inspiciant, & in quantum prævalent, studeant singula opere implere quæ docent: ne si prædicantes facere bona dissimulant, sui visitatores sint, cultores alieni. O doctor, ecce jam mensa es, jam vasa portas, jam in vasis fidelibus pondus holocausti & victime sustines, sed intus reflecte labium, id est, ad cor revoca sermonem. Audi quod dicis, operare quod prædicas. Si enim negligis implere quod doces, alius messem seminas, & ipse à frumenti participatione jejunas. Unde scriptum est: *Cujus messem famelicus comedit.* Messem quippe doctoris qui bona loquitur, sed non operatur, famelicus comedit; quia is qui panem justitiæ esurit, operatur mandata quæ audit, & ipse fructum non habet, qui seminando laboravit. Hinc Salomon ait: *Abcondit piger manum suam sub axilla, nec ad os suum porriget eam.* Nemo ita piger est, ut ad os manum comedendo reducere laborem putet. Sed piger nec ad os manum suam porrigit, qui nec hoc vult operari quod dicit. Hinc iterum de bene docentibus & malè operantibus dicitur: *Filij Ephraim intendentes arcum, & mittentes sagittas, conversi sunt in die belli.* Intendunt arcum, atque sagittas mittunt, qui scripturæ sacræ sententias proponunt, & verbis rectis auditorum vitia feriunt: sed convertuntur in die belli; quia post semetipsos redeunt in tentatione vitiatorum, & peccatis opponere non volunt; quia in tentationum certamine non resistunt. Hinc iterum dicitur: *Avertisti adiutorium gladij ejus, & non es auxiliatus ei in bello.* Gladius quippe doctoris, est sermo Dei. Unde per Paulum dicitur: *Et gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Omnipotens itaque Deus cum doctorem respicit nolle operari quæ dicit, in die belli adiutorij ejus gladium avertit; quia in tentationum certamine non permittit ei esse in adiutorium doctrinæ verba quæ dedit. Habet igitur gladium, sed hunc in bello non adjuvat: quia cum adversitas tentationis eruperit, verbi obliviscitur quod docebat. Ecce enim de patientia forsitan sermo doctori est; doctrinæ suæ magisterio * docere cogitur qualiter contra illata damna, contra auditas contumelias patientia fervetur. Sed cum ipse vel damno, vel contumelia fuerit laceratus, oblitus quod docuerat, vel in læsione proximi, vel in reddenda gravius contumelia excedit. Inter hæc itaque cogitet quia mensa Dei est, labium intus reflectat, servet quod prædicat. Scriptum quippe est: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Et rursum scriptum est: *Doctrina viri per patientiam noscitur.* Si itaque index doctrinæ patientia est, tantò quisque doctus ostenditur, quantò patiens fuerit. Hinc est enim quod bonus ille discipulus qui magistrum tolli in aëra videbat, per magnæ charitatis affectum clamabat, dicens: *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga ejus.* Quid est, fratres charissimi, quod Elias currus Israel & auriga dicitur, nisi quia auriga agitat, currus portat? Doctor ergo qui mores populi & per patientiam sustinet, & sacri eloquij verbis docet, & currus dicitur & auriga. Currus, quia tolerando portat: auriga, quia exhortando agitat. Currus quia mala sustinet: auriga, quia populum

S. Greg. Tom. I.

A bonis admonitionibus exercet. Fortasse autem contra vanam gloriam sermo doctori est; & mirè insinuans qualiter debeat declinari; eisdem ipsis sermonibus vanam gloriam quærit, quibus contra eandem vanam gloriam disputat. Si igitur hoc appetit adipisci quod prohibet, mensa intus labium non reflectit. Tunc autem mensa Domini ex quadris lapidibus extracta habebit intus labium reflexum, si studuerit audire quod * docet. Scriptum quippe est: *Ne quid per contentionem, neque per inanem gloriam.* A que eisdem rursus egregius prædicator dicit: *Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.* De prædicationis etenim labore laudem transitoriam quærere, quid est aliud quàm rem magnam vili pretio venundare? Sed est in doctrinæ verbis grave periculum; quia sæpe sermonem docentium favores audientium sequuntur: & cum doctores ab eo quod bene innotuerint, apparere jam minores in dictis nolunt, doctrinæ verbum quod pro acquirendis animabus auditorum ex omnipotentis Dei amore inchoaverunt, in hoc postmodum pro acquirendis laudibus laborant. Et qui in verbis Dei quærebant prius lucra spiritalia, temporales postmodum favores sequuntur. Unde fit, ut sive recta qualibet opera, seu sanctæ doctrinæ verba, in omnipotentis Dei judicio pereant, cum per hæc quisque transitorij favoribus anhelat. Hinc etenim per Prophetam Judææ dicitur, quod in se ipsam incauta mens invenit, si saltem post culpam suas cautè cogitationes rimetur: *Olivam uberem pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum.* Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fructa ejus. Olivam quippe uberem & pulchram, fructiferam & speciosam Dominus vocat, cujus vel efficaciam in operatione, vel sancta studia in verbis scientiæ approbat. Sed ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea: quia cum laudari quis cœperit, erubescit forsitan minor videri quàm dicitur, & studet esse quod dicatur. Vox enim grandis loquelæ est, favor adulantis. Unde scriptum est: *Qui benedixit proximo suo voce grandi de nocte con-* *Prov. 27.6* *jurgens, similis est male discenti.* Ad vocem ergo loquelæ grandis exarsit ignis in ea: quia in magnitudine favoris, flamma in corde accenditur de amore laudis. Sed omnia olivæ fructa comburuntur: quia ante omnipotentis Dei oculos, vel quæ bene gesta, vel quæ scienter sunt dicta deperunt, cum jam non amore Domini, sed intentione transitorie laudis fiunt. Sic enim sæpe cogitationi bonæ cogitatio sinistra subjungitur, ut vix ipse qui eadem cogitationes generat animus cognoscat. Unde prædicator egregius cum loquens subtiliter diceret: *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & peringens usque ad divisionem anime ac spiritus;* illico subjunxit: *Compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.* Distinguit enim Dei sermo compages & medullas; quia discernit cogitationes & intentiones cordis. Per compages quippe ossibus ossa junguntur. Et sæpe dum quid recta cogitatione agimus, sed subito in laudis amorem declinamus, atque hoc pro laude facimus, quod prius facere pro veritate cœperamus; quia cogitationes cogitationibus adjunguntur, quasi quædam in spiritu compages fiunt. Sed habent ossa, quæ in compage juncta sunt, etiam medullas. Quod prædicator sanctus apertius intulit, cum subjunxit: *Discretor cogitationum & intentionum cordis.* Compages enim nostræ, cogitationes sunt: medullæ autem, intentiones. Et sæpe aliud cogitamus, atque aliud est, quod per cogitationem intendimus. Nam si quis proposito nummorum præmio, pupilli vel viduæ causam defendat, & fortasse Ecclesiam ingrediens, in suis precibus Deo dicat: *Tu vides quia causam pupilli & viduæ defendo; iste proculdubio quod cogitat, scit, sed quò intendat ejus cogi-*

P P P

ratio ignorat. Aliud quippe cogitat, atque aliud intendit. Non enim defensionem pupilli vel viduæ, sed mercedem nummorum quærit, Nam tolle temporale præmium, & pupillam ac viduam non defendit. Sermo itaque Dei discretor est cogitationum & intentionum cordis: quia non aspiciat quid apud temetipsum cogitas, sed per medullam compagis, id est, per intentionem cogitationis quid accipere requiras. Restat ergo ut doctor cum loquitur, quasi mensa Dei semper intus labium reflectat, ne aut mala intentione loqui inchoet, aut cum bene cepit, seductus favoribus, in appetitum alium declinet. Fortasse autem de custodia disciplinæ sermo doctori est. Et sæpe etiam contingit ut disciplinæ regulam quam scit dicere, nesciat tenere; quia aut nimio zelo motus, minus se per mansuetudinem temperat; aut nimia mansuetudine placidus, minus se contra vitia in zeli stimulo inflammat. Magna enim consideratione debemus pensare quod scriptum est: quia in vasis templi inter coronas & plectas, boves & leones & Cherubim exculpta sunt, & subter boves & leones lora dependentia. Coronæ quippe signum victoriæ, plectæ autem concordie unanimitatem signant: Cherubim vero plenitudo scientiæ dicuntur. Sacerdotes enim atque doctores inter coronas & plectas, id est, inter fortitudinem boni operis qua ad victoriam currunt, & charitatis concordiam, qua à se vicissim non discrepant, per boves & leones atque Cherubim designati sunt: quia in plenitudine scientiæ quam habent, necesse est ut & boum mansuetudinem teneant, & fervorem leonum, quatenus in disciplinam quam prædicant, & ex sancto zelo accensi sint, & ex paterna dulcedine tranquilli. Quibus subter se lora dependeant, ut disciplinæ suæ retinacula quibus ipsi ligati sunt, etiam subjectis suis sollicitè impendant. Subter eos enim lora dependere, est custodia vincula subditis tenere. Quæ tunc rectè servantur, cum nec boum mansuetudo in zeli fervore amittitur, nec leonum terror in mansuetudine declinatur. Tanta quippe debet esse discretio, ut nec disciplina nimia, nec misericordia sit remissa: ne si inordinate culpa dimittitur, is qui est culpabilis, in reatu gravius adstringatur: & rursus, si culpa immoderate retinetur, tanto qui corrigitur, deterior fiat, quanto erga se nil ex benignitatis gratia agi considerat. Exhibenda itaque pravis est asperitas in ostensione, charitas in mente; ut & dura ostensio delinquentem coërceat, & charitatis custodia mercedem mansuetudinis non amittat. Ecce dum loquor, Joseph animum pulsatur, ut ad ostendenda quæ dico, ipse testis veniat. Certè somnium quod de profectu suo viderat, fratribus narras, per hoc quod innocenter retulit, malitiæ contra se stimulos excitavit. Ab eisdem fratribus, Ismaëlitis est venditus, in Ægyptum ductus, mira omnipotentis Domini dispensatione eidem Ægypto prælatus est. Cumque in terra Chanaan fames exurgeret, fratres ad Ægyptum venerunt, Joseph prælatum Ægypto repererunt, eumque submissis ad terram cervicibus adoraverunt. Et quia mutari Dei consilium non valet, quem ideo vendiderant ne adorarent, adoraverunt quia vendiderunt. Tunc ipse vir Dei, spiritu discretionis plenus, cognovit fratres non cognitus. Sed memor culpæ, & remissor injuriæ, mala fratrum nec reddere studuit, nec sine purgatione laxare. Nam suspecta voce protinus dixit: *Exploratores estis vos, ut videatis infirmiora terra venistis, jam nunc experimentum vestri capiam. Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc.* O jaculum in corde! Peregrini venerant, famis periculum fugiebant, frumenta quæ quærebant, non acceperant, & ferri se insuper jactatione criminis videbant. Inter hæc ducuntur ad carcerem, & post triduum educti, adhuc in eadem asperitate terrentur. Jam reditur ad cor, jam culpæ memoria pulsatur animum, atque inter se invicem

A loquuntur: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in ibid. e fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, cum deprecaretur nos, & non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.* In his autem cor Joseph amore vincitur, secessum petit, solvit flendo quod pietati debuit. Severus ad fratres revertitur, ut cruciatus eorum animus à culpa liberaretur. Post hæc unus religatur in vinculis, dimittantur ceteri cum frumentis, ut unus frater veniat, quem minimum habere se dixerant. Venit postmodum frater. Vincibat mentem pietas, cum frater innocens videretur; sed permancbat in ostensione asperitas, ut fratres noxii purgarentur. Frumenta dantur, scyphus in sacco junioris fratris absconditur, furti post eos questio movetur. Mittitur ut reducantur: addici in servitutum decernitur, apud quem scyphus fuisset inventus. In sacco ultimi fratris invenitur. Tunc Benjamin reducitur, afflicti omnes fratres sequuntur. O tormenta misericordiæ! Cruciat, & amat. Reversus igitur, in terra cum lacrymis prostrati veniam postulant. Memores enim quid de illo patri promiserant, mare intolerabili tæfescabant. Tunc se ultra cohibere non valens pietas clausa prorupit ad medium, & excussit charitatis lacrymas de vultu severitatis. Detera est ira quæ apparebat, & non erat: ostensa misericordia quæ erat, & non apparebat. Sic vir sanctus facinus fratrum & dimisit, & vindicavit. Sic in vigore clementiam tenuit, ut delinquentibus fratribus nec sine ultione pius existeret, nec sine pietate districtus. Ecce hoc est magisterium disciplinæ, ut culpas & discretè noverit parcere, & piè relecare. Qui autem discretionis spiritum non habent, aut sic dimittunt peccata, ut non corrigant: aut sic quasi corrigendo feriunt, ut non dimittant. Doctor ergo, cui de disciplinæ moderamine loqui necesse est, mensam Dei esse se sciat, atque intus labrum reflectat, ut quod docendo loquitur, hoc sub discretionis spiritu vigilanter operetur. Nec si quadam sibi deesse confiderat, oportet ut ab eorum prædicatione conticeat. Locus quippe ejus exigit ut loquatur. Verbis ergo suis semetipsum conveniat: & si non ideo loquitur quia operatur, ideo operetur quia loqui compellitur. Ubi itaque se conspicit opere implere quod dicit, ibi auditores admonet, eorumque animos ad studium bonæ operationis accingat. Ubi autem necdum se videt implese quod loquitur, ad bona de quibus auditores admonet, se quoque pariter inflammet, ut ipse etiam simul discat in opere, quod per eum loquitur veritas in prædicatione. Sæpe enim quod vivendo nescimus, compulsi locutione doctrinæ; loquendo discimus: & dum de cogitationis nostræ pigritia reatus nascitur in mente, eandem mentem compunctio subito oborta transvertat, & sua voce excitata evigilat in opere, quæ prius torpebat in otio sine voce. Ecce autem cum mensa labium palmo tenditur, id est, cum per doctoris os contra vitia disputatur, atque ad bona opera cor auditorum accenditur, multi qui ejus verba audiunt, quanta vel qualia mala perpetraverint, recognoscunt; atque ad eum confidentes veniunt, eumque pro peccatis suis intercessorem fieri cum flentibus petunt, ut ipse orando deleat culpas, quas prædicando manifestat. Unde & subditur: *Super mensas autem, carnes oblationis.* Doctores etenim sancti cum pro compunctis peccatoribus atque confidentibus omnipotenti Domino preces fundunt, per hoc quod veniam pro carnali eorum vita postulant, mensæ Domini carnes oblationis portant. Ut ergo sint pro quibus conversis & flentibus rogent, oportet ut eisdem prius in peccato positus prædicent; & cum jam ceperint peccata relinquere, atque ad innocentiam festinare, necesse est, ut erga eos in ore doctoris incrementa prædicationis excrecant, & quibusdam doctrinæ suæ verbo tanto vehementius insistat,

3. Reg. 7. d

Gen 37. d

ibidem.

Gen. 41. c

Gen. 42. c

ibid. b

Gen. 44. a

Gen. 45. a

* al. accendit

* al. cogitatione nostræ pigritia

quantò eos gravius cecidisse considerat: videlicet sciens quòd ipse tantò mercedem magnæ remunerationis accipiat, quantò verbis suis alios de profundioribus peccatis levat. Libet inter hæc sancti Evangelij ad medium verba deducere, cuius sacra historia per hoc quòd factum miraculum narrat, mira quæ quotidie aguntur denunciat. Nam cum fessii atque jejuni ad Dominum populi convenissent, discipulis

Marc. 8. a Dominus dixit: *Miserere super turbam; quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quid manducent: & si dimisero eos jejunos in domos suas, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt.* Turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetravit, per pœnitentiam declinans, ad Deum se in opere, locutione, atque in cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, ne deficient in via: quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficient, si in sua conscientia sine doctrina sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur in hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sancta admonitione. Valde autem pensanda est pia sententia, quæ processit ex ore Veritatis, qua dicitur: *Quidam enim ex eis de longe venerunt.* Est autem qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus, ad omnipotentis Dei servitium festinavit. Ille de longinquo non venit: quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nullâ impudicitia, nullis flagitiis inquinatur, solum autem conjugium expertus, ad ministerium spirituale conversus est. Neque iste venit de longinquo: quia usus conjunctione concessa, per illicita non erravit. Alij verò post carnis flagitia, alij post falsa testimonia, alij post facta furta, alij post illatas violentias, alij post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur: hi videlicet ad Dominum de longinquo veniunt. Quantò etenim quisque plus in pravo opere erravit, tantò ab omnipotente Domino longius recessit. Nam & prodigus filius, qui patrem deseruit, abiit in regionem longinquam, in qua porcos pavit, quia vitia nutrit. Dentur igitur alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt: quia conversis peccatoribus doctrina sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt. Qui sæpe à doctoribus tantò necesse est ut largioribus cibis doctrina satientur, quantò fessii majoribus vitis venerunt. Et cum jam confiteri ceperint mala quæ commiserunt, atque confitendo relinquere & fletibus punire, necesse est ut doctores sancti pro eorum peccatis sollicitè exorent, quatenus mensæ Domini carnes oblationis portent. Quod quoties agunt in hoc quòd pro alienis peccatis interveniunt, sua ante Dei oculos amplius detergunt: quia ea ipsa charitate se justificant, qua mira pietate pro alienis iniquitatibus se in lamentis mactant. Nec laboriosum debet esse doctoribus pro conversis peccatoribus lacrymas fundere, quando & ipse qui omnia creavit, homo factus, pro nostris iniquitatibus in cruce sanguinem fudit: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus in sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA XXII.

Ezech. c.
40. v. 44.

Et extra portam anteriorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere porte respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Australem unam, ex latere porte Orientalis qua respiciebat ad viam Aquilonis. Ex dixit ad me: Hoc gazophylacium, quod respicit viam meridianam, sacerdotum est qui excubant in custodiis templi. Porro
S. Greg. Tom. I.

A gazophylacium, quod respicit ad viam Aquilonis sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filij Sadoch, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum, ut ministrant ei. Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi. Et introduxit me in vestibulum templi, & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem porte trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde: longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum. Et octo gradibus ascendebatur ad eam: & columna erant in frontibus, una hinc, & altera inde.

B Sacri eloquij mysticos sensus Propheta per aspirationem sancti Spiritus prudenter intelligens, dicit: *Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est anima mea. Qui rursus ait: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Qui enim necdum occulta de apertis intelligit, oculos velatos habet. Qui verò jam intelligit, revelatis oculis mirabilia de lege Dei considerat; quia spiritualiter litteræ verba discutens, quæ interius magnitudo lateat, pensat. An non est mirabile quando aliud auribus sonat, atque aliud exit ad intelligentiam quod non sonabat? Cui ergo verba sacri eloquij, nisi lapidi similia dixerim, in quo ignis latet? Qui manu quidem frigidus tenetur, sed percussus ferro, per scintillas micat, atque hoc emittit ignem, qui post ardeat, quod prius manus frigidum tenebat. Sic etenim, sic verba sunt sacri eloquij, quæ quidem per narrationem litteræ frigida tenentur: sed si quis hæc, aspirante Domino, intento intellectu pulsaverit, de mysticis ejus sensibus ignem producit, ut in eis verbis post animus spiritualiter ardeat, quæ prius per litteram ipse quoque frigidus audiebat. Ecce enim Propheta dicit: *[Et extra portam anteriorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere porte respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Australem unam, ex latere porte Orientalis qua respiciebat ad viam Aquilonis.]* In his itaque verbis litteræ, ad amorem Dei cujus animus infervescat, quin potius non ex ipsa eorum lectione tepescat? Si autem latens in littera spiritualis medulla discutitur, per hoc scintilla intellectus exeunt, & incendunt quod prius cordis auribus frigidum sonabat. Nobis tamen, ut se aspirante Domino interior intellectus aperiat, ipsa prius narratio juxta litteram patefiat. At enim quia porta erat interior, atque extra hanc atrium, quod appellatur interius: ac deinde aliæ, id est, Aquilonis, Austri, atque Orientalis portæ describuntur, ut ipsum atrium quod esse extra portam anteriorem dixerat, à portis exterioribus esse interius ostendat. Atrium ergo hoc & foris, & intus est: foris, quia extra portam anteriorem; intus autem, quia intra

E portas exteriores. Gazophylacia quoque cantorum esse in hoc eodem atrio narratur, quæ à latere porte posita dicuntur respicientis ad Aquilonem. Sed ipsa eadem gazophylacia ad Australem viam respiciunt. Et subditur: *[Ex latere porte Orientalis, qua respiciebat ad viam Aquilonis.]* In quibus verbis aperte intelligitur quia cantorum gazophylacia inter latus portæ respicientis ad Aquilonem, & latus portæ Orientalis fuerant posita: quæ porta videlicet respiciebat ad viam Aquilonis. Facies itaque gazophylaciorum contra viam Australem, sed positio inter portam erat Orientalis & Aquilonis. Porta ergo interior habebat ex latere portam Aquilonis, ex alio quoque latere portam Australem. In fronte verò vestibuli Orientalis por-

ta surrexerat, atque sic atrium quod erat extra portam interiore, ut hoc quoque esset interius, porta exteriori ambiebant. Hæc de verbis litteræ sub brevitate transcurramus, ut in eis sensus mysticos non breviter exquiramus. In parte autem superiori tres portæ descriptæ sunt, id est, Orientis, Aquilonis, & Austris: moxque interioris atrij tres aliæ narratæ, id est, Austris, Orientis, & Aquilonis, ac deinde porta atrij interioris dicta est, in qua mensæ de quadris lapidibus extructæ memorantur; & porta quæ respiciebat ad Aquilonem, in qua mensæ essent ad sacrificium, non ad holocaustum. Unde in interiori diximus significari Ecclesiam, in exteriori synagogam. Sed his expletis, rursus Propheta incipit interiore portam, atque tres alias, id est, Aquilonis, Austris, & Orientis describere, & in earum atrio interiori, quod erat extra portam interiore, esse gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia perhibet. In quibus verbis quia de sanctæ Ecclesiæ institutione narrare alia ab eis quæ prius dixerat, cepit, patet quod interioris portæ intellectum mutavit. Si enim sub uno intellectu omnia diceret, novo ordine ipsa atque alia non replicaret. Nam quo modo possumus extra portam interiore, atrium, gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia dicere, si per eandem portam interiore hoc loco sancta Ecclesia designatur? Cum enim cuncta hæc intra ipsam sint, quo modo extra portam interiore sunt, si extra Ecclesiam non sunt? Intelligi ergo porta interior potest ea, de qua jam longè superius locuti sumus, quæ contra portam Aquilonis & Orientalem dicitur posita, per quam figurari diximus aditum, qui nobis ad interiora gaudia patriæ celestis aperitur: ut hæc quoque per portas quæ circa vestibulum narrantur, sancta Ecclesia; per portam verò interiore, celestis regni aditus significetur. Sed ne quis me verba sancti Spiritus æstimet ad intellectum meum violenter inflectere, & dicat quia de porta interiori significationem sanctæ Ecclesiæ quam semel dixi, mutare non debui, insulgente Dei omnipotentis gratia, quæ cepimus ipsa teneamus; ut & porta interior signet Ecclesiam, quæ nos ad interiora gaudia perducit, & gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia sint in atrio quod est extra portam, & tamen extra Ecclesiam non sint. Si enim subtili investigatione perquirimus, nil obstat intelligi ut interiore portam, sicut dictum est, sanctam Ecclesiam sentiamus. De qua nunc dicitur: [*Et extra portam interiore gazophylacia cantorum in atrio interiori.*] Duo sunt etenim quæ dicuntur: porta interior, atque extra hanc atrium interius; quatenus hoc ipsum atrium & exterior sit, & interius: à porta exteriori, interius autem, sicut prædiximus, portis quas narrando subjunxit. Sancta enim Ecclesia duas vitas habet: unam quam temporaliter ducit, aliam quam in æternum recipit. Unam qua laborat in terra, aliam qua remuneratur in celo. Unam qua mercedibus colligit, aliam verò in qua jam de receptis mercedibus gaudet, atque in utraque vita offert sacrificium. Hic videlicet sacrificium compunctionis, & illic sacrificium laudis. De hoc sacrificio dicitur: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* De illo autem scriptum est: *Tunc acceptabis sacrificium iustitiae, oblationes, & holocausta.* De quo rursus ait: *Et cantet tibi gloria mea, & non compungar.* In utroque autem sacrificio carnes offeruntur: quia hæc oblatio carnis est in laude Dei gloria resurrectionis. Tunc quippe illic quasi in holocaustum offeretur caro, quando in æterna incorruptione permutata, nil contradictionis, nil mortalitatis habuerit: quia tota simul amoris ejus ignibus accensa, in laude sine fine permanebit. Porta ergo hæc interior, id est, in sancta Ecclesia habeat interiora sua, illam

A videlicet vitam, quæ adhuc oculis nostris occulta est. Habeat extra eam atrium exteriori, id est, vitam præsentem, in qua omne bonum agitur, ut ad bonum sine fine perveniatur. Sint ergo in interiori atrio, quod tamen extra portam est, gazophylacia cantorum: quia electi quique atque perfecti, qui adhuc in carne mortali subsistunt, & intra finem sunt sanctæ Ecclesiæ, & adhuc extra secreta gaudia interioris vite. Sint gazophylacia cantorum interiori & exteriori: quia corda sanctorum quæ omnipotenti Deo desiderium suum per magni ardoris amorem cantant, & jam intus sunt, & adhuc intus non sunt: quia in sanctæ Ecclesiæ sinu posita, & jam vident per spiritum quod intus fortiter amant, & tamen adhuc non vident perfectè quod amant. B Sint itaque in interiori atrio gazophylacia, sed extra portam, ut jam & intus sint per desiderium, & adhuc intus non sint per plenarium effectum. Quid sunt autem gazophylacia cantorum, nisi sancta desideria amantium? Qui præcepta divina quasi quasdam divitias custodiunt in mente; quas cantando servant, quia mandata Dei non ex timore, sed ex amore perficiunt: eisque ipsis sacri eloquij præceptiones cantabiles sunt, quia non ex tristitia, sed ex desiderio semper operantur. Vultis cor iusti quasi iustidam cantoris gazophylacium audire? *Cantabiles tibi salus tibi erant justificationes tua in loco incolatus m. i.* Justificationes Dei dicimus præcepta divina, quæ nos iustos faciunt, si implentur. Quæ tunc nobis in loco incolatus nostri cantabiles sunt, quando in hac peregrinatione vite præsentis ipsa eadem mandata diligimus, & ex desiderio implemus. Hinc est quod idem Psalmista iterum ex cantorum gazophylacio se insinuat, qui ait: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.* Misericordiam Domini qua peccata laxantur, cantare etiam peccator debet, id est, hanc cum gaudio dicere atque sperare. Sed quis ita iustus est, ut ejus sibi æternum iudicium ante mentis oculos revoçet, & non contemiscat: an potius venire ad illud examen tanti iudicis præsumat, festinet, & gaudeat? Quisquis ille est, magnus est: quia jam misericordiam Domini & iudicium cantando, omnipotentem Deum qui ejus peccata misericorditer relaxat, toto mentis affectu diligit, ac propterea ejus iudicium non pertimescit. *Charitas 1. Joan. 4. b* namque perfecta, ut Joannes Apostolus ait, *foras mittit timorem.* Cantat quippe iudicium, ad quod intrare non trepidat. Sit ergo mens illius gazophylacium cantorum, ut per divitias misericordie quas accipit, lætus pergat ad iudicium, quod jam non pertimescit. Videamus si placet, fratres charissimi, aliud quoque gazophylacium cantoris. Fortitan & ipse iudicium cantat. Quid etenim dicit: *Ego enim 2. Tim. 4. e* *jam delibor, & tempus mea resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: de reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Qui laborum suorum conscius, memor certaminis quod egit, memor fidei quam servavit, esse sibi in iudicio repositam coronam dicit, eamque sibi in illa die reddi sperat potius quam donari; profectò patet quia iudicium cantat, quod venire desiderat. Unde etiam subdit: *Non solum autem mihi, sed & his qui ibid. diligunt adventum ejus.* Nemo enim adventum iudicis diligit, nisi qui se habere causam in iudicio bonam novit. Eorum ergo corda qui adventum iudicis diligunt, gazophylacia cantorum sunt: quia per præsumptionem gratiæ & vite, per virtutes sancti desiderij cantant iusti iudicium, quod omnes iniusti pertimescunt. Meminit autem charitas vestra, quia superiori locutione per portam Orientis 21. fidem, per Aquilonis spem, per Austris autem charitatem diximus designari. Hæc itaque gazophylacia inter portam Orientis & Aquilonis esse memorantur, atque ad viam Australem respicere: quia corda

1. Pet. 50. a

1. ibid. a

1. Pet. 29. b

sanctorum inter fidem & spem posita, Australem A
viam respiciunt, quoniam sanctæ charitatis ignibus
exardescunt. Ipsa quoque Orientalis porta respicere
dicitur ad viam Aquilonis: quia nobis per fidem
quidem omnia in Baptifmate peccata laxantur, sed
tamen dum adhuc hic vivimus, etiam post fidem
sepius ad peccata declinamus. Et quasi Orientis por-
tam viam Aquilonis respicit, cum vita nostra post per-
ceptam fidem, adhuc aliquatenus in frigore culpe
torpescit. Quis enim in hac vita valeat post fidem
sine culpa vivere, cum Joannes dicat: *Si dixerimus
quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, &
veritas in nobis non est?* Cujus verbis Jacobus
concordans, ait: *In multis enim offendimus om-
nes.* Si autem peccata præterita in fidei perceptione
dimissa sunt, & adhuc post fidem ad peccata decli-
natur; quæ nobis erit præsumptio justitiæ, quæ spes
vitæ permanentis; nisi ut dum adhuc inter portam
Orientis & Aquilonis sumus, ad viam Austri men-
tis oculos levemus, quatenus ex sancta charitate
ferventes, calor nos amoris liberet à culpa teporis
& frigoris? Sint ergo gazophylacia inter portam
Orientis & Aquilonis, sed sicut dictum est, ad
Australem viam facies intendant: ut inter hoc quod
nati in fide sumus, & quod post ad peccata delapsi,
de spe pietatis præsumimus, exerceamus nosmetip-
sos in ardore charitatis, & ibi tendamus oculos cor-
dis, ubi accendimur ignibus amoris. Potest autem
per Aquilonis portam Gentilitas, per Austri viam
Judæa, per Orientis autem portam ipse Dominus
designari. Per Aquilonem quippe non immeritò
Gentilitas figuratur, quam ille in torporis frigore
possidet qui dixit: *Sedebam in monte Testamenti,
in lateribus Aquilonis.* Per Australem quoque por-
tam rectè Judæa accipitur, in qua spirituales patres
caelesti amore ferbuerunt. Quorum unus loquitur,
dicens: *Convertite Domine captivitatem nostram,
sicut vorrens in Austro.* Quæ est carnalem populum
habuit in quo velut Aquilonis frigora portavit, in
sanctis tamen suis doctoribus ac prophetis ad Deum
ac proximum calore charitatis arsit. Orientalis au-
tem porta non immeritò ipsum signat, de quo scri-
ptum est: *Ecce vir, Oriens nomen ejus.* Et de quo
Zacharias ait: *Visiravit nos Oriens ex alto.* Sint
ergo gazophylacia cantorum ex latere portæ Aquil-
lonis: quia non solum in Judæa fuerunt corda san-
ctorum spiritualiter accensa, sed etiam in Gentilita-
tis multitudine ad sanctæ fidei sacramenta conver-
sa, ardent corda sanctorum amore caelestis patriæ,
inhiant gaudiis æternis, suspirant ad societatem suo-
rum civium in cælo; sed tamen exempla hujus ar-
doris, quem dono sancti Spiritus acceperunt, à
spiritualibus patribus synagoga capiunt. Unde ipsa
quoque gazophylacia & in Aquilonis latere po-
sita, oculos ad viam Australem tendunt. Ecce enim
ex Gentibus venimus: sed in hoc quod per sancti
Spiritus amorem calemus, Judææ patres aspicimus,
qui nobis in suis dictis quotidie sancti desiderij
exempla præbent. An non quasi calore meridiani
fervoris ardebat, qui æstuabat, dicens: *Sicut cer-
vus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat ani-
ma mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum
vivum: quando veniam & apparebo ante faciem
Dei?* Qui rursus ait: *Psallam & intelligam in via
immaculata, quando venies ad me.* Hoc quoque
ardore successus fuerat qui dicebat: *Nunc dimit-
tis Domine servum tuum secundum verbum tuum
in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum.*
Quia ergo ex Gentilitate venimus, sed sanctos Ju-
dææ patres nobis in divini amoris imitatione propo-
nimus, quasi quedam cantorum gazophylacia ex
latere portæ quæ viam Aquilonis respicit, sumus;
sed ad viam Austri facies tenemus. Et notandum,
quod hæc eadem gazophylacia inter portam Aquil-
lonis & Orientis esse perhibentur: quia videlicet

post incarnationem Dominicam, multitudo Gen-
tium ad fidem venit, atque inter ipsos fideles popu-
los & sacramenta Dominicæ incarnationis quæ me-
dullitus diligunt, corda amantium surgunt. Ha-
beant ergo sancti gazophylacia, hinc Orientis por-
tam, & inde Aquilonis: quia inter ipsa redemptio-
nis suæ mysteria quæ sequuntur, & carnales quos-
dam quos & intra sanctam Ecclesiam tolerant, mul-
ti in Deum forti amore proficiunt, virtutibus ex-
crescunt, æterni judicis adventum quarunt; & in-
ter ea quæ amant, atque illa quæ tolerant, quasi
quædam gazophylacia, divitias spiritus in mente
servant. Nec inter sacramenta quæ diligunt, &
quæ jam contraria portant, deficiunt: quia ad Au-
stralem viam facies intendunt. Quid enim patimur
quod patres nostri pro amore Domini antea non
pertulerunt? Notandum verò, quod inter portam
Austri & Aquilonis, Orientalis porta esse describitur:
quia Dominus ac Redemptor noster de Judæa
est natus, moxque in fide sua Ecclesiam ex Gentibus
traxit. Quasi enim inter meridianam portam & A-
quilonis apparuit; quia ex illa venit, & istam in
suum servitium convertit. Unde & bene dicitur,
quod porta eadem Orientalis ad viam respicit Aquil-
lonis: quia natus Dominus synagogam deseruit, &
multitudinem Gentium collegit. Notandum quo-
que est, quod dum de gazophylaciis diceretur:
[*Et facies eorum ad viam Australem,*] additum
est, *unam*: ut videlicet aperte sentiamus, quia
non alia est via ad caelestem patriam nobis qui ex
Gentilitate venimus, atque alia illis patribus qui
fuerunt in Judæa: sed hæc eadem una via est nobis
& illis, quæ nos ad æterna gaudia perducit, quæ
nobis per Evangelium dicit: *Ego sum via,* *veri-*
tas, & vita. De qua Psalmista ait: *Vi cognosca-*
mus in terra viam tuam, in omnibus gentibus sa-
lutare tuum. Quod enim Hebræice Jesus, hoc La-
tinè dicitur salutaris. In terra ergo via cognoscitur;
quia Jesus, Deus ante sæcula, & homo factus in fi-
ne sæculorum, Gentibus est manifestatus. Una er-
go est via & illis qui ab Austro sunt, & his qui ab
Aquilonis* porta respiciunt: quia celestis Judæis &
Gentibus Dominus ac redemptor noster expulsâ pec-
nâ formidinis, ad Patrem factus est iter amoris,
atque adjutorium perventionis. Sequitur: [*Et dixit
ad me: Hoc gazophylacium quod respicit viam
meridianam, sacerdotum est qui excubant in custo-*
diis templi.] Atque mox subditur: [*Porro gazo-*
phylacium, quod respicit ad viam Aquilonis, sa-
cerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris.]
In quibus Prophete verbis prius nobis quærendum
est, qui sint majoris ordinis sacerdotes, utrum hi
qui in custodiis excubant templi, an qui in ministe-
rio altaris. Sed quia paulò post subditur: [*Altare
erat ante faciem templi;*] aperte ostenditur illos
esse majoris ordinis sacerdotes, qui in custodiis tem-
pli excubant, quia profectò in altari quod est inte-
rius, ministrant. Hi autem qui ad altare quod ante
faciem templi est, excubant, tantò inferiores sunt,
quantò in exterioribus ministrant. Quærendum er-
go nobis est, qui sacerdotes sint qui templum custo-
diant, & qui ad ministerium altaris excubare per-
hibentur. Magister Gentium fidelibus scribens, ait:
[*Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Qui
itaque sacerdotes sunt qui templum Dei custodiant,
nisi hi qui orando, prædicando, spiritualibus actibus
vigilando, sanctam Ecclesiam à malignorum spiri-
tuum immisionibus, à pravorum suasionibus, ab
hereticorum erroribus defendunt? An non custos
templi fuerat qui labores suæ passionis enumerans,
dicit: *In labore & ærumna, in vigiliis multis, in
fame & siti, in jejuniis multis, in frigore & nu-*
ditate? Atque statim subdit: *Præter illa quæ ex-*
trinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitu-
do omnium Ecclesiarum. Pensate quæso, custos tem-
P P p ij

* al. quæ
contraria
quæ portant10an. 14.
Pf. 66. a

* al. parte

1. Cor. 3. a

2. Cor. 12. f

ibidem.

pli quanta sollicitudine vigilet. Ecce enim in seipso A inestimabilia patitur, & cordis sui sollicitudinem aliis impartitur. Cujus rogo virtutis est, plus de utilitate proximorum, quam de sua afflictione cogitare? Quis hoc dignè æstimet? quis dignè penset? Laborat, luget, elurit, sitit, alget, jejumat, vigilat: & tamen vigilando, de Ecclesiarum omnium sollicitudine cogitat. Ecce enim est solertissimus custos templi æterni in exemplo propositus. Imitetur qui valet. Adversa etenim pro veritate pati, bona proximis impendere, circa animarum sollicitudinem vigilare, ne quis in perfidiam, ne quis in superbiam, ne quis in rapinam, vel immunditiam labatur, exquirere atque compescere; hoc est templum Dei, id est, sanctam Ecclesiam custodire. Sunt autem minoris ordinis sacerdotes, qui ad ministerium altaris excubant, qui videlicet in adiutorium majorum, peccata delinquentium subtiliter investigant, & vitam carnalium corrigunt, atque ad hoc usque perducunt, ut per lamenta poenitentiae quasi incendiant carnem in sacrificio, quam prius vivere permiserant in peccato. Non enim hi qui sanctis Ecclesiis præsent, per semetipsos cuncta agere prævalent. Sed dum ipsi causis spiritualibus occupantur, si qua prava ac carnalia perpetrantur, hæc aliis discutienda atque corrigenda committunt. Per quos dum carnalis vita corrigitur, & usque ad abstinentiæ atque orationis studium à proficientibus pervenitur, quasi in altari jam caro incenditur, ut in conspectu omnipotentis Domini inde sacrificium redoleat, unde prius culpa displicebat. Sed hac in re quartio oritur, cum superius dictum sit quòd gazophylacia ad Australem viam facies haberent, qua ratione nunc dicatur, quia gazophylacium quod respicit viam meridianam, sacerdotum est qui excubant in custodiis templi: & gazophylacium quod respicit viam Aquilonis, sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris. Si enim utraque, facies ad Australem viam tendebant, quo modo nunc unum ad meridianam, atque aliud ad Aquilonis viam respicere dicitur? Sed in his verbis agnoscimus, quòd gazophylacium sacerdotum qui excubant in custodiis templi, ita positum fuerat, ut solam meridianam viam respiceret: gazophylacium verò sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris, ita erat in atrio, ut & ad Australem viam & Aquilonis faciem tenderet, quatenus & cum gazophylacio sacerdotum qui excubant in custodiis templi, meridianam viam aspiceret, & tamen sine gazophylacio eorundem sacerdotum, gazophylacium sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris, Aquilonis viam videret. Sed quid est hoc, fratres charissimi? quid in his verbis mysticum possumus intueri, nisi hoc quod secundum ea quæ præmissa sunt, jam spiritualis auditor intelligit: quia sacerdotes majoris ordinis, qui excubant in custodiis templi, solam meridianam viam respiciunt, quoniam solis studiis spiritualibus occupati, semper his quæ amoris Dei sunt, sollicitè intendunt: sacerdotes autem minoris ordinis, qui discutiendis peccatis delinquentium præsent, etiam ad Aquilonis viam oculos reflectunt, ut in mentibus peccantium, quæ sint torporis frigora videant, & hæc verbis correptionis usque ad poenitentiae gemitus perducentes, quasi carnes in altari Domini incendiant? Respiciant etiam cum magnis sacerdotibus ad meridianam viam: quia quantum ad semetipsos est, fervent igne charitatis, & succensi sunt flammis amoris Dei. Sed quia peccata delinquentium crebrè corrigunt, etiam ad Aquilonis viam oculos reducunt. De utrisque autem sacerdotum ordinibus subditur: [Ipsi sunt filii] Sadoch, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei.] Sadoch Latine dicitur justus. Quis autem justus est, nisi ipse cui dicitur: *Iustus es Domine. & rectum iudicium tuum?*

Ps. 118. f

Qui verò sunt filii iusti, nisi hi de quibus scriptum est: *Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri?* Levi autem interpretatur assumptus. Quis autem assumptus est, nisi populus fidelis, qui per sacramenta fidei est à perfidis segregatus? Omnes ergo qui perseveranter spiritualibus actibus intendunt, filii sunt iusti. Et de filiis populi assumpti accedunt ad Dominum ut ministrent ei; quia de ipsis quoque fidelibus eliguntur, qui ad omnipotentis Dei ministerium veniant, & cælestibus studiis pro eruditione populi intendunt. Sed nobis solerter inquirendum est, qui sunt qui Domino ministrent. Neque enim omnes qui legunt, omnes qui prædicant, omnes qui propria tribuunt, omnes qui per carnis abstinentiam corpus castigant, Domino ministrent. Qui enim legendo atque prædicando, gloriam propriam quaerunt, largiendo quæ habent, & corpus in abstinentia macerando, laudes recipere ab hominibus appetunt: sibi, non Domino ministrent. Quòd contra per Psalmistam Dominus dicit: *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* Habet enim maculam in via, qui in bono opere quod agit, terrenæ gloriæ sibi præmium proponit: quia qui in hoc mundo recipere mercedem quaerit, scèdat in conspectu Dei speciem boni operis per maculam pravæ intentionis. Fortasse etenim quis disciplinæ studio intentus fervet, culpas delinquentium resecat: qui tamen ad hæc agenda si non ex omnipotentis Dei amore, sed zelo proprio ducitur, sibi in his, & non Domino ministrat. Alius ne asper esse videatur, multa leniter tolerat, quæ pravè perpetrantur. Iste itaque quia videri pro Domino districtus non vult, per lenitatis suæ studium sibi & non Domino ministrat. Restat ergo ut sive in verbi ministerio fatigemur, seu indigentibus nostra largiamur, sive per abstinentiam carnem domemus, seu zelo moveamur, sive per patientiam aliquando leniter prava toleremus; ut nos summo opere debeamus intentionem nostram discutere, quatenus omne quod facimus, non nostro, sed Domini zelo faciamus: ne in his quæ agimus, nobis potius quam Domino ministremus. Non enim Domino, sed sibi ministraverant, de quibus Paulus dicebat: *Omnes quæ sunt sua quaerunt, non quæ sunt Christi Iesu.* Idem verò Paulus cum electis fratribus non sibi ministrare, sed Domino, & vivendo & moriendo festinabat, dicens: *Nemo nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domini sumus.* Sibi enim sancti nec vivunt, nec moriuntur. Sibi non vivunt, quia per omne quod agunt, ad lucra spiritualia anhelant: atque orando, prædicando, sanctis operibus insistendo, cælestis patriæ cives multiplicare desiderant. Sibi minimè moriuntur, quia in conspectu hominum Deum sua morte glorificant, ad quem pervenire etiam moriendo festinant. Pensemus itaque, in morte sanctorum non quantum eorum opprobrium ab infidelibus fuit, sed quanta laus Domini in corde fidelium excrevit. Qui si suam laudem quaerent, profectò pati tot opprobria in morte timuissent. Sed nemo illorum sibi vivit, & nemo sibi moritur: quia suam gloriam nec vivendo, nec moriendo quaesierunt. Videamus si ipse primus pastor Ecclesiæ, qui sibi non vixit, sibi sit mortuus. Joannes ejus socius requiritur, & ex verbis Domini de morte pastoris ejusdem dicit: *Hoc autem dixit significans quia morte clarificaturus esset Deum.* Non ergo sibi est mortuus, qui Deum clarificavit in morte. Discamus igitur, fratres mei, intentionem nostram in omne quod agimus, sollicita inquisitione discutere, & nostra non quaerere, si omnipotenti Deo volumus ministrare. Sed quia ex fidei populo filios Sadoch ad omnipotentis Dei ministerium diximus assumptos, nunquid in eodem populo non sunt multi, qui inveniuntur in mandatis Dei vivere

Joan. 1. b

Ps. 100. b

Phil. 2. e

Rom. 14. b

Joan. 21. e

perfecti? Sunt omnino; nam subditur: [*Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum. & latitudine centum cubitorum per quadrum.*] Sæpe jam per longitudinem, longanimitatem spei: per latitudinem verò, charitatis amplitudinem diximus signari. Centenarius autem numerus in quo denarius decies ducitur, quòd summam perfectionis signet, plenè superius dictum est. Quid est igitur atrium spiritualis ædificij, nisi amplitudo fidelium populorum? Ipsa autem longanimitas spei & latitudo charitatis vacua in cordibus fidelium non est: nam per fidem quidquid valet operatur. Unde & per Paulum dicitur: *In Christo Iesu neque circumciso aliquid valet, neque præputium, sed fides que per dilectionem operatur.* Si ergo in vita fidelium juxta quemdam modum per singulos perfecta est longanimitas spei, perfecta latitudo charitatis, perfecta certitudo fidei; perfectum studium operationis; atrium templi per quadrum centum cubitos habet. In mensura autem quadri non aliud latius majus est, atque aliud minus, sed cuncta simul quatuor latera æquali spatio tenduntur: quia & ipsas easdem virtutes, quas diximus, fidem scilicet, spem, charitatem atque operationem, quamdiu in hac vita vivimus, æquales sibi esse apud nosmetipsos invenimus. Idcirco autem major spe & fide charitas dicitur; quia postquam ad auctoris nostri speciem pervenitur, spes quidem & fides transit, sed charitas permanet. Nam nunc & quantum credimus, tantum amamus; & quantum amamus, tantum de spe præsumimus. De fide quoque & operatione Joannes Apostolus fatetur, dicens: *Qui se dicit nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est.* Notitia quippe Dei ad fidem pertinet, mandatorum custodia ad operationem. Cum ergo virtus, tempus, & locus operandi suppetit, tantum quis operatur, quantum Deum noverit: & tantum se nosse Deum indicat, quantum pro Deo bona operatur. Metiantur ergo fidelis populi virtutes in quadrum: quia unusquisque qui in activè vitæ exercitio versatur, tantum credit, quantum sperat, & amat, & operatur: tantum sperat, quantum credit, operatur & amat: tantum amat, quantum credit, sperat & operatur: tantum operatur, quantum credit, amat, & sperat. Quia itaque in sanctæ Ecclesiæ populis multi sunt & robusti per fidem, & longanimes per spem, & amplii per charitatem, & efficaces per operationem, atrium templi centum cubitis in quadro mensuratur. Nam ut aliquid quoque de eorum virtutibus loquamur, sæpe ex eis quosdam videmus prudentes per intelligentiam, fortes in adversitate, justos in operatione, temperantes à voluptatibus, atque in omni zelo discretionis se mensura moderantes. Qui dum prudentiam, fortitudinem, justitiam, atque temperantiam, vel sicut eas enumerare quibusdam placet, prudentiam, temperantiam, fortitudinem, atque justitiam tenent, mensuram spiritualis atrij in quadro habent. Ecce enim ipsæ virtutes, quas habere bonos ac fideles diximus, ita in quadro sunt, ut una aliam non excedat. Magna quippe est prudentia; sed si minus est à voluptatibus temperans, minus in periculis fortis, minus in operationibus iusta, profectò minus est prudens. Magna est temperantia; sed si minus intelligit unde se temperet, si adversa sustinere per fortitudinem minus valet, atque in timore animum dejicit, si per præcipitationem suam aliquando ad injustitiam opera prorumpit, minus est temperans. Magna est fortitudo; sed si minus intelligit quæ bona custodiat, quibus malis resistat; si minus à voluptatis appetitu temperat, sed vincitur delectatione, si justitiæ opera minus tenet, atque aliquando in injustitiæ dominatione superatur, minus est fortis. Magna est justitia, sed si minus quam debet inter iusta & injusta opera discernit, si minus cor à mundi delectatione temperat, si minus se contra adversa confortat, minus est iusta. Mensuretur ergo perfectorum fidelium vita per quadrum; & tantum ha-

A beat spiritualis atrij latera singula: quia unusquisque tantum prudens est, quantum temperans, fortis & justus: tantum temperans, quantum prudens, fortis & justus: tantum fortis, quantum prudens, temperans, & justus: tantum justus, quantum prudens, temperans, & fortis fuerit. Sunt tamen inter eos plurimi, qui adhuc carnaliter vivunt. Qui & si fortasse litteras ignorant, & præcepta Dei legere non valent: certè in multorum fidelium conversatione, bona quæ imitentur, vident. Ecce in Ecclesia voces sancti Evangelij atque Apostolorum sonant: ecce exempla bene viventium quotidie omnium oculis opponuntur. Nec in excusatione dicere poterunt: Non vidimus quod imitari deberemus. Unde & subditur: [*Et altare ante faciem templi.*] Quid est templum, nisi fidelis populus? sicut per Paulum Apostolum discipulis dicitur: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Et quid est altare Dei, nisi mens bene viventium? Qui peccatorum suorum memores, lacrymis maculas lavant, carnem per abstinentiam macerant, nullis se mundi hujus actionibus miscant, quæ habent, indigentibus tribuunt, & habere quæ non habent, non concupiscunt. Rectè igitur horum cor, altare Dei dicitur, ubi ex maiore compunctionis ignis ardet, & caro consumitur. Et nunquid non tales, fratres charissimi, quotidie in sancto hoc fidei populo quasi in templi atrio videmus? Nunquid non eorum vitam nobis ad exemplum propositam indefinenter aspicimus? Altare ergo ante faciem templi est, cum multi in sanctæ Ecclesiæ conspectu sunt positi, qui æterni iudicij memores, semetipsos quotidie Deo sacrificium in lamento compunctionis maciant. Qui ut prædictum est, corpora castigant, quatenus hoc quod per Magistrum gentium dicitur, impleant: *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* Hostia quippe occiditur, ut offeratur. Sed hostia vivens, est corpus pro Domino afflictum. Quod & hostia dicitur, & vivens: quia vivit in virtutibus; & est à vitiis occisum. Hostia videlicet, quia jam huic mundo est à pravis actibus mortuum: vivens autem, quia cuncta quæ prævalet bona operatur. Sed quia sub altaris nomine, de compunctionis flamma sermo se intulit, necessarium puto, quæ sit diversitas ejusdem compunctionis ostendere. Alia quippe compunctio est quæ per timorè nascitur, alia quæ per amorem: quia aliud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare. Unde etiam in tabernaculo per Legem duo altaria fieri jubentur: unum videlicet exterius, aliud verò interius: unum in atrio, aliud ante Arcam: unum quod ære coopertum est, aliud quod auro vestitur. Atque in altari æreo cremantur carnes, in altari verò aureo incenduntur aromata. Quid est hoc, fratres charissimi, quòd foris concremantur carnes, intus aromata: nisi hoc quod quotidie videmus, quia duo sunt compunctionis genera: quia alij adhuc per timorem plangunt, alij verò jam se per amorem in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum suorum memores, dum supplicia æterna pertimescunt, quotidianis se lacrymis affligunt. Plangunt mala quæ fecerunt, & incendunt vitia igne compunctionis, quorum adhuc suggestiones in corde patiuntur. Quid isti, nisi altare sunt æreum? in quo carnes ardent; quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur. Alij verò à carnalibus vitiis liberi, aut longis jam fleatibus securi, amoris flammâ in compunctionis lacrymis inardescunt, cælestis patriæ præmia cordis oculis aspiciunt, supernis jam civibus interesse concupiscunt. Dura eis apparet servitus, longitudo peregrinationis suæ. Regem in decore suo videre desiderant, & flere quotidie ex ejus amore non cessant. Quid isti, nisi altare sunt aureum? in quorum corde aromata incensa sunt; quia virtutes ardent. Bene autem de eodem altari dicitur, quòd ante velum Arcæ sit positum in Sancta sanctorum. Arca quippe Testamenti ipse nobis factus est, de quo scriptum esse novimus: *In*

Gal. 1. a

1. Joann. 2.

1. Cor. 3.

Rom. 12. a

Exod. 27. c
30. c

* al. proponunt

Isai. 33.

Colos. 2. a

quo sunt omnes thesauri sapientiae absconditi. Arca in tra velum est, Redemptor noster in caelo. Altare vero aureum in quo thymiana incenditur, ante velum: quia sanctorum corda, quae cum magnis virtutibus in Dei amore succensa sunt, per sanctum desiderium in illo ardent, quem adhuc revelata facie videre non possunt. Inter Arcam quippe & altare velum est: quia hoc quod nos adhuc à visione Dei separat, corruptionis nostrae obstaculum remotum non est. Sed quousque ante velum sumus, oportet ut quasi thymiamatis incensum flammam amoris ardeamus. Per compunctionis autem lacrymas nil terrenum, nil transitorium querere debemus. Solus nobis desiderium perficit, qui fecit omnia. Transcendamus per desiderium omnia, ut mente colligamus in unum. Non jam timore poenarum, non memoria vitiorum, sed amoris flammam succensi, ardeamus in lacrymis cum odore virtutum. Ista electorum oratio jam prospiciebatur, cum in sponsae laude diceretur: *Quae est ista quae ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrha & thuris. & universi pulveris pigmentarii?* Sancta quippe electorum Ecclesia cum ab hoc mundo in sanctis precibus ardenti amore se erigit, per desertum quod deserit, ascendit. Qualiter vero ascendat, adjungit: *Sicut virgula fumi ex aromatibus.* Fumus de incenso nascitur, sicut per Psalmistam dicitur: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Fumus excutere lacrymas solet. Itaque fumus est ex aromatibus, compunctio orationis concepta ex virtutibus amoris. Quae tamen oratio fumi virgula dicitur: quia dum sola caelestia postulat, sic recta progreditur, ut ad terrena atque temporalia petenda minimè reflectatur. Et notandum, quod non virga, sed virgula nuncupatur: quia interdum in compunctionis ardore tantae subtilitatis est vis amoris, ut hanc nec ipse animus possit comprehendere, qui illuminatus meruit habere. Bene autem dicitur, *Myrrha & thuris.* Thus enim ex lege Domino in sacrificio incenditur. Per myrrham verò corpora mortua condiuntur, ne veribus corrumpantur. Myrrhae ergo & thuris sacrificium offerunt, qui & carnem afficiunt, ne eis cor-

ruptionis vitia dominantur: & redolentem in conspectu Domini amoris sui hostiam incendunt, sequentes ipsos Deo in sanctis virtutibus exhibent. Unde & illic subditur: *Et universi pulveris pigmentarii.* Pulvis est pigmentarii, virtus bene operantis. Et notandum, quod virtutes bene operantium non pigmenta, sed pulveres dicuntur. Cum enim quaelibet bona agimus, pigmenta offerimus. Cum verò ipsa etiam bona quae agimus, retractamus, & ne quid in his finistrum sit, iudicio retractationis attendimus, quasi ex pigmentis pulverem facimus, ut orationem nostram Domino per discretionem & amorem subtilius incendamus. Ecce haec, ut Deo largiente potuimus, coram vobis, fratres charissimi, timati sumus. Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessavero: quia sicut omnes cernitis, nostrae tribulationes exereverunt: undique gladiis circumfusi sumus, undique imminens mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij captivi, alij interempti nunciantur. Jam cogor linguam ab expositione retinere: quia tædet animam meam vita mea. Jam nullus in me sacri eloquij studium requirit: quia versa est in locum ci-
thara mea, & organum meum in vocem flentium. Jam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat: quia dormitavit anima mea præ tedio. Jam minus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum manducare panem meum à voce gemitus mei. Cui autem vivere non licet, de scripturae sacrae sensibus loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare: Quid igitur restat, nisi ut inter flagella quae ex nostris iniquitatibus patimur, cum lacrymis gratias agamus?
C Ipse etenim qui nos creavit, etiam pater nobis factus est per adoptionis spiritum quem dedit. Et aliquando filios pane nutrit, aliquando flagello corrigit: quia per dolores & munera ad hereditatem perpetuam erudit. Sit itaque gloria omnipotenti Domino nostro Jesu Christo, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

* al. ipse nobis sufficiat, qui

* al. mentem colligamus in

Cant. 3. c

Ps. 140. a

1. 4. c. 67.

Job. 10. a

Job. 30. d

Ps. 8. d

Ps. 101. a

S. Gregorij Homiliarum XXI I. in Ezechiel Finis.

SANCTI